

แบบสมรณะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส"

ของ ปิยฉัตร คนชม

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุชะฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ บุญยิ่ง)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดากาญจน์ ปัทมดิลก)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส
ผู้วิจัย	ปิยฉัตร คนชม
ประธานที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ บุญยั้ง
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. สาขาวิชาพัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2564
คำสำคัญ	สมรรถนะทางสังคม, นักเรียน, โรงเรียนขยายโอกาส

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 2) เพื่อสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 3) เพื่อประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตในพื้นที่ ตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีแบบสามเส้า วิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า มี 12 ประเด็นสมรรถนะทางสังคม แบ่งได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับตนเอง ประกอบด้วยสมรรถนะ 1) ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ 2) การจัดการอารมณ์และความเครียด 3) การเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา 5) การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม 6) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ ระดับระหว่างบุคคลประกอบด้วยสมรรถนะ 1) การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว 2) การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน และระดับชุมชน/สังคม ประกอบด้วยสมรรถนะ 1) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ 2) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 3) การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ และ 4) การเป็นพลเมืองที่ดี แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลแบบ มี 2 มิติ คือ ประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด

Title	SOCIAL COMPETENCE PATTERN STUDENTS OF OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL
Author	PIYACHAT KHONCHOM
Advisor	Associate Professor Varinthorn Boonying, Ph.D.
Academic Paper	Ed.D. Dissertation in Development Education - (Type 2.1), Naresuan University, 2021
Keywords	Social Competence, Student, Opportunity Expansion School

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the current condition of activities to enhance social competence of students in the opportunity expansion school 2) to create a pattern of social competence of students in the opportunity expansion school 3) to assess the social competency pattern of students in the opportunity expansion school. The research methodology was qualitative, based on documentary analysis, focus group discussions and observations in areas. Data were examined by using a triangular technique and analyzed by content analysis which presented data by using descriptive analysis techniques.

The findings revealed that: twelve issues of social competency which divided into three levels. The individual level consisting of competence, 1) health literacy, 2) emotional and stress management, 3) self-directed learning, and 4) critical thinking. and problem solving 5) career skills enhancement spending and saving 6) knowledge of information media and creatively. The interpersonal level consisted of competence 1) conducting oneself as a member of the family 2) communication and relationships with peers. The community/social level consisted of competence 1) leadership and responsibility 2) fostering creative teamwork 3) coexistence with others flexibility and adaptability; and 4) good citizenship. The social competency patterns of students in the opportunity expansion school consisted of five

components: 1) competency name, 2) competency definition, 3) competency component, 4) competency activities, and 5) assessment of competency activities which were measured into two dimensions: 1) probability and; 2) practice appropriateness with the highest level

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความกรุณาของประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย คือ รองศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ บุญยั้ง ที่ให้คำแนะนำ เสียสละเวลา ให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดากาญจน์ ปัทมดิลก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ โดยความเห็นและข้อแนะนำต่าง ๆ ของกรรมการทุกท่าน เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบและอุทิศแด่บุพการี คู่ชีวิต นายไทรภพ คนชม และครอบครัว ที่สนับสนุนให้ข้าพเจ้ามีกำลังใจในการเรียน และทีมงานของสำนักงานทางหลวงที่ 4 เขตตาก เป็นอีกส่วนหนึ่งทำให้ งานวิจัยนี้สำเร็จ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

ปิยฉัตร คนชม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
ประกาศคุุณูปการ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	5
ขอบเขตของงานวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดและทฤษฎีทางสังคม.....	10
แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	28
สภาพบริบททางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส.....	33
แนวคิดการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะ.....	60
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63

กรอบแนวคิดการวิจัย (Framework).....	64
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	65
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ.....	66
ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส.....	70
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส.....	72
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	75
ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ.....	75
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส.....	102
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินการพัฒนาแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียน.....	117
บทที่ 5 บทสรุป.....	151
สรุปผลการวิจัย.....	152
อภิปรายผล.....	153
ข้อเสนอแนะ.....	159
บรรณานุกรม.....	160
ภาคผนวก.....	166
ประวัติผู้วิจัย.....	244

สารบัญตาราง

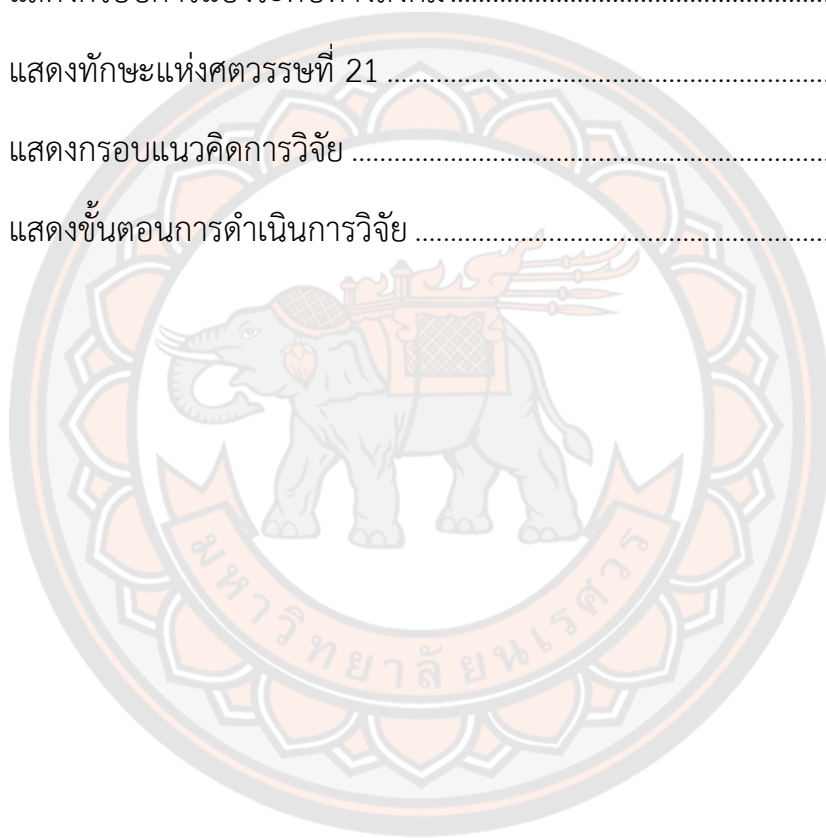
	หน้า
ตาราง 1 แสดงระยะของวัยรุ่นในแต่ละช่วงอายุ	24
ตาราง 2 แสดงขอบเขตและการพัฒนาการเรียนรู้ของพลเมืองของนักเรียน	49
ตาราง 3 แสดงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี	50
ตาราง 4 แสดงแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ	51
ตาราง 5 แสดงแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในต่างประเทศ	54
ตาราง 6 แสดงการสังเคราะห์ประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียน	103
ตาราง 7 แสดงสมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ	105
ตาราง 8 แสดงสมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด	106
ตาราง 9 แสดงสมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง	107
ตาราง 10 แสดงสมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา... ..	108
ตาราง 11 แสดงสมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม	109
ตาราง 12 แสดงสมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ ..	110
ตาราง 13 แสดงสมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว	111
ตาราง 14 แสดงสมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน	112
ตาราง 15 แสดงสมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	113
ตาราง 16 แสดงสมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์	114
ตาราง 17 แสดงสมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่น	115
ตาราง 18 แสดงสมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี	116
ตาราง 19 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 1	118

ตาราง 20 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 2.....	121
ตาราง 21 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 3.....	123
ตาราง 22 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 4.....	126
ตาราง 23 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 5.....	128
ตาราง 24 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 6.....	132
ตาราง 25 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 7.....	135
ตาราง 26 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 8.....	137
ตาราง 27 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 9.....	140
ตาราง 28 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 10.....	142
ตาราง 29 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 11.....	144
ตาราง 30 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 12.....	147

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดง Bronfenbrenner's Bioecological Model of Development	19
ภาพ 2 แสดง Generalised overview of levels of analysis of social capital	20
ภาพ 3 แสดงกรอบการแบ่งระดับทางสังคม	22
ภาพ 4 แสดงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21	53
ภาพ 5 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	64
ภาพ 6 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	65

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถรู้เท่าทันในด้านต่าง ๆ การมีคุณธรรม จริยธรรม มีวิถีชีวิตอย่างมีสุขภาพที่ดี มีเป้าหมายด้านอาชีพตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา จำเป็นต้องจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ในการป้องกัน ช่วยเหลือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เนื่องจากสภาพสังคม การจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารและเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันที่นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้โดยง่าย ขณะเดียวกันด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาทางสังคม ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติตนให้มีความเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างเท่าทัน ที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ สามารถปฏิบัติตนเองและปฏิบัติงานที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างสำเร็จตามสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

แต่จากการศึกษาพบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดการลตทอนในพัฒนาตนเอง (Unesco, 2021) ยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO) ทำหน้าที่ประสานงานกับองค์การสหประชาชาติ (United Nations หรือ UN) ในการแก้ปัญหาเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษาที่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้ชีวิตของคนในสังคม (Unesco, 2017) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จึงเป็นอีกหนึ่งในการกิจของการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Education for Sustainable Development หรือ ESD) ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ซึ่งปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสนั้น เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ส่วนมากจะอยู่นอกเขตตัวอำเภอ หรือในถิ่นทุรกันดาร เป็นการเปิดโอกาสให้กับเด็กที่ไม่พร้อมที่จะเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนสามัญในตัวอำเภอ รวมถึงเด็กที่มีปัญหาจากที่อื่น ๆ เพราะฉะนั้นปัญหาของ โรงเรียนขยายโอกาสจึงมีความซับซ้อนทั้งตัวเด็กเอง และปัจจัยทางครอบครัวและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็ก สำนักงานส่งเสริมกิจการการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 1-4) ได้นำเสนอปัญหาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัญหาจากตัวเด็ก ได้แก่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เพราะว่าเป็นเด็กที่ไม่เก่ง เด็กที่เก่ง ๆ ส่วนมากก็จะเข้าไป เรียนในโรงเรียนมัธยม ส่วนเด็กที่เรียนในโรงเรียนขยายโอกาส คือ เด็กไม่มีความตระหนักรู้ และไม่ได้ สนใจที่จะเรียน เพราะมองอนาคตไม่ออก จึงไม่รู้ว่าเรียนไปเพื่ออะไร ปัญหาที่สอง คือ พฤติกรรมเชิงลบ เช่น การพนัน ยาเสพติดเบื้องต้น (บุหรี, สุรา) และความรุนแรง ปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากขึ้น การใช้โทรศัพท์มือถือ เด็กติดต่อกันได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดปัญหาเมื่อไม่รู้เท่าทันสังคม เช่น การโต้ตอบผ่านทาง Facebook เพราะเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นต้องการกลุ่มเพื่อนที่อยู่ใกล้ๆ กัน รวมทั้งการลอกเลียนแบบพฤติกรรมเชิงลบมาใช้ในโรงเรียน ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาการตั้งครรภ์ระหว่างเรียนเด็กผู้หญิงพอเริ่มเข้าสู่ชั้นมัธยม ก็จะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายมากขึ้น บางคนดูแลตัวเองไม่ได้ ไม่กล้าที่จะปฏิเสธ ก็จะเกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งก็ต้องออกจากโรงเรียน ไปเป็นภาระกับครอบครัว ไม่รับผิดชอบบุตร เลิกเรียนไปก็ส่งผลกระทบต่อเด็กที่เกิดมา

2. ปัจจัยทางครอบครัวและสังคมที่ส่งผลต่อตัวเด็ก ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก นักเรียนต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ซึ่งไม่ได้อยู่กับ พ่อ แม่ แท้ ๆ ของตนเอง ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้กับนักเรียน เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องทำงาน ทำให้นักเรียนขาดความอบอุ่น ในครอบครัว ขาดการดูแล เอาใจใส่ และอบรมสั่งสอนจากครอบครัว เด็กจึงไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ง่าย โดยการโดนเพื่อนชักจูงได้ เด็กส่วนใหญ่จะขาดโอกาสทางการศึกษา และถูกผลักดันให้เข้ามาเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นทางเดียวที่จะช่วยให้นักเรียนจบการศึกษาได้ เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็หวังให้ ลูกจบการศึกษาภาคบังคับ เพื่อที่จะได้หางานทำได้เมื่อจบการศึกษาแล้ว สมรรถนะทางสังคมเป็นทักษะของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ชูเมคเกอร์ (Williamson, 2002) ดังนั้น สมรรถนะทางสังคมจะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของเด็กที่จะแยกแยะความต้องการของสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม การสื่อสารที่เหมาะสมในสถานการณ์นั้น ๆ และการปรับตัวกับข้อมูลย้อนกลับ ที่เหมาะสมกับบรรทัดฐานทางสังคม การรับรู้ปฏิกริยาของผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เบอร์เลย์ (Burley, 1995) กล่าวว่า สมรรถนะทางสังคมที่ประกอบไปด้วย ความรู้ คุณลักษณะ และพฤติกรรมที่เป็นความสามารถของเด็กในการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพในสังคมในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่นกับครู เพื่อน และพ่อแม่ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น สมรรถนะทางสังคมถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีสำคัญต่อการประสบความสำเร็จในการปรับตัว การใช้ชีวิต และการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ๆ ทั้งในโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และสังคม นักเรียนที่มีสมรรถนะทางสังคมที่ดี จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในห้องเรียนเช่นการเคารพบุคคลอื่นและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของ สังคมทางบวกกับกลุ่มเพื่อนและครู โดยเด็กที่มีสมรรถนะทางสังคมที่ดีจะมีโอกาสเรียนรู้และได้รับการและการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม ในทาง

ตรงกันข้ามนักเรียนที่ไม่มีสมรรถนะทางสังคมและมี พฤติกรรมต่อต้านสังคมมักจะถูกปฏิเสธจากกลุ่ม สร้างปัญหาในกับครอบครัวและสังคม และเสี่ยงต่อการถูกไล่ออกจากโรงเรียน (Antia, & Kreimeyer, 2015, pp. 26-27)

ทิศทางการจัดการเรียนการสอน และการปลูกฝังสังคม ในศตวรรษที่ 21 จะต้องส่งเสริม สมรรถนะในตัวเด็กไทย ได้แก่ รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์มีความมั่นใจในตนเอง แสวงหา ความรู้ รู้เท่าทันสารสนเทศ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดสร้างสรรค์ เรียนรู้เป็นผู้ประกอบการ และผู้ผลิต มุ่งความเป็นเลิศ อดทน การทำงานหนัก ทำงานเป็นทีม รับผิดชอบต่อส่วนรวม คำนึงถึง สังคม มีคุณธรรมและยึดมั่นในสันติ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน, 2557) สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา ที่ยั่งยืนที่สามารถนำพาประเทศไทยให้เติบโตท่ามกลางสถานการณ์ที่พลิกผัน นักเรียนของโรงเรียน ขยายโอกาสซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศในอนาคต ที่จะเป็พลังสำคัญในการเสริมสร้าง พลังภายในที่เข้มแข็ง โดยที่แนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ได้แก่ 1) การเติบโตของเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม (Platform Economy) 2) เศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (Sharing Economy) ในภาคการเกษตร และภาคบริการ (World Economic Forum, 2016)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดการศึกษาเป็น 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับสร้างเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งที่อยู่ในสถานศึกษาและเมื่อจบการศึกษาซึ่งมีสมรรถนะทางสังคมอยู่บ้าง เช่น การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะผู้เรียน 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 6) และ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พุทธศักราช 2561 ได้มีการเน้นคุณลักษณะของผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 3) ด้านการพลเมืองที่เข้มแข็ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, น. 3) สำหรับพัฒนาตนเองตามศักยภาพ มีพัฒนาการ อย่างรอบด้านเป็นผู้มีระเบียบวินัย ศีลธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยบูรณาการไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน

สำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 1-5) ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกิจกรรมมี 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยที่ทั้ง 3 กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและ

สร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติ จากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อช่วยให้ ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้ เทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ เกิดทักษะการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก สำหรับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามที่ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กำหนดเป็นแนวทาง ดำเนินการกิจกรรมที่ส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและ พัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญ ทั้งความรู้และคุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดง ถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสาเท่านั้น

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทิศทางการพัฒนาประเทศ และสมรรถนะของคนในศตวรรษที่ 21 และปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งสภาพการจัดการศึกษาเป็น 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังไม่สอดคล้องกับปัจจัยทางสังคมและพื้นที่ของโรงเรียนขยายโอกาส ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยจัดทำแบบสมรรถนะทางสังคมที่ประกอบด้วย ความรู้ คุณลักษณะ และทักษะเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนโดยที่แบบสมรรถนะเป็นกรอบความคิดที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้กระบวนการ และการประเมินผลที่สามารถยึดถือเป็นแนวทาง การดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (สุพรทิพย์ ธรภัทรโชติวัตติ, 2557, น. 20) ซึ่งการมีแบบพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสจะทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ คุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่แสดงถึงการมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อใช้ชีวิตในสังคม ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและสังคมโลก ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งสำหรับพลเมืองของประเทศและโลกในยุคโลกาภิวัตน์

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือการสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส
2. เพื่อสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส
3. เพื่อประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย โดยมีขั้นตอนการแบ่งขอบเขตการวิจัย ออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา 2) ขอบเขตด้านประชากรหรือแหล่งข้อมูล และ 3) ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษา ในขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ในประเด็นพฤติกรรมการใช้ชีวิตของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และการใช้ชีวิตในสังคม รวมถึงความต้องการและความคาดหวังทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสและความคาดหวังในการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส และการสังเกต (Observation) ในพื้นที่ เพื่อการเห็นสภาพจริงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคม ในประเด็นปัญหาและความต้องการการจัดกิจกรรม

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

- 2.1 แหล่งการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ได้แก่ ข้อมูลเชิงเอกสาร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว งานกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ หลักสูตรสถานศึกษา เอกสารงานวิจัย เอกสารทางราชการ และเว็บไซต์ของโรงเรียนตั้งแต่ ปี 2557-2562

- 2.2 แหล่งการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ข้อมูลบุคคล ได้แก่ ครูที่รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 2.3 แหล่งการสังเกต (Observation) ในพื้นที่โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ของโรงเรียน จำนวน 3 โรงเรียน

3. ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ 1) บริบทสถานศึกษา 2) สภาพครอบครัว 3) ผู้บริหาร และครู 4) นักเรียน 5) จุดเน้นของโรงเรียนขยายโอกาส 6) กิจกรรมบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 7) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อหาประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็นสมรรถนะจากขั้นตอนที่ 1 จากนั้นทำการร่างแบบสมรรถนะทางสังคมนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยมีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ องค์ประกอบของแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ และด้านทักษะ

2. ขอบเขตของแหล่งข้อมูล ได้แก่

2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2.2 การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม

2.3 ทฤษฎีทางด้านสังคม เพื่อศึกษาบริบททางสังคม และปัญหาทางของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

2.5 ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมและพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

2.6 กรอบสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต

2.7 ทิศทางการพัฒนาเด็กนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

2.8 ทิศทางพัฒนาผู้เรียนในประเทศและต่างประเทศ

3. ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา เป็นระดับความสัมพันธ์ของบุคคลแบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับบุคคล 2) ระดับกลุ่ม 3) ระดับสังคม

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ความคิดเห็นต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสใน 2 มิติ คือ 1) มิติความเป็นไปได้ 2) มิติความเหมาะสมในการนำไปใช้

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล เป็นแหล่งข้อมูลเชิงบุคคลที่ให้ความคิดเห็นต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 5 คน ได้แก่

2.1 เป็นผู้มิวฒัฒการศึกษาาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางการศึกษา หรือ

2.2 เป็นผู้มิวฒัฒการศึกษาาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสังคม หรือ

2.3 เป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา หรือ

2.4 เป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางการวัดและประเมินผล

3. ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ในประเด็นความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นและเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แบบ หมายถึง แบบแผนที่แสดงถึงโครงสร้างสมรรถนะทางสังคม ประกอบด้วย 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ 5) การประเมินผล

2. องค์ประกอบสมรรถนะทางสังคม หมายถึง ความรู้ คุณลักษณะ และทักษะและความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม มีการรับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงความต้องการของสังคม การมีส่วนร่วมใน ความรับผิดชอบต่อสังคมอันนำไปสู่การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมต่อสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในสังคม มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคม ทำให้สามารถ ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. สมรรถนะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสถานการณ์ที่แตกต่างกันที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนในการใช้ชีวิตทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ประกอบด้วย 1) ระดับตนเอง 2) ระดับระหว่างบุคคล และ 3) ระดับชุมชน/สังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุ 13-15 ปี ของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. โรงเรียนขยายโอกาส หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกลไม่มีความพร้อมตามระเบียบว่าด้วยการขยายชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 แต่ต้องขยายชั้นเรียนเพื่อรองรับประชากรในวัยเรียนให้ได้เรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ ได้แก่ พื้นที่กันดารห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวก ขาดสาธารณูปโภคปัจจัยพื้นฐาน พื้นที่เสี่ยงภัยตะเข็บชายแดน ชายขอบพื้นที่ยังมีโรคติดต่อชุกชุม พื้นที่สูงไม่มีถนนติดต่อกับภายนอก บนเกาะ และพื้นที่ตามประกาศกระทรวงการคลัง พ.ศ. 2550

6. การประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส หมายถึง การตัดสินเชิงคุณค่า ตามเกณฑ์ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ กับความสอดคล้องของโครงสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ประกอบด้วย 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ 5) การประเมินผล

ความสำคัญของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมที่พัฒนาสมรรถนะทางสังคมของนักเรียน ให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์
2. การวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ที่ส่งผลให้นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสมีพฤติกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาความสามารถทางสังคมในระดับตนเอง ความสามารถในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น และการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อสังคม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยเรื่อง แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ผู้วิจัยขอเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยตามหัวข้อที่ได้กำหนด นำมาวิเคราะห์เอกสาร เพื่อนำข้อมูลมาสรุปเป็นแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีทางสังคม
 - 1.1 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่
 - 1.2 ทฤษฎีนิเวศวิทยา
 - 1.3 ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม
 - 1.4 ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนา
2. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 2.1 กิจกรรมแนะแนว
 - 2.2 กิจกรรมนักเรียน
 - 2.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
3. สภาพบริบททางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส
 - 3.1 โรงเรียนขยายโอกาส
 - 3.2 สภาพปัญหาของนักเรียน
 - 3.3 ทิศทางการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนในประเทศและต่างประเทศ
 - 3.4 แนวทางการพัฒนานักเรียนของประเทศไทย
 - 3.5 แนวทางการพัฒนานักเรียนของต่างประเทศ
 - 3.6 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
4. แนวคิดการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะ
5. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีทางสังคม

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เอกสารเพื่อนำข้อมูลมาสรุปแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ดังนี้

1. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural-functional Theory)

August Comte (1839) ผู้ถือว่าเป็นบิดาแห่งสังคมวิทยา (Sociology) ศึกษาสังคมวิทยา โดยให้ความสนใจในประเด็นทางสังคม 2 ส่วน คือ 1) สังคมสถิต (Social Statics) เป็นการอธิบายถึง ลักษณะโครงสร้างทางสังคม (Social Structures) ซึ่งในโครงสร้างทางสังคมมีสถาบันเป็นองค์ประกอบ กำกับ ทำให้เกิดพฤติกรรมอันเป็นหน้าที่ของปัจเจกชนในสังคม ขณะที่ส่วนที่ 2 คือ สังคมพลวัต (Social Dynamics) เป็นการศึกษาลักษณะทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Social change) Emile Durkheim (1893; Herbert Spencer, 1851) การให้ความสนใจในประเด็นนี้ เพราะอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (Social Change) เนื่องจากสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตทำให้ลักษณะวิถีแบบเดิมและวิถีชีวิตแบบใหม่ที่เป็น การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตจึงนำไปสู่วิถีใหม่ที่ปกติ ประเด็นนี้คือ ทำให้พฤติกรรมที่เป็นหน้าที่ ตามโครงสร้างสังคมแบบเดิมไปสู่บทบาทหน้าที่ทางสังคมแบบใหม่ของปัจเจกชนอีกครั้งหนึ่ง RitZer, & Stepnisky (2014, pp. 16-19) การศึกษาโครงสร้างทางสังคมของ August Comte ที่ให้ความสนใจ หน้าที่ทางสังคมในสังคมสถิต (Social Statics) ที่เกิดอย่างเป็นพลวัต

นอกจากนี้ Montesquieu (1685-1755) ได้อธิบายโครงสร้างทางสังคมเช่นกัน Montesquieu กล่าวว่า เกิดจากการกระทำตามหน้าที่ต่าง ๆ ของกลุ่มปัจเจกชนในสถาบัน โดยที่ แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างที่ใหญ่กว่า Montesquieu มองว่า สังคม เหมือนชีวิตมีอวัยวะ ที่มีหน้าที่ ซึ่งเปรียบเสมือนสถาบันทำหน้าที่ในสังคม เช่น สถาบันครอบครัวมีบทบาทของพ่อแม่ลูก สถาบันทางการเมืองมีบทบาทของรัฐต่อสังคม การกระทำหน้าที่ของแต่ละส่วนในสังคมจึงมีความสัมพันธ์ ที่เห็นพ้องต้องกันเป็นเอกภาพ ทำงานราบรื่น (Harmony) ซึ่งเรียกว่า สังคมสถิต (Social Statics) (บุญยง ชื่นสุวิมล, 2561)

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2557) กล่าวว่า สังคมสถิตเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับระเบียบสังคม ที่อธิบายว่าสังคมอยู่อย่างไร ขณะที่สังคมพลวัต คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนาของ สถาบันในสังคมสังคมต่าง ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงเป็นขั้น ๆ ไปในทางที่ติจนกระทั่งอยู่ในภาวะสมบูรณ์ คือ อยู่ในสภาวะเพียบพร้อม ความเป็นเลิศที่เป็นสังคมสถิตในเวลาต่อมา

Arnaud Sales (2012) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเหมือนการแก้ไข ความผันผวน การเปลี่ยนแปลงเป็นวิวัฒนาการ เป็นการปฏิบัติที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตในสังคม ช่องว่าง ระหว่างสังคมสถิตและสังคมพลวัตทำให้เกิดกระบวนการในการปฏิบัติตน ส่งผลต่อปัจเจกบุคคลและ

ส่วนรวมทั้งที่เป็นธรรมชาติหรือได้ถูกจัดไว้อย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ตาม มีการปฏิบัติหลากหลายรูปแบบของปัจเจกชนในสังคม

แนวความคิดทางสังคมวิทยาเป็นเรื่องที่ศึกษามายาวนานควบคู่กับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันจะมีการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันเพื่อประโยชน์ของตนเองและเพื่อความอยู่รอด เพราะมนุษย์ไม่อาจอยู่คนเดียวในโลกนี้ได้ มนุษย์จึงเป็นสัตว์สังคม (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่เราอาจใช้ประเด็นบางแง่มุมมาอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมของสิ่งมีชีวิตทั้งที่เป็นลักษณะของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมถึงลักษณะของพฤติกรรมที่รังแต่จะก่อเกิดแต่ปัญหาเกี่ยวกับสังคมมนุษย์อันมีความสลับซับซ้อน และแตกต่างกันอย่างมากดังเช่นทุกวันนี้

สรุปว่า สังคมมีสถาบันเป็นองค์ประกอบ มีหน้าที่ทางสังคมขับเคลื่อนกระบวนการทางสังคมให้ดำเนินต่อไป สถาบันจึงทำหน้าที่ให้ผู้ที่อยู่ในสังคมดำเนินกิจกรรมภายในสังคมเพื่อสนองความต้องการของสถาบัน ผู้วิจัยมองว่า ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ทำให้เกิดการลดความสำคัญของปัจเจกชนเพราะปัจเจกชนมีหน้าที่ตามวัตถุประสงค์หรือตามเป้าหมายของสถาบันทางสังคม แต่เมื่อถึงกระนั้นมนุษย์มีความจำเป็นที่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นปัจเจกชนจำเป็นต้องลดความต้องการส่วนบุคคลลงและปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้เพื่อการอยู่รอดของสังคม

สถาบันทางสังคม คือ กระบวนการที่มนุษย์ในสังคมได้จัดตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผนเพื่อสนองความต้องการของสังคม

องค์ประกอบของสถาบันมี 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์กรทางสังคม คือ สิ่งที่เป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ของสถาบัน โดยมีความเกี่ยวข้องกับสถานภาพและบทบาทของบุคคลในสังคม

2. หน้าที่ คือ ภาระผูกพันที่จะต้องกระทำเพื่อสนองความต้องการของสังคม ซึ่งการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นหน้าที่ ดังนั้น หน้าที่ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส จึงแตกต่างกันไปตามสถานภาพที่ตนเองสัมพันธ์ด้วย

3. แบบแผนในการปฏิบัติ แบบแผนความคิด คือ การกระทำของสมาชิกในสังคมของบุคคลที่ต้องแสดงพฤติกรรมซึ่งนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในฐานะสมาชิกในสังคมจึงต้องมีแบบแผนการพฤติกรรมปฏิบัติเป็นไปตามแบบแผนที่สังคมวางกรอบพฤติกรรมไว้ หรือกระทำตามบรรทัดฐานสังคม

โครงสร้างทางสังคมประกอบด้วยสถาบัน มีดังนี้

3.1 สถาบันครอบครัว เป็นการร่วมกลุ่มสมาชิกในโครงสร้างทางสังคมที่มีหน้าที่ดูแลและทำนุบำรุง รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกที่ดำเนินขึ้นมาในสังคม ตลอดจนกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เช่น การเป็นสมาชิกของชุมชนการใช้ชีวิต การถ่ายทอด

ความรู้ การเลือกคู่ การแต่งงาน เป็นต้น ความเกี่ยวข้องกันในครอบครัวและเครือญาติ ได้แก่ การแต่งงานกันโดยสายเลือดคนที่เป็นญาติ เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง และเป็นญาติกัน สามภรรยา เขย สะใภ้ หรือการรับไว้เป็นญาติ เช่น บุตรบุญธรรม เป็นต้น คนเหล่านี้จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แบบแผนที่สังคมเป็นผู้กำหนดขึ้นรวมเรียกว่า “สถาบันครอบครัว” (Welch, 2007)

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสถาบันครอบครัวย่อมแตกต่างจากผู้เป็นบิดามารดา หรือปู่ย่า ตายาย เช่น นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสต้องมีความเคารพต่อผู้อาวุโสในครอบครัว มีการช่วยแบ่งเบาภาระภายในครอบครัว เป็นต้น

3.2 สถาบันการศึกษา เป็นการร่วมกลุ่มสมาชิกในโครงสร้างทางสังคมมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการอบรมให้การศึกษาแก่สมาชิกใหม่ของสังคม รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยสถาบันทางการศึกษาเป็นสถาบันที่ครอบคลุมในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักสูตร การสอบเข้า การเรียนการสอน การฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ (ศิวัรักษ์ ศิวรมย์, 2551) บทบาทของผู้ที่อยู่ในสถาบันการศึกษาย่อมแตกต่างกัน เช่น ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ นักเรียนมีหน้าที่ศึกษาหาความรู้โรงเรียนมีหน้าที่เป็นแหล่งสำหรับส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีกิจกรรมที่เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ เช่น ด้าน วิทยาศาสตร์ ด้านการวิจัย เป็นต้น มีการส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดี มีศีลธรรมที่ดีงาม มีค่านิยมที่ถูกต้อง สิทธิหน้าที่ที่ตนพึงปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติ รวมทั้ง ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปสังคม ดังนั้น นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสจึงมีบทบาทที่ต้องแสดงออกในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นไปตามเป้าหมายในโครงสร้างของสถาบันการศึกษา

3.3 สถาบันเศรษฐกิจ เป็นการร่วมกลุ่มสมาชิกในโครงสร้างทางสังคมที่มาที่เกี่ยวข้องเรื่องของการผลิตสินค้าและบริการการจำหน่าย การแลกเปลี่ยนแจกจ่ายสินค้าและการให้บริการต่าง ๆ รวมทั้ง การบริโภคของสมาชิกในสังคมสมาชิกในสังคมมีบทบาทในโครงสร้างของสถาบันเศรษฐกิจในการเป็นผู้ผลิต ผู้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นผู้ใช้สินค้า ซึ่งกระบวนการผลิต การแลกเปลี่ยนบริโภคเป็นหัวใจสำคัญของความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการผลิตสินค้าและบริการจำนวนมาก โดยบทบาทของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจ คือ การมีรู้จักตนเองในการเลือกประกอบอาชีพ สามารถเลือกอาชีพตามความสนใจ ของตนเอง เป็นต้น

3.4 สถาบันการเมืองการปกครอง การร่วมกลุ่มสมาชิกในโครงสร้างทางสังคมที่มีหน้าที่บริหารกิจการให้คนในสังคมมีแบบแผนตามลักษณะการปกครอง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนักวิชาการ, 2559) เช่น แบบเสรีประชาธิปไตย หรือแบบสมบูรณาญาสิทธิราช หรือแบบคอมมิวนิสต์โดยหน้าที่ของสถาบันการปกครอง เพื่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้สร้างความมั่นคงและรักษาสีทธิประโยชน์ของประเทศชาติ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยบางส่วนทำหน้าที่ในการตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับ และบางส่วนจะทำหน้าที่บริหารงานเพื่อให้สังคมดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปได้ ซึ่งมีผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมทางการปกครอง เช่น นักการเมือง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้พิพากษา เป็นต้น และในระดับท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นต้น สำหรับบทบาทของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสที่จะมีบทบาทต่อสถาบันการปกครอง คือ การรู้จักสิทธิหน้าที่ต่อการเป็นพลเมืองของประเทศ เข้าใจกระบวนการทางการเมืองรู้จักเข้าใจกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง

3.5 สถาบันนันทนาการ เป็นการร่วมกลุ่มสมาชิกในโครงสร้างทางสังคมที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพักผ่อนหย่อนใจหลังจากการทำงานที่เหน็ดเหนื่อยของคนในสังคม เพื่อให้การดำรงชีวิตมีความสุขสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สมาชิกที่อยู่ในสถาบันนันทนาการจึงบทบาทและหน้าที่ทั้งเป็นผู้เสนอความบันเทิงและผู้รับความบันเทิง ซึ่งนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสมีวิจรรย์ญาณต่อความหมายของสื่อบันเทิงอย่างรู้เท่าทัน เข้าใจบทบาทของผู้ที่สร้างความบันเทิงให้แก่สังคม มีบทบาทของการให้ความบันเทิง และการเสพความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ

3.6 สถาบันสื่อสารมวลชน เป็นการร่วมกลุ่มสมาชิกในโครงสร้างทางสังคมที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างบุคคลในสังคม การส่งข่าวสาร นำเสนอความคิดเห็นของประชาชนออกไปสู่สาธารณชน เพื่อให้รู้รับข่าวสารทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ความบันเทิงและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้รับสารในปัจจุบันให้ความรู้ แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยในแขนงต่าง ๆ โดยปัจจุบันสื่อมวลชนได้ผลิตสื่อออกมาหลายรูปแบบมากขึ้น เช่น รูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่บรรจุเนื้อหาสาระของความรู้ทุกแขนงสู่ประชาชน โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ เพศ และวัย เป็นต้น เพราะมีเทคโนโลยีการรับส่งข้อมูลข่าวสารที่ดีขึ้น สำหรับบทบาทของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในการปฏิบัติตนให้มีหน้าที่ในส่วนของสถาบันสื่อ เช่น การเป็นผู้นำเสนอการสื่อสารอย่างถูกต้อง การเป็นผู้รับสารอย่างมีวิจรรย์ญาณ

สรุปว่า สถาบันเป็นองค์ประกอบในโครงสร้างของสังคม การปฏิบัติของสมาชิกในสถาบันคือ กระทำกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ตนเอง ดังนั้น ในทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่สำหรับใช้อธิบายสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส คือ การประพฤติปฏิบัติตามความสัมพันธ์ภายในสังคม ซึ่งโครงสร้างทางสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกให้ประพฤติปฏิบัติ นั่นคือ บทบาท หน้าที่ เพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายของสถาบันที่เป็นองค์ประกอบของสังคม และทำให้สังคมดำเนินผลต่อไป

ความสัมพันธ์ในสังคม ได้แก่ ครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา สื่อมวลชน นันทนาการ เป็นต้น ผู้ที่อยู่ในสังคมจะมีความสัมพันธ์และการกระทำร่วมกัน ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคมเกิดขึ้น ผลของการจัดระเบียบในสังคม มีบรรทัดฐานทางสังคม อันจะนำไปสู่การเกิดเป็น ประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงสร้างเป็นกฎเกณฑ์ ซึ่งส่งผลต่อมีผลการเกิดพฤติกรรมในตัวมนุษย์ ในการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนั้นมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของสิ่งมีชีวิต การดำเนินกิจกรรมในสถาบันโดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคคล ได้ปฏิบัติเพื่อความอยู่รอดของสังคม ซึ่งบทบาทหน้าที่เป็นสิ่งกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เมื่อสังคมมีสถาบันเป็นโครงสร้างทางสังคมคอยทำหน้าที่ ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ตามการจัดระเบียบทางสังคมให้บุคคลและกลุ่มบุคคล ดำเนินกิจกรรม สำหรับนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นสมาชิกตามโครงสร้างทางสังคมที่ต้องกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสังคมให้เป็นไปตามระเบียบทางสังคมที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสต้องเรียนรู้ และมีพฤติกรรมตามการจัดระเบียบทางสังคม ไม่เช่นนั้น จะทำให้เกิดปัญหาต่อตนเองและสังคมได้ ซึ่ง บันเทิง พาพิจิตร (2547; สุพัตรา สุภาพ, 2546, น. 11) การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) เป็นการวางระเบียบกฎเกณฑ์ เพื่อให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อย

การจัดระเบียบทางสังคมเป็นกระบวนการที่กว้างขวางครอบคลุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ภายในสังคม ซึ่งการจัดการระเบียบสังคม (Social Organization) คือ กระบวนการทางสังคมที่คอยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สังคมวางไว้เป็นพฤติกรรมที่กำหนดขึ้นเป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งบรรทัดฐานตามโครงสร้างทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยสถานภาพและบทบาท เมื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคมขึ้นมา เราจำเป็นต้องสนับสนุนให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตามสถานภาพและบทบาทของตนเองการปฏิบัติตนในสังคมถูกกำหนดบทบาททางสังคมขึ้น แต่ละคนในสังคมให้มีบทบาทที่ถูกการจัดระเบียบทางสังคม สิ่งที่จะช่วยจัดระเบียบสังคม คือ บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ได้แก่ กฎหมายบ้านเมือง และจารีตประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น ผลของการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมจะทำให้เกิดรูปแบบการอยู่ร่วมกัน มีการจัดระเบียบทางสังคมขึ้น โดยมีกลุ่มคนและสถาบันต่าง ๆ ทำหน้าที่ขัดเกลาบุคคลในสังคม ที่ทำให้เกิดวิถีในการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า “บรรทัดฐานทางสังคม”

องค์ประกอบของการขัดเกลาทางสังคม

1. บรรทัดฐานของสังคม (Social Norm)
2. สถานภาพ (Status)
3. บทบาท (Role)
4. ค่านิยม (Values)
5. ความเชื่อ (Beliefs)

บรรทัดฐานทางสังคม มีความหมาย ดังนี้

บรรทัดฐาน (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2557) หมายถึง มาตรฐานของคนในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งยอมรับกันโดยทั่วไปและเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังให้คนในสังคมปฏิบัติ

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2513, น. 62) หมายถึง ตัวกำหนดความประพฤติ หรือกิริยาในชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคม เป็นตัวแสดงมาตรฐาน หรือแสดงออกมาเลยว่าในสถานการณ์หรือเหตุการณ์เพราะอยู่ในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลนั้น เขาควรปฏิบัติหรือมีกิริยาอาการอย่างใดบ้าง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523, น. 83) หมายถึง กฎเกณฑ์ของสังคมที่แสดงว่าพฤติกรรมใดเหมาะสมและไม่เหมาะสม ทั้งนี้ เพราะการอยู่รอดของสังคมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2551) ได้อธิบายไว้ว่า บรรทัดฐานทางสังคม หรือปทัศฐาน หมายถึง แบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ

สรุปว่า บรรทัดฐานทางสังคม หมายถึง ระเบียบ แบบแผน กฎเกณฑ์หรือข้อบังคับ การปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคม เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

บรรทัดฐานแบ่งเป็น 3 ประเภท

1. วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน (Folkways) เป็นบรรทัดฐานเป็นพฤติกรรมทั่วไป ไม่ทำจะถูกมองว่าผิดปกติ

2. จารีตหรือกฎศีลธรรม (Mores) มีเพิ่มเข้ามาจากวิถีประชา คือ มีกฎศีลธรรมเข้ามาจัดว่าเป็นการกระทำใดที่ถูกต้อง และการกระทำใดผิด ดี/ไม่ดี มีความรุนแรงกว่าวิถีประชา เพราะมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น จารีตเป็นแนวทางในการสร้างสังคม

3. กฎหมาย (Law) สังคมจำเป็นต้องมีกฎหมายเพราะวิถีประชาและจารีตไม่อาจควบคุมสังคมที่สลับซับซ้อนได้ จึงต้องมีการควบคุมพฤติกรรมให้ชัดเจนเป็นบรรทัดฐานที่มีลักษณะเป็นทางการ สถานภาพ (Status) เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลควรปฏิบัติตนอย่างไรให้เหมาะสมสถานภาพ แบ่ง 2 ประเภท คือ

1. สถานภาพโดยกำเนิดหรือติดตัวมาเช่น เพศ สีผิว เชื้อชาติ เป็นต้น

2. สถานภาพสัมฤทธิ์หรือได้มาด้วยความรู้ความสามารถ แบ่งได้ 2 แบบ ได้แก่

2.1 สถานภาพที่ได้จากการศึกษา เช่น เป็น ครู อาจารย์ ผู้อำนวยการโรงเรียน นักเรียน นักศึกษา คณบดี และอธิการบดี ฯลฯ

2.2 สถานภาพที่ได้จากการประกอบอาชีพ เช่น เป็นพนักงาน ผู้จัดการ พ่อค้า ตำรวจ ทหาร ผู้พิพากษา ฯลฯ

บทบาท (Role)

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2557) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ตามสถานภาพ หรืออาจกล่าวได้ว่าบทบาทเป็นพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร การแสดงบทบาทเป็นสิ่งที่เกิดจากความคาดหวังจากกลุ่มคนที่อยู่ในสังคม ทั้งนี้ พฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติกันมา จนสามารถคาดเดาพฤติกรรมที่จะเกิดในอนาคตได้คือการยอมรับ พฤติกรรมที่เรียกว่า บรรทัดฐานทางสังคม ผู้ที่ไม่เข้าใจบทบาทของตนจะทำให้มีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ในสังคม ซึ่งจะเป็นบ่อเกิดของปัญหาสังคมขึ้น เช่น บทบาทการเป็นนักเรียน ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา หากตนเองไม่สามารถแสดงตามบทบาทได้จะส่งผลให้ไม่มีความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

ในความหมายการขัดเกลาทางสังคมของราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง กระบวนการที่คนเรียนรู้การเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือของสังคมโดยการซึมซับเอาบรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคมเป็นของตน และเรียนรู้ในการปฏิบัติตามบทบาทและภาระหน้าที่ทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมและจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคนโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างราบรื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มตั้งแต่บุคคลถือเกิดมา การขัดเกลาทางสังคมมีทั้งโดยทางตั้งใจและไม่ตั้งใจ การขัดเกลาทางสังคมโดยตั้งใจ เช่น การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ หรือกระบวนการขัดเกลาจากกลุ่มตัวแทนสำคัญที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยตัวแทนเหล่านี้ จะทำให้บุคคลได้ทราบคุณค่าและซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยดี ฉะนั้นการขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทำให้บุคคลได้ทราบคุณค่าและอุดมคติที่สังคมยึดมั่น และได้เรียนรู้บรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคม

ประเภทของการขัดเกลาทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม อาจจำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การขัดเกลาทางสังคมทางตรง (Direct Socialization) พบเห็นในหมู่ครอบครัว โรงเรียน และวัด เป็นการเรียนรู้อย่างชัดเจน เป็นการอบรมขัดเกลาที่พ่อแม่ให้กับลูก เช่น การสอนสิ่งต่าง ๆ ให้กับลูก การพูดหรือมารยาทต่าง ๆ หรือครูอาจารย์ที่สอนความรู้แก่นักเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น ผู้สอนและผู้รับจะมีความรู้สึกใกล้ชิดกัน เพราะเป็นการให้การอบรมกลุ่มเดียวกันโดยตรง

2. การขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม (Indirect Socialization) เป็นการลอกเลียนแบบ มาปฏิบัติ เช่น พ่อแม่ชอบใช้คำหยาบ ลูกก็จะพูดคำหยาบด้วยเป็นวิธีการขัดเกลาทางสังคมที่ไม่ใช่ การถ่ายทอดโดยตรง แต่จะเป็นโดยทางอ้อม เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์ ตลอดจนภาพยนตร์ หรือสื่อประเภทอื่น รวมถึงประสบการณ์ชีวิตต่าง ๆ ที่ประสบมากับตนเองเป็นการรับ เข้ามาโดยไม่เป็นทางการ หรือไม่ได้ตั้งใจ มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการปรับตัวของมนุษย์ เพื่อให้ดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พื้นฐานของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาจาก

1. มนุษย์ต้องพึ่งพาผู้อื่นในวัยเด็ก ทำให้เกิดความผูกพันรักใคร่พอใจจะขัดเกลาในสังคม
2. มนุษย์มีการติดต่อระหว่างกันทางสังคม จำต้องได้รับการขัดเกลาและอบรมสั่งสอน มาก่อน
3. มนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้ จึงทำให้การขัดเกลาได้ผลตามที่สังคมคาดหวัง
4. การที่มนุษย์สามารถสร้างภาษาขึ้นใช้ ทำให้มนุษย์สามารถใช้เป็นสื่อในการขัดเกลา อบรมสั่งสอน เข้าใจตรงกัน

ความมุ่งหมายของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2557, น. 107-108)

1. ปลุกฝังระเบียบวินัยแก่สมาชิกในสังคม
 2. ปลุกฝังความมุ่งหวังที่สังคมคาดหวัง
 3. สอนสมาชิกในสังคมให้รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนตามกาลเทศะและความเหมาะสม
 4. สอนให้สมาชิกในสังคมเกิดความชำนาญหรือทักษะที่จะร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม
- สรุป การจัดระเบียบสังคมมีกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพื่อให้ผู้คนในสังคมเกิด พฤติกรรมตามความต้องการของสังคม เป็นการสร้างสังคมไม่ให้เกิดปัญหาในกลุ่มคนในสังคมได้

กระบวนการทางสังคม

กระบวนการทางสังคมดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้น เป็นกระบวนการที่ละเอียดอ่อนสลับ ซับซ้อนและแปรเปลี่ยนเคลื่อนไหวได้ แม้ว่าทางสังคมวิทยาจะพยายามแยกออกเป็นแบบต่าง ๆ นั้น ก็เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น แต่ในสภาพการที่แท้จริงแล้ว กระบวนการดังกล่าว มักจะปรากฏ อยู่หลายแบบ ในโอกาสหนึ่ง ๆ จะเป็นแบบรู้ตัว (Conscious) หรือไม่รู้ตัว (Unconscious) ซึ่งสามารถ จะพบได้ในทุกกลุ่มบุคคลหรือสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

1. กระบวนการทางสังคมซึ่งก่อให้เกิดการประสานกัน
2. กระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดการขัดแย้งกัน

กระบวนการทางสังคมซึ่งก่อให้เกิดการประสานกัน อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. การร่วมมือกัน (Co-operation) นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของกระบวนการทางสังคม ที่ก่อให้เกิดการประสานกัน การร่วมมือกันเป็นลักษณะของการกระทำโต้ตอบกันของมนุษย์ เพื่อร่วมกัน

ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน การร่วมมือกันจึงเป็นเรื่องของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเป็นความพยายามที่จะร่วมมือกันที่มีลักษณะติดต่อบ่อยยาวนาน การร่วมมือกันอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด คือ

1.1 การร่วมมือกันแบบปฐมภูมิ เป็นการร่วมมือกันที่บุคคลทั้งหลายกระทำร่วมกันในทุก ๆ ด้านโดยใช้วิธีการ และมีเป้าหมายเดียวกัน

1.2 การร่วมมือกันแบบทุติยภูมิเป็นการร่วมมือกันที่บุคคล กระทำเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ กัน และมีวัตถุประสงค์บางประการร่วมกัน การที่จะให้ได้มาซึ่งความพอใจของแต่ละฝ่ายนั้น ก็จะต้องอาศัยการปฏิบัติของฝ่ายต่าง ๆ ที่อยู่เหล่านั่น ซึ่งจะส่งผลต่อกันและกันด้วย

1.3 การร่วมมือกันแบบตติยภูมิเป็นการร่วมมือกันที่บุคคลแต่ละฝ่ายมีจุดประสงค์ต่างกัน แต่วิธีการของการปฏิบัติเป็นอย่างเดียวกัน เช่น การที่ข้าราชการรับสินบนจากพ่อค้า เพื่อให้พ่อค้าได้สิทธิพิเศษบางประการ เป็นต้น

2. การปรับตัว หรือการสมานลักษณะ (Accommodation) เป็นกระบวนการที่บุคคล หรือกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในด้านความคิด ความเชื่อ ประเพณี หรือผลประโยชน์ ปรับพฤติกรรมให้เข้ากันได้ หรืออยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขในสังคม โดยที่แต่ละฝ่ายจะยังคงรักษา เอกลักษณ์และผลประโยชน์ของตนไว้ ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย หรือเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

3. การกลืนกลาย หรือการผสมกลมกลืน (Assimilation) เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม ผสมกลมกลืนกันจนเป็นกลุ่มเดียวกัน หรือมีวัฒนธรรมที่ใช้กันเดียวกัน ซึ่งมีผลทำให้ความแตกต่างหมดสิ้นไปจากสังคมนั้น กระบวนการนี้จะดำเนินสืบเนื่องมาจากการปรับตัว และจะดำเนินไปอย่างช้า ๆ และค่อยเป็นค่อยไป

4. การเห็นพ้องกัน (Consensus) เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มมีความเห็นพ้องกันอย่างเป็นเอกฉันท์ในสิ่งที่เคยมีความคิดเห็น หรือปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อขจัดความขัดแย้งและต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้อย่างถาวร

กระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดการขัดแย้งกัน แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การแข่งขัน (Competition) เป็นแบบของความสัมพันธ์ของมนุษย์ตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป หรือตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป พยายามที่จะบรรลุถึงเป้าหมายอันเดียวกันในการปฏิบัติของ แต่ละฝ่ายนั้น จะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ หรือระเบียบแบบแผนที่ยอมรับของสังคม โดยทั่วไปผู้แข่งขันจะสนใจในการบรรลุเป้าหมายมากกว่าการที่จะทำร้ายคู่แข่ง เช่น การแข่งขันกีฬา การสอบแข่งขันต่าง ๆ เป็นต้น

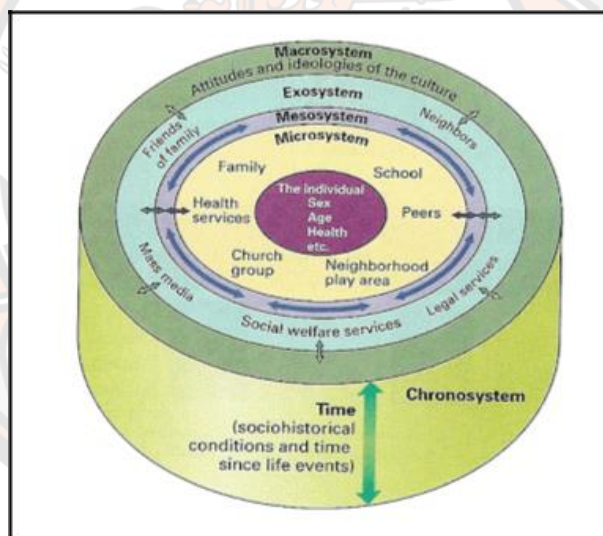
2. การขัดแย้ง (Conflict) เป็นแบบของความสัมพันธ์ของมนุษย์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป สนใจในการขัดแย้งหรือเป็นศัตรูกันมากกว่าการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย การปฏิบัติของแต่ละฝ่าย จึงจะกระทำในทุกรัฐวิธีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความพอใจของตนเอง ดังกล่าวมาแล้ว

สรุป กระบวนการทางสังคมนั้นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ (Social Interaction) ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เมื่อบุคคลต้องสัมพันธ์กันเช่นนี้ ก็จะมีกระบวนการต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งอาจเป็นแบบขัดแย้ง แข่งขัน ร่วมมือ การตกลงความเห็น และการกลมกลืน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้ไม่ได้ เกิดเพียงอย่างเดียวแต่อาจรวมหลาย ๆ แบบหรือเปลี่ยนจากกระบวนการแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่งได้ ทั้งนี้ก็เพื่อจุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งมีทั้งโทษและประโยชน์แล้วแต่กรณี

2. ทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological Theory)

Pepple (2017) กล่าวว่า บุคคลมีพันธุกรรมที่ถูกแสดงออกมาจากบรรพบุรุษแต่สิ่งแวดล้อมกำหนดขอบเขตพัฒนาการของบุคคลสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลสำคัญในการหล่อหลอมบุคลิกภาพ

ทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological Theory) ของ Bronfenbrenner ได้อธิบายถึงระบบความสัมพันธ์ของบุคคลที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม ดังนั้นในความสัมพันธ์ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสก็มีผลต่อการแสดงบุคลิกภาพที่แตกต่างกับกลุ่มนักเรียนกลุ่มอื่น

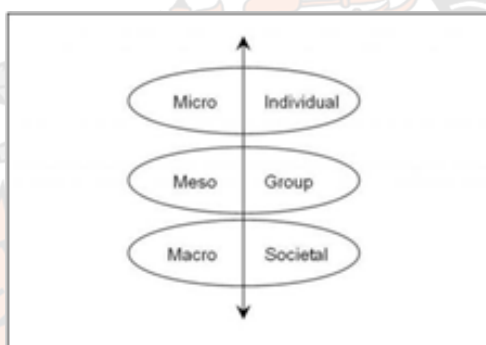
ภาพ 1 แสดง Bronfenbrenner's Bioecological Model of Development
ตามทฤษฎีนิเวศวิทยา(Ecological Theory)

ที่มา: <https://www.pinterest.com/pin/407153622533573909>

ทฤษฎีนิเวศวิทยา (George, 2014) กับนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ที่แสดงถึงปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งครอบคลุมความสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ตามทฤษฎีนิเวศวิทยา ได้แก่ พ่อแม่ เพื่อน ครู โรงเรียน สังคม

เทคโนโลยี สื่อ สิ่งแวดล้อม รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น ระบบต่าง ๆ ในทฤษฎีระบบนิเวศตามแนวคิดของ George แสดงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลกับนักเรียนและในขณะเดียวกัน ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่เป็นการอธิบายถึง บทบาท หน้าที่ที่กระทำตามโครงสร้างทางสังคมที่อยู่ ดังนั้นสภาพความสัมพันธ์ในสังคมรอบตัวเด็ก ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม และในเชิงโครงสร้างทางสังคมคือบทบาท หน้าที่ ของบุคคลในสังคมที่ต้องประพฤติปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในสังคม

วันเพ็ญ บุญประกอบ (2520) กล่าวว่า สภาพแวดล้อม ทางวัฒนธรรม สังคม ชีวิตครอบครัว ความสัมพันธ์ในบ้าน และผู้คนในครอบครัว มีอิทธิพลต่อนักเรียน ซึ่งในการแบ่งระดับความสัมพันธ์ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2551) ได้แบ่งพฤติกรรมทางสังคม มี 3 ระดับ 1) ระดับบุคคล 2) ระดับระหว่างบุคคล 3) ระดับสังคม ในขณะที่ Sears & teams (1991) ได้แบ่งพฤติกรรมทางสังคม 1) พฤติกรรมทางสังคมส่วนบุคคล 2) พฤติกรรมทางสังคมระหว่างบุคคล 3) พฤติกรรมทางสังคมในกลุ่ม ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ภาพ 2 แสดง Generalised overview of levels of analysis of social capital

ที่มา: <https://www.socialcapitalresearch.com/levels-of-social-capital>

ระดับความสัมพันธ์ของบุคคลแบ่งได้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับบุคคล (Personal) เป็นระดับขั้นพื้นฐานที่สุดของความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งจะเกิดขึ้น เมื่อบุคคลสองคนมีความสัมพันธ์บางประการต่อกัน อาจจะเป็นความสัมพันธ์ ได้ทั้งแบบเป็นกันเอง และไม่เป็นกันเองก็ได้

2. ระดับกลุ่ม (Group) เป็นความสัมพันธ์ของสมาชิกต่าง ๆ ที่รวมกันเป็นกลุ่ม อันจะทำให้เกิดความมั่นคงของกลุ่ม หรือการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม

3. ระดับสังคม (Social Order) จะเป็นการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของสังคมทั้งหมด มักจะมีการจัดระเบียบทางสังคมที่ชัดเจน และมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

ในขณะที่จิตวิทยาสังคมถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคม ดังนี้

1. ระดับบุคคล (Individual Level) ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักจิตวิทยาคลินิกและนักจิตวิทยาบุคลิกภาพ ที่เป็นการอธิบายพฤติกรรมในลักษณะของบุคลิกภาพเฉพาะตัวของปัจเจกบุคคล การหาสาเหตุในการแสดงพฤติกรรม และการแสดงพฤติกรรมของคนในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เป็นการศึกษาประสบการณ์ในวัยเด็กที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการอธิบายบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน

2. ระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal) เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมระหว่างบุคคล โดยนักสังคมวิทยาที่มุ่งศึกษากระแสทางสังคมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีต่อบุคคล การแสดงพฤติกรรมของคนในสภาพแวดล้อมที่อยู่ผู้อื่น การแสดงถึงค่านิยมและทัศนคติของคนในสังคม

3. ระดับสังคม (Social Level) เป็นการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งที่เกิดจากบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การมีความขัดแย้งภายในสังคม ผลของเทคโนโลยีที่มีต่อสังคม ซึ่งเป็นการศึกษา จากโดยใช้ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และสังคม มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยระดับทางสังคมมีลักษณะพฤติกรรมทางสังคม ดังนี้

ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมส่วนบุคคล (Individual Social Behavior)

1. การรับ
2. รู้ทางสังคม (Social Perception)
3. การสื่อข้อความและการใช้ภาษา (Social Communication)
4. เอกลักษณ์และอัตตา (Identities and the self)
5. การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)
6. ทัศนคติและการเปลี่ยนทัศนคติ (Attitudes and Attitude Change)

ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมระหว่างบุคคล (Interpersonal Social Behavior)

1. บรรทัดฐาน ระเบียบสังคม และการคล้อยตาม (Norms Social Order and Conformity)
2. บทบาทและบทบาทสมมติ (Role and Role-playing Language)
3. สัมพันธภาพและแรงดึงดูดระหว่างบุคคล (Relationships)

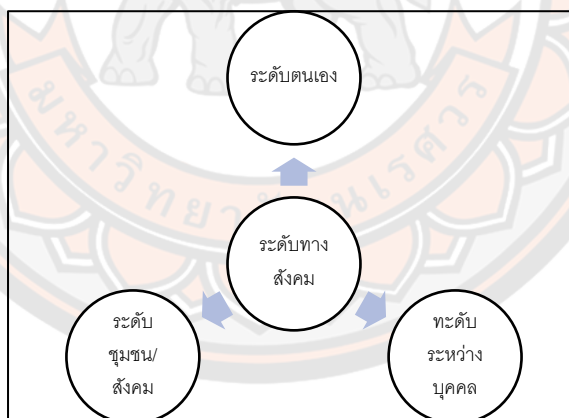
ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมในกลุ่ม (Social Behavior in Groups)

1. กลุ่มและพฤติกรรมกลุ่ม (Group and Group Behavior)
2. ความก้าวร้าวและความขัดแย้ง (Aggression and Conflict)
3. อำนาจทางสังคม (Social Power)
4. ผู้นำ (Leadership)
5. อคติและคนนอกกลุ่ม (Prejudice and Racism)

6. บทบาททางเพศ เอกลักษณ์ทางเพศและการแบ่งแยกเพศ (Gender Roles, Identities and Sexism) พฤติกรรมร่วม (Collective Behavior)

Sears et al. (1991, p. 5) ได้อธิบายถึง สภาพสังคมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล ยกตัวอย่าง เช่น การเกิดอาชญากรรมอุกฉกรรจ์ในเมืองใหญ่โดยกล่าวถึงมุมมองของนักสังคมวิทยา ซึ่งมองว่าอาชญากรรมที่มีความรุนแรงในเมืองใหญ่เกิดจากปัญหาความยากจน ปัญหาการเติบโตอย่างรวดเร็วของเมือง ปัญหาที่สังคมกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม โดยหยิบยกประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อสรุปที่ว่าคนจนกระทำความผิดมากกว่าคนร่ำรวย อาชญากรรมมักพักอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด มากกว่าในย่านคนมีเงิน รวมถึงอัตราการเกิดคดีอาชญากรรมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในภาวะที่เศรษฐกิจถดถอยและลดลงเมื่อปัญหาเศรษฐกิจคลี่คลายลง ในการอธิบายผลที่เกิดขึ้น ในมุมมองของนักสังคมวิทยาไม่สนใจพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคล และไม่สนใจเฉพาะสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

สรุปการแบ่งระดับความสัมพันธ์ทางสังคม จากองค์ประกอบความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับทฤษฎีนิเวศวิทยา ของ Bronfenbrenner ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม และทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ผู้วิจัยจัดกลุ่มได้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับตนเอง 2) ระดับระหว่างบุคคล 3) ระดับสังคม

ภาพ 3 แสดงกรอบการแบ่งระดับทางสังคม

3. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม

จิตวิทยาสังคม คือ ผลของปฏิสัมพันธ์ที่หล่อหลอมให้บุคคลมีบุคลิกภาพต่าง ๆ จิตวิทยาทางสังคมมีความเกี่ยวข้องต่อพฤติกรรมการแสดงออก

Rice, & Dolgin (2002) กล่าวว่า อีริคสันให้ความสำคัญของพฤติกรรม ที่ส่งผลมาจากอารมณ์ความรู้สึก นอกจากนี้ อีริคสันยังให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ที่ส่งผล

ต่อพฤติกรรมของเด็ก เขาแบ่งพัฒนาการของคนเป็น 8 ชั้น กลุ่มอายุของขั้นพัฒนาการของ อิริคสัน แบ่งวัยรุ่น ในช่วงอายุ 12-18 ปี พัฒนาการในช่วงนี้จะมีในด้านการทำความรู้สึกกับตนเองรวมถึง อาจมีความสับสนไม่เข้าใจตนเองได้ ในช่วงนี้จะเป็นช่วงที่มีความสนใจเพื่อน ซึ่งจะมีการเข้ากลุ่มมีความต้องการแบบอย่างหรือต้นแบบทฤษฎีจิตสังคมให้ความสนใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ดังนั้น จะส่งผลต่อพฤติกรรม โดยรวมในส่วนตัวที่มีความสัมพันธ์กับสังคม ทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้จากสังคมภายนอก และอีกส่วนหนึ่ง คือ การรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่จะทำให้มีการพิจารณาตนเอง เข้าใจสถานภาพตนเองว่าคือใครและต้องทำอะไร

บริบทที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น (Context of Adolescence) มี 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านครอบครัว (Families)
2. ด้านเพื่อน (Peer Group)
3. ด้านโรงเรียน (School)
4. ด้านสถานที่ทำงาน (Work Place)

บริบทที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นเกิดจากความสัมพันธ์ 4 ด้าน เป็นกลุ่มความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ด้านพ่อแม่ เนื่องจากพ่อแม่เป็นด่านแรกของการเริ่มเรียนรู้ ที่จะเข้าใจว่าตนเองในการที่จะปฏิบัติตนเองอย่างไร รวมถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีผลต่อการถูกขัดเกลาทางสังคม ทั้งจากรวมถึงกลุ่มเพื่อนด้วย เพราะเด็กวัยนี้ให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่า กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากกว่าเชื่อฟังพ่อแม่ และในช่วงนี้วัยรุ่นกำลังเริ่มเรียนรู้การเข้าสู่สังคม ทำให้ต้องแสดงพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับในกลุ่มเพื่อน รวมถึงบริบทของโรงเรียน ที่ส่งผลต่อความสนใจในการมุ่งสู่การเริ่มสู่การวางแผนในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งจะมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการนำไปสู่พฤติกรรมของตนเอง เช่น เมื่อวัยรุ่นต้องการประกอบอาชีพ ตามความสนใจของตนเอง ก็จะคิดปรับวางแผนเพื่อให้ตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายของอาชีพที่ตั้งใจไว้ ดังนั้น บริบทรอบตัววัยรุ่นตั้งแต่พ่อแม่ เพื่อน โรงเรียน ที่ทำงาน จะทำให้เกิดกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ให้นักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ ของตนเองเมื่ออยู่ในสังคม นอกจากนี้ การใช้ชีวิตของนักเรียนตามพัฒนาการทางจิตวิทยา (Psychosocial Development) Robert Havighurst (as cited in Rice, & Dolgin, 2002, p. 32) ได้กล่าวถึง พัฒนาการที่วัยรุ่นในช่วงของการเริ่มเรียนรู้ในบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่จะนำไปสู่ช่วงการสร้างเอกลักษณ์ตนเอง โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญอยู่ 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเอกลักษณ์ (Identity)
2. ด้านการปกครองตนเอง (Autonomy)
3. ด้านการคุ้นเคยสนิทสนม (Intimacy)
4. ด้านเพศวิถี (Sexuality)
5. ด้านความสำเร็จ (Achievement)

ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 นี้ จะทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาการสร้างเอกลักษณ์ในตนเองจนเป็นบุคลิกภาพประจำตัว

4. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนา

จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น (Adolescence) (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2559) ได้ให้คำจำกัดความของวัยรุ่น (Adolescence) ว่าเป็นวัยที่มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เริ่มตั้งแต่ช่วงอายุ 12 หรือ 13 ปี จนกระทั่งถึงอายุประมาณ 20 ปี ในวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเป็นสัญญาณสำคัญ การแบ่งระยะของวัยรุ่น แบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงระยะของวัยรุ่นในแต่ละช่วงอายุ

ระยะของวัยรุ่น	เพศหญิงอายุ (ปี)	เพศชายอายุ (ปี)
วัยรุ่นตอนต้น	13-15	15-17
วัยรุ่นตอนปลาย	16-18	17-19

พัฒนาการของวัยรุ่น แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย Secondary Sex Characteristic (ลักษณะทางเพศหรือลักษณะทุติยภูมิทางเพศ) คือ เป็นการแสดงลักษณะที่แบ่งความเป็นหนุ่ม ความหญิงสาวที่เพิ่งเริ่มเจริญเติบโตเต็มที่ในวัยแรกเริ่ม การเจริญเติบโตของลักษณะทางเพศมีพัฒนาการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 Pre-pubescence เป็นระยะแสดงลักษณะทางเพศส่วนต่าง ๆ เช่น สะโพกเริ่มขยาย เต้านมของเด็กหญิงเริ่มเจริญ เสียงของเด็กชายเริ่มแตกพราว แต่ในช่วงนี้อวัยวะสืบพันธุ์ (Productive organs) ยังไม่เริ่มทำหน้าที่

1.2 Pubescence เป็นระยะที่ลักษณะทางเพศส่วนต่าง ๆ ยังคงมีการเจริญต่อไป อวัยวะสืบพันธุ์เริ่มทำหน้าที่ แต่ยังไม่สมบูรณ์เด็กหญิงเริ่มมีประจำเดือน เด็กชายเริ่มสามารถผลิตเซลล์สืบพันธุ์ได้

1.3 Post-pubescence หรือ Puberty เป็นระยะที่ลักษณะทางเพศทุกส่วนเจริญเติบโตเต็มที่ อวัยวะสืบพันธุ์ทำหน้าที่ได้ มีวุฒิภาวะทางเพศสามารถมีบุตรได้ จึงถือเป็นระยะที่เด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่แท้จริง

2. พัฒนาการทางอารมณ์ ในวัยนี้จะอยู่ในขั้นพึงพอใจในเพศตรงข้าม (Genital stage) ความพึงพอใจและความสุขต่าง ๆ เป็นแรงขับมาจากวุฒิภาวะทางเพศ จะเห็นได้ว่าวัยนี้สนใจเพศตรงข้าม มีแรงจูงใจที่จะรักผู้อื่น มีความต้องการอิสระ ปลีกตัวออกจากพ่อแม่มากขึ้น เด็กชายจะเลียนแบบพ่อ เด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ อารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่ายอ่อนไหวง่าย เจ้าอารมณ์ มีอารมณ์รุนแรงการควบคุมอารมณ์ยังไม่ดีนัก บางครั้งมีความเกียติ บางคราวมั่นใจสูง บางครั้งพลุ่งพล่าน ลักษณะอารมณ์เหล่านี้เรียกกันว่า พายุบุแคม (Storm and stress) ซึ่งลักษณะอารมณ์เช่นนี้ ทำให้เกิดความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้ง่าย ทำให้วัยรุ่นคิดว่าผู้ที่เข้าใจตนเองดีที่สุด คือเพื่อนในวัยเดียวกัน เพราะมีความเห็นไปทางเดียวกัน มีการยอมรับกันและกัน การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นนี้ มีผลมาจากหลายปัจจัยประกอบกัน เช่น การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การปรับพฤติกรรมการแสดงออกจากการเป็นเด็ก เข้าสู่การเรียนรู้บทบาทของการเป็นผู้ใหญ่ สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นต้น (Erickson, 1959)

3. พัฒนาการทางสังคม ด้านความมีเอกลักษณ์ประจำตัวหรือความสับสนในบทบาทของตนเอง (Identity & Identity diffusion) ในช่วงนี้เป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง มีจุดมุ่งหมายในชีวิตของตนเอง ชอบเข้าสังคมอยู่กันเป็นกลุ่ม ยึดแบบจากกลุ่มเพื่อนและบุคคลที่ตรงกับอุดมคติ อาจเกิดความขัดแย้งด้านสัมพันธภาพกับผู้ใหญ่ และเกิดความสับสนทางจิตใจ หากไม่สามารถแก้ไขความสับสนนี้ได้เด็กจะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพสับสน ไม่มั่นคง (Marcia, 1966) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน จะมีความต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนและสังคมรอบ ๆ ตัว มีการรวมกลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีความคิดหรือทำอะไรคล้าย ๆ กัน ช่วยเหลือกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเมื่ออยู่ในกลุ่ม กลุ่มเพื่อนนี้จะมีอิทธิพลมากต่อทัศนคติ ความสนใจและการแสดงออก ให้ความสำคัญเท่ากับความเห็นของกลุ่ม และมีความต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับ กลุ่มเพื่อนของตนเองด้วย ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศ พบว่าเด็กอายุประมาณ 13-14 ปี ในเด็กหญิงเริ่มสนใจเด็กชายและพยายามที่จะเรียกร้องความสนใจจากเด็กชาย แต่เด็กชายยังไม่มีความรู้สึก แต่เด็กชายอายุประมาณ 14-16 ปี จะเริ่มสนใจเพศตรงข้ามและบางคนเริ่มแยกตัวไปสนิทสนมกับเพศตรงข้าม วัยรุ่นหญิงจะพิถีพิถันเรื่องการแต่งกายอย่างมาก เอาใจใส่เรื่องรูปร่าง ความสวยงามของหน้าตาเช่นเดียวกัน วัยรุ่นชายก็มีพฤติกรรมที่มุ่งให้วัยรุ่นหญิงสนใจตนเอง เช่น แฉวหรือหยอกล้อเมื่อวัยรุ่นชายและหญิงมีความสนใจซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายเริ่มให้ความสำคัญต่อการแสดงออกของบทบาททางเพศ ความสนใจและความสนิทสนมกับเพื่อนต่างเพศนี้อาจยั่งยืนไปจนกระทั่งมีการแต่งงานเกิดขึ้นในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

4. พัฒนาการทางบุคลิกภาพ พบว่าในช่วงวัยรุ่นนี้เด็กจะต้องพบเจอกับช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อมากมายรวมไปถึงการเรียนรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งต้องประสบทั้งความล้มเหลวและความสำเร็จ รวมถึงเจอเรื่องที่ทำได้และยังทำไม่ได้ วัยรุ่นจะเกิดการประเมินตนเองตลอดเวลาและ

พยายามค้นหาตัวตนของตนเองว่าเขาหรือเธอนั้นสามารถอยู่จุดใดของสังคมได้มีตัวตนในด้านต่าง ๆ อย่างไร ซึ่ง แบ่งลักษณะการค้นหาตัวตนออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

4.1 แบบบรรลุซึ่งตัวตนของตนเอง (Achieved Identity) เกิดจากการที่วัยรุ่นเผชิญกับปัญหาและความท้าทายอันเนื่องมาจากตัวเองพยายามหาทางเลือก แล้วสามารถที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนเลือกได้

4.2 แบบยึดมั่นในตัวตน (Foreclosed Identity) เกิดจากการที่วัยรุ่นไม่เคยเผชิญปัญหาหรือความท้าทายในระหว่างที่กำลังค้นหาตนเอง และตัวเองก็สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วย จึงอาจยังไม่ค้นพบตัวตนที่แท้จริง

4.3 แบบหยุดนิ่งไม่ก้าวพ้น (Moratorium Identity) เป็นลักษณะการเผชิญกับปัญหาและความท้าทายในระหว่างค้นหาตนเองแล้ว แต่วัยรุ่นยังไม่สามารถก้าวข้ามปัญหาและความท้าทายนั้นสู่ตัวตนที่แท้จริงได้

4.4 แบบสับสนในตัวตน (Identity Diffusion) เป็นลักษณะที่วัยรุ่นไม่เคยเผชิญปัญหาหรือความท้าทายใด ๆ เลย แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถก้าวข้ามและค้นหาตัวตนสำเร็จได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบตัวตนยังส่งอิทธิพลต่อวัยรุ่นในแง่พัฒนาการที่ละเอียดมากขึ้น รูปแบบทั้ง 4 สามารถส่งผลต่ออารมณ์ การแสดงออกทางสังคม และบุคลิกภาพของวัยรุ่น โดยในแบบที่ 1 จะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพในทางที่ดี มีอารมณ์ทางบวกมากกว่าทางลบ ในขณะที่แบบที่ 4 อาจก่อให้เกิดบุคลิกภาพทางลบมากกว่า ซึ่งเมื่อบุคคลขาดความมั่นใจในตนเองจะส่งผลให้แปลกแยกออกจากสังคม

4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา

Phillips (2014) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตของสมองอย่างเต็มที่ พัฒนาการทางด้านสติปัญญาเป็นไปอย่างรวดเร็ว สามารถเข้าใจเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ มีความคิดกว้างไกล พยายามแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มีจินตนาการ มีความเชื่อมั่นในความคิดของตน ส่วนแนวคิดของเพียเจท์ (Piaget, 1958 as cited in Lefrancois, 1996) พบว่าวัยรุ่นมีพัฒนาความคิดจากความคิดแบบรูปธรรม (Concrete) จากวัยเด็กที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาความคิดแบบเป็นเหตุผลเป็นรูปแบบชัดเจน (Cognitive Thought Phase หรือ Formal Operation Period) ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลโดยไม่ใช้วัตถุเป็นสื่อ มีการคิดแบบใช้ตรรกะจากเงื่อนไขที่กำหนด การคิดแบบใช้เหตุผลเชิงสัดส่วน การคิดแบบแยกตัวแปรเพื่อสรุปผล การคิดแบบใช้เหตุผลสรุปเป็นองค์รวม คาดการณ์อนาคตได้โดยมองย้อนอดีต (ทิพย์ภา เชษฐุ์ชาวลิต, 2541) ความคิดแบบตัวเองเป็นศูนย์กลางในวัยรุ่น (Adolescent Egocentrism) คือ จะเป็นคิดว่าตนเองถูกเฝ้ามองพฤติกรรมจากบุคคลอื่น เขาจะให้ความใส่ใจอย่างมากต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ของบุคคลอื่น (The Imagination Audience) โดยเฉพาะในเรื่องการแต่งกาย ทรงผม และรูปร่างของตน วัยรุ่นมักคาดหวังว่าสิ่งที่ตนแสดงออกว่าสนใจ ชอบ ซึ่งบุคคลอื่นจะต้องรู้สึกเช่นนั้นด้วย และวัยรุ่นมีความคิดฝัน มีจินตนาการว่า

ตนเป็นคนเก่ง (Hero) และมีโลกส่วนตัว (The Personal Fable) ดังนั้น พัฒนาการทางด้านความคิดสติปัญญา นี้ เป็นไปอย่างรวดเร็วสามารถเข้าใจเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ มีความสามารถคิดได้อย่างลึกซึ้งที่มีความพยายามแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มีจินตนาการมากและมีความเชื่อมั่นในความคิดของตนเองอย่างมาก

พัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ แบ่งออกเป็น 4 ชั้น ตามอายุ โดยกลุ่มวัยรุ่นจัดในกลุ่มวัย 11 ปีขึ้นไป โดยมีลักษณะของพัฒนาการทางปัญญาที่สามารถคิดได้ในเชิงนามธรรมได้แก่

4.1.1 สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

4.1.2 สามารถคิดแบบนามธรรม โดยไม่ต้องใช้วัตถุเป็นสื่อ

4.1.3 สามารถคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น ตั้งสมมติฐานอย่างมีเหตุผล

4.2 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ผู้ที่มีบทบาทในทฤษฎีนี้ คือ Sigmund Freud (Ross & Alison, 2011) โดยทฤษฎีจิตวิเคราะห์เป็นการศึกษาสาเหตุของการแสดงพฤติกรรม โดยจากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของบุคคล เป็นผลมาจาก 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คือ จิต ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ 1) จิตสำนึก 2) จิตกึ่งสำนึก 3) จิตใต้สำนึก ส่วนที่ 2 คือ สัญชาติญาณ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ 1) สัญชาติญาณของการมีชีวิต 2) สัญชาติญาณแห่งความตาย Sigmund Freud (Ross, & Alison, 2011) มองว่าพฤติกรรมของคนที่แสดงพฤติกรรมออกมาเนื่องจาก แรงขับทางเพศ ซึ่งเขาเรียกว่า พัฒนาการทางจิตเพศ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกในกลุ่มวัยรุ่นตามการแบ่งอยู่ในช่วงอายุ 13-20 ปี ซึ่งพัฒนาการในช่วงนี้จะถูกกระตุ้น ไปสู่ขั้นที่เรียกว่า วุฒิภาวะทางเพศ ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในพัฒนาการช่วงนี้จะมีความพร้อมในการสืบพันธุ์ มีพฤติกรรมสนใจเพศตรงข้าม ที่จะนำไปสู่ความพร้อมของการมีชีวิตคู่ที่มั่นคงต่อไป

4.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Rice, & Dolgin, 2002) กล่าวว่า พัฒนาการทางจริยธรรมโคลเบอร์กได้สนใจ พฤติกรรมภายในหรือความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่แสดงพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ แต่เน้นไปที่น้ำหนักความสำคัญของการแสดงพฤติกรรมด้านจริยธรรม คือ พฤติกรรมที่แสดงถึงการทำความดี และการทำไม่ดี ซึ่งลักษณะของความสำคัญที่บ่งบอกของแนวคิดได้แก่

4.3.1 พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล จะดำเนินไปตามลำดับขั้นพัฒนาการ โดยจะมีพื้นฐานมาจากการใช้เหตุผลที่เป็นตรรกศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งในศึกษาของ เพียเจต์ด้วย โดยที่โคลเบอร์กใช้อธิบายว่า เหตุผลทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกจะไปทางเดียวกับกับเหตุผลทางตรรกศาสตร์

4.3.2 พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นการรับรู้มาจากสังคมและบทบาททางสังคม เนื่องจากว่าคนในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์กันเมื่อมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้จริยธรรมถูกส่งผ่าน และเกิดการเรี่ยรู้นำไปสู่พฤติกรรมที่เกิดจากการมีจริยธรรม

4.3.3 บุคคลมีจริยธรรมสูงหรือการใช้เหตุผลทางจริยธรรมขั้นสูงจะเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจในตรรกศาสตร์ได้ดี และมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่อยู่ในระดับที่ดีมาก

สำหรับพัฒนานาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กในกลุ่มที่อยู่ในช่วงอายุ 10-16 ปี โดยพัฒนาการช่วงนี้ เรียกว่า “พัฒนาการตามกฎเกณฑ์” โดยพัฒนาการตามกฎเกณฑ์ ระดับจริยธรรมที่สามารถปฏิบัติได้ตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้ มีความสามารถรู้ว่าส่วนไหนเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติตาม

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ในด้านคุณธรรม จริยธรรมการทำตามบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบแล้วการเข้าใจพัฒนาการทางจิตวิทยาที่นำไปสู่แรงจูงใจ เช่น ในเรื่องของการค้นหา “เอกลักษณ์” บุคคลมีการเรียนรู้ในการปฏิสัมพันธ์ โดยผลของการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการเรี่ยรู้จะนำไปสู่ลักษณะบุคลิกประจำตัว ส่วนการพัฒนาความสำเร็จ คือ ลักษณะที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จัดขึ้นตามบริบทของนักเรียนตามพัฒนาช่วงวัย ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์ที่เหมาะสมในขณะที่อยู่ในสถานศึกษาและจบการศึกษาไปแล้ว

แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพได้ มีพัฒนาการอย่างรอบด้านทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม ให้เป็นผู้มีศีลธรรมจริยธรรมเสริมสร้างการมีระเบียบวินัยในตนเอง ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมตลอดจนสามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขโดยสามารถการบูรณาการการเรียนรู้จาก 8 กลุ่มสาระมาพัฒนาให้เกิดการพัฒนาศักยภาพภายในตนเองได้โดยมีการจัดกิจกรรม 3 ลักษณะ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) คือ

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง สิ่งแวดล้อมสามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครูเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่พัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นระเบียบวินัยมีความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบการทำงานร่วมกันรู้จักแก้ปัญหา มีการตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกันเอื้ออาทร และสมานฉันท์โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผนประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย 2 ส่วน

- 2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารียุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร
- 2.2 กิจกรรมชุมนุม/ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคมมีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม (กระทรวงศึกษา, 2553)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. มีเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และครอบคลุมผู้เรียนทุกคน
2. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้านเต็มตามศักยภาพตามความสนใจ ความถนัด ความต้องการ เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะ
3. เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและส่งเสริมจิตสำนึกในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4. เป็นกิจกรรมที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองนำชุมชน ประชาชนชาวบ้านองค์กร และหน่วยงานอื่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษามีดังนี้

1. ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ
2. ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย ฝึกการทำงานที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ตลอดจนสะท้อนความรู้ ทักษะประสบการณ์ของผู้เรียน
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ โดยการศึกษาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผน อย่างเป็นระบบ เน้นการคิดวิเคราะห์และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินกิจกรรม
4. จัดกิจกรรมอย่างสมดุลทั้ง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียนและ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยจัดกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่ม ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

5. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบร่วมมือมากกว่าเน้นการแข่งขันบนพื้นฐานการปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย

6. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรมเป้าหมายของกิจกรรมพัฒนา ดังนี้มุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ทักษะประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปพัฒนาและตนเองให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อันจะนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต วินัย มีใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

ขอข่ายการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียนและ กิจกรรม เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีดังนี้

1. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในลักษณะเป็นกระบวนการเชิงบูรณาการโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนสามารถบูรณาการระหว่างกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2. จัดกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าวิชาความรู้ และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตลอดจนเห็นแนวทางในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

3. จัดกิจกรรมที่ปลูกฝังและส่งเสริมจิตสำนึกการทำประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ สนับสนุนค่านิยมที่ดีงามและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4. จัดกิจกรรมที่ฝึกการทำงานและการให้บริการด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างความมีน้ำใจความเอื้ออาทร ความเป็นพลเมืองดี และความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

แนวทางการจัดกิจกรรม

สถาพร พฤตภูมิกุล (2558) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบลงมือทำ (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ

ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553) กล่าวว่า ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Active Learning) เป็นดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
2. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
3. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน
5. ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงานและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
6. เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
7. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง
8. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด
9. ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
10. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน บทบาทของอาจารย์ผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางของการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Active Learning) (สิริพร ปาณาวงษ์, 2564 อ้างถึงใน ณชนัน แก้วชัยเจริญกิจ, 2550) จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน

1. สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
3. จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน
4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย

5. วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหา และกิจกรรม

6. ครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Active Learning) สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมทั้งสามารถใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับ ทั้งการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก และการเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่ วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู (2562) ได้เสนอตัวอย่างรูปแบบหรือเทคนิค การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้ดี ได้แก่

1. การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนดแต่ละคน ประมาณ 2-3 นาที (Think) จากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนอีกคน 3-5 นาที (Pair) และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด (Share)

2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Group) คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3-6 คน

3. การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน (Student-led Review Sessions) คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา

4. การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำเกมเข้าบูรณาการในการเรียนการสอน ซึ่งใช้ได้ทั้งในชั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และหรือขั้นการประเมินผล

5. การเรียนรู้แบบวิเคราะห์วิดีโอ (Analysis or Reactions to Videos) คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ดูวิดีโอ 5-20 นาที แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ดู อาจโดยวิธีการพูดโต้ตอบกัน การเขียน หรือ การร่วมกันสรุปเป็นรายกลุ่ม

6. การเรียนรู้แบบโต้วาที (Student Debates) คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ เพื่อยืนยันแนวคิดของตนเองหรือกลุ่ม

7. การเรียนรู้แบบผู้เรียนสร้างแบบทดสอบ (Student Generated Exam Questions) คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างแบบทดสอบจากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว

8. การเรียนรู้แบบกระบวนการวิจัย (Mini-research Proposals or Project) คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่อิงกระบวนการวิจัย โดยให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้อที่ต้องการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ตามแผน สรุปความรู้หรือสร้างผลงาน และสะท้อนความคิดในสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรืออาจเรียกว่า

การสอนแบบโครงการ (Project-Based Learning) หรือการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning)

9. การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Analyze Case Studies) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้อ่านกรณีตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จากนั้น ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแนวทางแก้ปัญหาภายในกลุ่ม แล้วนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด

10. การเรียนรู้แบบการเขียนบันทึก (Keeping Journals or Logs) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน รวมทั้งเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับบันทึกที่เขียน

11. การเรียนรู้แบบการเขียนจดหมายข่าว (Write and Produce a Newsletter) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนร่วมกันผลิตจดหมายข่าว อันประกอบด้วย บทความ ข้อมูลสารสนเทศ ข่าวสาร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วแจกจ่ายไปยังบุคคลอื่น ๆ

12. การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept Mapping) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนออกแบบแผนผังความคิด เพื่อนำเสนอความคิดรวบยอด และความเชื่อมโยงกันของกรอบความคิด โดยการใช้เส้นเป็นตัวเชื่อมโยง อาจจัดทำเป็นรายบุคคลหรืองานกลุ่ม แล้วนำเสนอผลงานต่อผู้เรียนอื่น ๆ จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคนอื่นได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

สภาพบริบททางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

1. โรงเรียนขยายโอกาส

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งในส่วนของภารกิจด้านสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ กำหนดไว้ ตามมาตรา 29 และมาตรา 50 ซึ่งเป็นด้วยเหตุดังกล่าว จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กฎหมายแม่บทการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยขึ้นโดยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ที่สนองต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีการกำหนดกรอบทิศทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในยุคปัจจุบัน กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบการจัดศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยการขยายการศึกษาภาคบังคับ จาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตามมาตรา 10 ที่ว่า "การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย"

เพื่อให้การบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการให้ชัดเจนมิให้เกิดการปฏิบัติงาน ซึ่งซ้อนทับกันระหว่างส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งเป็นการจัดระบบบริหารราชการในระดับต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการให้มีเอกภาพให้เป็นไป ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและนโยบายที่รัฐมนตรีกำหนด

วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 นับเป็นวันสำคัญต่อวงการการศึกษาของไทย เนื่องจากเป็นวันที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ คือ เกิดหน่วยงานใหม่ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน จำนวน 5 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

ในส่วนโครงการขยายโอกาส เป็นการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมไทย ตามรายงานการประเมินผลหนึ่งทศวรรษโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, น. 2) ที่ได้สรุปว่าเป็นการจัดการศึกษาให้แกกลุ่มนักเรียนเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสศึกษา ต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใจเชื่อว่าโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับและปัจจุบันเรียกว่าโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นมา เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือรณรงค์ให้เด็กที่เรียนจบในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ กระทรวงศึกษาธิการ (2550, น. 2-5) ได้กำหนดระเบียบ ว่าด้วยการขยายชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาวางแผนการจัดการศึกษาในภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อรองรับการจัดการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เพียงพอกับประชาชนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม เสมอภาค เป็นธรรม คุมคา ประหยัดงบประมาณ ใหญ่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ คือ สถานศึกษาต้องผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาคารสถานที่เหมาะสม เพียงพอและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน จำนวนนักเรียนที่จะเข้าศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่น้อยกว่า 40 คน มีครูที่มีคุณวุฒิความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

และมีครูเพียงพอในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักและมีศักยภาพ พร้อมทั้งจะรองรับการจัดการศึกษาตลอดหลักสูตร โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกล ไม่มีความพร้อมตามระเบียบว่าด้วยการขยายชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 แต่ต้องขยายชั้นเรียนเพื่อรองรับประชากรในวัยเรียนให้ได้เรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ จึงต้องขยายชั้นเรียนในสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, น.7) กำหนดไว้ว่า พื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ ได้แก่ พื้นที่กันดาร ห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวกขาดสาธารณูปโภค ปัจจัยพื้นฐาน พื้นที่เสี่ยงภัย ตะเข็บชายแดน ชายขอบ พื้นที่ยังคงมีโรคติดต่อชุกชุม พื้นที่สูงที่ไม่มีถนนติดต่อกับภายนอก บนเกาะและพื้นที่ตามประกาศกระทรวงการคลังสำนักงานในพื้นที่พิเศษ ซึ่งที่กล่าวมานี้ คือ บริบทของโรงเรียนขยายโอกาส

ปัจจัยข้างต้น สรุปเป็น 2 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ และด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยด้านทางพื้นที่

โรงเรียนขยายโอกาสเป็นโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารหรือห่างไกลชุมชนเมือง ขณะที่ อุมารณณ์ ภัทรวานิชย์, และปัทมา อมรสิริสมบุรณ์ (2550) ได้สำรวจโอกาสของการได้รับการศึกษาของเด็กไทยในช่วงอายุ 20-35 ปี พบว่า นักเรียนมีโอกาสได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 53.8 โดยเด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล ได้รับการศึกษาก่อนประถมศึกษามากที่สุด และเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการศึกษาในช่วงนี้น้อยที่สุด ในขณะที่วงศกรอบครวัที่มีฐานะดีมักจะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในเมือง นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2554) พบว่า วัฒนธรรมของพื้นที่มีผลต่อการศึกษาของนักเรียน ได้แก่ ทศนคติของผู้ปกครองที่ไม่ได้สนใจให้บุตรหลานเรียนหนังสือ และการไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา

ปัจจัยด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2535) พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสมีปัญหา ได้แก่

1. การขาดเอกสารเพื่อจัดการเรียนการสอน
2. การขาดคู่มือครู
3. การขาดแผนการสอน
4. การขาดวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
5. การจัดครูเข้าสอนไม่ตรงตามวุฒิและสาขาที่เรียนมา
6. ครูขาดความรู้ในวิธีการวัดผล
7. การวัดผลของครูไม่ตามสภาพจริง

สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี (2543) ได้จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนประจำปีงบประมาณ 2542 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโรงเรียนขยายโอกาส ได้แก่

1. อัตราครูประจำการไม่เพียงพอ
 2. การขาดแคลนครูเฉพาะวิชาโดยเฉพาะครูคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และครูสอนวิชาอาชีพต่าง ๆ
 3. การเลือกวิชาชีพไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้เนื่องจากปัญหาในการจัดการ วัสดุอุปกรณ์ไม่สามารถดำเนินการตามแผน
 4. การสอนวิชาชีพ วิทยากรบุคลากรภายนอกยังไม่พอเพียงกับความต้องการของโรงเรียน
 5. อาคารสถานที่ไม่เพียงพอบางโรงเรียนขาดแคลนอาคารเรียน อาคาร ประกอบการตลอดจนห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา
- เนตรหทัย ดีเป่า (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นปัญหาของการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาส ได้แก่

1. มีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน
2. ขาดข้อมูลวิเคราะห์งานและผู้คัดเลือกบุคลากรมีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ
3. ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการฝึกอบรมและพัฒนา
4. การเบิกจ่ายค่าสวัสดิการล่าช้า
5. บริบทด้านผู้เรียน

2. สภาพปัญหาของนักเรียน

Glenda, & Teena (2017) อธิบายว่า HEEADSSS เป็นหัวข้อในการซักประวัติบุคคล เพื่อให้รู้แนวโน้มของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยง ถึงประกอบไปด้วย

1. H-Home ครอบครัว ที่อยู่อาศัย ชุมชนแวดล้อมที่ปลอดภัย ความปลอดภัยภายในบ้าน
2. E-Education/Employment การเรียนการทำงาน เป้าหมายอาชีพและความหวังในชีวิต
3. Eating พฤติกรรมการกิน มากหรือน้อยเกินไป ไม่ถูกสุขลักษณะขาดอาหาร ผอมเกินไป หรือเสี่ยงต่อภาวะน้ำหนักเกิน
4. Activities and Friends กิจกรรมประจำวันการออกกำลังกาย งานอดิเรกกิจกรรมที่สนุกสนานและเพลิดเพลินคลาไครีดกับเพื่อนและเพื่อนสนิท กิจกรรมที่เข้าร่วมกันพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเพื่อน
5. Drugs abuse การลอบใช้ยาเสพติด การใช้เหล้าบุหรี่หรือยาอื่นที่แพทย์มิได้สั่ง

6. Sexual Activities พฤติกรรมทางเพศความพึงพอใจทางเพศ (Sexual Orientation) เอกลักษณ์ทางเพศ (Sexual Identity) พฤติกรรมรักร่วมเพศ การมีเพศสัมพันธ์ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์การป้องกันการตั้งครรภ์

7. Safety/Violence/Abuse พฤติกรรมเสี่ยงจากอุบัติเหตุและความรุนแรงการป้องกันอุบัติเหตุในการใช้ยานพาหนะ (สวมหมวกกันน็อคการคาดเข็มขัดนิรภัย) การชกต่อยใช้อาวุธ การพกพาอาวุธความรุนแรงในครอบครัวการทารุณกรรมการละเมิดทางเพศ

8. Suicide Idea ความรู้สึกเบื่อหน่ายท้อแท้เพื่อชีวิตความคิดอยากตาย การพยายามฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตนเองเนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อพฤติกรรมที่นำไปสู่โอกาสการกระทำพฤติกรรมที่จะก่อปัญหา ได้ปัจจัยเหล่านี้มีทั้งจากภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการแสดงออกพฤติกรรม ข้อค้นพบในหัวข้อการชักประวัติอยู่ขอบเขตในปัจจัยเสี่ยงเป็นจุดเริ่มต้นของปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหาในสังคม

Laurence Steinberg (1993) แบ่งปัญหาได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มปัญหาการใช้สารเสพติดและการดื่มแอลกอฮอล์ (Drug and Alcohol)
2. กลุ่มการทำความผิด (Delinquency)
3. กลุ่มการใช้ความรุนแรง (Depression)
4. กลุ่มผิดปกติจากการรักษา (Treatment Disorder)

จากปัจจัยเสี่ยงและสถานการณ์ปัญหาของวัยรุ่นสามารถศึกษาประเด็นที่เกิดขึ้นทางสังคมที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่นักเรียนควรประพฤติตามสถานภาพที่ตนเองเป็นอยู่เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองในการประพฤติปฏิบัติในสังคม ดังนั้นช่วงวัยของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสที่เป็นช่วงกำลังสร้างอัตลักษณ์ตนเองอันเป็นบุคลิกภาพประจำตัว จึงต้องวางแบบให้เกิดการสร้างบุคลิกที่สังคมต้องการ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและกับผู้ที่เกี่ยวข้องในสังคม รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยต่อไป

ปัญหาที่พบมากในวัยรุ่น

ปัญหาสุขภาพ เนื่องจากวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีระร่างกายผลการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความวิตกกังวลในกลุ่มวัยรุ่น เช่น การมีน้ำหนักเกินต้องการมีรูปร่างผอม เหมือนดารานางแบบ เป็นต้น ผลความวิตกกังวลนี้ได้นำไปสู่การบริโภคที่ผิดหลักสุขอนามัย เช่น การกินยาลดความอ้วนการควบคุมอาหารการรับประทานยาขาว เป็นต้น ทั้งนี้จึงนำไปสู่ปัญหาสุขภาพ ของวัยรุ่นตามที่เกิดขึ้น (นภัช ลิ้มอรุณ, 2561, น. 21-22)

ปัญหาการใช้ความรุนแรง Rice, & Dolgin (2002) ได้แยกความรุนแรง ดังนี้ การก่ออาชญากรรมความรุนแรงทางสังคม ความรุนแรงในบ้าน ความรุนแรงจนถึงความตาย ปัญหาความรุนแรงซึ่งมีทั้งกรณีเป็นทั้งผู้กระทำและถูกกระทำขึ้นอยู่กับโอกาสปัจจัยสิ่งแวดล้อมความหมาย

ของความรุนแรงเป็นการกระทำที่มีหรือส่อว่ามี เจตนา ที่จะกระทำให้บุคคลกลุ่มบุคคลอื่นให้ได้รับบาดเจ็บ จากการศึกษา พบว่า เด็กวัยรุ่นจะตกเป็นผู้ถูกกระทำ (ถูกทำร้าย) เป็น 2 เท่าของผู้ใหญ่ และในปัจจุบันพบว่าเด็กที่ถูกทำร้ายและทำร้าย ผู้อื่นจะมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ และผู้ชายโดยทั่วไปแล้วจะเป็นทั้งผู้ทำร้ายและผู้ถูกทำร้ายสูงกว่าเด็ก ผู้หญิงยกเว้นบางกรณีเรื่องทางเพศ กลุ่มเด็กผู้หญิงจะเป็นผู้ถูกกระทำสูงกว่าเพศชาย และที่น่าสนใจก็คือ เด็กที่ถูกทำร้าย คนที่เป็นผู้กระทำมักจะเป็นคนใกล้ชิดและมักจะเป็นคนในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่า สาเหตุการตายจากความรุนแรงในเด็กวัยรุ่นมักจะเป็นสาเหตุจากการใช้อาวุธปืน ซึ่งเป็นสาเหตุอันดับหนึ่งเด็กวัยรุ่นเรียนรู้จากชีวิตจริงที่เขาดำเนินอยู่ ขณะเดียวกันเขาก็เรียนรู้ หรือซึมซับความรุนแรงจากชีวิตจริง ที่เขาได้เห็นได้สัมผัสจากคนใกล้ชิดครอบครัว ชุมชน สังคม โรงเรียน สิ่งแวดล้อม ตลอดจนจากสื่อต่าง ๆ ที่มีผลกระทบอย่างมากต่อเด็กเล็ก ๆ และเด็กวัยรุ่น ในสังคมปัจจุบันความรุนแรงในเด็กวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้น และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ดังเราจะเห็นเป็นข่าวที่ปรากฏอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป เช่น เด็กนักเรียนอาชีวะยกพวกตีกัน เด็กวัยรุ่นใช้ปืนยิงคู่อริ และยิงตัวตาย กลุ่มเด็กวัยรุ่นรุมข่มขืนเด็กผู้หญิง และมีการใช้อาวุธที่รุนแรงและอันตราย เช่น ปืน มีวัตถุระเบิด ความรุนแรงในเด็กวัยรุ่นนำไปสู่สาเหตุการตายในเด็กวัยรุ่นมีจำนวนมากขึ้น นอกจากสาเหตุจากอุบัติเหตุจากยานยนต์ที่เคยเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งเด็กวัยรุ่นเป็นช่วง ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ วุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ การปรับตัวเข้าอยู่ในสังคมที่สำคัญโดยธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น เป็นช่วงระยะเวลาแห่งการเรียนรู้หาประสบการณ์อยากลองสิ่งแปลกใหม่ และทำในสิ่งที่ท้าทาย โดยมีความรู้สึกว่าตนเองแน่ เก่ง ไม่เหมือนใคร และไม่มีเหมือน หลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นกับคนอื่นจะไม่เกิดกับตนเองและไม่คำนึงผลที่จะเกิดตามมาในอนาคต ซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่การมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ในวัยรุ่นมากมาย

ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การตั้งครรภ์ก่อนวัยรุ่นอันควร มาลีวัน เลิศสาครศิริ (2559) กล่าวว่า ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีผลกระทบอย่างมากทั้งในระดับตนเองและสังคมผู้ที่ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่วนมากยังเป็นนักเรียนอยู่ เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ อาจจะต้องออกจากโรงเรียน บางคนตัดสินใจด้วยการทำแท้งซึ่งเป็นเรื่องที่ผิดทางศีลธรรมอย่างมาก การทำแท้งจะส่งผลกระทบจิตใจต่อผู้ทำและยังส่งผลเสียต่อด้านร่างกายอีกด้วย นอกจากนี้ ยังพบว่า การตั้งครรภ์มาจากวัยรุ่นที่เล่าเรียนน้อยมาจากครอบครัวที่ยากจนใช้เหล้าหรือ สารเสพติดหรือมีครอบครัวที่มีปัญหายาเสพติด

เอกภัทร เหล่ามีผล (2558) กล่าวว่า สาเหตุการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ทำให้ยาเสพติดในสถานศึกษาแพร่ระบาดอย่างรุนแรงในสถานศึกษา ดังนี้

1. อยากทดลอง เกิดจากความอยากรู้อยากเห็นซึ่งเป็นนิสัยโดยทั่วไป โดยที่ไม่คิดว่าตนจะติดสิ่งเสพติดนี้ได้

2. ความคึกคะนองซึ่งคนบางคนมีความคึกคะนอง ชอบพูดอวดเก่งเป็น นิสัยโดยเฉพาะ วัยรุ่นมักจะมึนคึกดังกล่าว

3. การชักชวนของคนอื่นอาจเกิดจากการเชื่อตามคำชักชวนโฆษณาของผู้ขายสินค้า ที่เป็นสิ่งเสพติดบางชนิด

4. สาเหตุที่เกิดจากการถูกหลอกลวง

5. สาเหตุที่เกิดจากความเจ็บป่วยเช่นคนที่มีอาการเจ็บป่วยทางกาย เกิดขึ้นเพราะสาเหตุต่าง ๆ เช่น ได้รับบาดเจ็บรุนแรงแผลเรื้อรังเป็น มีความเจ็บปวดอยู่เป็นประจำ

6. ผู้ที่มีจิตใจไม่เป็นปกติ เช่น มีความวิตกกังวล มีความผิตหวัง มีความเครียดในชีวิต มีความเศร้าสลดใจ เป็นต้น

7. การไปซื้อยามารับประทานเองโดยไม่ทราบสรรพคุณยาที่แท้จริงหรือปริมาณยา ที่ควรรับประทาน

8. สาเหตุอื่น ๆ การอยู่ใกล้แหล่งขายหรือใกล้แหล่งผลิต หรือเป็นผู้ขายหรือผู้ผลิตเอง จึงทำให้มีโอกาสติดสิ่งเสพติดให้โทษนั้นมากกว่าคนทั่วไป

ปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ ปัญหาของวัยรุ่นในการดื่มเครื่องดื่มเป็นปัญหาที่คล้ายกับ ปัญหาเสพติดเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบทดลองต่างสิ่ง ๆ และเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านการดื่ม สุราอาจจะเป็นสาเหตุนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมของวัยรุ่น เช่นการคบเพื่อน การต้องการความเป็นอิสระ ทำให้เกิดปัญหา ความขัดแย้งกับผู้ปกครอง โดยเฉพาะวัยรุ่นในครอบครัวที่มีปัญหาและในปัจจุบันก็มีแนวโน้มว่าจะเกิด ปัญหาขึ้นในวัยที่อายุน้อยลงเรื่อย ๆ จากสถิติอายุเฉลี่ยที่เด็กวัยรุ่นเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ อายุ 12 ปีขึ้นไป จะมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรามิเพิ่มขึ้น เช่น ทำให้การเรียนตกต่ำลง มีปัญหา กับ ผู้ปกครอง จากการการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และวัยรุ่นที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำจะทำให้เกิดการติดแอลกอฮอล์ได้สาเหตุที่เด็ก วัยรุ่นมีการดื่มสุรา ได้แก่

1. เพื่อนชักชวนให้ดื่มการเข้ากลุ่มเพื่อนและต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน เมื่อเพื่อน ชวนก็เลยยอมตามเพื่อน

2. เพื่อความสนุกสนาน ร่วมวงกับเพื่อน ๆ แล้วเกิดความสนุกสนาน

3. ถูกยุ ถูกท้าทายให้ดื่มสุราเช่นคำว่า “ไม่ดื่มไม่ใช่ชาย” หรือ “ถ้าเป็นชายจริงต้องดื่ม”

4. ดื่มสุราตามเทศกาลเพื่อเพิ่มความสนุกสนาน

5. ดื่มเพื่อคลายความทุกข์ เมื่อมีความทุกข์ใจการดื่มสุราจะทำให้ผู้ดื่มมีความรู้สึกตัว น้อยลง มีความสุขเพิ่มขึ้นอยากสนุกมากขึ้นให้ลืมความทุกข์ใจได้ชั่วคราว

6. ดื่มเพื่อลดปมด้อยโดยการแสดงพฤติกรรมเด่น การดื่มสุร่าทำให้เกิดความ กล้าที่จะแสดงพฤติกรรมที่ปกติไม่กล้าแสดงออก สิ่งที่เกิดขึ้นก็จะแสดงออกมาโดยไม่คำนึงว่าจะทำให้ใครเดือดร้อนหรือโดยไม่กลัวกฎหมายลงโทษ เช่น ปกติไม่กล้าสู้คน เป็นคนเก็บกด ก็เอะอะ โวยวาย พุดเสียงดัง คุยโว ทำดีทำต่อย อวดร่ำอวดรวย ฯลฯ

ปัญหาการติดเกม องค์การอนามัยโลก (2018) ได้ประกาศ “โรคติดเกมส์” เป็นจิตเวช มีผลที่ทางลบต่อตนเองครอบครัว และสังคมพฤติกรรมติดเกมโดยธรรมชาติเกมมักจะออกแบบมาเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน คือ มักจะให้มีการผ่านด่านเป็นขั้น ๆ ขึ้นไปเรื่อย ๆ และจะได้รับรางวัลทันที เมื่อทำภารกิจของเกมสำเร็จจนทำให้ผู้เล่นรู้สึกว่าการที่ตนกำลังเล่นอยู่นั้นมีความก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ในเมื่อความต้องการของตนเองได้รับการตอบสนองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ผู้เล่นก็เลยอยากที่จะเล่นเกมต่อไปโดยไม่อยากหยุด จนอาจเกิด “ภาวะติดเกมส์” ขึ้นได้ ซึ่งทำให้ส่งผลเสียตามมาได้หลายประการ

สุภาวดี เจริญวานิช (2557) กล่าวว่า ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าติดเกมส์ ได้แก่

1. ไม่สามารถควบคุมตัวเองให้เล่นในเวลาที่กำหนด ทำให้ใช้เวลาในการเล่น นานติดต่อกันหลาย ๆ ชั่วโมงหรือเล่นนานขึ้นเรื่อย ๆ จากเดิมไม่กี่ชั่วโมงต่อวันเพิ่มเป็นหลายชั่วโมงต่อวัน บางคนเล่นข้ามวันข้ามคืน
2. หากถูกบังคับให้เลิกหรือหยุดเล่นจะต่อต้านหรือมีปฏิกิริยาหงุดหงิดไม่พอใจอย่างรุนแรง บางคนถึงขั้นก้าวร้าว
3. การเล่นเกมของเด็กมีผลกระทบต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของเด็ก เช่น เด็กไม่สนใจการเรียน ไม่สนใจที่จะทำการบ้านหนีเรียน หรือแอบหนีออกจากบ้านเพื่อจะไปเล่นเกมการเรียนตกลงอย่างมากละเลยการเข้าสังคมหรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว
4. บางรายอาจมีปัญหาพฤติกรรมอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น โกหก ลักขโมย เพื่อนำเงินไปเล่นเกม ติดต่อต้านแยกตัว เก็บตัว

ปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น เป็นปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วโดยการใช้อินเทอร์เน็ตทำให้เป็นสื่อกลางที่สามารถเข้าถึงวัยรุ่นได้โดยตรง ดังนั้น การเสพสื่อทางอินเทอร์เน็ตจะทำให้มีพฤติกรรมจากการใช้อินเทอร์เน็ตจะมีลักษณะ เช่น แยกตัว ไม่สนใจร่วมกิจกรรมใน ส่วนมากในการเล่นคอมพิวเตอร์หรือ โทรศัพท์เคลื่อนที่จะใช้เวลาในการเล่นแต่ละครั้งเกิน 3 ชั่วโมง นอกจากนี้ ยังมีพฤติกรรมนอนดิกร่างกายอ่อนเพลีย เช่น ปวดตา ปวดท้อง ปวดศีรษะบ่อย ๆ อ่อนเพลียไม่สนใจการออกกำลังกาย เป็นต้น เริ่มมีการพูดโกหกเกี่ยวกับการใช้เวลาในการอยู่ในโลกออนไลน์เริ่มมีปัญหาการเรียนตกต่ำ หรือมีพฤติกรรมหมกมุ่นอยู่กับอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา เล่นอินเทอร์เน็ตประเภทเกมที่มีความรุนแรง หมกมุ่นจนเกินไป ทำให้เด็กมีความคิด อารมณ์และพฤติกรรมที่ก้าวร้าว โดยเฉพาะวัยรุ่นมักเกิดจากการพัฒนาทางจิตสังคมและ

การพัฒนาของสมองมีนิสัยก้าวร้าวกับผู้ปกครอง ครอบครัวที่มีเด็กเล่นอินเทอร์เน็ตจนขาดการควบคุม ขาดวินัย (ปราณี สวัสดิ์สรณ์, 2554) มักพบการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เกิดความไม่เข้าใจและความขัดแย้งกันในครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ไม่พ่อกับพฤติกรรมการเล่น อินเทอร์เน็ตของลูก นอกจากนี้ ทำให้การพูดคุยกันหรือการร่วมทำกิจกรรมกับครอบครัวลดลงอีกด้วย

3. ทิศทางการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนในประเทศและต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้ยกประเด็นการศึกษาการพัฒนาเด็กนักเรียนในประเทศและต่างประเทศเพื่อเป็น แนวทางของการการศึกษาลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแต่ละประเทศต่อการพัฒนาเยาวชน ของตนเองให้คนเป็นคนมีศักยภาพ และมีประสิทธิภาพในการเป็นผู้พัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต โดยผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาในประเด็นของ

1. แนวทางการพัฒนานักเรียนของประเทศไทย
2. แนวทางการพัฒนานักเรียนของต่างประเทศ
3. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสังคม

4. แนวทางการพัฒนานักเรียนของประเทศไทย

วรินทร บุญยั้ง (2553) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจ ในลักษณะอาสาสมัคร (Volunteer) โดยสร้างให้เด็กและเยาวชน ดังนี้

1. ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง
2. รู้จักเอาใจใส่และเป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ
3. มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม
4. เน้นความเรียบร้อยประหยัด
5. มีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

มัลลิกา จอมจันทร์กานต์ (2561) กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน ได้แก่

1. ทักษะการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวชี้วัดสมรรถนะ ได้แก่

1.1 มีความสามารถในการใช้สื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาในการจัดการเรียนรู้ อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน

1.2 มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ (Computer) เบื้องต้น

1.3 มีความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้

อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน

1.4 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิตสื่อและนวัตกรรม

ทางการศึกษาอย่างสร้างสรรค์

- 1.5 มีความสามารถในการสืบค้นและเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet)
- 1.6 มีความสามารถในการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อเท็จจริงและรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้สืบค้นและเรียนรู้ผ่านสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี
- 1.7 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนและเผยแพร่ผลงานได้ในระบบออฟไลน์ (Offline)
- 1.8 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานได้ในระบบออนไลน์ (Online)
- 1.9 มีความสามารถในการสร้างวินัยในการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัยทางการศึกษา ตัวชี้วัดของสมรรถนะ ได้แก่
 - 2.1 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบถึงความเหมือนและความแตกต่าง จุดเด่น และจุดด้อยในข้อมูลข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในกลุ่มประเทศอาเซียน และภายนอกกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้
 - 2.2 มีความสามารถในการคิดสังเคราะห์ความรู้และเสนอทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าซึ่งเป็นการต่อยอดจากการคิดวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ
 - 2.3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาผู้เรียนเพื่อวางแผนแก้ปัญหาในชั้นเรียน
 - 2.4 มีความสามารถในการคิดสังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหในชั้นเรียน
 - 2.5 มีความสามารถในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้
 - 2.6 มีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้
 - 2.7 มีความสามารถในการวิจัยทางการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่
3. ทักษะการทำงานเป็นทีม ตัวชี้วัดของสมรรถนะ ได้แก่
 - 3.1 มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง
 - 3.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับข้อตกลงของทีมงาน
 - 3.3 ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และสนับสนุนเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน
 - 3.4 มีความสามารถในการปฏิบัติตนเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง

3.5 มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นทั้งภายในกลุ่มประเทศอาเซียนและนอกกลุ่มประเทศอาเซียนในสถานการณ์ที่หลากหลาย

3.6 มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งภายในกลุ่มประเทศอาเซียนและภายนอกกลุ่มประเทศอาเซียน

3.7 มีความสามารถในการแก้ปัญหาการทำงานเป็นทีมงานได้อย่างสันติวิธี/สันติธรรม

3.8 มีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานของทีม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ, 2551, น. 5) ได้กำหนดคุณลักษณะผู้เรียน ได้แก่

1. มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีมีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กรมวิชาการ, 2551, น. 6) ได้กำหนดให้ผู้เรียนควรมีสมรรถนะ ได้แก่

1. ความสามารถในการสื่อสาร

2. ความสามารถในการคิด

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กรมวิชาการ, 2551, น. 7) ได้วางคุณลักษณะให้ผู้เรียนควรมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต

3. มีวินัย

4. ใฝ่เรียนรู้

5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่น
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 กลุ่มประชาคมอาเซียนได้ข้อสรุปของลักษณะผู้เรียนในประชาคมอาเซียน ดังนี้

1. ด้านความรู้
 - 1.1 มีความรู้เกี่ยวกับประเทศอาเซียนในด้านการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
 - 1.2 มีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน
2. ด้านทักษะ/กระบวนการ
 - 2.1 ทักษะพื้นฐาน
 - 2.1.1 สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา (ภาษาอังกฤษ และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน อีกอย่างน้อย 1 ภาษา)
 - 2.1.2 มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์
 - 2.2 มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี
 - 2.3 มีความสามารถในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น
3. ทักษะพลเมือง/ความรับผิดชอบต่อสังคม
 - 3.1 เคารพและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม
 - 3.2 มีภาวะผู้นำ
 - 3.3 เห็นปัญหาสังคมและลงมือทำเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
4. ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน
 - 4.1 เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน
 - 4.2 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 - 4.3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลคิดอย่างถูกต้องมีวิธี
 - 4.4 มีความสามารถในการจัดการ/ควบคุมตนเอง
5. ด้านเจตคติ
 - 5.1 มีความภูมิใจในความเป็นไทย/ความเป็นอาเซียน
 - 5.2 ร่วมกันรับผิดชอบต่อประชาคมอาเซียน
 - 5.3 มีความตระหนักในความเป็นอาเซียน
 - 5.4 มีวิถีชีวิตประชาธิปไตยในหลักธรรมาภิบาลยึดมั่นสันติวิธี สันติธรรม

5.5 ยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา

5.6 ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ค่านิยมไทย 12 ประการ ได้แก่

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
 2. ซื่อสัตย์ เสียสละอดทน
 3. กตัญญูต่อพ่อแม่ปกครองผู้ครูบาอาจารย์
 4. ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
 5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย
 6. มีศีลธรรมรักษาความสัตย์
 7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย
 8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
 9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ
 10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ
 12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง
- ทักษะที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือทางสังคม ได้แก่

1. มีภูมิปัญญาไทยและศาสตร์พระราชา
2. ทักษะศตวรรษที่ 21
3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์
4. ทักษะพหุปัญญา
5. ทักษะข้ามวัฒนธรรม
6. ความสามารถในการบูรณาการข้ามศาสตร์
7. การสร้างสรรค์นวัตกรรม
8. มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ

โลกยุคดิจิทัล

องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) มูลนิธิไรท์เพลย์ทู ประเทศไทย (2562)

กล่าวว่า ผู้เรียนควรมีทักษะชีวิต ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตัวเองและผู้อื่น
2. การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
3. การจัดการอารมณ์และความเครียด
4. การสร้างสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่น

ไพโรทฤษฎี นลาร์ตันลี (2551) กล่าวว่า ทักษะของผู้เรียนได้การจัดเป็น 3 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะพื้นฐาน กลุ่มทักษะกำกับตนเอง และกลุ่มทักษะปฏิบัติการ

1. กลุ่มทักษะพื้นฐาน
 - 1.1 การจำเพื่อไปใช้งาน (Working Memory)
 - 1.2 การยั้งคิดไตร่ตรอง (Inhibitory Control)
 - 1.3 การยืดหยุ่นความคิด (Shift/Cognitive(Flexibility)
2. กลุ่มทักษะกำกับตนเอง
 - 2.1 การจดจ่อใส่ใจ (Focus/Attention)
 - 2.2 การควบคุมอารมณ์ (Emotional Control)
 - 2.3 การติดตามประเมินตนเอง (Self-Monitoring)
3. กลุ่มทักษะปฏิบัติ
 - 3.1 การริเริ่มและลงมือทำ (Initiating)
 - 3.2 การวางแผนจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing)
 - 3.3 การมุ่งเป้าหมาย (Goal-directed Persistence)

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาได้มีแนวนโยบายสร้างมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งมีใจความมุ่งพัฒนาเยาวชน ให้มีคุณธรรม ทักษะ และความรู้ที่จำเป็นบนฐานค่านิยมร่วมสู่กรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาโดยให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบสำหรับคนไทย 4.0 ที่แม้แตกต่างตามบริบทของท้องถิ่นและของสถานศึกษา แต่ก็มีจุดหมายร่วมคือธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก โดยการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน โดยเป็นคุณลักษณะขั้นต่ำ ดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้เรียนรู้

ให้เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกในอนาคต และมีสมรรถนะ (Competency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ มีสุนทรียะ รักร์และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิต เพื่อสร้างงานหรือสัมมาอาชีพ บนพื้นฐานของความพอเพียงความมั่นคงในชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดี ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

2. ด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม

เป็นผู้มีทักษะทางปัญญาทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล (Digital Intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์ และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยี หรือสังคมเพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเองและสังคม

3. พลเมืองที่เข้มแข็ง

เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รูปลักษณ์ มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ บนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียมเสมอภาค เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติค่านิยมทางสังคมของนักเรียน ซึ่งเรียกว่าค่านิยมร่วมของสังคม มี 4 ประการ ได้แก่

3.1 ความเพียรอันบริสุทธิ์ ผู้เรียนมีความอดทน มุ่งมั่น ๆ ให้เกิดผลสำเร็จทำสิ่งใดอย่างไม่ว่ายต่อความลำบาก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนรวม ชุมชน สังคมประเทศชาติ

3.2 ความพอเพียง ผู้เรียนมีความสมดุลรอบด้านทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงความสมดุลทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม

3.3 วิธีประชาธิปไตย ผู้เรียนยึดมั่นในการมีส่วนร่วม การเคารพกติกาสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรม ได้อย่างมีความสุข

3.4 ความเท่าเทียมเสมอภาค ผู้เรียนเคารพความแตกต่าง และให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น โดยปราศจากอคติ แม้มีสถานภาพแตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติถิ่นที่อยู่ วัฒนธรรมและความสามารถและนอกจากผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษารวมถึงค่านิยมทางสังคม มาตรฐานการศึกษาจะต้องให้นักเรียนมีคุณธรรม ความรู้ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนดังมีความหมาย ดังต่อไปนี้

1. คุณธรรม คือ ลักษณะนิสัยที่ดีและคุณลักษณะที่ดีด้านคุณธรรมพื้นฐาน การรู้ ถูกผิด ความดีงาม จริยธรรม จรรยาบรรณ ในการเป็นสมาชิกของสังคม เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

2. ทักษะการเรียนรู้และชีวิต คือ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อโลกดิจิทัล และโลกในอนาคต เช่น การรู้วิธีเรียน ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะชีวิตและทักษะการจัดการความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่นพร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลง

3. ความรู้และความรอบรู้ คือ ชุดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

3.1 ความรู้พื้นฐาน (ภาษา การคำนวณ การใช้เหตุผลและความรู้ตามหลักสูตร)

3.2 การรู้จักตนเอง

3.3 ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ท้องถิ่น ชุมชน สภาพภูมิสังคม ภูมิอากาศ ประเทศชาติ ประชาคมโลก

3.4 ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การเงินสารสนเทศ

3.5 ความรู้เรื่องการทำงานอาชีพ

จากการศึกษา กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย (Conceptual framework for Thai Democratic Citizenship Education Curriculum) พบว่า ขอบเขตและพัฒนาการเรียนรู้ของพลเมืองในแต่ละช่วงวัยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (อายุ 12-14 ปี) การเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนประถมศึกษาไปสู่มัธยมศึกษาเกิดขึ้นพร้อมกันกับพัฒนาการสำคัญของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนในวัยนี้เริ่มเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นสนใจในเรื่องราวที่ขยายไปไกลกว่าชุมชน และมีความสนใจในประเด็นที่กว้างขึ้น และซับซ้อนมากขึ้น ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (อายุ 12-14 ปี) ควรได้พัฒนาความตระหนักและความสนใจที่กว้างขึ้นในเรื่องความเป็นพลเมือง ผู้เรียนควรได้พัฒนาความสามารถที่จะคิดทำและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์บนพื้นฐานของความสนใจในชุมชนที่กว้างขึ้นมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

ผู้เรียนควรได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสรุปความรู้เชื่อมโยงกับแนวคิดที่มีความเป็นนามธรรมสามารถอธิบายประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นได้ ประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนในวัยนี้ควรมีความท้าทายและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้แย้งและแสดงทัศนะของตนเองอย่างมีเหตุผลผู้เรียนควรได้พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ ในการแสดงออกในฐานะพลเมืองอย่างเป็นอิสระบนพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตย ตลอดจนได้รับการพัฒนาความตระหนักในประเด็นทางจริยธรรมและเรียนรู้ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันระหว่างรัฐ วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

ตาราง 2 แสดงขอบเขตและการพัฒนาการเรียนรู้ของพลเมืองของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ความรู้ความเข้าใจ	ความสามารถและทักษะ
1. อุดมการณ์ประชาธิปไตย และวิถีชีวิตประชาธิปไตย	1. การตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบ
2. ความรู้พื้นฐานทางการเมืองการปกครอง	2. การสืบค้นข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล
3. ระบอบการเมืองการปกครอง	3. การทำงานกลุ่ม
4. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย	4. ความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีม
5. ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทย	5. การแสดงความคิดเห็น
6. กลไก สถาบัน และกระบวนการทางการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบัน	6. การสื่อสาร
7. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบัน	7. การคิดวิเคราะห์
8. การบริหารราชการแผ่นดินของไทยในปัจจุบัน	8. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
9. การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น	9. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
10. การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนและการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย	10. การแก้ปัญหา
11. ข่าวสารการเมืองการปกครองของไทยและของโลก	11. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
	12. การอยู่ร่วมกัน
	13. การรวมกลุ่มทำกิจกรรมด้านการเมือง (Political Participation)

ที่มา: กรอบความคิดหลักสูตร การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย, น. 35

ตาราง 3 แสดงการปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี

ม.1	ม.2	ม.3
1. ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	1. อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	1. อธิบายความแตกต่างของการกระทำความผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง
2. ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ	2. เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพบทบาทสิทธิ	2. มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน
3. อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย	3. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม
4. แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	3. วิเคราะห์บทบาทความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศและเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง
	4. อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	5. เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก

ที่มา: ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

วิชาหน้าที่พลเมือง เน้นการอนุรักษ์มรดกไทย เอื้อเพื่อพ่อแม่และเสียสละต่อสังคม เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เป็นแบบอย่างของความรักชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ร่วมพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีส่วนร่วมแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์และยกย่องผู้มีมารยาทไทย เอื้อเพื่อพ่อแม่และเสียสละ เห็นคุณค่า อนุรักษ์สืบสาน

และประยุกต์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เป็นแบบอย่างและมีส่วนร่วม ในการแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ตามวิถีประชาธิปไตย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคล เพื่อประกอบการตัดสินใจ เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกอย่างสันติ และพึ่งพากันและกัน มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตัวเอง

ตาราง 4 แสดงแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

แผนพัฒนาการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ	กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงาน
แผนพัฒนาการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	<p>กลยุทธ์: ข้อ 5 ส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการศึกษาอย่างเข้มข้นแนวทางการดำเนินงาน</p> <p>กลยุทธ์: ข้อ 21 ลดวิชาเรียนในชั้นเรียนและบูรณาการวิชาเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาพัฒนาทักษะการเรียนรู้นอกห้องเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับช่วงชั้น ส่งเสริมการพัฒนาการดำเนินชีวิตและจิตอาสาต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ และจัดกิจกรรมเสริมทักษะผู้เรียนให้สอดคล้องกับนโยบายการปรับลดเวลาเรียนในชั้นเรียน รวมทั้งจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการวิชาประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้</p>

ที่มา: แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

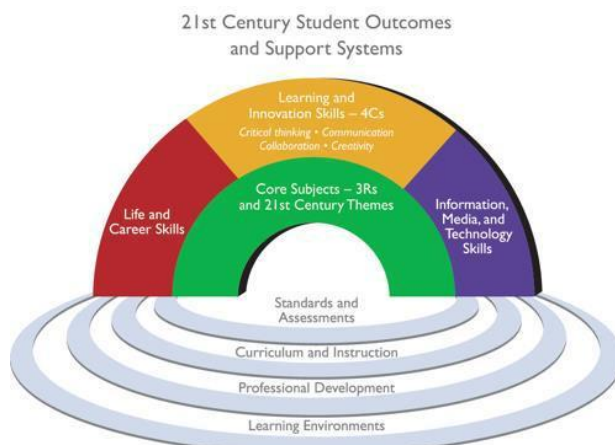
ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2559, น. 39-40) ได้กล่าวถึง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และตัวอย่างจากต่างประเทศไว้ว่า การเห็นคนเท่าเทียมกัน การยอมรับในความแตกต่าง การเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นและการรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นมาได้เองตามธรรมชาติ หากจะต้องมีการเรียนรู้และฝึกฝนความเป็นพลเมือง จึงจะเกิดขึ้นมาได้ โดยยกตัวอย่างวิธีการของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมนี สิ่งแรกที่ได้จะต้องเรียนอนุบาลคือ เมื่อมีความขัดแย้งหรือมีการทะเลาะกัน ห้ามตีกัน เมื่อทะเลาะกันครูจะจับแยกกันทันที และจะให้เรียนรู้กติกาพื้นฐานประการแรกของการอยู่ร่วมกันในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย คือ ถ้าขัดแย้งกัน ห้ามใช้ความรุนแรง เมื่อขึ้นชั้นประถมศึกษา

เด็กจะเรียนรู้เรื่องของความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นสิ่งที่กำกับการใช้สิทธิเสรีภาพ โดยจะถูกฝึกฝนให้รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อผู้อื่น และรับผิดชอบต่อสังคมทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพคนอื่น และทำสิ่งใดจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลงก็อยู่ที่การกระทำของคนในสังคม เด็กในประเทศที่มีการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง จึงมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นตามวัยที่โตขึ้น พร้อม ๆ กับมีความรับผิดชอบต่อมากขึ้นตามไปด้วย และไม่ใช่เรียนรู้แต่การแข่งขัน (Competition) แต่จะต้องเรียนรู้เรื่องการประนีประนอม (Compromise) และการทำงานร่วมกับคนอื่น (Cooperation) เพราะประชาธิปไตย คือ การอยู่ร่วมกันในสังคม จึงต้องสอนให้เด็กเรียนรู้ที่จะแก้ไขความขัดแย้ง เรียนรู้ที่จะตกลงกัน และเรียนรู้ที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของแต่ละระดับการศึกษาของไทย มีการกำหนดเนื้อหาสาระและเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ในระดับอาชีวศึกษา และวิชาพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม ในระดับอุดมศึกษา โดยมีการกำหนดรายละเอียดเนื้อหาแตกต่างกันตามช่วงวัยของผู้เรียน รวมทั้ง กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้ให้ความสำคัญโดยพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 และกำหนดกลยุทธ์/แนวทางการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม

5. แนวทางการพัฒนานักเรียนของต่างประเทศ

วิจารณ์ พานิช (2556) กล่าวว่าปัจจุบัน เรากำลังผลัดเปลี่ยนจากยุคปฏิวัติ อุตสาหกรรม เดิม เข้าสู่ “โลกยุคดิจิทัล” อย่างเต็มรูปแบบ และจะเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ดังนั้นความรู้ แต่เพียงตำราในห้องเรียนจึงไม่พอกับการเอาตัวรอดในโลก 21st Century Skill คือ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ภาพ 4 แสดงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ที่มา: <https://ruchareka.wordpress.com/2012/03/24/21st-century-skills>

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2554) กล่าวว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะต่าง ๆ ที่เด็กหนึ่งคนควรจะต้องมีเพื่อใช้ชีวิตอยู่ให้รอดสำหรับในยุคศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการมีความรู้ในวิชาหลัก (Core Subjects) แล้วผู้เรียนจะต้องรู้ในลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary) และต้องมีความรู้รอบตัวอื่น ๆ ด้วย เช่น Global Awareness เศรษฐกิจ การเงิน การประกอบธุรกิจ หน้าที่พลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เด็กจะต้องมีทักษะ ชีวิตทักษะอาชีพด้วย (Life and Career Skills) เช่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ทางสังคมการเมือง ในแง่ดี การควบคุมอารมณ์ ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น มีภาวะผู้นำการให้ทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทน การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่ (Learning and Innovation Skills) มั่นฝึกฝน พัฒนาตัวเอง เรียนให้เกิดทักษะ เรียนโดยการปฏิบัติ (Learning by Doing) การคิดวิเคราะห์ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสารและทักษะแห่งความร่วมมือหรือเรียกง่าย ๆ ว่าต้องมี 4C คือ Communication Collaboration Creativity และ Critical Thinking และที่ขาดไม่ได้ คือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร การพัฒนาความสามารถของเยาวชนในต่างประเทศได้ ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาการวิจัยและพัฒนา, 2562)

ตาราง 5 แสดงแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในต่างประเทศ

ประเทศ	กลุ่มสมรรถนะ	สมรรถนะ
ฮ่องกง	ความรู้และทักษะ (Knowledge and Skills)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการใช้ภาษา 2-3 ภาษา (Trilingual and Bilingual Competency) 2. ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในบริบทต่าง ๆ (T-Shaped Knowledge) 3. ความรู้ในการควบคุมเทคโนโลยี (Knowledge to Master and Go Beyond Technologies) 4. ความรู้ด้านภูมิศาสตร์เศรษฐกิจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมประเทศชาติและโลก (Knowledge of The Geography Economy History and Culture of Society The Nation and The World)
	คุณลักษณะ (Attributes)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) 2. การทำงานเป็นทีม (Team Spirit) 3. การชื่นชมความแตกต่าง (Appreciation of Differences) 4. ความพากเพียร (Perseverance) 5. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 6. ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) 7. ความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) 8. การจัดการตนเอง (Self-Management) 9. การควบคุมตนเอง (Self-Control)
	ค่านิยม (Values)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความซื่อสัตย์ (Integrity) 2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) 3. ความมุ่งมั่น (Commitment) 4. การเอาใจใส่ (Caring) 5. การเคารพในค่านิยมที่แตกต่างกัน (Respect of Different Values) 6. ความอดทนต่อความหลากหลาย (Tolerance of Diversity) 7. ความยุติธรรม (Justice) 8. เคารพกฎหมาย (Rule of Law) 9. สันติภาพ (Peace)
สิงคโปร์	<ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) 2. การจัดการ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสื่อสาร ความร่วมมือ และทักษะด้านข้อมูลสารสนเทศ (Communication Collaboration and Information Skills) 2. การคิดเชิงวิพากษ์และความคิดสร้างสรรค์ (Critical and Inventive Thinking)

ประเทศ	กลุ่มสมรรถนะ	สมรรถนะ
	ตนเอง (Self-Management) 3. การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) 4. การจัดการด้านความสัมพันธ์ (Relationship Management) 5. การตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Decision-Making)	3. การรู้ด้านความเป็นพลเมือง การตระหนักรู้เกี่ยวกับพลโลก ทักษะข้ามวัฒนธรรม (Civic Literacy, Global Awareness, and Cross-Cultural Skills)
ญี่ปุ่น	การรู้ขั้นพื้นฐาน (Basic Literacy)	1. การรู้หนังสือ (Literacy) 2. การรู้เรื่องจำนวน (Numeracy) 3. การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information/Communication Technology Literacy) 4. รวมถึงมารยาทและจริยธรรมในการใช้ ICT (Manners and Morals for ICT)
	ความสามารถในการคิด (Thinking Ability)	1. การค้นหาและการแก้ปัญหา (Finding and Solving Problems) 2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 3. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) 4. การคิดเชิงตรรกะ อภิปัญญา (Logical Thinking Metacognition) 5. ทักษะการเรียนรู้ที่จะปรับตัว (Adaptive Learning Skills)
	ความสามารถเชิงปฏิบัติในการกระทำเพื่อโลก (Practical Ability to Act for The World)	1. การพึ่งพาตนเอง 2. ความเข้าใจตนเอง 3. ความรับผิดชอบต่อตนเอง การส่งเสริมสุขภาพทักษะ 4. การตัดสินใจ 5. ทักษะในการวางแผนชีวิต 6. การสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือและความรับผิดชอบ ความรู้สึก การแสดงความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 7. ความรับผิดชอบต่อในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืน 8. ความรับผิดชอบต่อ สิทธิหน้าที่ การทำงาน 9. ความเข้าใจในสังคมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ประเทศ	กลุ่มสมรรถนะ	สมรรถนะ
	-	10. การประยุกต์ใช้ภาษาและข้อมูลสารสนเทศ 11. การประยุกต์ใช้ความรู้และเทคโนโลยี 12. ทักษะการหาปัญหาและการแก้ปัญหา
เกาหลีใต้	-	1. ความสามารถในการจัดการตนเอง (Self-Management Competency) 2. ความสามารถในการประมวลความรู้และข้อมูลสารสนเทศ (Knowledge Information Processing Competency) 3. ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking Competency) 4. ความสามารถด้านสุนทรียศาสตร์ทางอารมณ์ (Aesthetic-Emotional Competency) 5. ความสามารถในการสื่อสาร (Communication Skills) 6. ความสามารถในการเป็นพลเมือง (Civic Competency)
ไต้หวัน	-	1. การกำกับตนเอง (Self-Directed Action) 2. ความเข้าใจในตนเองและการพัฒนาศักยภาพ (Self-Understanding and Development of Potentials) 3. ความประทับใจ ประสิทธิภาพ และความคิดสร้างสรรค์ (Appreciation, Performance and Creativity) 4. การวางแผนอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Career Planning and Lifelong Learning)
	การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation)	1. ความเข้าใจในตนเองและการพัฒนาศักยภาพ (Self-Understanding and Development of Potentials) 2. การมีความชื่นชม ประสิทธิภาพ และความคิดสร้างสรรค์ (Appreciation Performance and Creativity) 3. การวางแผนอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Career Planning and Lifelong Learning)
	ปฏิสัมพันธ์ทางการสื่อสาร (Communicative Interaction)	1. การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลให้ได้ประโยชน์สูงสุด (Utilization of Technology and Information) 2. สำรวจและสืบสอบอย่างตื่นตัว (Active Exploration and Inquiry) 3. การมีอิสระในการคิดและการแก้ปัญหา (Independent Thinking and Problem-Solving)
อังกฤษและไอร์แลนด์เหนือ	-	1. ทักษะการสื่อสาร (Communication) 2. ทักษะด้านตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Personal and Interpersonal Skills) 3. ทักษะการจัดการข้อมูลสารสนเทศ (Managing Information)

ประเทศ	กลุ่มสมรรถนะ	สมรรถนะ
สกอตแลนด์	-	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จ (Successful Learners) 2. ความมั่นใจส่วนตัว (Confident Individuals) 3. พลเมืองที่รับผิดชอบ (Responsible Citizens) 4. จิตสาธารณะ (Effective Contributors) 5. การมีสุขภาพที่ดี (Health and Wellbeing) 6. ทักษะในการเรียน ทักษะชีวิตและการทำงาน (Skills for Learning, Life and Work) 7. การรู้หนังสือ (Literacy) 8. การรู้เรื่องจำนวน (Numeracy)
ฟินแลนด์	-	<ol style="list-style-type: none"> 1. การคิดและการเรียนรู้เกี่ยวกับการจะเรียน (Thinking and Learning to Learn) 2. สมรรถนะทางวัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์ และการแสดงออกถึงการเป็นตัวเอง (Cultural Competence, Interaction and Self-Expression) 3. การดูแลตนเองและการจัดการกับชีวิตประจำวัน (Taking Care of Oneself and Managing Daily Life) 4. ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information and Communication Technology (ICT) Competence) 5. ชีวิตการทำงานและการเป็นเจ้าของกิจการ (Working Life Competence and Entrepreneurship) 6. การมีส่วนร่วมและการสร้างอนาคตที่ยั่งยืน (Participation Involvement and Building a Sustainable Future)
นอร์เวย์	-	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสื่อสาร (Being Able to Express Oneself) 2. การเขียน (Being Able to Express Oneself in Writing) 3. การใช้เครื่องมือดิจิทัล (Being Able to Use Digital Tools) 4. การอ่าน (Being able to Read) 5. การรู้เรื่องจำนวน (Being able to Develop Numeracy)
แคนาดา	-	<ol style="list-style-type: none"> 1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) 2. การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) 3. การจัดการข้อมูลสารสนเทศ (Managing Information) 4. การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 5. การสื่อสาร (Communication) 6. การร่วมมือ (Collaboration)

ประเทศ	กลุ่มสมรรถนะ	สมรรถนะ
	-	7. สมรรถนะทางวัฒนธรรมและการเป็นพลโลก (Cultural and Global Citizenship) 8. การเจริญเติบโตส่วนบุคคลและมีความเป็นอยู่ที่ดี (Personal Growth and Well-Being)
ออสเตรเลีย	-	1. การรู้หนังสือ (Literacy) 2. ทักษะการคิด (Thinking Skills) 3. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 4. การจัดการตนเอง (Self-Management) 5. การทำงานเป็นทีม (Teamwork) 6. ความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Understanding) 7. คุณธรรม จริยธรรมและความสามารถทางสังคม (Ethical Behavior and Social Competence) 8. การรู้เรื่องจำนวน (Numeracy) 9. เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) 10. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
นิวซีแลนด์	-	1. การใช้ภาษา สัญลักษณ์และข้อความ (Using Language Symbols and Text) 2. การจัดการตนเอง (Managing - Sell) 3. ความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relating to Others) 4. การมีส่วนร่วมและจิตสาธารณะ (Participating and Contributing) 5. การคิด (Thinking)
แอฟริกาใต้	-	1. การระบุและแก้ปัญหา (Identify and Solve Problems) 2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Work Effectively with Others) 3. การรวบรวม วิเคราะห์ จัดระบบและประเมินข้อมูลสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ (Collect, Analyze, Organize and Critically Evaluate Information) 4. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Communicate Effectively) 5. การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (Use Science and Technology Effectively) 6. การแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจเกี่ยวกับโลกในฐานะเป็นชุดของระบบที่เกี่ยวข้องกัน (Demonstrate Understanding of The World as a set of Related Systems)

ประเทศ	กลุ่มสมรรถนะ	สมรรถนะ
-	-	7. พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (การไตร่ตรองและหากกลยุทธ์ในการเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบรักษาวัฒนธรรมและมีจริยธรรมการศึกษาเพื่ออาชีพและโอกาสในการเป็นเจ้าของธุรกิจ) (Full Personal Development (Reflecting On And Exploring Strategies to Learn More Effectively Responsible Citizens Cultural and Aesthetical Sensitiveness Education for Career and Entrepreneurial Opportunities)

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รายงานผลการวิจัยและพัฒนา, 2562

ผลการศึกษานโยบายการพัฒนาผู้เรียนในประเทศและต่างประเทศ คือ การหาแนวทางการศึกษาสมรรถนะ และลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ควรมีในผู้เรียนอันจะนำไปสู่การสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

6. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

วารินทร์พร พันเพ็ญฟู (2562) กล่าวว่า VUCA เป็นคำย่อของ ความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) เดิมเป็นคำที่กองทัพสหรัฐอเมริกาใช้เรียกสถานการณ์ในสงครามที่แอฟริกาและอิรักที่สับสนและผันผวน แต่ตอนนี้ถูกนำมาใช้อธิบายโลกปัจจุบันที่มีแต่ความสับสนและผันผวนราวกับอยู่ในสงคราม และสภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงที่พลิกผัน และรวดเร็วนี้ ส่งผลให้สภาพสังคม การเมือง และเศรษฐกิจที่ผู้คนคุ้นเคยเปลี่ยนไปด้วย กรณีที่เห็นชัด คือ การที่โซเชียลมีเดียเข้ามามีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็ผลต่อการเลือกตั้ง ต่อพฤติกรรม การบริโภค หรือทำให้ธุรกิจหรืองานอาชีพบางประเภทต้องปรับตัวหรือหายไป และยังมีผลต่อเนื่องกับ อารมณ์ ความคิดและการใช้ชีวิตของคนในสังคมด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้ อาจจะเรียกรวม ๆ ว่าเป็น การเกิดขึ้นของ Disruption นั่นคือ สิ่งที่เราเคยเข้าใจ เคยเป็น เคยชิน จะเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ไปสู่สิ่งที่ซับซ้อนคาดเดาไม่ได้ ธุรกิจ งานอาชีพจำนวนมากหายไปและเกิดขึ้นใหม่ จะเกิดการว่างงาน การฝึกฝน เรียนรู้ทักษะใหม่และการจัดระเบียบใหม่ทางสังคม ท่ามกลางโลกอันผันผวน VUCA World ถือว่าเป็น The New Normal หรือเป็นสภาวะปกติแบบใหม่ของโลกที่ผู้คนในสังคมจำเป็นต้องหาเทคนิค วิธีการหรือเครื่องมือในการอยู่กับ VUCA World ให้ได้ เพื่อให้ทันหรือนำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเข้าถึงโอกาสใหม่ ๆ ที่เข้ามา ด้วยการสร้างความพร้อมในการรับมือความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือให้ได้

การวางแผนเพื่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอนาคตที่ต้อหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน เพื่อให้เกิดภาพสังคมอนาคตนั้น การศึกษาถือเป็นสิ่งหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคม เพราะสถาบันการศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับหลายสถาบันในสังคม สถาบันต่าง ๆ แม้จะมีความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนในโครงสร้างสังคม แต่สุดท้ายการศึกษาก็เข้าไปมีผลเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งสังคมควรจัดการศึกษาให้มีบรรยากาศ ดังนี้

1. การทำบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้
2. เป็นสังคมที่พื้นฐานยึดหลักกระบวนการวิทยาศาสตร์ที่ยึดหลักเหตุผลหลักฐานข้อมูล

ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อชีวิต

3. เป็นสังคมที่วัฒนธรรมของความเป็นพลเมืองดี
4. เป็นสมาชิกในสังคมมีบุคลิกภาพในการแสวงหา และวัฒนธรรมแห่งความมี เหตุผลทำให้

กล้าคิด กล้าทำกล้าเสี่ยง

นอกจากนี้ การพัฒนาการศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อโครงสร้าง

ดังต่อไปนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ
2. ด้านการเมือง
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม
4. ด้านสิ่งแวดล้อม
5. ด้านเทคโนโลยี

เมื่อสิ่งที่กล่าวมาเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมอันมีผลจากระบบการศึกษา ในทางกลับกันเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนไประบบการศึกษาย่อมมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้น ระบบการศึกษาเปลี่ยนไป วิธีการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปขณะเดียวกันเป้าหมายของสังคมเปลี่ยนไป แนวทางการจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไปด้วย

แนวคิดการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะ

ฐานคิดของ “สมรรถนะ” เกิดจาก David C Mc Cleland (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548, น. 2-3) เป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องสมรรถนะที่ใช้อธิบายบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของคน โดยเปรียบลักษณะของบุคคลเหมือนกับภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg) ซึ่งการวิจัยอธิบายสาเหตุความแตกต่างของบุคลากรที่ทำงานในตำแหน่งเดียวกัน แต่มีการปฏิบัติตนแตกต่างกันโดยบทความวิชาการเรื่อง “Testing for Competence rather than Intelligence” ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ว่าบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีจะมีสิ่งหนึ่งเรียกว่า สมรรถนะ (Competency) (Vazirani, 2010)

โดยมีนักคิดนักทฤษฎีให้ความหมายไว้ดังนี้

Boyatzis (1982) กล่าวว่า “สมรรถนะ” หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) ทักษะ (Skill) จินตภาพส่วนตัว (Self-Image) หรือบทบาททางสังคม (Social Role) หรือองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานสูงกว่า/เหนือกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้

Boam, & Sparrow (1992) กล่าวว่า “สมรรถนะ” หมายถึง กลุ่มของคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหนึ่ง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบประสบความสำเร็จ

Spencer, & Spencer (1993) กล่าวว่า “สมรรถนะ” หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) มโนทัศน์ (Self-Concept) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันหรือมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ/หรือสูงกว่าเกณฑ์อ้างอิง (Criterion-Reference) หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

Nadailac (2003) กล่าวว่า “สมรรถนะ” หมายถึง ความสามารถที่ใช้เพื่อให้เกิดการบรรลุผล และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดความรู้ (Knowledge) การเรียนรู้ทักษะ (Know-how) และเจตคติ/ลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพต่าง ๆ (Attitude) ที่ช่วยให้สามารถเผชิญและแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง

Dubois, & Rothwell (2004) กล่าวว่า “สมรรถนะ” คือ คุณลักษณะที่ทุกคนมีและใช้ได้ อย่างเหมาะสมเพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ ได้แก่ ความรู้ทักษะ บุคลิกภาพแรงจูงใจทางสังคม ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล ตลอดจนรูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกละและการกระทำ

อานนท์ ศักดิ์วีระวิญญ์ (2547; ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2547) ให้ความหมายของคำว่า สมรรถนะ ใกล้เคียงกันว่า หมายถึง ทักษะคุณลักษณะ ทักษะและพฤติกรรมที่คนแสดงออกมา ซึ่งเป็นนิสัยที่แท้จริงของคน ๆ นั้น

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) กล่าวว่าสมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ/ความสามารถ คุณลักษณะอื่นและ ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในองค์กร

สรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ แต่งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาความสามารถเชิงพฤติกรรมทางของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในการปฏิบัติหน้าที่ในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากนักวิชาการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อแปลความหมาย ดังนี้

สุรินทร์ แก้วไมตรี (2558, น. 71) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างหรือชุดโครงสร้างเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลเพื่อให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์

สุพรทิพย์ ธรรมภัทรโชติวัตติ (2557, น. 20) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ประกอบและตัวบ่งชี้กระบวนการ และการประเมินผลโดยสามารถยึดถือเป็นแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วิวัฒน์ อ้นน่วม (2557, น. 36) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลอง แบบแผนหรือโครงสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อแทนสภาพความเป็นจริงอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันอย่างเป็นระบบ

สุทัศน์ ธิยานันท์ (2556, น. 15) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองที่แสดงถึงองค์ประกอบของสิ่งนั้น ๆ เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญขององค์ประกอบนั้น เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ

สรุปว่า รูปแบบ หมายถึง แบบแผนที่เป็นโครงสร้างขององค์ประกอบที่แสดงถึงความสัมพันธ์อย่างเป็นขั้นตอน

การศึกษาการสร้างแบบผู้วิจัย พบว่า

กรรณิดา ทาระหอม (2562) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สังเคราะห์ขึ้นมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) โมดูลผู้เรียน 2) โมดูลผู้สอน 3) โมดูลอินเตอร์เฟซ 4) โมดูลจัดการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นปฏิบัติ 3) ขั้นประเมินผล

วิชญาภา เมธีวรฉัตร (2558) มีรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง 2 คือ BMW มีองค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านศีล (B = Behavior) 2) การพัฒนาเน้นไปที่การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านศีลก่อให้เกิด ทักษะ และมีบุคลิกภาพที่ดี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสมาธิ หรือการพัฒนาจิตใจ (M = Mind) 3) การพัฒนาทรัพยากรด้านสมาธิยังก่อให้เกิด เจตคติที่ดีในการทำงาน การพัฒนาด้านปัญญา หรือการพัฒนาด้านความรู้ (W = Wisdom)

ณัฐภัทร ติณเวส (2558) พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ MOOC ของต่างประเทศ มี 7 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านระบบและการให้บริการ 3) ด้านการสอน 4) ด้านการวางแผนและการออกแบบ 5) ด้านการนำไปใช้งาน 6) ด้านประเมินผล การเรียนรู้ 7) ด้านการประเมินหลักสูตร

วพิจิตรา ทีสุก (2556) พบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐานวิชาการ พัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยเป็นการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ 2) การออกแบบและพัฒนา 3) การนำไปใช้ และ 4) การประเมินผล

สรุปแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ ได้ศึกษา (2556) รูปแบบการป้องกันปัญหาการกระทำความผิดของเด็ก ได้แก่ การจัดกิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน การจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมและฝึกสมาธิ กิจกรรมเพื่อการปราบปรามการทำการสุ่มตรวจค้นสิ่งผิดกฎหมายและปัสสาวะส่วน กิจกรรมฟื้นฟู ควรมีการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน จากการศึกษางานวิจัย พบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ควรได้รับการป้องกันและพัฒนา ได้แก่ ประเด็นที่ 1 คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ประเด็นที่ 2 ด้านการรู้จักการป้องกันตนเองเมื่อมีสถานการณ์ในการกระทำผิด ประเด็นที่ 3 การด้านพัฒนาตนเองโดยการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม

กมลทิพย์ อินทร์เอก (2560) ศึกษาการศึกษาพฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียของนักเรียน โรงเรียนลาดทิพรพพิทยาคม อำเภอตากาลิจังหวัดนครสวรรค์ กล่าวว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีการใช้สื่อ ได้แก่ การใช้เพื่อการศึกษาแทนการเข้าห้องสมุดการใช้เพื่อความบันเทิงแทนการพูดคุย และจากการศึกษา พบว่า ปัญหาการใช้โซเชียลมีเดียของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระยะเวลานาน โดยมีแนวทางป้องกันการใช้คือให้นักเรียนรู้จักระมัดระวังรหัสและความปลอดภัยของข้อมูล

รัมภาคุณ พันธนาภา (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเน้นสมรรถนะการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันที่เน้นการไตร่ตรองสำหรับครู มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตร สารการเรียนรู้ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวการใช้สื่อการเรียนการสอน และแนวการวัดและประเมินผล

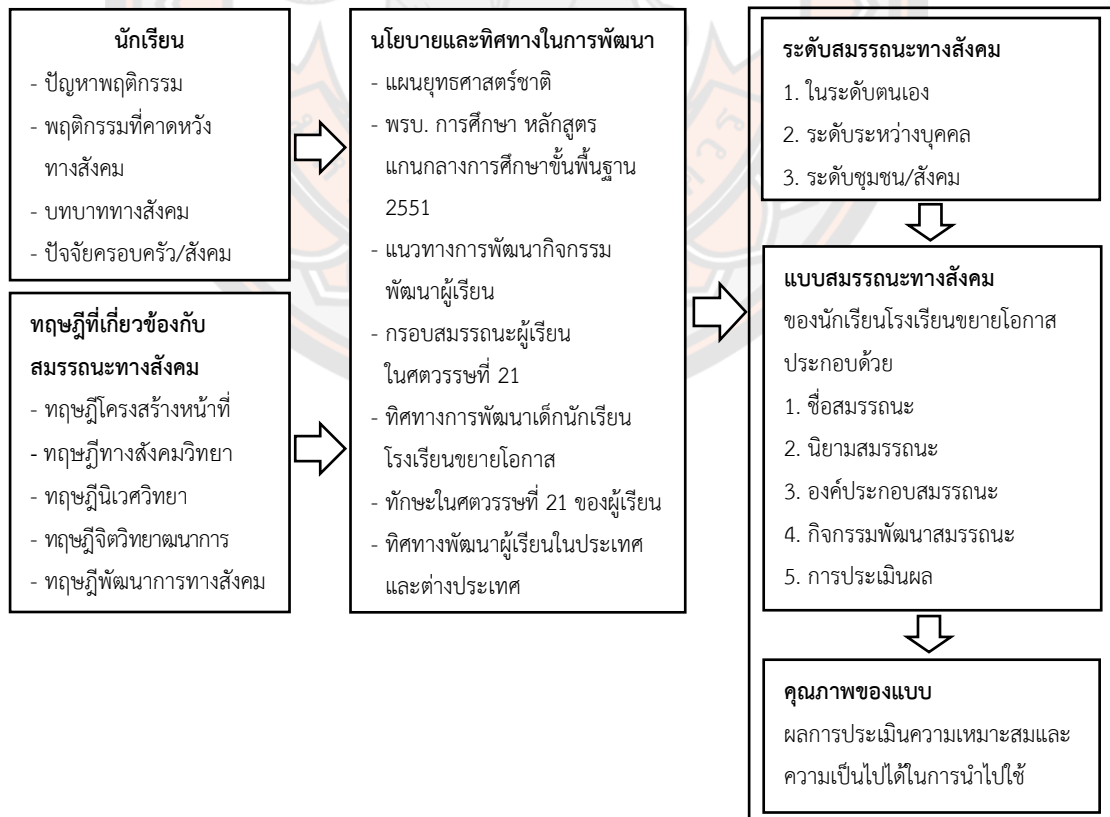
อรทัย ยศปัญญา (2559) ได้ศึกษารูปแบบพัฒนาสมรรถนะหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กล่าวว่า รูปแบบพัฒนาสมรรถนะหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบสมรรถนะหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา 2) องค์ประกอบกระบวนการพัฒนาและแนวการดำเนินพัฒนา 3) องค์ประกอบวิธีการพัฒนา 4) องค์ประกอบเงื่อนไขความสำเร็จ

มนัสวี ศรีนนท์ (2561) ได้ศึกษาทฤษฎีเจเนอเรชันกับกรอบวิธีคิด กล่าวว่าการทำงานในปัจจุบันจำเป็นต้องเข้าใจเจเนอเรชัน เพราะการที่เข้าใจบริบทของการเติบโตของบุคคล

จะทำให้เข้าใจวิถีชีวิตลักษณะของทัศนคติค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้มีความเข้าใจในพฤติกรรมอารมณ์ความรู้สึกที่บุคคลในแต่ละยุคแสดงออกมา

ศิริลักษณ์ ปัญญา, และเสาวลักษณ์ ทาแจ้ว (2563) ได้ศึกษาการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสังคมไทยยุค 4.0 กล่าวว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดมักมีพฤติกรรมที่ไม่เกรงกลัวการลงโทษของกฎหมาย ทำให้เกิดเครือข่ายและตั้งกลุ่มโดยใช้สื่อออนไลน์ เป็นช่องทางก่อความวุ่นวายในสังคมก่ออาชญากรรมที่รุนแรงขึ้น ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติที่จะต้องเสียกำลังคนและงบประมาณมากมายในการป้องกันแก้ไขเยียวยา ปัญหาเหล่านี้โดยเยาวชนที่เคยกระทำผิดเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดหากขาดความรักความเอาใจใส่จากครอบครัว และการยอมรับจากสังคมจะทำให้เกิดความโดดเดี่ยวส่งผลให้กลับไปคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดหรือการคบหาสมาคมเพื่อนใหม่หรือเพื่อนจากสถานพินิจ โดยการติดต่อสื่อสารกันผ่านทางโลกออนไลน์ที่ง่ายต่อการยั่วยุให้เกิดการกระทำผิดซ้ำในการซื้อขายรวมกลุ่มเสพยาเสพติด

กรอบแนวคิดการวิจัย (Framework)

ภาพ 5 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

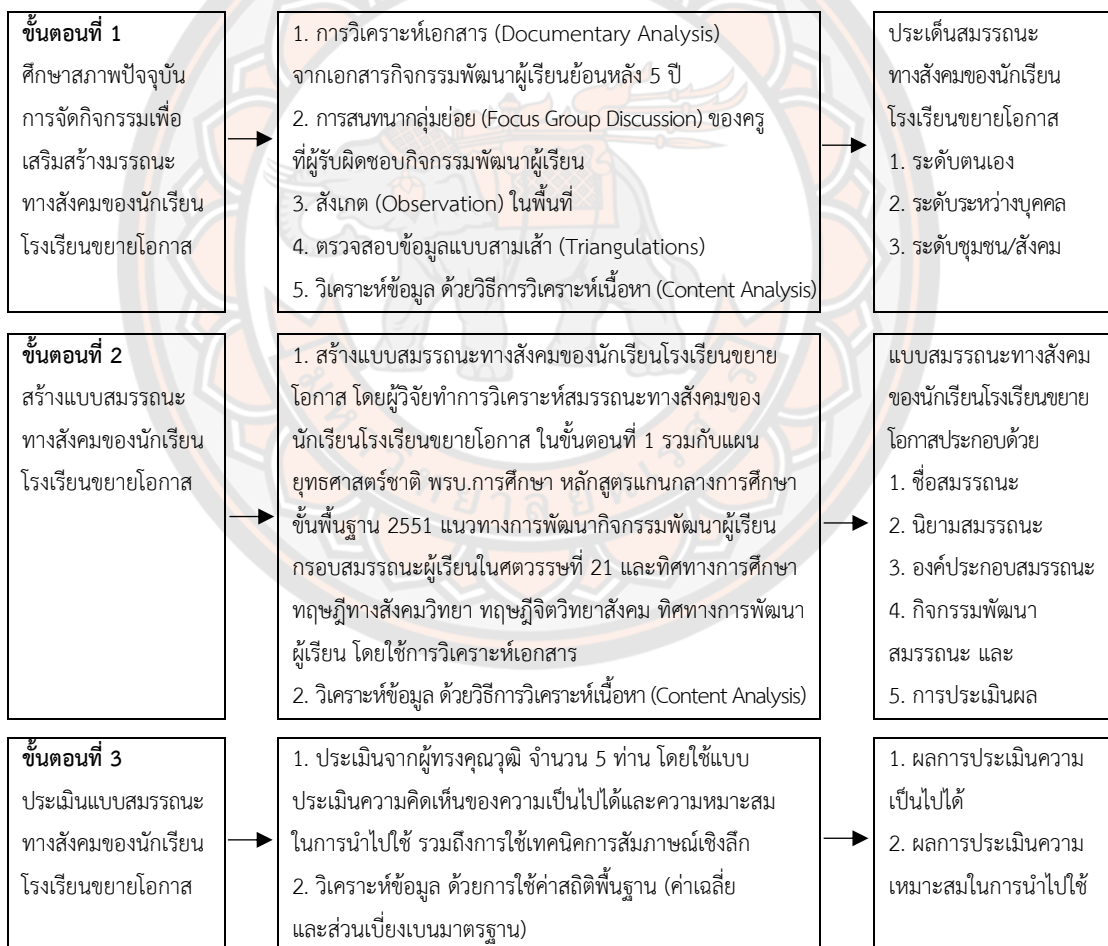
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยผู้วิจัยแบ่งการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ภาพ 6 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหา บริบทของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อศึกษาประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยศึกษาจากข้อมูล 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกต (Observation) ในพื้นที่และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ถูกต้องของข้อมูล ด้วยเทคนิคสามเส้า (Tri-angulation Technique)

1. แหล่งข้อมูลเอกสาร แหล่งศึกษา และบุคคล มีวิธีการดังนี้

1.1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยแหล่งข้อมูลเชิงเอกสารมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังต่อไปนี้

1.1.1 เอกสารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนขยายโอกาส 5 ปี ย้อนหลัง (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562)

1.1.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ครอบคลุมทั้งกรณีที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ประเภทหนังสือบทความวิชาการ บทความวิจัย และ/หรือบทความออนไลน์/สิ่งตีพิมพ์ออนไลน์ เว็บไซต์ของโรงเรียนสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ผู้วิจัยทำการศึกษาสถานการณ์จริง (Observation) การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขยายโอกาส 3 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขยายโอกาสโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่

1.2.1 โรงเรียนบ้านหนองแดง สาขาโละโคะ จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ 14 ตุลาคม 2563

1.2.2 โรงเรียนอนุบาลบ้านบ่อไม้หว่า จังหวัดตาก วันที่

1.2.3 โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก จังหวัดพิษณุโลก วันที่ 6 ตุลาคม 2563

1.3 ผู้วิจัยทำการศึกษาจากบุคคลในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้ที่รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 27 พฤศจิกายน 2563 ณ ห้อง ED2228 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 13 คน มีเกณฑ์ ดังนี้

1.3.1 เป็นผู้รับผิดชอบแผนพัฒนากิจกรรมผู้เรียนแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี หรือ

1.3.2 เป็นผู้ที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปที่มีความเกี่ยวข้องกับงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือ

1.3.3 เป็นบุคลากรโรงเรียนขยายโอกาสของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

- 1) นายสละ เกิดศาสตร์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตพิษณุโลก 1
- 2) นางประเสริฐศรี กำจาย ครูชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
- 3) นางกัทลี คารมปราษฎ์ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน บ้านสายคำโห้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
- 4) นายชัยชาญ รักผิง ผู้มีประสบการณ์ (อดีตรองผู้อำนวยการโรงเรียน)
- 5) นายสุวิทย์ ทองคำ ผู้มีประสบการณ์ (อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน)
- 6) นายสุทิน บัวมัน ผู้มีประสบการณ์ (ครูชำนาญการพิเศษ)
- 7) นายมงคล อ่อนศรี ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนเพชรพิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40
- 8) นายศุภฤกษ์ ทองแถว ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเมืองราดวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40
- 9) นายหลิน เกตขาว ครูชำนาญการพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
- 10) นายสถาพร สุขเจริญพัฒนา ครูผู้ช่วยโรงเรียนบ้านหนองหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
- 11) นางสาววิไลย์ เขียวสีทอง ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลบ้านปอไม้หว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตาก เขต 1
- 12) นางวชรพร บุญพิทักษ์ ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลบ้านปอไม้หว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตาก เขต 1
- 13) นางสาวสุดาวรรณ ยามา ครูชำนาญการโรงเรียนอนุบาลบ้านปอไม้หว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตาก เขต 1

2. ประเด็นศึกษา

ผู้วิจัยมีประเด็นศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ได้แก่ 1) บริบทสถานศึกษา 2) สภาพครอบครัว 3) ผู้บริหารและครู 4) นักเรียน 5) จุดเน้นของโรงเรียนขยายโอกาส 6) กิจกรรมบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ 7) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือสำหรับการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ใช้แบบบันทึกข้อมูลตามประเด็นศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อจำแนกแยกแยะประเด็นศึกษา สำหรับนำมาวิเคราะห์หาประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเกิดขึ้น

3.2 เครื่องมือสำหรับสังเกต (Observation) ในพื้นที่ใช้แบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลด้วยกล้องบันทึกภาพและเสียงโดยการบันทึกด้วยภาพ ขณะทำการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลในทุก ๆ มิติ

3.3 เครื่องมือสำหรับการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ใช้แบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กล้องบันทึกภาพและเสียง โดยการบันทึกด้วยภาพทำให้เห็นลักษณะสีหน้า ท่าทาง และอารมณ์ขณะทำการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลในทุก ๆ มิติ

ในการนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของเครื่องมือโดยวิธีการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

3.3.1 เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) เป็นอาจารย์วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา หรือ
- 2) เป็นผู้มิวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสังคม หรือ
- 3) เป็นผู้มิวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา หรือ
- 4) เป็นผู้มิวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการวัดและประเมินผล

3.3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ได้แก่

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา จันทร์บรรจง สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ความเชี่ยวชาญทางการศึกษา
- 2) รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์ สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ความเชี่ยวชาญทางการศึกษา และทางด้านจิตวิทยา

3) รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา

4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนชฎาวรรณ อยู่นาค สังกัดคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ทางด้านจิตวิทยา

5) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ วัฒนธร สังกัดวิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา ความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากแผนงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เอกสารทางวิชาการ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการจดบันทึกโดยแบบบันทึก มีการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของแต่ละโรงเรียน

4.2 การเก็บข้อมูลจากการสังเกต (Observation) ในพื้นที่ ชั้นนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสังเกต ซึ่งมีแบบบันทึกข้อมูลสภาพปัจจุบันของนักเรียน สภาพการจัดกิจกรรมการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการบันทึกภาพสถานการณ์จริงของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของแต่ละโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 ประสานงานกับโรงเรียนที่ทำการเก็บข้อมูลเพื่อขออนุญาต ขอบความยินยอม และตอบรับให้ผู้วิจัยทำศึกษาปรากฏการณ์จริงในโรงเรียน

4.2.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อยืนยันการประสานงานอนุญาต และขอเก็บข้อมูล

4.2.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตปรากฏการณ์จริงจากการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลสังเกตปรากฏการณ์จริง (Observation) ตามเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เพื่อจำแนก แยกแยะประเด็นต่าง ๆ ในการวิเคราะห์จากข้อมูล สภาพปัญหาบริบททางสังคม สภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

4.3 การเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ดังนี้

4.3.1 ประสานงานกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อขออนุญาต ขอบความยินยอมและตอบรับการเป็นผู้ให้ข้อมูล

4.3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อยืนยันการประสานงานและขออนุญาต เก็บข้อมูลจากนั้นผู้วิจัยส่งหนังสือขอความปรารถนาในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งนัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group

Discussion) และได้คัดล่องหน้าก่อน 1 สัปดาห์ การสนทนากลุ่มย่อยเพื่อซักซ้อมความเข้าใจ เกี่ยวกับ ขั้นตอนและบทบาทของผู้เข้าสนทนากลุ่มย่อยเป็นไปอย่างราบรื่น

4.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูลเจ้าหน้าที่ ในการบันทึกข้อมูล เช่น แบบบันทึก กล้องบันทึกในการจัดสนทนากลุ่มย่อย (ปราณี โปธิสุข, 2564) เป็นต้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) รายประเด็นจากข้อมูล 3 ส่วน จาก 1) การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และ 3) การสังเกต (Observation) ในพื้นที่ ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulations Technique)

6. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Induction)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส จากประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์แบบ สมรรถนะประกอบด้วย 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรม พัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะและ ด้านคุณลักษณะ จากนั้น นำประเด็นสมรรถนะทางสังคมในขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ หลอมรวมกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2551 การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก กรอบสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทฤษฎีสังคมวิทยา ทฤษฎีจิตวิทยาสังคมทิศทางการศึกษาและทิศทางการพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทาง ในการสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลเอกสาร

1.1 แหล่งข้อมูลเชิงเอกสาร ได้แก่ เอกสารข้อมูล หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2551 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด และ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ทฤษฎีทางด้าน สังคมทฤษฎีจิตวิทยาสังคม กรอบสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทิศทางการพัฒนาเด็กนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาส และทิศทางการพัฒนาผู้เรียน ในประเทศและต่างประเทศ

1.1.1 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ครอบคลุมทั้งกรณีที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ประเภทหนังสือ บทความวิชาการ บทความวิจัยและ/หรือบทความออนไลน์/สิ่งตีพิมพ์ออนไลน์ เว็บไซต์ของโรงเรียน ไม่เกิน 5 ปี (พ.ศ. 2557-2562)

1.1.2 เอกสารและงานวิจัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศและต่างประเทศ ไม่เกิน 5 ปี (พ.ศ. 2557-2562)

2. ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ การสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ประกอบด้วย 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะจาก 12 ประเด็นสมรรถนะ ได้แก่ 1) สมรรถนะความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ 2) สมรรถนะการจัดการอารมณ์และความเครียด 3) สมรรถนะการเรียนรู้ แบบนำตนเอง 4) สมรรถนะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา 5) สมรรถนะการเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม 6) สมรรถนะความรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ 7) สมรรถนะการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว 8) สมรรถนะการสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน 9) สมรรถนะภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ 10) สมรรถนะการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 11) สมรรถนะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ และ 12) สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารเป็นแบบบันทึกข้อมูลตามประเด็นที่สมรรถนะผู้วิจัยกำหนด โดยแบบบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เพื่อจำแนก แยกแยะตามประเด็นองค์ประกอบสมรรถนะ ของแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นสมรรถนะในขั้นตอนที่ 1 จากนั้นนำมาวิเคราะห์ร่วมกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ทฤษฎีทางด้านสังคม ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม กรอบสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทิศทางการพัฒนาเด็กนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส และทิศทางการพัฒนาผู้เรียน ในประเทศและต่างประเทศ สำหรับทำการสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ตามหัวข้อองค์ประกอบของแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ที่ประกอบด้วย ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จากการนำข้อมูลที่ได้จากการหลอมรวมใน 12 ประเด็นสมรรถนะมาสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ที่ประกอบด้วย ชื่อสมรรถนะ นิยามสมรรถนะองค์ประกอบสมรรถนะ กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

6. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive induction)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความคิดเห็นต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสใน 2 มิติ คือ 1) มิติความเป็นไปได้ 2) มิติความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส มีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลเชิงบุคคล ผู้วิจัยได้คัดเลือกคณะบุคคล โดยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์ คือ

- 1.1 เป็นอาจารย์วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา หรือ
- 1.2 เป็นผู้มิวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสังคม หรือ
- 1.3 เป็นผู้มิวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา หรือ
- 1.4 เป็นผู้มิวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการวัดและประเมินผล

2. ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ในประเด็น คือ 1) มิติความเป็นไปได้ 2) มิติความเหมาะสมในการนำไปใช้ และความคิดเห็นเพื่อเพิ่มเติมรายละเอียดในแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเพิ่มเติมรายละเอียดในข้อสงสัยของผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อเสนอแนะ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือสำหรับการประเมินแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่ 1 คือ แบบประเมินความคิดเห็น ได้แก่ 1) มิติความเป็นไปได้ และ 2) มิติความเหมาะสมในการนำไปใช้ และการให้ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยมีรายละเอียดแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เครื่องมือสำหรับการประเมินแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสจำแนกเป็น 2 มิติ คือ แบบประเมินความคิดเห็นของความเป็นไปได้และแบบประเมินความคิดเห็นของความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ โดยมีข้อคำถามเกี่ยวกับแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ ทั้งนี้ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดความหมายและเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยการพิจารณาขอบเขตของคะแนนเฉลี่ยที่ได้ โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ตามแนวทางของ Best (1981 อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541, น. 67) แปลผลคะแนนเป็นช่วง ๆ แต่ละช่วงมีความหมาย ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีความเป็นไปได้/ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 เครื่องมือสำหรับการให้ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ แบบบันทึกและเครื่องบันทึกเสียง เพื่อแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ในการให้ข้อคิดเห็นกับแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

3.4.1 ประสานงานกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อขออนุญาตหมาย ขอความยินยอมและตอบรับการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อยืนยันการประสานงานการเก็บ และขออนุญาตเก็บข้อมูล

3.4.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาส

3.4.4 ผู้วิจัยนัดหมายเก็บแบบประเมินและนัดหมายสัมภาษณ์เชิงลึกอีกครั้ง พร้อมทั้งใช้เครื่องบันทึกเสียงระหว่างการดำเนินการร่วมด้วยอีกทางหนึ่ง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์จากแบบประเมินความคิดเห็นและการให้ข้อเสนอแนะ

3.4.1 การวิเคราะห์จากแบบประเมินความคิดเห็น ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประกอบการพรรณนาวิเคราะห์

3.4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.6 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Induction)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 2) เพื่อสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 3) เพื่อประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการสังเกตปรากฏการณ์จริง (Observation) เพื่อศึกษาประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส จากประเด็นศึกษา ได้แก่ 1) บริบทสถานศึกษา 2) สภาพครอบครัวของนักเรียน 3) ผู้บริหารและครู 4) นักเรียน 5) จุดเน้นของโรงเรียนขยายโอกาส 6) กิจกรรมบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ 7) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Tri-angulation Technique) ดังผลการศึกษาต่อไปนี้

1. บริบทสถานศึกษา

ผลการศึกษาบริบทสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน การสอน รวมถึงสภาพสังคมของชุมชน ดังข้อมูลต่อไปนี้

...สภาพการเดินทางไปโรงเรียนมีความยากลำบากมากในการเข้าถึงหมู่บ้าน เพราะอยู่ในหุบเขา เส้นทางคมนาคมคับแคบเป็นถนนช่องทางเดียวที่เป็นดินลูกรังสลับกับช่องถนนพื้นซีเมนต์ โรงเรียนอยู่ในชุมชนไม่มีกระแสไฟฟ้า สร้างกระแสไฟฟ้าจาก Sola Cell มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต แต่การใช้งานไม่ดีมากเท่าไร สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่มีความเสถียร จึงรับข้อมูลข่าวสารลำบาก แม้โรงเรียนเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้ยากแต่เด็กนักเรียนก็มีอาหารบริโภคไม่ออดอยากเพราะมีวิถีการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรมจึงมีอาหารเพียงพอ มีการดำเนินชีวิตตามแบบวัฒนธรรมสืบกันมา เนื่องจากนักเรียนมาจากชาวเขาเผ่าม้งจึงใช้ภาษาม้ง แต่ครู

ใช้ภาษาไทย ทำให้ต้องจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนฟังภาษาไทยให้ได้ก่อน จึงจะสามารถเรียนตามเนื้อหาหลักสูตรได้

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...เด็กนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทมีการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและใช้เทคโนโลยีลำบาก

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

...นักเรียนมีความขาดแคลนทุกอย่าง นักเรียนไม่มีความพร้อม นักเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ตั้งแต่โรงเรียนรวมถึงงานอาคารสถานที่ขาดความพร้อมในการเข้าถึงแหล่งความรู้ เด็ก ๆ ไม่สามารถไปเรียนในเมืองใหญ่ที่มีความพร้อมทางการศึกษาหลาย ๆ ด้าน และทำให้นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลที่ส่งเสริมความรู้

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

โรงเรียนขยายโอกาสอยู่เขตชนบทที่ห่างไกลจากชุมชนเมือง มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร และตามตะเข็บชายแดน ซึ่งมีถึงประมาณ 776 โรงเรียน ซึ่งหากเป็นโรงเรียนบนภูเขาหรือตะเข็บชายแดน จะเป็นชนเผ่าต่าง ๆ เช่น ม้ง กะเหรี่ยง ชุมชนมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เช่น ภาษา การแต่งกาย วิถีการดำรงชีวิต นอกจากนี้ สถานศึกษายังขาดงบประมาณ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกันและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาหากสถานศึกษาขนาดเล็ก งานบริหารงบประมาณย่อมมีน้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่หรือสถานศึกษาที่มีบุคลากรจำนวนมาก รวมถึงความสามารถในการจัดระดมทุนเพื่อการศึกษาที่มีศักยภาพน้อยเพราะโรงเรียนอยู่ในชุมชนชนบทที่มีรายได้ต่อหัวของประชากรไม่สูงพอที่จะมีศักยภาพในการสนับสนุนเงินทุกให้กับโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนขยายโอกาสจึงขาดงบประมาณในการบริหารจัดการที่จะจัดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ให้ทันสมัย (ข้อมูลเอกสารที่ 1)

2. สภาพครอบครัวของนักเรียน

ผลการศึกษาสภาพครอบครัวพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีความยากจนอาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายาย เนื่องจากพ่อ แม่ไปทำงานต่างถิ่น ดังข้อมูลต่อไปนี้

...สภาพครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างพ่อแม่บางส่วนเดินทางไปทำงานต่างถิ่น ทำให้นักเรียนถูกเลี้ยงดูด้วยปู่ ย่า ตา ยาย นักเรียนบางส่วนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่ได้รับการศึกษาต่อ เนื่องจากต้องช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ รวมทั้งทัศนคติของครอบครัว ไม่เห็นความสำคัญต่อการศึกษา

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...สภาพครอบครัวของนักเรียนมีรายได้ของครอบครัวหลายช่องทาง เช่น การเกษตร รับจ้าง ข้าราชการ ค้าขาย แต่ที่โดดเด่น คือ การจักสาน นักเรียนบางคนที่ครอบครัวมีความขัดสน บางครอบครัวพ่อแม่แยกทางกันทิ้งให้อยู่กับปู่ ย่า ตา ยายนักเรียนมีการใช้ชีวิตแบบคนในชุมชนเมือง นักเรียนสามารถติดต่อสื่อสารด้วยโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตที่เสถียร

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 2, 6 พฤศจิกายน 2563)

...นักเรียนมีปัญหาเรื่องการจัดการชีวิตเนื่องมาจากสภาพความยากจนของตนเอง ทำให้ขาดเรียนเป็นอาทิตย์ ไม่มาเรียน ก็เพราะว่าเขาไม่มีเงิน เขาต้องรับจ้าง ภาระที่จะต้องได้เงินตรงนั้น ณ ปี ณ เวลานั้น มันมีแค่เดือนสองเดือนเขาก็จะไป ไม่งั้นเขาจะไม่มีกินตลอดปี อันนี้คือเรื่องการไฝ่ดีของเด็ก และมีนักเรียนส่วนหนึ่งต้องไปทำงานตามฤดูกาล ซึ่งเป็นช่วงที่สามารถหารายได้ อันเป็นรายได้ทั้งปีของนักเรียน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

สภาพครอบครัวส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามวิถีปฏิบัติที่สืบทอดกันมา หากเป็นโรงเรียนบนภูเขาหรือบางแห่งมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เช่น ชาวเผ่าต่าง ๆ เช่น ม้ง กะเหรี่ยง มีวิถีชีวิตตามแบบฉบับของตนเองที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่มีการเกษตรเป็นอาชีพหลักของครอบครัวที่บุตรหลาน ถูกสืบทอดต่อ ๆ กันมา นอกจากนี้ ยังพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจน ทำให้ฐานะของครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถศึกษาต่อได้เพราะต้องไปประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร จึงมีโครงการฝึกอาชีพ เพราะนักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ และมีอาชีพที่หลากหลาย (ข้อมูลเอกสารชุดที่ 2)

...ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มาจาก ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ทิ้งให้ อยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย มีฐานะยากจน อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครอง คือ รับจ้าง เป็นลูกจ้าง ข้าราชการชั้นผู้น้อย ค้าขายปลีก ผู้ปกครองบางส่วนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกิจกรรม ของโรงเรียน

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 3, 6 พฤศจิกายน 2563)

...เป็นส่วนใหญ่ในสังคมเด็กจะไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กอยู่กับปู่ย่าตายาย

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เด็กส่วนใหญ่ในท้องถิ่นชนบทอยู่กับปู่ย่าตายายพ่อแม่ไปทำงานอยู่ต่างจังหวัด ปัญหาอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ปู่ ย่า ตา ยาย มีความคิดไม่เหมือนกันกับเด็กสมัยนี้ ก็มีปัญหา เกิดความไม่เข้าใจกัน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เด็กแถวรอบ ๆ โรงเรียนส่วนใหญ่ผู้ปกครองทิ้งให้อยู่กับคนแก่ ซึ่ง ปู่ ย่า ตา ยาย เขาก็จะตามลูกหลานตัวเองไม่ทัน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 12, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ผู้ปกครองอพยพแล้วเด็กย้ายตาม ทำให้เด็กอ่าน เขียนไม่คล่อง

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 8, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เด็กจะไม่เดินทางมาด้วยตัวเอง จะมีผู้ปกครองมารับ เพราะฉะนั้น กิจกรรม ที่ล่วงเวลา ก็จะทำไม่ได้ ผู้ปกครองไม่ได้ให้ความร่วมมือในบางส่วน เพราะว่าอาจจะด้วยปัญหา ส่วนตัวของเขา อาจจะด้วยปัญหาการรับส่ง ปัญหาของเศรษฐกิจ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ช่วง 30 ปี ให้หลังเป็นหมู่บ้านเปิดใหม่เป็นหมู่บ้านอพยพเข้ามาประมาณ 11 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ก็เป็นอาชีพตัดอ้อย รับจ้างตัดอ้อย เด็กก็จะตามผู้ใหญ่ย้ายถิ่น

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 8, 27 พฤศจิกายน 2563)

3. ผู้บริหารและครู

ผลการศึกษาด้านผู้บริหารและครู พบว่า ผู้บริหาร มีภาวะผู้นำสูง เอาใจใส่ เสียสละทุ่มเทในการทำงานเพื่อพัฒนาโรงเรียน สนับสนุนให้ครูเกิดการพัฒนาการเรียนการสอน แต่จำนวนครูที่สอนขาดแคลนและไม่ตรงกับสาขาการสอนของตนเอง ดังข้อมูลต่อไปนี้

3.1 ประเด็นผู้บริหารและครู มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ผู้บริหารใช้วิธีการดึงศักยภาพของครูผู้สอนเป็นหลัก ก่อนที่จะออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แล้วเน้นไปสู่การพัฒนาตัวนักเรียน คือ ครูที่ถนัดการสอนด้านใด ผู้บริหารให้ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถของครูผู้นั้น เช่น ครูที่มีความถนัดในด้านสภานักเรียน ก็จัดทีมสภานักเรียนขึ้นในโรงเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาด้านภาวะผู้นำ การเป็นพลเมืองของสังคม ผู้บริการและครูมีการจัดการศึกษานเน้นการมีอาชีพผู้เรียน และเน้นให้ผู้เรียนศึกษาต่อทางด้านสายอาชีพที่ตนเองถนัด พบการต่อยอดการเรียนการสอน การทำเครื่องจักสานส่งขายเพิ่มรายได้แก่นักเรียน เพื่อเสริมความสามารถในการทำงานและเป็นอาชีพหลักสำหรับนักเรียนที่ทำ

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 2, 6 พฤศจิกายน 2563)

...ผู้บริหารมีการดึงศักยภาพของครูและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และการมีอาชีพในอนาคต เช่น มีการสอนการนวด การเป็นช่างเชื่อม การทำผ้าบาติก การทำกรอบรูปประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเห็นได้จากการมีผลงานแสดง กิจกรรมของนักเรียนเชิงประจักษ์ มีครูผู้รับผิดชอบที่นำนักเรียนในกิจกรรมแข่งขันคว่ำรางวัล หลายประเภท เช่น กิจกรรมคุณธรรม นำสู่คุณลักษณะ 5 ประการ โรงเรียนสุจริต โรงเรียนคุณธรรม ผู้บริหารให้การสนับสนุนให้คณะครูและนักเรียนเน้นกิจกรรมโดยเฉพาะการจัด การเรียนรู้ด้านอาชีพ โดยพบว่า มีหน่วยงานเข้ามาประสานเพื่อจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพและรับนักเรียนเข้าทำงานโดยทำแบบทวิภาคี

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 3, 6 พฤศจิกายน 2563)

3.2 การจัดการเรียน การสอน มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...โรงเรียนขาดครูที่ตรงตามสาขาวิชา ขาดครูครบตามระดับชั้น ครูที่บรรจุมีปัญหา การสื่อสาร มีวัฒนธรรมและภาษาเป็นของตนเอง มีการจัดการเรียนการสอนด้วยการบูรณา การตามสภาพการขาดแคลนบุคคลากร พบครูสอนหลายรายวิชา หรือเรียนรวมกันระหว่าง ช่วงชั้น โรงเรียนแก้ปัญหาโดยการ จ้างคนในพื้นที่มาช่วยสอน เนื่องจากในบางพื้นที่ในโรงเรียน ขยายโอกาสเป็นโรงเรียนของชาวเขา ทำให้มีภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง ครูที่บรรจุใหม่ หรือครูในพื้นที่อื่น ไม่เข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมเกิดปัญหาในการสื่อสาร ทางโรงเรียน จำเป็นต้องให้ครูจ้างเป็นผู้ช่วยครูในการสอนเพื่อปรับให้นักเรียนเข้าใจภาษาไทยก่อนเรียน ผู้บริหารและครูเน้นสอนให้นักเรียนเป็นคนดีไม่เป็นภาระของสังคม ขณะเดียวกันโรงเรียน ขาดงบประมาณที่นำไป จัดการเรียนการสอนและด้านวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

พบปัญหาการขาดคุณภาพการศึกษาที่มาจากการขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น ขณะเดียวกันในด้านคุณภาพของคุณครูที่เราบรรจุเข้ามานั้น ยังขาดความเชี่ยวชาญ เช่น ครูจบ เอกภาษาไทยแต่ไปสอนคณิตศาสตร์ บางคนสอนในระดับชั้นประถมศึกษาแต่ถูกสอนระดับอนุบาล ซึ่งทักษะคนละประเด็นกัน ประเด็นนี้สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำของนักเรียนที่จะได้รับการศึกษาที่มี คุณภาพ เพราะขาดกำลังครูที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนในโรงเรียนบางพื้นที่ (ข้อมูลเอกสารชุดที่ 3)

...ปัญหาเรื่องงบประมาณนี้แหละที่ไม่เพียงพอ ทำให้ผู้บริหารบริหารงานได้ไม่เต็มที่

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...คือทั้งผลกระทบของการบริหารโรงเรียน ทั้งหมดมันก็ต้องมีทุนนะตรงนี้

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 8, 27 พฤศจิกายน 2563)

3.3 ประเด็นความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนและผู้ปกครอง มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ครูมีความผูกพันกับผู้เรียนน้อยลง

...ปัจจุบันครูมีความเอ็นดูเด็กลดน้อยถอยลงไปเยอะเหลือเพียงแค่เป็นคนสอนหนังสือ

...สังคมมันเปลี่ยนแปลงไปเยอะแล้วอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ในเรื่องของความสัมพันธ์ ของครูกับผู้ปกครองปัจจุบันนี้ไม่ค่อยดี

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

3.4 การมีส่วนร่วมและการดูแลของผู้ปกครอง

...การคมนาคมสะดวกหมดเวลาครูก็กลับบ้าน แล้วเด็กผู้ปกครองก็อยากจะรับเอาไปส่งยังไม่ได้หุงข้าวเลยพอถึงเวลาอดตังก็หิวเด็กกลับไปเลย

...เด็กจะไม่เดินทางมาด้วยตัวเอง จะมีผู้ปกครองมารับ เพราะฉะนั้น กิจกรรมที่ล่วงเวลา ก็จะทำไม่ได้

...ผู้ปกครองไม่ได้ให้ความร่วมมือในบางส่วน เพราะว่าอาจจะด้วยปัญหาส่วนตัวของเขา อาจจะด้วยปัญหาการรับส่ง ปัญหาของเศรษฐกิจ

...บางวันสงสารครูผู้สอนเลยนะ ไปสอนซ่อมเสริมให้กับเด็กเนี่ยทั้งที่ตัวเองต้องเสียเวลาเสร็จแล้วโดนผู้ปกครองตำหนิอีกบางทีก็ใช้คำที่ไม่อยากจะฟังมาพูด

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

4. นักเรียน

ผลการศึกษาริบทด้านนักเรียน คือ ด้านคุณลักษณะ ด้านความรู้และด้านทักษะของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมที่ขาดไป ได้แก่

4.1 ด้านคุณลักษณะ พบว่า นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ขาดวินัย ขาดความใฝ่รู้ การต่อต้านสังคม ขาดการมีส่วนร่วมในสังคม รวมถึงการขาดคุณธรรมจริยธรรมจึงเกิดปัญหาทางพฤติกรรมในสังคม ดังข้อมูลต่อไปนี้

4.1.1 ประเด็นการมีวินัย มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ตื่นนอนมา แคะก็จะไม่เก็บที่นอนแล้วคะ หรือว่าผ้าผ่อนเสื้อผ้าแคะก็จะทิ้ง ไม่ซัก ไม่อะไรอย่างนี้ แสดงถึงความไม่รับผิดชอบ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เด็กสมัยนี้ชอบเล่นโทรศัพท์เป็นปัญหามาก เพราะว่าจะไม่ค่อยใส่ใจเรื่องของการเรียน ขณะมีครูสอนอยู่หน้าชั้นเรียนก็ยังไม่ฟัง เขาก็จะกดโทรศัพท์ที่อยู่ตลอดเวลา แล้วก็เด็กแถวรอบ ๆ โรงเรียนส่วนใหญ่ผู้ปกครองทิ้งให้อยู่กับคนแก่อ้างปู้ยาตายายเขาก็จะตามลูกหลานตัวเองไม่ทัน เด็กพูดอย่างไร โทกอย่างไร คนแก่อีกจะไม่รู้แล้ว งานที่เราสั่งไปหรือว่าอะไรถ้าไม่กำกับไม่ติดตามก็แทบจะไม่มีส่งเพราะเขาไม่ค่อยใส่ใจ แล้วมันเป็นพฤติกรรมเลียนแบบ คนนั้นมีโทรศัพท์ขนาดบ้านตัวเองไม่มีจะกินยังจะต้องไปร้องเพื่อที่จะขอให้ซื้อโทรศัพท์ ไม่มีไม่มาโรงเรียน ตอนนี้ปัญหาการเรียนเด็กติดโทรศัพท์ติดเกมมีปัญหามาก

นอกนั้น ก็ปัญหาคล้าย ๆ กันส่วนใหญ่เป็นปัญหาผู้สาว ปัญหาเด็กท้องก่อนวัยอันควร ออกโรงเรียนกลางคันเพราะว่า ครอบครัวบางคนเขาไม่ได้ว่ากล่าวตักเตือน พ่อแม่ก็ทำตัว ให้เด็กเห็นเด็กก็เลียนแบบทำตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กผู้หญิงเขาก็จะมีพฤติกรรม เลียนแบบพ่อแม่

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

4.1.2 ประเด็นความรับผิดชอบ มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ครูสอนหน้าชั้นเรียนไม่ฟัง และไม่ทำงานตามที่ครูมอบหมาย

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ถ้าพูดถึงโซเชียลมีเดีย มันจะเป็นผลพวงจากการติดโซเชียลมีเดีย ก็คือ ไม่มีความ รับผิดชอบในการใช้สื่อสารสนเทศ

...ไม่มีความรับผิดชอบต่อไม่ค่อยส่งงาน ไม่ค่อยทำงาน สุดท้ายก็มาเร่งแก้ 0 แก้ว กันที่ หลังอันนี้ก็เป็นเรื่องปัญหาที่พบเจอในโรงเรียน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 9, 27 พฤศจิกายน 2563)

4.1.3 ประเด็นพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ปัญหาคล้าย ๆ กัน ส่วนใหญ่เป็นปัญหาผู้สาว ปัญหาเด็กท้องก่อนวัยอันควร ออกโรงเรียนกลางคัน เพราะที่ ครอบครัวบางคนเขาไม่ได้ว่า พ่อแม่ก็ทำตัวให้เด็กเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กผู้หญิงเขาก็จะมีพฤติกรรมเลียนแบบ

...เด็กไม่มาโรงเรียนเพราะไม่มีโทรศัพท์

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ต่อต้านในเรื่องบางเรื่องที่เราสอนหรือต่อต้านเรื่องครูบางท่านที่มีความคิดต่าง นำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 12, 27 พฤศจิกายน 2563)

...พฤติกรรมต่อต้านแล้วมันจะมีผลต่อการเรียนถ้าเขาต่อต้านครูท่านใดหรือว่าต่อต้านในเรื่องใด นักเรียนเกรง ๆ เขาจะไม่ปฏิบัติตามจะไม่สนใจในเรื่องของการเรียน แล้วก็มีพฤติกรรมแอนด์

...การเลียนแบบรุ่นพี่รุ่นน้องเอาตามอย่างรุ่นพี่เรื่องของการมีแฟน การมีเพศสัมพันธ์ การไม่ทำการบ้าน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

4.1.4 ประเด็นการไม่รู้ใฝ่เรียน มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ปัญหาหนีเรียน แต่ในทางบวกคือ เขาต้องไปทำมาหากิน แสดงถึงเขาต่อสู้ เขาดิ้นรน

...ปัญหานักเรียนไม่มาโรงเรียนมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ในทางบวกในทางปฏิบัติเขาต้องทำ เขาต้องไป เขาต้องสู้ เขาต้องดิ้นรน บางคนมันคลาดแคลนทุกเรื่อง แม้กระทั่งว่าถามว่าทำไมขาดเรียนเป็นอาทิตย์ ไม่มาเรียน ก็เพราะว่าเขาไม่มีจะกิน เขาต้องรับจ้าง ภาระที่จะต้องได้เงินตรงนั้น ณ ปี ณ เวลานั้น มันมีแค่เดือนสองเดือนเขาก็จะไป ไม่งั้นเขาจะไม่มีกินตลอดปี อันนี้คือเรื่องการใฝ่ดีของเด็ก และทำอย่างไรล่ะที่เราจะช่วยเขา เราจะช่วยทำการบริจาคทำนโยบายที่เราจะช่วยเด็กพวกนี้ได้อย่างไร และเด็กที่หลุดออกไปเพราะอาจมีตังนี้ไม่พอ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เด็กสร้างเงื่อนไขการไม่มาโรงเรียนเพราะไม่มีโทรศัพท์

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ไม่สนใจการเรียน มีพฤติกรรมเกรง มีพฤติกรรมชู้สาว บางคนถูกไล่ออกจากโรงเรียนอื่น

(การศึกษาปรากฏการณ์จริงโรงเรียนที่ 3, 6 พฤศจิกายน 2563)

...การเลียนแบบรุ่นพี่รุ่นน้องเอาตามอย่างรุ่นพี่เรื่องของการมีแฟน การมีเพศสัมพันธ์ การไม่ทำการบ้าน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

...พูดถึงเขาว่าต่อต้าน เราจะมองว่าเขาต่อต้านหรือสงสัย เมื่อมันกลายเป็นข้อที่สงสัย ไม่สามารถตอบเขาได้ มันจะกลายเป็นไม่ปฏิบัติเพราะว่าถ้าเขาเห็นว่ามันไม่มีประโยชน์กับเขา เขาจะทำไปเพื่ออะไร มันไม่มีจุดหมาย ก็ไม่ทำตาม

...การก้าวร้าวไม่มีใครฟังเขา สิ่งที่เขาจะทำก็คือการออกแรงขึ้น ๆ นั่นก็ส่งผลถึงพฤติกรรมก็ถ้าเขาไม่ยอมรับมันก็จะเกิดการก้าวร้าว

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 9, 27 พฤศจิกายน 2563)

4.1.5 ประเด็นการยับยั้งชั่งใจ มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ถ้ามีแฟนก็แน่นอนก็เข้าสู่วัฏจักรเดิมก็คือ ก็มีลูกมันก็เข้าวัฏจักรซึ่งมันก็วนเวียนอยู่แบบนี้ ตามความคิดของผมนะครับ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, 27 พฤศจิกายน 2563)

4.1.6 ปัญหาด้านสุขภาพ

นักเรียนบางส่วนมีปัญหาทางโภชนาการ เช่น โรคอ้วน เพราะโรคอ้วนเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ แต่สาเหตุหลัก ๆ เกิดจากปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม คือ การกินมากกว่าที่ใช้ไปและวิถีชีวิตแบบนั่ง ๆ นอน ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นวิดีโอเกม ดูทีวี เล่นไอแพดเป็นเวลานานโดยขาดการออกกำลังกาย นอกจากนี้ เด็กบางคนอาจมีปัญหาทางจิตใจ เช่น อาการซึมเศร้า ทำให้กินมากเกินไป (ข้อมูลเอกสารชุดที่ 4)

4.1.6 ประเด็นการรับผิดชอบต่อสังคม มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...โรงเรียนปลูกฝังนิสัยและจัดกิจกรรมเน้นการเป็นคนดี ไม่สร้างภาระให้กับสังคม

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...ผู้เรียนมีจิตอาสา มีน้ำใจช่วยเหลืออย่างเต็มที่

...ผู้เรียนเป็นชนเผ่าม้งผู้เรียนส่วนใหญ่มีสัมมาคารวะให้ความอ่อนน้อมต่อครู และผู้มาสังเกตการณ์ผู้เรียนมีจิตอาสา มีน้ำใจช่วยเหลืออย่างเต็มที่ สังเกตได้จากการร่วมมือนักเรียนบางคนแอบจับปลาที่อยู่ข้างคลองของโรงเรียน และบางครั้งก็นำมาทอดและแบ่งให้ครูนำไปเป็นอาหาร นักเรียนมีความกตัญญูต่อบุพการีสังเกตจากการเหลืออาหารที่ผู้สังเกตนำมาแจกแต่นักเรียนบางคนทานเหลือแล้วแบ่งกลับไปให้ที่บ้านรับประทานด้วย นักเรียนมีการรักษาความสะอาดเพราะบางคนนั่งเล่นหน้าห้องน้ำซึ่งบอกว่า "เย็นดี" นักเรียนมีระเบียบ

สังเกตได้จากการเข้าแถวรอรับไอศกรีม ปัญหาที่พบ คือ การสื่อสารด้วยภาษาลิ้น ทำให้ต้องปรับการพูดและการเขียน ทำให้ยากต่อการสื่อสาร

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...นักเรียนขาดความสนใจ ตั้งใจในเนื้อหาเชิงวิชาการ แต่มีความสนใจในทักษะอาชีพ และยังพบว่าจากการบ่มเพาะจากคณะครูและผู้บริหารในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง เช่น รุ่งพี่ดูแลและอำนวยความสะดวกน้อง ๆ ช่วยเก็บขยะ และนำน้อง ๆ ทำกิจกรรมแสดงถึงความรับผิดชอบและการเป็นผู้นำ มีปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีความซื่อสัตย์ มีน้ำใจ เอื้ออาทร มีจิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563, โรงเรียนที่ 2, 6 พฤศจิกายน 2563)

การจัดการศึกษาเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นคนดีการกระทำหรือรันทมีความรับผิดชอบ การมีวินัย ความซื่อสัตย์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การรับผิดชอบต่อสังคม โดยผ่านการบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลางและกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ทำค่ายคุณธรรมให้นักเรียนเป็นคนดี การจัดค่ายคุณธรรมเยาวชนคนกล้าทำทำดี มีการฝึกนักเรียนด้านนิสัย ด้านฝึกสมาธิ การสวดมนต์ ฝึกความตั้งใจ และลักษณะต่อการชอบในเชิงศิลปะหรือการทำงาน ที่เป็นคุณลักษณะประจำตัวของนักเรียน (ข้อมูลเอกสารที่ 4)

4.2 ด้านความรู้ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หลักสูตรสถานศึกษาเน้นให้มีความรู้ ขาดการเน้นด้านทักษะต่าง ๆ นักเรียนสนใจหาความรู้ด้านอาชีพ แต่ขาดทักษะขาดการเน้นการเรียนการสอนด้านทักษะชีวิต ดังข้อมูลต่อไปนี้

...สถิติทางด้านกรเรียน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ นักเรียนไม่กระตือรือร้นการแก้ผลการเรียนมีผลการเรียนการติด 0 และติด ร สาเหตุเนื่องจากนักเรียนขาดครู ผู้สอนขาดความเชี่ยวชาญ นักเรียนขาดการเอาใจใส่ขาดสื่ออุปกรณ์ในการเรียนรู้ ขาดกิจกรรมที่หลากหลายในโรงเรียนในด้านการพัฒนาความรู้และทักษะ

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...ปัญหาที่พบการการเข้าใจในเนื้อหาการเรียน คือ นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาถิ่น ทำให้ปัญหาการสื่อสารส่งผลกระทบต่อความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนและนักเรียนยังเขียนหนังสือไม่ได้จึงต้องมาปรับพื้นฐานการอ่าน การเขียนก่อนเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง ทำให้ยากต่อครูผู้สอนและนักเรียนในการสื่อสารกัน

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 3, 6 พฤศจิกายน 2563)

...นักเรียนเรียนวิชาอะไรก็จะไม่ค่อยผ่าน เพราะฉะนั้น ในด้านความรู้ของหลักสูตรเนี่ยเป็นประเด็นที่เป็นปัญหามาก

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ระดับความรู้ความสามารถเขามีอยู่แค่ในระดับหนึ่ง เท่านั้นผู้จัดหลักสูตรจะต้องจัดให้เขามีความรู้ได้เท่ากับโรงเรียนมัธยมทั่ว ๆ ไป

...โรงเรียนจัดให้เด็กแค่ 4 วิชา เรียนอยู่ วิทย์ คณิต อังกฤษ ภาษาไทย เพื่อเอาเท่าที่สอบ O-Net เท่านั้นนะครับ วิชาอื่นหาย

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

โรงเรียนขยายโอกาสเน้นการสอนให้นักเรียนมีความรู้ทางการเกษตร ให้นักเรียนเข้าร่วมทำการเกษตรเพื่อนำไปต่อยอดการมีอาชีพเลี้ยงตนเอง และเป็นหนทางที่จะช่วยพัฒนาชุมชน โดยให้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาและการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนไปยังชุมชน แต่การส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนต่อในระดับที่สูงเป็นเรื่องที่นักเรียนไม่สนใจเพราะหากนักเรียนมีความรู้ที่สูงขึ้น จะทำให้มีโอกาสในการประกอบอาชีพได้หลากหลาย และมีประสิทธิภาพในงาน รวมถึงมีศักยภาพในการหาเลี้ยงชีพตนเองได้ (ข้อมูลเอกสารที่ 4)

4.3 ด้านทักษะ พบว่า นักเรียนมีปัญหาการขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยี นักเรียนทักษะชีวิต และทักษะอาชีพเบื้องต้น ดังข้อมูลต่อไปนี้

4.3.1 ประเด็นการทักษะการเรียนรู้ คือ การมีความรู้เท่าทัน สื่อ สารสนเทศและความเข้าใจในเทคโนโลยี มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ถ้าพูดถึงโซเชียลมีเดีย มันจะเป็นผลพวงจากการติดโซเชียลมีเดีย ก็คือ ไม่มี ความรับผิดชอบในการใช้สื่อสารสนเทศ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 9, 27 พฤศจิกายน 2563)

...จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนก็คือเด็กคนไหนที่มีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ก็จะให้ครูจัด
ชุมนุมหรือกลุ่มกิจกรรมนี้ขึ้นมาเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

...การย้ายถิ่นฐานบ่อปัญหาที่ตามมา ก็คือ เด็กจากที่อื่นไม่สามารถอ่านออก เขียนได้
ไปเจอครูอีกโรงเรียนก็ไม่ได้รับการแก้ไข อย่างสมมติเราจะไปลงสองกับเด็ก 2-3 คน ก็พบว่า
มันเข้าไป เพราะว่าเด็กส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ ส่งผลให้เด็กนี้ ทุกคนก็จะมองว่าเด็กคนนี้
เป็นเด็กพิเศษ เด็กจะเครียด อีกส่วนหนึ่งเด็กมาจากหมู่บ้านเปิดใหม่เป็นหมู่บ้านอพยพเข้ามา
ส่วนใหญ่ก็เป็นอาชีพตัดอ้อย รับจ้างตัดอ้อย เด็กก็จะตามผู้ใหญ่ย้ายถิ่น สมมติลูกศิษย์ไม่ไป
ตามก็จะอยู่ในแคมป์คนงาน อาศัยอยู่กับลุง ป้า ผู้ปกครองผู้ปกครองก็ไปที่อื่นกลับเข้ามาอีกที่
ก็มารับเด็กไปเลย เพราะฉะนั้นปัญหาคือเด็กก็จะนิ่ง ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าบอกว่าตัวเอง
ขาดอะไร ต้องการอะไร มุมมองของคนรอบข้างก็จะมองว่ากลายเป็นเด็กพิเศษ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 8, 27 พฤศจิกายน 2563)

4.3.2 ประเด็นทักษะชีวิตมีข้อมูลสนับสนุน คือ

...โดยธรรมชาติของมนุษย์เด็กวัยนี้คือเด็กที่ชอบโชว์ เขาได้โชว์ในสิ่งที่เขาอยากโชว์
โชว์ในสิ่งที่เค้าอยากจะเป็น

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เด็กไม่สนใจการเรียนรู้ มีพฤติกรรมเกเร มีพฤติกรรมชู้สาว บางคนถูกไล่ออกจาก
โรงเรียนอื่น

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 3, 6 พฤศจิกายน 2563)

...ทักษะชีวิตที่จำเป็น เขาจะข้ามไปเลย เช่น ตื่นนอนมา เค้าก็จะไม่เก็บที่นอนแล้วคะ
หรือว่าผ้าผ่อนเสื้อผ้าเค้าก็จะทิ้ง ไม่ซักไม่อะไรอย่างนี้แค่ว่า ปัญหาเล็ก ๆ อย่างนี้นะคะ มันจะ
เป็นผลในวันข้างหน้าว่าเค้าจะไม่สามารถดูแลตัวเองได้ดี ในด้านของความรู้ทางด้านของ
สุขภาพ ในร่างกายของเค้าเองอะคะ มันอาจจะเกิดเป็นผลที่ทับถม ไปเป็นปัญหาที่ใหญ่ได้
ในวันข้างหน้า

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ปัญหาที่พบ การสื่อสารในระหว่างเรียน เพราะนักเรียนพูดด้วยภาษาด้วยภาษาถิ่น ทำให้ยากต่อครูผู้สอนและนักเรียนในการสื่อสารกัน

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...นักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นปัญหาจากเรื่อง ชู้สาว การท้องในวัยเรียน เกเร ใช้สารเสพติด การทะเลาะวิวาท ส่งผลให้ออกเรียนกลางคัน ขาดโอกาสในการศึกษา ต่อที่สูงขึ้นและการมีความรู้ในการประกอบอาชีพ

...นักเรียนสนใจในการพัฒนาทักษะอาชีพ เช่น การทำผ้าบาติก การเป็นช่างเชื่อม กานวด แพนราน นักเรียนมุ่งเรียนต่อในสายอาชีพที่ใช้ทักษะมากกว่าใช้ความรู้ สำหรับประกอบอาชีพ ที่ดีกว่าเดิม

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 3, 6 พฤศจิกายน 2563)

...เรื่องของการปรับตัว การเลียนแบบเด็กรุ่นพี่รุ่นน้องเอาตามอย่างรุ่นพี่ ในเรื่องของการมีแฟน การมีเพศสัมพันธ์ การทำการบ้านก็ไม่สนใจ ก็เลยมีปัญหาของเด็กวัยนี้

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, 27 พฤศจิกายน 2563)

4.3.3 ประเด็นทักษะอาชีพเบื้องต้น มีข้อมูลสนับสนุน คือ

โรงเรียนได้มีการฝึกทักษะทางด้านอาชีพ สร้างเสริมประสบการณ์อาชีพที่สนใจ มีทักษะพร้อมเข้าสู่อาชีพที่สนใจ มีทักษะความสามารถและ คุณสมบัติที่ตลาดแรงงาน/สถานประกอบการ ต้องการ นักเรียนทบทวนตนเองทางด้านอาชีพเพื่อเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับตน มีการใช้สื่อสารสนเทศ ในการประกอบอาชีพ เช่น พบบางโรงเรียนทำการนำเสนอการขายเห็นนางฟ้าตามสื่อโซเชียล มีการใช้ สื่อโซเชียลในการขายของออนไลน์ของนักเรียนในปัจจุบัน (ข้อมูลเอกสารชุดที่ 4)

5. จุดเน้นของโรงเรียนขยายโอกาส

ผลการศึกษาจุดเน้นของโรงเรียน พบว่า ภาพสะท้อนของปัญหาทางเศรษฐกิจในครอบครัว ของนักเรียน ความคาดหวังของผู้บริหาร ความคาดหวังของครู ได้แก่ ประเด็นอาชีพ ประเด็นทักษะ ชีวิต ประเด็นการเป็นพลเมืองของสังคม และประเด็นจริยธรรม ดังข้อมูลต่อไปนี้

5.1 ประเด็นการมีอาชีพ มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...โรงเรียนมีการเน้นให้ผู้เรียนรู้จักอาชีพ โดยจัดกิจกรรม 1 คน 1 อาชีพ โดยเลือก อาชีพที่สนใจ และมีการบูรณาการวิชาภาษาอังกฤษในการเรียนรู้เรื่องอาชีพ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...โรงเรียนให้นักเรียนเลือกอาชีพที่สามารถทำได้และสามารถเกิดรายได้ ให้กับตนเอง
(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

...อยากให้โรงเรียนจัดกิจกรรมให้เด็กคิดอย่างอิสระ แต่ในความเป็นอิสระก็ต้องมีขอบเขตให้เขา ตัวอย่างเช่น อาจให้เขาทำคลิป หรือทำโครงการขึ้นมาสัก 1 โครงการหรืออาจจะเป็นหัวข้อให้เลือก เช่น ในเรื่องของศิลปะ ดนตรี กีฬา มา 1 ข้อ เรื่องทักษะอาชีพ อีกหัวข้อหนึ่ง แล้วก็เรื่องทางวิชาการอีกหัวข้อหนึ่ง ให้เขาคิดเองว่าทั้ง 3 ข้อนี้ เขาจะเลือกทำกิจกรรมอะไรในโครงการที่เขาคิดจะทำจากการทำคนเดียวจากการทำกับกลุ่มเพื่อน
(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, 27 พฤศจิกายน 2563)

...จบการศึกษามีอาชีพที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีวินัยปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนด
(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

...นักเรียนหลายคนไม่รู้จักตนเองว่าจะไปทิศทางไหน
(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 8, 27 พฤศจิกายน 2563)

...โรงเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนต่อเพื่อประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง คือ เมื่อมีความรู้มากขึ้น ควรจะมีโอกาสที่จะได้เลือกงานอาชีพที่จะเลี้ยงตัวที่จะทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง และทำประโยชน์ให้กับคนอื่นได้มากขึ้น ให้นักเรียนสู่การมีอาชีพ การมีงานทำการเพิ่มทักษะในการทำงาน ต้องการให้นักเรียนค้นพบความต้องการในการประกอบอาชีพที่ตนเองถนัด เป็นทักษะอาชีพที่ติดตัว เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีการหารายได้ นอกจากนี้ยังเน้นในด้านพฤติกรรมให้นักเรียนเป็นคนดี ไม่ก่อปัญหาให้สังคม ไม่เป็นภาระและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม
(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...โรงเรียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีงานทำ โดยการร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษาทำทวิภาคี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าสู่ตลาดแรงงาน เช่น การเป็นช่างศิลป์ การโรงแรม บริษัทค้าปลีก เป็นต้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนในสายอาชีพและในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเรียนจบ จัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเข้าสู่การเป็นคนดีของสังคม

(ข้อมูลจากการสังเกตจริงโรงเรียนที่ 2, 6 พฤศจิกายน 2563)

โรงเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนมีอาชีพติดตัว เพื่อเลี้ยงตนเองได้ มีความรู้สามารถติดต่อสื่อสาร กับผู้อื่น พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ด้านพื้นฐานการเกษตรที่ยั่งยืน ให้นักเรียนมีอาชีพที่จำเป็นอย่างน้อย 1 อาชีพ (ตัดผม การขายเห็ดนางฟ้า เลี้ยงไก่ หมู) มีความสามารถทางด้านเทคโนโลยี เช่น การขายของผ่านสื่อโซเชียล การนำเทคนิคความรู้ทางการเกษตรที่เรียนมาใช้ (ข้อมูลเอกสารที่ 5)

5.2 ประเด็นทักษะชีวิต มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...ขอให้เน้นเรื่องไปสนองหรือตามความชอบของเขาซึ่งจะไปเสริมทักษะการใช้ชีวิต เพื่อที่จะให้เขาได้นำไปดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไปเขาก็น่าจะอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, 27 พฤศจิกายน 2563)

...สร้างเสริมทักษะให้สามารถไปดำรงชีวิต สามารถไปใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 5, 27 พฤศจิกายน 2563)

ทักษะชีวิตมีความสำคัญต่อบุคคล ครอบครัว ประเทศ และสังคมโลก เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหาในระดับบุคคล เมื่อคนเรามีความสามารถในตนเอง จะส่งผลต่อคุณภาพสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ ทักษะชีวิตควรจัดให้นักเรียนมุ่งเน้นในกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (ข้อมูลเอกสารที่ 5)

...โรงเรียนมุ่งเน้นจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสถานักเรียนให้รู้บทบาทผู้นำและผู้ตาม จัดกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้เกิดวินัย จัดกิจกรรมด้านอาชีพเพื่อส่งเสริมด้านอาชีพในการเรียนสายอาชีพและส่งเสริมให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่ดีขึ้นต่อไป

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 2, 6 พฤศจิกายน 2563)

...โรงเรียนจะต้องสร้างเสริมทักษะให้สามารถไปดำรงชีวิตหน้าสามารถไปใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์ เป็นผู้มีทักษะชีวิตเพราะคนที่มีทักษะที่ดี จะดำเนินชีวิตของเราอยู่ได้

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 5, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ขอให้เน้นทักษะในเรื่องการไปสนองหรือตามความชอบนักเรียน เพราะจะทำให้ไปเสริมทักษะการใช้ชีวิต เพื่อที่จะให้เขาได้นำไปดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เขาก็น่าจะอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, 27 พฤศจิกายน 2563)

5.3 ประเด็นการเป็นการพลเมืองของสังคม มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...โรงเรียนต้องการให้เด็กเป็นคนดีของสังคม ไม่เป็นภาระสังคม

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...เด็กที่เราได้สอนได้บ่มเพาะไปของให้เขาได้เป็นคนดีของสังคมสามารถดำเนินชีวิตประจำวันของเขาได้อย่างมีความสุข

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 7, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เป็นคนดี มีที่ยืนในสังคม ก็คือเขาเรียกว่าไม่เป็นภาระสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดี

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ไม่เป็นภาระพ่อแม่ ต้องพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระสังคม

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 11, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เป็นคนดีของสังคมสามารถดำเนินชีวิตประจำวันของเขาได้อย่างมีความสุข

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 7, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ความคาดหวังของโรงเรียนขยายโอกาสไม่ได้สูงเลอเลิศ เพียงแต่มีความหวังให้เขาได้จบการศึกษามีอาชีพที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีวินัยปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดนะครับ ด้วยความคาดหวังของโรงเรียนขยายโอกาส

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เราต้องการแค่อยากให้เขาเป็นคนดี แล้วก็มียี่สิบในสังคม ก็คือเขาเรียกอะไรไม่รู้ทำตัวให้เป็นภาระสังคมรับผิดชอบต่อสังคมที่ดี

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...นักเรียนจบไปนี่จะต้องไม่เป็นภาระพ่อแม่ต้องพึ่งพาตนเองได้ นอกจากไม่พึ่งพาสังคมต้องพึ่งพาตนเองไม่เป็นภาระพ่อแม่

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 11, 27 พฤศจิกายน 2563)

...อยากให้ลูกศิษย์ของตัวเองประสบความสำเร็จเป็นไปตามนโยบาย

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

5.4 ประเด็นจริยธรรม มีข้อมูลสนับสนุน คือ

มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางวิชาการและทางจริยธรรม ประกอบด้วย 4 เป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการแก้ปัญหาวิกฤตเรื่องภาษาไทย พัฒนาครูผู้สอนให้สามารถใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาศักยภาพพื้นฐานของเด็กนักเรียนด้านภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ รวมทั้งทักษะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม มีการเตรียมความพร้อมสำหรับประชาคมอาเซียน และสนับสนุนผลักดันให้ครูมีการพัฒนานเองอย่างต่อเนื่อง มีจัดกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางวิชาการและทางจริยธรรม (ข้อมูลเอกสารที่ 5)

6. กิจกรรมบูรณาการกลุ่มสาระ

ผลการศึกษา การจัดกิจกรรมที่เกิดการบูรณาการของกลุ่มสาระที่จัดขึ้นในการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมที่ขาดไป พบว่า นักเรียนขาดการเน้นเรื่องอาชีพเข้ามาบูรณาการกับกลุ่มสาระ ขาดการทำงานเป็นทีม ขาดการบูรณาการกลุ่มสาระเพื่อนำไปสู่การสื่อสาร การเป็นพลเมืองโลก การรักษาสีสิ่งแวดล้อม การใช้ชีวิตในสังคม ดังข้อมูลต่อไปนี้

6.1 ประเด็นการมีอาชีพ มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...มีการจัดกิจกรรมชมรมการเกษตร โดยการจัดกิจกรรมงานเกษตรให้เด็กที่เป็นเด็กพิเศษ LD ทำการเกษตรในสัดส่วนที่ครูจัดให้ จัดมุมที่เป็นฐานเศรษฐกิจพอเพียงเป็นงานเกษตรที่ส่งเสริมให้นักเรียนที่เป็น LD ให้เกิดการเรียนรู้การทำเกษตร

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 10, 27 พฤศจิกายน 2563)

...โรงเรียนจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านอาชีพ เพื่อให้นักเรียนรู้จักการประกอบอาชีพ เลี้ยงดูตนเอง และครอบครัวได้ เช่น การทำไร่ การทำสวน การปลูกพืชสวนครัว การหา ปลา หาของป่ามาขาย

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...โรงเรียนมีการทำ MOU กับวิทยาลัย การอาชีพ และวิทยาลัยสารพัดช่าง เพื่อให้ นักเรียนเกิดทักษะอาชีพที่นักเรียนสนใจ การติดต่อบริษัทเข้ามาสอนอาชีพโดยมีครูเป็นผู้มี บทบาทในการรับรู้ให้คำปรึกษาชี้แนะเมื่อนักเรียนมีปัญหา และดูแลส่งเสริมการฝึกทำงาน หารายได้ในช่วงปิดเทอม

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนเลือกกิจกรรมชุมนุมที่ตนเองสนใจ โดยมีครูให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางข้อสงสัยเมื่อนักเรียนเกิดปัญหา

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

...โรงเรียนจัดการทำผ้าบาติก โดยเป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับกลุ่มสาระการงาน อาชีพ โดยมีครูและผู้เชี่ยวชาญ ให้นักเรียนมีความรู้ในขั้นตอนการทำผ้าบาติก จากนั้น ให้นักเรียนฝึกทำงานชำนาญ และเมื่อได้ผลงานนักเรียนสามารถนำไปขายเป็นรายได้สู่ตนเอง

(การศึกษาปรากฏการณ์จริงโรงเรียนที่ 2, 6 พฤศจิกายน 2563)

โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ฝึกการเป็นผู้นำ ได้แก่ การอบรมโครงการ To be number one กิจกรรมพี่สอนน้อง กิจกรรมคัดเลือกหาตัวแทนด้านการเกษตร ในนามกลุ่มยุวเกษตรกร มีการจัด กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการงานอาชีพ นักเรียนมีความรู้และทักษะ พื้นฐานทางการเกษตรยั่งยืนในการผลิตอาหารเพื่อการบริโภค มีการสร้างนักเรียนให้มีความรู้และ ทักษะพื้นฐานทางด้านอาชีพที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อย่างน้อย 1 อาชีพ ให้นักเรียนได้รับการพัฒนา ศักยภาพตามหลักการ และอุดมการณ์สหกรณ์ (ข้อมูลเอกสารที่ 5)

6.2 ประเด็นการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...โรงเรียนที่เหลือแค่ 4 วิชาเรียนเท่านั้นนะครับ จัดให้เด็กแค่ 4 วิชาเรียนอยู่ วิทยุ คณิต อังกฤษ ภาษาไทย เอาเท่าที่สอบโอเน็ตเท่านั้นนะ ครับวิชาอื่นหาย หายไปเลยอันนี้ คือปัญหาที่เราเจอปัญหาแล้วเราจะเอาไปแก้อย่างไร

...เด็กไม่ได้เรียนครบทุก 8 กลุ่มสาระ

...หลักสูตรต้องการเด็กเก่ง ดี มีความสุข แต่ลืมนึกไปว่าพื้นฐานของเด็กแต่ละท้องถิ่น มันไม่เหมือนกัน บางครั้งเขาปรับตัวไม่ได้ เขาเลยไม่อยากสนใจเรียน ซึ่งนั่นคือปัญหาเรื่อง การไม่สนใจเรียน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

มีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่องเขียนคล่อง โดยนักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่อง เขียนคล่อง อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้นักเรียน อ่านรู้เรื่อง นักเรียนสื่อสารได้ นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ (ข้อมูลเอกสารที่ 5)

...เด็กที่จะหยุดเรียนครูทั้งโรงเรียนก็ไม่หมดวิธีการสอนทุกทุกสาระวิชาโดยเฉพาะวิชา หลักเมื่อเด็กเข้าเรียนไม่ได้แล้ว จะทำอย่างไร หากิจกรรมอะไรที่ให้เขากลับเข้ามาเรียน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนแห่งหนึ่ง ถ้าเราสามารถทำในคนรุ่นใหม่ในสังคม คือ นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน และพวกผู้ปกครองที่จะมาดูแล มาช่วย หาเงินมีความรู้ทางด้านเทคนิคทาง การเกษตรอย่างใหม่ที่ทางราชการตั้งใจจะส่งเสริมแต่ก็ส่งเสริมตั้งแต่ในวัยเด็กนักเรียนเมื่อเขาเติบโต เป็นผู้ใหญ่ เขาจะได้มีการได้รับการฝึกหัดตามแบบแผนอย่างใหม่ซึ่งจะมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เคย หามา หรือว่าจะมีความคุ้นเคยในการติดต่อกับทางราชการเมื่อมีข้อขัดข้องอะไร จะได้ปรึกษาหารือกันได้ ง่ายขึ้น และผู้ปกครองคนในหมู่บ้านและเมื่อมีปัญหาอะไร ก็จะได้แน่วว่ามีที่มา ได้แก่ ที่โรงเรียน ซึ่งครูจะได้เป็นส่วนที่จะช่วยเหลือได้มาก (จากหนังสือ ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร พุทธศักราช 2525-2553)

...โรงเรียนให้ความรู้ด้านจักสาน โดยบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีวศึกษา ซึ่งครูเชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในชุมชน มาสอนงานจักสาน แล้วให้นักเรียนฝึกทำจนชำนาญ ทำให้นักเรียนมีความอดทน มีความคิดสร้างสรรค์การผลิตชิ้นงานของตนเอง ข้อสังเกตพบว่า ไม่ครอบคลุมกับนักเรียนทุกคน จะมีนักเรียนบางกลุ่มที่มีความสนใจ

...งานช่าง โดยบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีวศึกษา ซึ่งจัดการเรียนโดยเริ่มจากการทำ MOU กับวิทยาลัยการอาชีวศึกษา เพื่อให้ครูมาสอนงานช่างให้กับนักเรียนในโรงเรียน เช่น ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ซึ่งงานช่างที่สอนจะทำให้ให้นักเรียนมีความรู้ทางช่างยนต์ และไฟฟ้า มีการเกิดทักษะจากการฝึกประสบการณ์จากการฝึกงานกับบริษัท ที่จะทำให้นักเรียนเกิดวินัย ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การทำงานร่วมกับผู้อื่น

(การศึกษาปรากฏการณ์จริงโรงเรียนที่ 3, 6 ตุลาคม 2563)

...งานช่างยนต์บูรณาการไปได้หลายสาขาวิชา อย่างสมมติถ้าบูรณาการในวิชาภาษาอังกฤษอย่างที่ท่านว่าก็คือคำศัพท์เกี่ยวกับเครื่องมือเอเย หรือไม่ว่าจะบูรณาการเป็นศิลปะก็ คือ วาดรูปเครื่องมือ วาดรูปวิธีการอะไรต่าง ๆ

...โรงเรียนจะมีเวรการขายน้ํา เค้ําจะมาทำจัดเวรอะไรให้เรียบร้อยตอนกลางวันเค้ําก็ขายเสร็จปั้บรับสตางค์ เพราะฉะนั้นมันก็จะได้ตรงนี้คือทักษะอาชีวศึกษา

...ในการขายน้ําเราก็ต้องมาคำนวณว่าเราลงทุนไปเท่าไร ในส่วนตรงนี้จะเข้ากับคณิตศาสตร์

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ในการทำกิจกรรมสหกรณ์ ก็จะเกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ ทำให้เกิดการทํางานร่วมกัน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, 27 พฤศจิกายน 2563)

การเตรียมนักเรียนให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้นักเรียนได้รับการเตรียมความพร้อมสำหรับประชาคมอาเซียน นอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมพฤติกรรมและการพัฒนาสภาพแวดล้อมของบ้านและชุมชนให้ถูกสุขลักษณะ มีการนำความรู้และทักษะทางวิชาชีพ การทำบัญชี การสหกรณ์มาใช้ในครอบครัวและชุมชน และพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์บริการความรู้ (ข้อมูลเอกสารที่ 5)

6.3 ประเด็นการมีส่วนร่วมในชุมชน พบว่า มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแล้วเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน หรือมีผลกับชุมชน มีข้อมูลสนับสนุน ดังนี้

ก่อนที่เราจะปล่อยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนออกไปเราต้องพูดคุยกันในโรงเรียนก่อน เราจะทำอย่างไรพอเกิดปัญหาอย่างไรเราต้องวางแผนกันก่อนเพื่อว่าเจอปัญหาในรูปแบบไหนโดยเฉพาะผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่นก็ดีหรือปกครองก็ดี

โรงเรียนขยายโอกาสมีชุมชน เข้ามาเกี่ยวข้องในด้านการให้สิ่งของ การเข้ามาอบรม การส่งเสริมด้านอาชีพเกษตรกร เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เป็นต้น มีองค์กรหน่วยงานทางราชการเข้ามามีบทบาทในการช่วยส่งเสริมความรู้ เช่น สำนักงานงานประมงจังหวัด นำพันธ์ปลามาให้เลี้ยง เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาสอนกฎหมายจราจรและการขับขี่รถบนท้องถนนให้ถูกต้องปลอดภัย (ข้อมูลเอกสารที่ 5)

7. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผลการศึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากกว่าการเกิดองค์ความรู้ ซึ่งพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนหรือมีความเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียด ดังนี้

7.1 ประเด็นการพัฒนาเกี่ยวกับตนเอง มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...กิจกรรมการเยี่ยมบ้านน่าจะดีกว่าคุณครูประจำชั้นในชั้นเรียนจะต้องรู้จักนักเรียนครบ 100% ก็จะสามารถรู้ภูมิหลังของนักเรียนแล้วก็สามารถสร้างเสริมของนักเรียน แล้วก็แก้ปัญหาให้นักเรียนได้

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 11, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ครูมีวิธีการตั้งเด็กเกเรมาเป็นผู้นำ ให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมเกเรเป็นหัวหน้ากิจกรรมกีฬา ให้รับบทบาทผู้นำ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...ที่นี้พอสังคมไกลตัวออกไปเค้าไม่รู้จะไปทำอะไร โซวี่ในระบบไม่ได้เขาก็ไปหาเพื่อนที่นี้เพื่อนในระบบยอมมีเพื่อนดีและไม่ดี เพื่อนไม่ดีก็คือทำให้เขาไปสู่สิ่งผิดก็ได้

...เด็กขาดพื้นที่แสดงออกจริง ๆ แล้ว เด็กในวันนี้โดยธรรมชาติของมนุษย์เด็กวัยนี้คือเด็กที่ชอบโชว์ เขาได้โชว์ในสิ่งที่เขาอยากโชว์ โชว์ในสิ่งที่เค้าอยากจะเป็น แต่ที่นี้ (โรงเรียน) ในระบบจัดให้เค้าไม่ได้เค้าก็ต้องไปหาที่โชว์ในทางอื่น เป็นธรรมชาติอยู่แล้วในวัยของเด็กวัยรุ่นจริง ๆ แล้วในเรื่องของความรู้ความสามารถ ทักษะชีวิตด้วยตัวเค้าเนี่ยเขามีอยู่แล้วแต่เรา (ครู) ไม่ได้จัดให้เขา

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, 27 พฤศจิกายน 2563)

...โรงเรียนจัดกิจกรรมเน้นพัฒนาการตามช่วงวัย มีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เน้นการช่วยเหลือตนเอง มีระเบียบวินัย

(ข้อมูลจากการสังเกตโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

...โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น กิจกรรมตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง ไม่แล้งน้ำใจ กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมสาธารณประโยชน์ โดยคำนึงถึงตามความสนใจและความสมัครใจ ในลักษณะอาสาสมัคร ให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรมจริยธรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่เน้นความแตกต่างของบุคคลและพัฒนาการทางสมอง

(การศึกษาปรากฏการณ์โรงเรียนที่ 3, 6 ตุลาคม 2563)

7.2 ประเด็นกิจกรรมพัฒนาเกี่ยวกับผู้อื่น มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...มีการจัดกิจกรรม Buddy โดยให้นักเรียนจับคู่หรือจับเป็นกลุ่มห้อง เมื่อเพื่อนมีปัญหาคู่หรือกลุ่ม หากไม่สามารถช่วยเหลือได้ ให้ปรึกษาครู

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 11, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมพี่สอนน้อง เป็นการให้นักเรียนที่มีรหัสนักเรียนกลุ่มเดียวกันหรือสายรหัสเดียวกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของนักเรียนต่างชั้นทำให้น้อง ๆ มีความอุ่นใจเมื่อมีรุ่นพี่ มาดูแล

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมพี่รับน้อง โดยมีการจัดความสัมพันธ์ของรุ่นพี่ ม.3 ม.2 ม.1 ให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีการสอบถามปัญหาความต้องการของรุ่นพี่รุ่นน้อง พี่ ม.3 ให้การดูแลน้อง สร้างความคุ้นเคยกัน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 9, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนก็คือเด็กคนไหนที่มีปัญหาเรื่องการเรียน หรือเรื่องที่สนใจ ก็จะให้ครูจัดชุมนุมหรือกลุ่มกิจกรรมนี้ขึ้นมาเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

7.3 ประเด็นการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกับชุมชน/สังคม

...กิจกรรมสถานักเรียน โดยจัดให้นักเรียนร่วมกันขับเคลื่อนในงานที่เป็นประโยชน์ ในฐานะของนักเรียนซึ่ง นักเรียนจะได้เรียนรู้ในการประสานงานกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน ต่างรุ่น และร่วมทำงานกับครู รวมถึงชุมชน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 12, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมวันพ่อ แม่ โรงเรียนจัดกิจกรรมสำนึกบุญคุณผู้มีอุปการะคุณกับนักเรียน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมเข้าค่ายพักแรม ค่ายลูกเสืออะไรประมาณนี้นะคะ กิจกรรมร้องเพลงเด็ก เราสามารถไปถึงได้ในระดับภาค ทั้งร้องเพลง ทั้งกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และกิจกรรม วาดภาพตามเส้น กิจกรรมศิลปะ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมชุมนุมระดับมัธยมต้นก็จะจัดในช่วงตอนช่วงโมงสุดท้ายคือกิจกรรม ชุมนุมหรือกิจกรรมเลือกเสรีเก่าเนี่ย จะจัดให้เด็กเข้ากลุ่มไปเรียนโดยแต่ละกลุ่มก็จะมี คุณครูที่ปรึกษากลุ่มเด็กก็จะเข้าไปตามที่ตัวเองสนใจเลือกอันที่ตัวเองสนใจแต่ในโรงเรียน ขยายโอกาส ต่างจากชนบทส่วนใหญ่ก็จะเลือกกิจกรรมที่ตัวเองชอบ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 6, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมชุมนุม เกี่ยวกับการใช้วิทยากรในท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านนะ เป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในสังคม

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมกีฬา เป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน นักเรียนจะได้มีการขอความช่วยเหลือจากชุมชนให้สนับสนุน งบประมาณในการจัดงาน และร่วมการจัด กีฬา เพื่อสร้างความสามัคคี

...กิจกรรมปราชญ์ให้ความรู้ มีการเชิญผู้มีประสบการณ์ในชุมชน มาให้ความรู้ ด้านอาชีพเช่น การจักสาร ช่างเครื่อง งานเกษตรกรรม เป็นต้น

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมการเลือกตั้งทุกโรงเรียนยังงี้ก็ต้องจัดอยู่แล้ว เราก็จะวางบทบาทหน้าที่ใครที่จะจัดคุหาเลือกตั้ง ใครเป็นผู้วางแผน แจกบัตร ก็คือเราก็จะได้มองเห็นเหตุการณ์ของการเลือกตั้ง ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นการจำลองหน้าที่ของการเป็นพลเมืองในสังคม

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...โรงเรียนเน้นในด้านพฤติกรรมให้นักเรียนเป็นคนดี ไม่ก่อปัญหาให้สังคม ไม่เป็นภาระและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม

(การศึกษาปรากฏการณ์จริงโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

การทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนแห่งสามารถทำให้คนรุ่นใหม่ในสังคมคือ นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน และพวกผู้ปกครองลงที่จะมาช่วย มาเห็นมีความรู้ทางด้านเทคนิคทางการเกษตรอย่างใหม่ที่ทางราชการ ตั้งใจจะส่งเสริมแต่ก็ส่งเสริมตั้งแต่ในวัยเด็กนักเรียนเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เขาจะได้มีการได้รับการฝึกหัดให้ทำตามแบบแผนอย่างใหม่ซึ่งจะมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เคยเห็นทำ หรือว่าจะได้มีความคุ้นเคยในการติดต่อกับทางราชการเมื่อมีข้อขัดข้องอะไร จะได้ปรึกษาหารือกันได้อย่างง่ายขึ้น และผู้ปกครองคนในหมู่บ้านเมื่อมีปัญหาข้อขัดข้องอะไร ก็จะได้รู้แน่ว่าจะมีที่ที่จะมาหาได้ ได้แก่ ที่โรงเรียน ซึ่งครูจะได้เป็นส่วนที่จะช่วยเหลือได้มาก

กิจกรรมสร้างวินัยในท้องถิ่น โดยมีความรู้ในการชี้รถ สร้างวินัยในการจราจร และมีการเชิญผู้มีความรู้มาให้ความรู้ และทักษะการใช้รถใช้ถนน

กิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกร และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน โดยการสร้างตัวแทนด้านการเกษตร

กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลด้านยาเสพติด โดยให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และห่างไกลยาเสพติด

กิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติดโลก โดยนักเรียนร่วมกันรณรงค์ประชาสัมพันธ์การปกป้องแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ (ข้อมูลเอกสารชุดที่ 7)

7.4 ประเด็นสิ่งแวดล้อม มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมธนาคารขยะ เป็นกิจกรรมที่ตระหนักการรักษาความสะอาดของโรงเรียนและยังสร้างนิสัยในการออมเงินจากการแปลงขยะเป็นเงิน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 11, 27 พฤศจิกายน 2563)

...เด็กในโรงเรียนจเอากว้าน้ำไป แม่ค้าไม่ต้องมีโพน ไม่ต้องมีแก้วน้ำในโรงเรียน

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

...โรงเรียนมีการกิจกรรมคัดแยกขยะ เพื่อให้นักเรียนรู้จักหมวดหมู่ของการจัดการ
ประเภทขยะแบบต่าง ๆ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 8, 27 พฤศจิกายน 2563)

กิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ธรรมชาติอยู่กับเราและเป็นสมบัติตลอดไป สอดคล้องกับโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ธรรมชาตินั้น ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้ศึกษารู้อถึงสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติว่าจะมีประโยชน์อย่างไรกับเรา และในเรื่องของสภาพแวดล้อมนั้น จะเน้นได้ว่าปัจจุบันนี้ มีความเดือดร้อนต่าง ๆ มากขึ้น เช่น อาจจะมีน้ำท่วมหรือน้ำแล้งกะทันหันนั้น ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะว่าในเรื่องของพืชธรรมชาติ ป่าไม้ หรือถูกทำลายไป เพราะฉะนั้นถ้าเราศึกษาให้ดีถึงเรื่องพวกนี้หาวิธีแก้ไขก็จะสามารถทำให้ต่อไปเราได้รับรักษาสมบัติของตนเองเอาไว้ได้

กิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปลูกจิตสำนึกนักจิตอาสาร่วมสร้างฝ่ายชีวิต กิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพวัฒนธรรม และภูมิปัญญา สะท้อน ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการสะท้อนปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ข้อมูลเอกสารที่ 7)

7.5 ประเด็นจิตอาสา มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...รุ่นพี่ดูแลและอำนวยความสะดวกน้อง ๆ ช่วยเก็บขยะ และนำน้อง ๆ ทำกิจกรรม แสดงถึงความรับผิดชอบและการเป็นผู้นำ มีปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีความซื่อสัตย์ มีน้ำใจ เอื้ออาทร มีจิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น

(การศึกษาปรากฏการณ์โรงเรียนที่ 1, 2 และ 3, 6 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมจิตอาสาช่วยงานในหมู่บ้าน ให้นักเรียนร่วมช่วยเหลือในงานของหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมพัฒนาชุมชน มีการดำเนินการโดยประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้านจัดให้นักเรียนทำงานจิตอาสาตามชุมชนที่ต้องการ เช่น การทำความสะอาด ที่สาธารณะ ในวันสำคัญ

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 11, 27 พฤศจิกายน 2563)

...กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักการร่วมกิจกรรมในชุมชน

...กิจกรรมกีฬาชุมชน มีการจัดแข่งขันกีฬา ให้สมาชิกในครอบครัว ได้แข่งขันกีฬาเป็นทีม

...กิจกรรมการเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมนักเรียนรู้จักวางแผนเพื่อเตรียมการเลือกตั้งจัดครูให้คำปรึกษานักเรียน จัดบทบาทผู้ที่จะดำเนินการเลือกตั้ง เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้จัดคูหา ผู้แจกบัตร ผู้นับบัตร

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, 27 พฤศจิกายน 2563)

โรงเรียนมีกิจกรรมการทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ การช่วยเหลือชุมชน เช่น ซ่อมอ่างล้างมือ การซ่อมผ้าเปดาน เพื่อให้เกิดการเป็นคนมีจิตอาสา มีกิจกรรมบริจาคโลหิต กิจกรรมมุทิตาจิตกับผู้เกษียณอายุ (ข้อมูลเอกสารที่ 7)

7.6 ประเด็นการสะท้อนถึงความหลากหลายของกลุ่มคน โดยเฉพาะกลุ่มชายแดนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม มีข้อมูลสนับสนุน คือ

...โรงเรียนสอนให้นักเรียนมีจิตอาสา มีน้ำใจช่วยเหลืออย่างเต็มใจ

(การศึกษาปรากฏการณ์จริงโรงเรียนที่ 3, 6 ตุลาคม 2563)

...โรงเรียนมีกลุ่มนักเรียนเป็นชาวม้ง แต่ข้ามไปอีกหมู่บ้านจะเป็นชาวกะเหรี่ยง ซึ่งทั้ง 2 เผ่ามีการแต่งกาย ภาษาที่ต่างกัน แต่ละจะรู้นิสัยของแต่ละหมู่บ้าน มีการเคารพและรู้จักหลีกเลี่ยงเพื่อไม่ให้กระทบกันจนเป็นปัญหา

(การศึกษาปรากฏการณ์จริงโรงเรียนที่ 1, 14 ตุลาคม 2563)

การสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติไทย เป็นหน้าที่ที่ทุกฝ่ายต้องสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย โดยทำให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างแท้จริงควรมีการพัฒนาให้นักเรียนมีความฉลาดทางวัฒนธรรม มีความรู้ทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่และแต่ละเชื้อชาติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (ข้อมูลเอกสารที่ 7)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูลจากประเด็นสมรรถนะในขั้นตอนที่ 1 จากนั้นนำมาวิเคราะห์ร่วมกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก ทฤษฎีทางด้านสังคม ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม กรอบสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทิศทางการพัฒนาเด็กนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส และทิศทางการพัฒนาผู้เรียนในประเทศและต่างประเทศ สำหรับทำการสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ตามหัวข้อองค์ประกอบของแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ที่ประกอบด้วย ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรม

1. ผลการสังเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

1.1 บริบทสถานศึกษา ได้แก่ การจัดสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพชีวิต และความเป็นอยู่ในพื้นที่ตามวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและศักยภาพของพื้นที่

1.2 สภาพครอบครัวของนักเรียน ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพควบคู่กับหลักสูตรสถานศึกษา การปลูกฝังบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกครอบครัว ชุมชนในสังคมและพลโลก การสร้างทักษะชีวิต

1.3 ผู้บริหารและครู และการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนบูรณาการ สามารถลดปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน รวมทั้งวิธีการสอนแบบการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือ Problem-based Learning: PBL การจัดการสอนแบบ Active Learning เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เพียรพยายามในการเรียน การมีคุณธรรมจริยธรรม คือ การแสดงถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสุภาพ สันติ มีความซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ รับผิดชอบ มีวินัย การมีทักษะทางด้านอาชีพที่หลากหลาย มีความรู้ความเข้าใจระบบเศรษฐกิจในสังคมที่เป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคตการจัดสภาพการเรียนรู้ในสังคมให้มีความสอดคล้องกับ 8 กลุ่มสาระ ที่ส่งเสริมความรู้ ทักษะและคุณลักษณะผู้เรียนที่ซึ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน

1.4 คุณลักษณะของนักเรียน ได้แก่ ส่งเสริมการมีวินัย ความรับผิดชอบ การออกแบบ การเรียนรู้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมต้องการ เช่น ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเพียรในการทำงาน ความใฝ่รู้ ความมีวินัย ความอดทน ความเสียสละ ความมุ่งมั่น การมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

1.5 ทักษะของนักเรียน ได้แก่ การส่งเสริมทักษะชีวิต ส่งเสริมทักษะทางสังคม การใช้สื่อเทคโนโลยี เสริมการเรียนรู้บทบาทเพื่อน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การมีวิจรรย์ญาณ ส่งเสริมการฝึกทักษะการคบเพื่อนต่างประเทศ

1.6 ด้านจุดเน้นของโรงเรียน ได้แก่ ส่งเสริมทักษะอาชีพ ความรู้ด้านอาชีพต่าง ๆ เช่น การเชิญผู้มีอาชีพต่าง ๆ มาให้ความรู้แก่นักเรียน ฝึกทักษะในอาชีพต่าง ๆ เช่น งานช่าง เป็นต้น ส่งเสริมการมีทักษะชีวิต การทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรมจริยธรรม การเป็นคนดีของสังคม และความเป็นพลเมืองโลกตามทักษะในศตวรรษที่ 21

1.7 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ในวิชาหลัก 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ การพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning) ส่งเสริมการเรียนรู้ แบบ Active learning บูรณาการกับกลุ่มสาระอื่น ๆ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในการส่งเสริมเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น บูรณาการการนำความรู้ ทักษะทางอาชีพ

1.8 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบ วินัย ความซื่อสัตย์ เป็นต้น การปลูกฝังด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรม การเพิ่มทักษะด้านอาชีพของนักเรียน รวมถึงการมีทักษะการทำงานเป็นทีม การมองถึงการมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตกับผู้อื่น การนำนักเรียนเข้าสู่ชุมชนและสังคม ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา การมีวิจาร์ณญาณในเรื่องต่าง ๆ เสริมความรู้ในด้านทักษะอาชีพ พัฒนาทักษะตนเอง การเสริมสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในวัยเดียวกันและต่างวัย นอกจากนี้ ส่งเสริมให้มีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พัฒนาให้นักเรียนมีจิตสำนึกต่อสังคมตนเอง ต่อโลก ความเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตบริการเพื่อสังคม การรักษาสีสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แหล่งข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตในพื้นที่ โดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Tri-angulations Technique) ผู้วิจัยสรุปประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับตนเอง ระดับระดับระหว่างบุคคล และระดับชุมชน ประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 12 สมรรถนะ ดังนี้

ตาราง 6 แสดงการสังเคราะห์ประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ระดับสมรรถนะ	สมรรถนะ
1. ระดับตนเอง	1. ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ
	2. การจัดการอารมณ์และความเครียด
	3. การเรียนรู้แบบนำตนเอง
	4. การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจาร์ณญาณและแก้ไขปัญหา
	5. การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม
	6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์

ระดับสมรรถนะ	สมรรถนะ
2. ระดับระหว่างบุคคล	7. การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว 8. การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน
3. ระดับชุมชน/สังคม	9. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ 10. การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 11. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ 12. การเป็นพลเมืองที่ดี

สรุปผลการสังเคราะห์สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ได้แก่

1. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับตนเอง มีองค์ประกอบสมรรถนะทางสังคม ดังนี้

- สมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ
- สมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด
- สมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง
- สมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา
- สมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม
- สมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์

2. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับระหว่างบุคคล มีองค์ประกอบสมรรถนะทางสังคม ดังนี้

- สมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว
- สมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน

3. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับชุมชน/สังคม มีองค์ประกอบสมรรถนะทางสังคม ดังนี้

- สมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ
- สมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์
- สมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์
- สมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี

2. สร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ผลการสังเคราะห์ เพื่อสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส จาก 12 ประเด็นสมรรถนะ โดยแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ประกอบด้วย 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งการสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 12 สมรรถนะ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับตนเอง มีองค์ประกอบสมรรถนะทางสังคม ดังนี้

ตาราง 7 แสดงสมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ

สมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ	
1.1 ชื่อสมรรถนะ	ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ
1.2 นิยามสมรรถนะ	ตระหนักรู้ ในการดูแลสุขภาพตนเอง มีความสามารถในการส่งเสริม ชัดเกล้า รักษาสุขภาพของตนเอง และรับผิดชอบต่อผู้อื่น
1.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายความเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางร่างกายและจิตสังคมตามช่วงวัยของตนเองและเพื่อนได้ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริม ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและผู้อื่นได้ทุกสถานการณ์
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ตระหนักในความเปลี่ยนแปลงของร่างกายตามพัฒนาการในช่วงวัยของตนเองและเพื่อนอย่างเข้าใจ ตระหนัก รับผิดชอบต่อชีวิตของร่างกายและสุขภาพของตนเอง
ด้านทักษะ (Skill)	รับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเองและไม่กระทบต่อสุขภาพของผู้อื่น ส่งเสริม ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเองให้แข็งแรงทุกสถานการณ์เพื่อสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นสุขไม่เป็นภาระสังคม เลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริม ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองอย่างเหมาะสม

สมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ

1.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ

กิจกรรมที่ 1: ตระหนักรู้ในสุขภาพตนเอง

กิจกรรมที่ 2: สุขภาพกับเทคโนโลยี

กิจกรรมที่ 3: รู้ทันโรคอุบัติใหม่

1.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

กิจกรรมที่ 1: ตระหนักรู้ในสุขภาพตนเอง

กิจกรรมที่ 2: สุขภาพกับเทคโนโลยี

กิจกรรมที่ 3: รู้ทันโรคอุบัติใหม่

ตาราง 8 แสดงสมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด

สมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด

2.1 ชื่อสมรรถนะ

การจัดการอารมณ์และความเครียด

2.2 นิยามสมรรถนะ

ตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการอารมณ์และความเครียด

2.3 องค์ประกอบสมรรถนะ

ด้านความรู้ (Knowledge) อธิบายผลกระทบของการจัดการอารมณ์ไม่ได้และที่จัดการได้

ด้านคุณลักษณะ (Attribute) ตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่คุกคาม/ก่อความเครียด

ด้านทักษะ (Skill) เลือกใช้วิธีการควบคุมจัดการอารมณ์ตนเองด้วยเหตุผล
 ในสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดที่กระทบกับตนเองได้
 เลือกใช้วิธีการสร้างสรรค์เพื่อปรับสภาพอารมณ์ของตนเอง
 ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้

2.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ

กิจกรรมที่ 1: การตระหนักรู้เท่าทันทางอารมณ์

กิจกรรมที่ 2: การจัดการอารมณ์และความเครียด

กิจกรรมที่ 3: ปรับอารมณ์กับความคิดที่ยืดหยุ่น

2.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

กิจกรรมที่ 1: การตระหนักรู้เท่าทันทางอารมณ์

กิจกรรมที่ 2: การจัดการอารมณ์และความเครียด

กิจกรรมที่ 3: ปรับอารมณ์กับความคิดที่ยืดหยุ่น

ตาราง 9 แสดงสมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง

สมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง	
3.1 ชื่อสมรรถนะ	
การเรียนรู้แบบนำตนเอง	
3.2 นิยามสมรรถนะ	
การหาความต้องการ ความจำเป็นของการเรียนรู้ของตน การตั้งเป้าหมายของการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวัสดุและเป็นบุคคล เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและ การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง	
3.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	ระบุแหล่งทรัพยากรที่ทำให้ตนเองเกิดการเรียนรู้
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ขยันหมั่นเพียรใฝ่เรียน ใฝ่รู้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้ มีวินัย ควบคุมตนเองให้ไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ ละเอียดต่อการเรียนรู้สิ่งที่ผิด พอใจต่อการเรียนรู้สิ่งที่ถูก
ด้านทักษะ (Skill)	แสวงหากิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อการเรียนรู้ตามความถนัด และ ความสนใจของตนเอง แสวงหาทรัพยากรของการเรียนรู้ โดยผ่านการไตร่ตรอง อย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตนเอง ประเมินตนเองหลังจากเกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาตนเอง ในครั้งต่อไป
3.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: พาดตนเองสู่ความสำเร็จ	
กิจกรรมที่ 2: ทบทวนเพื่อเกิดการพัฒนา	
3.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: พาดตนเองสู่ความสำเร็จ	
กิจกรรมที่ 2: ทบทวนเพื่อเกิดการพัฒนา	

ตาราง 10 แสดงสมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา

สมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา	
4.1 ชื่อสมรรถนะ	
การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา	
4.2 นิยามสมรรถนะ	
สามารถวิเคราะห์ ประเมินผลสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือข้อขัดแย้งของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม	
4.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายเปรียบเทียบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ และอธิบาย ข้อเท็จจริงและประเมินผลเพื่อแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผล
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มีความรอบคอบในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้
ด้านทักษะ (Skill)	แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ได้ถูกต้องทันเวลาตามหลักเหตุผลและจริยศาสตร์
4.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: คิดก่อนทำ	
กิจกรรมที่ 2: การแก้ปัญหากับสถานการณ์ไม่คาดคิด	
4.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: คิดก่อนทำ	
กิจกรรมที่ 2: การแก้ปัญหากับสถานการณ์ไม่คาดคิด	

ตาราง 11 แสดงสมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม

สมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม	
5.1 ชื่อสมรรถนะ	
การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม	
5.2 นิยามสมรรถนะ	
มีความรู้ด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจในการดูแลตนเองและครอบครัวในอนาคต	
5.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายลักษณะอาชีพและบทบาทบุคคลในอาชีพที่มีผลต่อพัฒนาสังคมประเทศชาติ อธิบายหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นได้ อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ใฝ่เรียนรู้ สนใจพัฒนาทักษะความสามารถเฉพาะตัว การมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ตระหนักและยอมรับการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยทางกายภาพและสังคมโลก ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพของตนเอง
ด้านทักษะ (Skill)	เตรียมตนเองสำหรับการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งอยู่บนพื้นฐาน ของความถนัดและความสนใจ หาความรู้เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกฝนอาชีพให้เกิดความชำนาญ จนส่งผลให้เกิดความสำเร็จในอาชีพที่ตนเองเลือก สามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงาน
5.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: อาชีพในฝัน	
กิจกรรมที่ 2: ประชาชนชาวบ้าน	
กิจกรรมที่ 3: การนำเสนอสินค้า	
กิจกรรมที่ 4: รักการออม	
5.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: อาชีพในฝัน	
กิจกรรมที่ 2: ประชาชนชาวบ้าน	
กิจกรรมที่ 3: การนำเสนอสินค้า	
กิจกรรมที่ 4: รักการออม	

ตาราง 12 แสดงสมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์

สมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์	
6.1 ชื่อสมรรถนะ	
การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์	
6.2 นิยามสมรรถนะ	
สามารถแยกแยะ ข้อมูลข่าวสาร อย่างมีวิจารณญาณ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ต่อตนเอง มีความรับผิดชอบต่อนักเรียนและสังคม	
6.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายวิธีการรู้เท่าทันความหมายของสื่อสารสนเทศ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสารสนเทศอย่างมีเหตุผล และมีวิจารณญาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องตามหลักเหตุผล
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	รอบคอบ ระมัดระวังในการสื่อสารโดยใช้สื่อสารสนเทศ มีคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบในการใช้สื่อ ตระหนักถึงผลกระทบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม
ด้านทักษะ (Skill)	เลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและการใช้ชีวิตในสังคม สืบค้นข้อมูลสารสนเทศได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ แลกเปลี่ยนข้อมูลสื่อสารสนเทศในเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านตนเองและสังคม
6.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: การใช้สื่ออย่างปลอดภัย	
กิจกรรมที่ 2: สื่อสร้างสรรค์ของฉัน	
6.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: การใช้สื่ออย่างปลอดภัย	
กิจกรรมที่ 2: สื่อสร้างสรรค์ของฉัน	

2.2 สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับระหว่างบุคคล
มีองค์ประกอบสมรรถนะทางสังคม ดังนี้

ตาราง 13 แสดงสมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว

สมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว	
7.1 ชื่อสมรรถนะ	
การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว	
7.2 นิยามสมรรถนะ	
ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นสมาชิกครอบครัว ชุมชน และสังคม	
7.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและผลต่อความผาสุกของครอบครัว
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในครอบครัว เคารพต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยท่าทีที่สุภาพ อ่อนน้อม มีความเห็นอกเห็นใจ ห่วงใยสมาชิกในครอบครัว
ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในฐานะของการเป็นสมาชิกในครอบครัว
7.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: ครอบครัวของฉัน	
กิจกรรมที่ 2: ลูกที่ดี	
7.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: ครอบครัวของฉัน	
กิจกรรมที่ 2: ลูกที่ดี	

ตาราง 14 แสดงสมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน

สมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน	
8.1 ชื่อสมรรถนะ	
การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน	
8.2 นิยามสมรรถนะ	
สามารถสื่อสาร และมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนเพศและเพื่อนต่างเพศ ในการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องเหมาะสม	
8.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายบทบาท หน้าที่ รวมถึงความแตกต่างด้านความเชื่อ ค่านิยมรวมถึงวัฒนธรรมของเพื่อนที่เรารู้จัก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	เคารพ ให้เกียรติกลุ่มเพื่อนที่มีความแตกต่างกับตนเอง มีความเข้าใจ ไว้วางใจ รักและห่วงใยต่อเพื่อน ตระหนัก รับผิดชอบต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ
ด้านทักษะ (Skill)	สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อนในการตีความหมายเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจง่าย อยู่ร่วมกับเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ สร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน ในการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ จัดการสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น
8.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: ใส่ใจกับบทบาททางเพศ	
กิจกรรมที่ 2: พรุ่งนี้...ไม่สาย...ถ้าห้ามใจทัน	
กิจกรรมที่ 3: การสื่อสารระหว่างชายหญิง	
8.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: ใส่ใจกับบทบาททางเพศ	
กิจกรรมที่ 2: พรุ่งนี้...ไม่สาย...ถ้าห้ามใจทัน	
กิจกรรมที่ 3: การสื่อสารระหว่างชายหญิง	

2.3 สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับชุมชน/สังคม
เมืองค้ประกอบสมรรถนะทางสังคม ดังนี้

ตาราง 15 แสดงสมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

สมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	
9.1 ชื่อสมรรถนะ	
ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	
9.2 นิยามสมรรถนะ	
มีภาวะผู้นำ ต่อตนเอง และผู้อื่น อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยและสังคมโลก	
9.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายบทบาทผู้นำและผู้ตาม
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	รับผิดชอบตามหน้าที่ของตนเอง มีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี
ด้านทักษะ (Skill)	แสดงออกถึงความเป็นผู้นำและผู้ตาม ตามสถานการณ์ที่ตนเอง ได้รับบทบาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติงานที่ตนเองได้รับอยู่ในฐานะผู้นำและผู้ตาม เพื่อทำให้งาน ประสบความสำเร็จ
9.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: ภาวะผู้นำ	
กิจกรรมที่ 2: รู้รับผิดชอบต่อหน้าที่	
9.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: ภาวะผู้นำ	
กิจกรรมที่ 2: รู้รับผิดชอบต่อหน้าที่	

ตาราง 16 แสดงสมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์

สมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์	
10.1 ชื่อสมรรถนะ	การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์
10.2 นิยามสมรรถนะ	รู้บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย
10.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	คิดทบทวน ประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการพัฒนา ในการทำงานครั้งต่อไป
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	เคารพ ให้เกียรติกับสมาชิกในทีมที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ มีความรักสามัคคีเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ
ด้านทักษะ (Skill)	ร่วมมือให้เกิดความสำเร็จในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ จัดการสถานการณ์ที่ทำความขัดแย้ง อย่างสร้างสรรค์
10.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1:	การทำงานเป็นทีม
กิจกรรมที่ 2:	การจัดการความขัดแย้ง
10.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1:	การทำงานเป็นทีม
กิจกรรมที่ 2:	การจัดการความขัดแย้ง

ตาราง 17 แสดงสมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่น
และความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์

สมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์	
11.1 ชื่อสมรรถนะ	
การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์	
11.2 นิยามสมรรถนะ	
สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม	
11.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายวิธีการปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	<p>เข้าอกเข้าใจ เคารพความแตกต่างของบุคคล</p> <p>อ่อนน้อมถ่อมตน เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น</p> <p>ใจกว้างเปิดรับมุมมองใหม่ในความคิดเห็นที่แตกต่าง</p> <p>เห็นคุณค่าผู้อื่น ซึ่งสามารถปฏิบัติตามบทบาทในการอยู่ร่วมกับตนเอง</p>
ด้านทักษะ (Skill)	<p>สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อนในการตีความหมาย</p> <p>เมื่อเกิดการอยู่ร่วมกัน</p> <p>แสดงออกให้เห็นถึงการปรับตัวและยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่มากกระทบตนเอง โดยไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ</p> <p>ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ มีความประนีประนอมเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย</p>
11.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: ใจเขาใจเรา	
กิจกรรมที่ 2: ผ่อนสั้นผ่อนยาว	
กิจกรรมที่ 3: ฉันต้องทำอะไรให้อยู่กับคนอื่นได้	
11.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: ใจเขาใจเรา	
กิจกรรมที่ 2: ผ่อนสั้นผ่อนยาว	
กิจกรรมที่ 3: ฉันต้องทำอะไรให้อยู่กับคนอื่นได้	

ตาราง 18 แสดงสมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี

สมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี	
12.1 ชื่อสมรรถนะ	
การเป็นพลเมืองที่ดี	
12.2 นิยามสมรรถนะ	
รู้บทบาทของการเป็นพลเมืองโลก ที่เข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม มีจิตอาสาตลอดจนรับผิดชอบ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	
12.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	ระบุและอธิบายแนวคิดขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย บรรทัดฐาน ค่านิยมสร้างสรรค์ของสังคมไทยได้ถูกต้อง
	ระบุและอธิบายบทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองโลกได้ถูกต้อง
	อธิบายความสัมพันธ์ของสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลต่อสังคมของตนเอง
	รู้และเข้าใจการอนุรักษ์และปกป้องสภาพแวดล้อมในชุมชนของตนเอง
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มีความรัก ความภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง
	มีความรับผิดชอบต่อสังคมไทยและสังคมโลก
	การเคารพในความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างมีความสุข
	ใจกว้างยอมรับความแตกต่างของผู้คนอย่างไม่แปลกแยก
ด้านทักษะ (Skill)	มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
	ปฏิบัติตน/ดำรงชีวิตตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย บรรทัดฐาน ค่านิยมสร้างสรรค์ของสังคมไทยได้อย่างภาคภูมิใจ
	สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยปราศจากความขัดแย้ง
	ร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์และปกป้องสภาพแวดล้อมของตนเอง
สร้างความรู้ความเข้าใจและจับประเด็นที่ส่งผลต่อการสร้างความเป็นสังคมโลก	
12.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	
กิจกรรมที่ 1: โลกต่างวัฒนธรรม	
กิจกรรมที่ 2: รักษ์สิ่งแวดล้อม	
กิจกรรมที่ 3: จิตอาสา	
12.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ	
กิจกรรมที่ 1: โลกต่างวัฒนธรรม	
กิจกรรมที่ 2: รักษ์สิ่งแวดล้อม	
กิจกรรมที่ 3: จิตอาสา	

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินการพัฒนาแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียน

โรงเรียนขยายโอกาส

ผู้วิจัยทำการประเมิน 2 มิติ ได้แก่ 1) ความเป็นไปได้และ 2) ความเหมาะสมในการนำไปใช้ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยผู้วิจัยใช้แบบประเมินความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ในข้อสงสัยของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาเพิ่มเติมข้อมูลในแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ดังนี้

ตาราง 19 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 1

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ		
	ระดับความเป็นไปได้		ในการนำไปใช้				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
1.1 ชื่อสมรรถนะ							
ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	
1.2 นิยามสมรรถนะ							
ตระหนักรู้ในภาวะดูแลสุขภาพตนเอง มีความสามารถในการส่งเสริม ชัดเจนลา รักษาสุขภาพของตนเองและรับผิดชอบต่อผู้อื่น	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	เป็นความเข้าใจและยอมรับในความเปลี่ยนแปลงของร่างกายตนเองที่เกิดจากพัฒนาการตามช่วงวัย ตลอดจนส่งเสริม ป้องกัน รักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงทุกสถานการณ์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับผู้อื่นและสังคม
1.3 องค์ประกอบสมรรถนะ							
ด้านความรู้ (Knowledge)							
อธิบายความเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางร่างกายและจิตสังคมตามช่วงวัยของตนเองและเพื่อนได้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	เป็นการอธิบายถึงพัฒนาการทางร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อตนเองและปรับการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ส่งเสริมสุขภาพของตนเอง
ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมป้องกันดูแลรักษาสุขภาพของตนเองได้ทุกสถานการณ์	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)							
ตระหนักในความเปลี่ยนแปลงของร่างกายตามพัฒนาการในช่วงวัยของตนเองและเพื่อนอย่างเข้าใจ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	ปรับความตระหนักของผลการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่ส่งผลต่อตนเองและผู้อื่น

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้			ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้			ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
ตระหนัก รับผิดชอบต่อร่างกายและสุขภาพของตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
รับผิดชอบในดูแลสุขภาพของตนเองและไม่กระทบต่อสุขภาพผู้อื่น	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	-
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
ด้านทักษะ (Skill)							
ส่งเสริม ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเองให้แข็งแรงทุกสถานการณ์เพื่อสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นสุขไม่เป็นภาระสังคม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	มีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขอนามัยส่วนบุคคล และส่วนรวมถูกต้อง
เลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริม ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองอย่างเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
1.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ							
กิจกรรมที่ 1: ตระหนักถึงสุขภาพตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
กิจกรรมที่ 2: สุขภาพกับเทคโนโลยี	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
กิจกรรมที่ 3: รู้ทันโรคอุบัติใหม่	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	-
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
1.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ							
กิจกรรมที่ 1: ตระหนักถึงสุขภาพตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	-
กิจกรรมที่ 2: สุขภาพกับเทคโนโลยี	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}		S.D.
กิจกรรมที่ 3: รู้ทันโรคอุบัติใหม่	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	-
	4.73	0.48	มากที่สุด	4.73	0.48	
รวม						

จากตาราง 19 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพความยั่งยืนได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
4. **กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ** มี 3 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
5. **การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะ และทักษะ** มี 3 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$)

ตาราง 20 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 2

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสม		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ความหมาย		
	มากที่สุด	มากที่สุด	S.D.	มากที่สุด		
2.1 ชื่อสมรรถนะ						
การจัดการอารมณ์และความเครียด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 นิยามสมรรถนะ						
ตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการอารมณ์และ ความเครียด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
						1. ใช้ใจและตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองสามารถจัดการอารมณ์ไม่ให้เกิดอารมณ์ที่ขุ่นลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง รวมถึงสามารถยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนภาพอารมณ์ของตนเองอย่างฉลาดโดยหยทหาทางออกอย่างสร้างสรรค์
						2. เพิ่มนิยามความรู้ด้านสุขภาพที่แสดงถึงการรู้เท่าทันทางอารมณ์
2.3 องค์ประกอบสมรรถนะ						
ด้านความรู้ (Knowledge)						
อธิบายผลกระทบของการจัดการอารมณ์ไม่ได้และที่จัดการได้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
						บริการอธิบายแนวทางการจัดการของผลการจัดการทางอารมณ์ไม่ได้บ้าง
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)						
ตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่คุกคาม/ก่อความเครียด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
						ปรับเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่คุกคาม/ก่อความเครียด
ด้านทักษะ (Skill)						
เลือกใช้วิธีการควบคุมจัดการอารมณ์ตนเองด้วยเหตุผลในสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดที่กระทบกับตนเองได้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
						ปรับเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่คุกคาม/ก่อความเครียด
เลือกใช้วิธีการสร้างสรรค์เพื่อปรับสภาพอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
						ตนเองด้วยเหตุผลในสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดที่กระทบกับตนเองได้
รวม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	S.D.		ความหมาย
2.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ						
กิจกรรมที่ 1: การตระหนักรู้เส้นทางอากรมณี	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: การจัดการอากรมณีและความเครียด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 3: ปรับอากรมณีกับความเครียดที่ยืดหยุ่น	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.73	0.48	มากที่สุด	4.73	0.48	มากที่สุด
2.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ						
กิจกรรมที่ 1: การตระหนักรู้เส้นทางอากรมณี	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: การจัดการอากรมณีและความเครียด	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 3: ปรับอากรมณีกับความเครียดที่ยืดหยุ่น	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ จากตาราง 20 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 2 การจัดการอากรมณีและความเครียดของความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

- ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
- นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
- องค์ประกอบสมรรถนะ**

3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$)

3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$)

4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ จำนวน 3 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$)

5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ จำนวน 3 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

ตาราง 21 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 3

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	S.D.		ความหมาย
3.1 ชื่อสมรรถนะ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 นิยามสมรรถนะ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
การหาความต้องการจากผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
การวัดและประเมินผล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ระดับความเหมาะสม		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ความหมาย	
3.3 องค์ประกอบสมรรถนะ					
ด้านความรู้ (Knowledge)					
ระบุแหล่งทรัพยากรที่ตนเองเกิดการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	1. ให้ระบุแหล่งทรัพยากรที่ตนเองเกิดการเรียนรู้
อธิบายการเรียนรู้สิ่งที่ได้	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	2. ให้เพิ่มบทบาทการนำตัวเอง
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)					
ขยันหมั่นเพียรใฝ่เรียน ใฝ่รู้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจได้	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
มีความสามารถที่ตนเองตั้งไว้	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
มีวินัยควบคุมตนเองให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจได้	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
ละเอียดต่อการเรียนรู้สิ่งที่ผิด พอใจต่อ	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
การเรียนรู้สิ่งที่ถูก	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
รวม	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
ด้านทักษะ (Skill)					
แสวงหากิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
ตามความถนัด และความสนใจของตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
แสวงหาทรัพยากรของการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
โดยผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
ประเมินตนเองหลังจากเกิดการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
เพื่อนำไปพัฒนาตนเองในครั้งต่อไป	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
รวม	4.60	.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
3.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ					ปรับสาระสำคัญของกิจกรรมที่ 1 และ 2
กิจกรรมที่ 1: พาดตนเองสู่ความสำเร็จ	4.80	0.45	มากที่สุด	มากที่สุด	
กิจกรรมที่ 2: ทบทวนเพื่อเกิดการพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
รวม	4.70	0.50	มากที่สุด	มากที่สุด	

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ความหมาย			
3.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ และด้านทักษะ					1. ด้านความรู้ (Knowledge) ให้แนวทางว่า คือ เป็นการตรวจใบงาน การประเมินผลกิจกรรม		
กิจกรรมที่ 1: พาดตนเองสู่ความสำเร็จ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	การประเมินผลกิจกรรม
กิจกรรมที่ 2: ทบทวนเพื่อเกิดการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	2. ด้านทักษะ (Skill) ให้แนวทางว่า คือ สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	3. ด้านคุณลักษณะ (Attribute) ให้แนวทางว่า คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีวินัย ควบคุมตนเองให้ไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ ละอวย ต่อการเรียนรู้สิ่งที่ดี 4. ด้านทักษะ (Skill) ให้แนวทางว่า คือ แสวงหากิจกรรมใหม่ ๆ/ทรัพยากร ของการเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ตามความถนัด และความสนใจของตนเอง

จากตาราง 21 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง ของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$)

5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

ตาราง 22 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 4

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปไ้			ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้			ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	
4.1 ชื่อสมรรถนะ							
การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	-
4.2 นิยามสมรรถนะ							
สามารถวิเคราะห์ ประเมินผลสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือข้อโต้แย้งของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	คิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลหรือประเด็นปัญหาอย่างมีระบบมีเหตุมีผลตลอดจนระบุข้อเท็จจริงของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขที่ถูกต้อง รวดเร็วทันเวลาอย่างสร้างสรรค์ และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคม
4.3 องค์ประกอบสมรรถนะ							
ด้านความรู้ (Knowledge)							
เปรียบเทียบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นระบบ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	เป็นการแก้ปัญหามาในสถานการณ์ได้ถูกต้องทันเวลาตามหลักเหตุผลและหลักจริยศาสตร์
วิเคราะห์ และอธิบาย ข้อเท็จจริงและประเมินผลเพื่อแก้ไขปัญหากาก	4.40	0.89	มาก	4.60	0.44	มากที่สุด	
สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผล							
รวม	4.50	0.72	มาก	4.60	0.49	มากที่สุด	

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม			ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้			ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	-
มีความรอบคอบในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้							
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
ด้านทักษะ (Skill)	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
แก้ไขปัญหาในสถานการณ์เป็นอย่างดี							
วิจัยญาณได้อย่างถูกต้องรวดเร็วทันต่อเวลาที่มีอยู่							
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
4.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ							กิจกรรมที่ 2 ที่จัดควรเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านทักษะ (Skill) ให้แนวทางการ ชีวีตประจำวันของวัยรุ่น
กิจกรรมที่ 1: คิดก่อนทำ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
กิจกรรมที่ 2: การแก้ไขปัญหาสถานการณ์ไม่คาดคิด	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
4.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ							1. ด้านความรู้ (Knowledge) ให้แนวทางว่า คือ เป็นการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง เปรียบเทียบข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันอย่างเป็นระบบ และการตรวจไปงาน การประเมินผลกิจกรรม
กิจกรรมที่ 1: คิดก่อนทำ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
กิจกรรมที่ 2: การแก้ไขปัญหาสถานการณ์ไม่คาดคิด	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	2. ด้านทักษะ (Skill) ให้แนวทางว่า คือ เป็นการสังเกตพฤติกรรมกลุ่มมีส่วนร่วม

จากตาราง 22 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหาของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้

พบว่า

1. **ชื่อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)

3. องค์ประกอบสมรรถนะ

- 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้อันดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
- 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้อันดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
- 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้อันดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ มี 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้อันดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ มี 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้อันดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)

ตาราง 23 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 5

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้อันดับมากที่สุด		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ความหมาย	
5.1 ชื่อสมรรถนะ					ปรับชื่อสมรรถนะ
การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60 0.55	มากที่สุด
5.2 นิยามสมรรถนะ					
มีความรู้ด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจในการดูแลตนเองและครอบครัวในอนาคต	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80 0.45	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}		S.D.
5.3 องค์ประกอบสมรรถนะ						
ด้านความรู้ (Knowledge)						
อธิบายอาชีพต่าง ๆ ตามความสนใจของตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	ด้านความรู้ (Knowledge) ให้แนวทางว่า เป็นการอธิบายลักษณะอาชีพและบทบาทบุคคลในอาชีพที่มีผลต่อพัฒนาสังคมประเทศชาติ อธิบายหลักการเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นได้อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต
อธิบายธุรกิจที่สนใจประกอบอาชีพในปัจจุบัน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
อธิบายธุรกิจที่สนใจประกอบอาชีพในอนาคตได้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
อธิบายธุรกิจที่สนใจประกอบอาชีพที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
อธิบายธุรกิจที่สนใจประกอบอาชีพที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)						
ใฝ่เรียนรู้ สนใจพัฒนาทักษะความสามารถเฉพาะตัว	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	ด้านคุณลักษณะ (Attribute) ให้แนวทางว่า เป็นการใฝ่เรียนรู้ สนใจพัฒนาทักษะความสามารถเฉพาะตัว การมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุดจิต ระเบียบวินัยและการเปลี่ยนแปลง ปัจจุบันทางกายภาพและสังคมโลกที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ
การมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนและสังคมโลก	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
ที่ส่งผลต่อการเลือกอาชีพของตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	S.D.		ความหมาย
ด้านทักษะ (Skill)						
เตรียมตนเองสำหรับการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความถนัดและความสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	ด้านทักษะ (Skill) ให้แนวทางว่า เป็นปฏิบัติกิจกรรมค้นหาพัฒนาความสามารถตนเองอย่างต่อเนื่อง จัดการความสามารถเฉพาะตัวตนเองเพื่อเตรียมสำหรับการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง สามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงาน
อาชีพให้เกิดความชำนาญ จนส่งผลให้เกิดความสำเร็จในอาชีพที่ตนเองเลือก	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
สามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงาน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
5.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ						
กิจกรรมที่ 1: อาชีพในฝัน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	กิจกรรมที่ 1 ให้มีการปรับขั้นตอนใหม่
กิจกรรมที่ 2: ปรากฏอยู่ชาวบ้าน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	กิจกรรมที่ 3 ปรับสาระสำคัญของกิจกรรมและขั้นตอนการจัด
กิจกรรมที่ 3: การนำเสนอสินค้า	4.00	1.73	มาก	4.00	1.73	กิจกรรมที่เน้นจริยธรรมในการประกอบอาชีพ เนื่องจากกิจกรรมนี้เป็นเรื่องการค้าขาย ควรสอนให้ไม่หลงกลวงคดโกงในธุรกิจออนไลน์
กิจกรรมที่ 4: รักการออม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
รวม	4.60	0.77	มากที่สุด	4.60	0.77	มากที่สุด
5.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ						
กิจกรรมที่ 1: อาชีพในฝัน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	1. ด้านทักษะ (Skill) คือ กิจกรรมที่ 1 การสังเกตพฤติกรรม
กิจกรรมที่ 2: ปรากฏอยู่ชาวบ้าน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	การมีส่วนร่วม กิจกรรมที่ 3 ทักษะการพรีเซนต์สินค้า
กิจกรรมที่ 3: การนำเสนอสินค้า	4.00	1.73	มาก	4.00	1.73	2. ด้านความรู้ (Knowledge) คือ กิจกรรม 1 ระบุทางเลือกในการประกอบอาชีพตนเองที่สนใจได้ กิจกรรมที่ 2 เป็นการสะท้อนคิด การทำสมุดเล่มเล็กที่ระบุถึงวิธีการแสวงหาความรู้
กิจกรรมที่ 4: รักการออม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	
รวม	4.60	0.77	มากที่สุด	4.60	0.77	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	
					3. ด้านคุณลักษณะ (Attribute) คือ กิจกรรมที่ 2 นักเรียนปฏิบัติเลือกรูปแบบงาน/อาชีพที่เสีย/สิดหลักจริยธรรม แสดงถึงความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความกระตือรือร้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยตรง ส่วนกิจกรรมที่ 3 เน้นจริยธรรมในการประกอบอาชีพ เนื่องจากกิจกรรมนี้เป็นเรื่องการค้าขาย ควรสอนให้ไม่หลอกลวงคดโกงในธุรกิจออนไลน์
					4. ด้านทักษะ (Skill) คือ ทุกกิจกรรมแสดงถึงทักษะการทำงาน การพัฒนาตนเองและการถ่ายทอดความรู้

จากตาราง 23 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออมของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)

4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ จำนวน 4 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$)

5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ จำนวน 4 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$)

ตาราง 24 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 6

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปไ้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	S.D.		ความหมาย
6.1 ชื่อสมรรถนะ						
การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
6.2 นิยามสมรรถนะ						
สามารถแยกแยะ ข้อมูลข่าวสาร อย่างมีวิจารณญาณ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ต่อตนเอง มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และสังคม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
6.3 องค์ประกอบสมรรถนะ						
ด้านความรู้ (Knowledge)						
อธิบายวิธีการรู้เท่าทันความหมายของสื่อสารสนเทศ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง	4.20	1.30	มาก	4.20	1.30	มาก
ด้านความรู้ (Knowledge)						
ด้านความรู้ (Knowledge) ให้แนวทางว่าเป็นการบอกลักษณะของสื่อที่น่าเชื่อถือ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง มีความรู้เกี่ยวกับสื่อสารสนเทศอย่างมีเหตุผลและมีวิจารณญาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องตามหลักเหตุผล						

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	ระดับความเป็นไปได้		ในการนำไปใช้			
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}		S.D.
วิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสารสนเทศอย่างมีเหตุผล และมีวิจารณญาณเพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องตามหลักเหตุผล	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.50	0.87	มาก	4.50	0.87	มาก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)						
รอบคอบ ระมัดระวังในการสื่อสารโดยใช้สื่อสารสนเทศ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
มีคุณธรรมจริยธรรมและยอมรับผิดชอบในการใช้สื่อ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
ตระหนักถึงผลกระทบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ถูกต้องซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.80	.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
ด้านทักษะ (Skill)						
เลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและการใช้ชีวิตในสังคม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
สืบค้นข้อมูลสารสนเทศได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
แลกเปลี่ยนข้อมูลสื่อสารสนเทศในเชิงสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและสังคม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้				ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	ระดับความเป็นไปได้		ความหมาย		ความหมาย		
	\bar{X}	S.D.	มากที่สุด	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D.	
6.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ							1. การจัดกิจกรรมข้อ 5 ปรับเป็นจัดป้ายนิเทศเป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม
กิจกรรมที่ 1: การใช้สื่ออย่างปลอดภัย	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
กิจกรรมที่ 2: การมีวิจารณ์ภายในการเชื่อมต่อ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	2. กิจกรรมที่ 1 ปรับสาระสำคัญของกิจกรรมของส่วนกิจกรรมที่ 2 เปลี่ยนชื่อเป็นสื่อสร้างสรรค์ของฉันทัน
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
6.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ และด้านทักษะ							1. ด้านความรู้ (Knowledge) คือ กิจกรรมที่ 1 ตรวจสอบผลงานการจัดป้ายนิเทศ
กิจกรรมที่ 1: การใช้สื่ออย่างปลอดภัย	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	2. ด้านทักษะ (Skill) คือ มีส่วนร่วมการเข้าทำกิจกรรม
กิจกรรมที่ 2: การมีวิจารณ์ภายในการเชื่อมต่อ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	

จากตาราง 24 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

ตาราง 25 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 7

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปไ้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	S.D.		ความหมาย
7.1 ชื่อสมรรถนะ						
การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 นิยามสมรรถนะ						
ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นสมาชิกครอบครัว ชุมชน และสังคม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.55	มากที่สุด
7.3 องค์ประกอบสมรรถนะ						
ด้านความรู้ (Knowledge)						
อธิบายบทบาท หน้าที่ของลูกในครอบครัวของนักเรียน	4.20	1.30	มาก	4.20	1.30	มาก
1. อธิบายบทบาทหน้าที่บุคคลในครอบครัว						
2. อธิบายบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว และส่งผลต่อความผาสุกของครอบครัว						
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)						
มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในครอบครัว	4.20	1.30	มาก	4.20	1.30	มาก
เคารพต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยท่าทีที่สุภาพ อ่อนน้อม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.55	มากที่สุด
มีความเห็นอกเห็นใจ ห่วงใยสมาชิกในครอบครัว	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.55	มากที่สุด
รวม	4.60	0.73	มากที่สุด	4.60	0.73	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x} S.D. ความหมาย	
ด้านทักษะ (Skill) ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในฐานะของกองเรือสมาชิกในครอบครัว	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80 0.55	มากที่สุด
7.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ					
กิจกรรมที่ 1: ครอบครัวยุวอสูร	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80 0.55	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: ลูกที่ดี	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60 0.55	มากที่สุด
รวม	4.70	0.5	มากที่สุด	4.70 0.55	มากที่สุด
7.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ					ด้านทักษะ (Skill) คือ กิจกรรมที่ 1, 2 และ 3
กิจกรรมที่ 1: ครอบครัวยุวอสูร	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80 0.55	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: ลูกที่ดี	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80 0.55	มากที่สุด
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80 0.55	มากที่สุด

จากตาราง 25 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 6 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัวของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้มากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้มากที่สุด (\bar{x} = 4.80) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมาก (\bar{x} = 4.20) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก (\bar{x} = 4.20)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมาก (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80)

4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความ เป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$)

5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความ เป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปไ้ใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

ตาราง 26 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 8

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปไ้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปไ้ใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	ความหมาย	
8.1 ชื่อสมรรถนะ					ปรับชื่อสมรรถนะใหม่
การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
8.2 นิยามสมรรถนะ					
สามารถสื่อสาร และมีสัมพันธ์กับเพื่อนเพศและเพื่อนต่างเพศ ในการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	-
8.3 องค์ประกอบสมรรถนะ					
ด้านความรู้ (Knowledge)					
อธิบายบทบาท หน้าที่ รวมถึงความแตกต่าง ด้านความเชื่อค่านิยมรวมถึงวัฒนธรรมของเพื่อนที่เรารู้จัก	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	-
รวม	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)					
เคารพ ให้เกียรติกลุ่มเพื่อนที่มีความแตกต่าง กับตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	-

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x}		S.D.
มีความเข้าใจ ไวใจ รักและห่วงใยต่อเพื่อน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
ตระหนัก รับผิดชอบต่อความสัมพันธ์กับเพื่อน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
เพศเดียวกัน และต่างเพศ						
รวม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
ด้านทักษะ (Skill)						
สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจนไม่ซับซ้อน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
ในการตีความหมายเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจง่าย						
สื่อสารที่ชัดเจนระหว่างเพื่อนไม่วัยเดียวกันและต่างวัย	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
อยู่รวมถึงเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
สร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน ในการอยู่ร่วมกัน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
อย่างสร้างสรรค์						
จัดการสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้อย่าง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
สร้างสรรค์ โดยไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น						
รวม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
8.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ						
กิจกรรมที่ 1: ใส่ใจกับบทบาททางเพศ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: พุ่งนี้...ไม่สาย	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 3: การสื่อสารระหว่างชายหญิง	3.80	1.64	มาก	3.80	1.64	มาก
รวม	4.30	0.91	มาก	4.30	0.91	มาก
8.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ						
กิจกรรมที่ 1: ใส่ใจกับบทบาททางเพศ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: พุ่งนี้...ไม่สาย	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

กิจกรรมที่ 2 ปรับชื่อเป็น พุ่งนี้...ไม่สาย...
ถ้าห้ามใจทัน

ด้านความรู้ (Knowledge) คือ กิจกรรมที่ 1 การแสดง
ความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียน กิจกรรมที่ 2
เป็นตรวจใบงาน

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x}		S.D.
กิจกรรมที่ 3: การสื่อสารระหว่างชายหญิง	4.00	1.73	มาก	4.00	1.73	มาก
รวม	4.50	0.87	มาก	4.50	0.87	มาก

จากตาราง 26 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อนของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
4. **กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ** จำนวน 3 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.30) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.30)
5. **การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ** จำนวน 3 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.50) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.50)

ตาราง 27 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 9

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	✓ S.D.	ความหมาย	✓ S.D.	ความหมาย		
9.1 ชื่อสมรรถนะ						
ภาวะผู้นำและควมรับผิดชอบ	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
9.2 นิยามสมรรถนะ						
มีภาวะผู้นำ ต่อตนเอง และผู้อื่น อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย และสังคมโลก	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
9.3 องค์ประกอบสมรรถนะ						
ด้านความรู้ (Knowledge)						
อธิบายบทบาทผู้นำและผู้ตาม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)						
รับผิดชอบตามหน้าที่ของตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
มีภาวะผู้นำและผู้ตาม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.70	0.50	มากที่สุด	4.70	0.50	มากที่สุด
ด้านทักษะ (Skill)						
แสดงออกถึงความเป็นผู้มีผู้นำและผู้ตาม ตามสถานการณ์ ที่ตนเองได้รับบทบาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
ปฏิบัติงานที่ตนเองได้รับอยู่ในฐานะผู้นำและผู้ตาม เพื่อทำให้งานประสบความสำเร็จ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
9.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ						
กิจกรรมที่ 1: ภาวะผู้นำ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
						กิจกรรมที่ 2 ปรับขั้นตอน
						กิจกรรมข้อ 5 และ 6 ให้ทำใบงาน

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x} S.D. ความหมาย		
กิจกรรมที่ 2: รู้รับผิดชอบหน้าที่	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
9.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ						
กิจกรรมที่ 1: ภาวะผู้นำ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: รู้รับผิดชอบหน้าที่	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.50	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

1. ด้านคุณลักษณะ (Attribute) คือ กิจกรรมที่ 1
 2. ด้านทักษะ (Skill) คือ กิจกรรมที่ 1 การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

จากตาราง 27 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและควมรับผิดชอบของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ชื่อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$)

4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ จำนวน 2 กิจกรรม มีมีระดับความเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.50) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80)

5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.30) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.30)

ตาราง 28 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 10

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปไ้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	S.D.		ความหมาย
10.1 ชื่อสมรรถนะ						
การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์	4.6	0.55	มากที่สุด	4.6	0.55	มากที่สุด
10.2 นิยามสมรรถนะ						
รู้บทบาท ทักษะที่ควมรับผิดชอบในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย	4.6	0.55	มากที่สุด	4.6	0.55	มากที่สุด
10.3 องค์ประกอบสมรรถนะ						
ด้านความรู้ (Knowledge)						
คิดทบทวน ประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการพัฒนา	4.2	1.3	มาก	4.2	1.3	มาก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)						
เคารพ ให้เกียรติกับสมาชิกในทีมที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
มีความรักสามัคคีเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
รวม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	S.D. ความหมาย	
ด้านทักษะ (Skill)	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8 0.45	มากที่สุด
รวม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8 0.45	มากที่สุด
10.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ	เพิ่มเติมอย่างกิจกรรมที่ 2 ข้อ 4 เช่น การมองต่างมุม				
กิจกรรมที่ 1: การทำงานเป็นทีม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8 0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: การจัดการความขัดแย้ง	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8 0.45	มากที่สุด
รวม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8 0.45	มากที่สุด
10.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้	ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ				
กิจกรรมที่ 1: การทำงานเป็นทีม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8 0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: การจัดการความขัดแย้ง	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8 0.45	มากที่สุด
รวม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8 0.45	มากที่สุด

จากตาราง 27 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. ข้อสมรรถนะ มีระดับความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$)
2. นิยามสมรรถนะ มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

3. องค์ประกอบสมรรถนะ

- 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$)
- 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)
- 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)
4. **กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ** จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)
5. **การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ** จำนวน 2 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

ตาราง 29 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 11

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ		
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	ความหมาย			
11.1 ชื่อสมรรถนะ							
การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์	4.6	0.55	มากที่สุด	4.6	0.55	มากที่สุด	-
11.2 นิยามสมรรถนะ							
สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม	4.6	0.55	มากที่สุด	4.6	0.55	มากที่สุด	-

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.			
1.1.3 องค์ประกอบสมรรถนะ							
ด้านความรู้ (Knowledge)							
อธิบายวิธีการปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์	4.6	0.55	มากที่สุด	4.6	0.55	มากที่สุด	เพิ่มการอธิบายการปรับตัว
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)							
เข้าอกเข้าใจ เคารพความแตกต่างของบุคคล	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
อ่อนน้อมถ่อมตน เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
ใจกว้างเปิดรับมุมมองใหม่ในความคิดเห็นที่แตกต่าง	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
เห็นคุณค่าผู้อื่น ซึ่งสามารถปฏิบัติตามบทบาทในการอยู่ร่วมกับตนเอง	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
รวม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
ด้านทักษะ (Skill)							
สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อน	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
ในการตีความหมายเมื่อเกิดการอยู่รวมกัน							
แสดงออกให้เห็นถึงการปรับตัวและยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่กระทบตนเอง โดยไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
มีความประนีประนอมเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย							
รวม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
1.1.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ							
กิจกรรมที่ 1: ใจเขาใจเรา	4.6	0.55	มากที่สุด	4.6	0.55	มากที่สุด	กิจกรรมที่ 1 และ 2 รวมเป็นกิจกรรมเดียวกัน
กิจกรรมที่ 2: ส่วนสัมพันธ์	4.0	1.73	มาก	4.0	1.73	มาก	กิจกรรมที่ 3 ปรับชื่อกิจกรรมเป็น “ฉันต้องทำอะไรให้อยู่กับคนอื่นได้”

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	S.D.		ความหมาย
กิจกรรมที่ 3: นิสัยอย่างใรอยู่กับผู้อื่นได้	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
รวม	4.4	0.91	มาก	4.4	0.91	มาก
11.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ						
กิจกรรมที่ 1: ใจหาใจเรา	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: ผ่อนสั้นผ่อนยาว	4.0	1.73	มาก	4.0	1.73	มาก
กิจกรรมที่ 3: นิสัยอย่างใรอยู่กับผู้อื่นได้	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
รวม	4.4	0.91	มาก	4.4	0.91	มาก

1. ด้านทักษะ (Skill) คือ กิจกรรมที่ 1, 2 และ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการอภิปราย
2. ด้านคุณลักษณะ (Attribute) คือ กิจกรรมที่ 1, 2 และ 3 คือ สังเกตพฤติกรรมความสนใจ

จากตาราง 29 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ของความจำเป็นไปได้ และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80)

4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ มี 3 กิจกรรม พบว่าระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$)

5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ มี 3 กิจกรรม พบว่าระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$)

ตาราง 30 แสดงผลการประเมินสมรรถนะที่ 12

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	ความหมาย	
12.1 ชื่อสมรรถนะ					
การเป็นพลเมืองที่ดี	4.6	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	-
12.2 นิยามสมรรถนะ					ปรับนิยามบทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี
รู้บทบาทของการเป็นพลเมืองโลก ที่เข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม มีจิตอาสา ตลอดจนรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	4.6	0.55	มากที่สุด	มากที่สุด	
12.3 องค์ประกอบสมรรถนะ					
ด้านความรู้ (Knowledge)					
บทบาทการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ที่นำไปสู่	4.8	0.45	มากที่สุด	มากที่สุด	ปรับบทบาทการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม
การสร้างคุณประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม	4.8	0.45	มากที่สุด	มากที่สุด	ที่นำไปสู่การสร้างคุณประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม
บทบาทการพลเมืองโลกที่รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง	4.8	0.45	มากที่สุด	มากที่สุด	สถานการณ์ของโลก ที่รู้เท่าทัน
สถานการณ์รอบตัวเรา	4.8	0.45	มากที่สุด	มากที่สุด	กับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์รอบตัวเรา
เข้าใจความสัมพันธ์ของสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลง	4.8	0.45	มากที่สุด	มากที่สุด	และสามารถวัดพฤติกรรมได้
ซึ่งส่งผลต่อสังคมของตนเอง					

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้			ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้			ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	
รู้และเข้าใจการอนุรักษ์และปกป้องสภาพแวดล้อมในชุมชนของตนเอง	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
รวม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)							
มีความรัก ความภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	เพิ่มมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และ
การเคารพในความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างเป็นสุข	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	เพิ่มการปฏิบัติตน/การดำรงชีวิตตามขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม กฎหมาย บรรทัดฐาน ค่านิยม
ใจกว้างยอมรับความแตกต่างของผู้คนอย่างไม่แบ่งแยก	4.0	1.73	มากที่สุด	4.0	1.73	มากที่สุด	สร้างสรรคของสังคมไทย
มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	4.4	0.89	มาก	4.4	0.89	มาก	
รวม	4.5	0.88	มาก	4.5	0.88	มาก	
ด้านทักษะ (Skill)							
ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรู้เท่าทัน	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น							
สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความแตกต่างทางด้านความคิดความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยปราศจากความขัดแย้ง	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
ร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์และปกป้องสภาพแวดล้อมของตนเอง	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด	
สร้างความรู้ความเข้าใจและจับประเด็นที่ส่งผลต่อการสร้างความยั่งยืนสังคมโลก	4.0	1.73	มาก	4.0	1.73	มาก	
รวม	4.6	0.77	มากที่สุด	4.6	0.77	มากที่สุด	
12.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ							
กิจกรรมที่ 1: โลกต่างวัฒนธรรม							
กิจกรรมที่ 1: โลกต่างวัฒนธรรม	4.6	0.55	มากที่สุด	4.6	0.55	มากที่สุด	1. กิจกรรมที่ 1 ควรมีขั้นตอนนำหรือทำความเข้าใจในสังคมของนักเรียนก่อน

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้		ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	S.D.		ความหมาย
กิจกรรมที่ 2: รักษ์สิ่งแวดล้อม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 3: จิตอาสา	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
รวม	4.73	0.48	มากที่สุด	4.73	0.48	มากที่สุด
12.5 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ						
กิจกรรมที่ 1: โลกต่างวัฒนธรรม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 2: รักษ์สิ่งแวดล้อม	4.8	0.45	มากที่สุด	4.8	0.45	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 3: จิตอาสา	4.6	0.55	มากที่สุด	4.6	0.55	มากที่สุด
รวม	4.73	0.48	มากที่สุด	4.73	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 28 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดีของความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ พบว่า

1. **ข้อสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
2. **นิยามสมรรถนะ** มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)
3. **องค์ประกอบสมรรถนะ**
 - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.80)
 - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.50) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.50)
 - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.60)

4. กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ จำนวน 3 กิจกรรม พบว่า มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$)

5. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ คุณลักษณะและทักษะ จำนวน 3 กิจกรรม มีระดับความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$) ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$)

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่อง แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส โดยสรุปมีดังนี้
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส
2. เพื่อสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส
3. เพื่อประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

วิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการสังเกต (Observation) ในพื้นที่ ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Tri-angulations Technique) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ขั้นตอนการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารตั้งแต่ปี 2557-2562 จากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว งานกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ รวมถึงเอกสาร งานวิจัย เอกสารทางราชการ และเว็บไซต์ของโรงเรียนขยายโอกาส ในส่วนของแหล่งข้อมูลของการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้รับที่รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 ท่าน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) และแหล่งข้อมูลจากการสังเกต (Observation) ในพื้นที่ ผู้วิจัยการคัดเลือก จากโรงเรียนด้านการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 3 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีสามเส้า (Tri-angulations Technique) เพื่อให้ได้ประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 3 ระดับ คือ ระดับตนเอง ระดับระหว่างบุคคล และระดับชุมชน/สังคม ซึ่งผลการวิเคราะห์มี 12 ประเด็นสมรรถนะ ได้แก่ 1) ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ 2) การจัดการอารมณ์และความเครียด 3) คุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา 5) การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม 6) การรู้เท่าทัน

สื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ 7) การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว 8) การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน 9) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ 10) การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 11) การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ และ 12) การเป็นพลเมืองที่ดี

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ผู้วิจัยได้องค์ประกอบของแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส คือ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ขั้นนี้ผู้วิจัยทำการประเมิน ความคิดเห็นต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสใน 2 มิติ คือ 1) มิติความเป็นไปได้ 2) มิติความเหมาะสมในการนำไปใช้ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ข้อคิดเห็นที่มีต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในประเด็นด้านความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นและเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก รวบรวมข้อมูลโดยการนัดเก็บแบบประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ ซึ่งนอกเหนือจากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายการสัมภาษณ์เชิงลึกอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์จากแบบประเมิน และ 2) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในส่วนของการวิเคราะห์จากแบบประเมิน ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) รายประเด็นสรุปข้อมูลเชิงเนื้อหา ใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Induction) ในการนำเสนอข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า

1. การศึกษาสภาพทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ผู้วิจัยมีกรอบการศึกษา ได้แก่ 1) บริบทสถานศึกษา 2) สภาพครอบครัว 3) ผู้บริหารและครู 4) นักเรียน 5) จุดเน้นของโรงเรียนขยายโอกาส 6) กิจกรรมบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ 7) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่ง 7 ประเด็นนี้เพื่อนำไปสู่การศึกษา 3 ระดับคือ ระดับตนเอง ระดับระหว่างบุคคล และระดับชุมชน/สังคม ประเด็นสมรรถนะของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางมีจำนวน 12 ประเด็น ได้แก่ 1) ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ 2) การจัดการอารมณ์และความเครียด 3) คุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา 5) การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม

6) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ 7) การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว 8) การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน 9) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ 10) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 11) การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ และ 12) การเป็นพลเมืองที่ดี

2. ผลการสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสตามประเด็นการศึกษา จำนวน 12 สมรรถนะ โดยแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสของแต่ละสมรรถนะ มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

3. ผลการประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของโรงเรียนขยายโอกาส

ผู้วิจัยทำการประเมินความคิดเห็นต่อแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสซึ่งจะได้ผลการประเมิน 2 มิติ คือ 1) ผลจากมิติความเป็นไปได้ 2) ผลจากมิติความเหมาะสมในการนำไปใช้ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเพิ่มเติมรายละเอียดในข้อสงสัยของผู้เชี่ยวชาญเพื่อข้อเสนอแนะ ผลการศึกษา พบว่า ระดับความเป็นไปได้ ได้ระดับมากที่สุด ส่วนระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ได้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $\bar{X} = 4.65$)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลการอภิปรายตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส มีรายละเอียดของการอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

การอภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ได้แก่ 1) บริบทสถานศึกษา 2) สภาพครอบครัว 3) ผู้บริหารและครู 4) นักเรียน 5) จุดเน้นของโรงเรียนขยายโอกาส 6) กิจกรรมบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ 7) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่ง 7 ประเด็นนี้ ยังขาดความชัดเจนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ครูให้ความสำคัญกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนน้อยมาก สถานศึกษาบางแห่งครูขาดความสามารถในการนำแนวทางการจัด

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไปใช้สอนหรือประยุกต์แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาหรือบริบทของสถานศึกษาบริบทของพื้นที่ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรบูรณาการกับความรู้ คุณลักษณะ และทักษะ ที่นักเรียนนำไปใช้ได้ในอนาคต รวมทั้งสามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระอื่น ๆ ได้ จากปัญหาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยครูให้สามารถจัดกิจกรรมได้ดีขึ้น การออกแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสจะทำให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการ ด้วยการพัฒนาที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และบูรณาการกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลาง และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ดีขึ้นชัดเจนขึ้นจะช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติพร ทองมูล (2551) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดอก เขต 1 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับน้อย สภาพพึงประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีผู้บริหาร หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษา และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่มีความสำคัญ นำไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ การวัดและประเมินผล การนิเทศติดตาม ครูผู้สอน นักเรียนไม่สามารถเลือกชุมนุมได้ตรงตาม ความถนัดของตน ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่พัฒนาสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส จะต้องสอดคล้องกับปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งครอบคลุมสัมพันธภาพทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ตามทฤษฎีนิเวศวิทยา ได้แก่ พ่อแม่ เพื่อน ครู โรงเรียน สังคม เทคโนโลยี สื่อ สิ่งแวดล้อม รวมถึงประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น ระบบต่าง ๆ ในทฤษฎีระบบนิเวศตามแนวคิดของ George แสดงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลกับนักเรียนและในขณะเดียวกันทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่เป็นการอธิบายถึงบทบาท หน้าที่ที่กระทำตามโครงสร้างทางสังคมที่อยู่ ดังนั้น สภาพความสัมพันธ์ในสังคมนรอบตัวเด็ก ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม และในเชิงโครงสร้างทางสังคม คือ บทบาท หน้าที่ของบุคคลในสังคมที่ต้องประพฤติปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในสังคม สภาพการจัดกิจกรรมที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสเป็นวัยที่เข้าสู่วัยรุ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพิจารณาพัฒนาการตามวัย กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และกระบวนการขัดเกลาของครอบครัว เนื่องจากพัฒนาการตามวัย เป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำความเข้าใจในธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น ซึ่งตามทฤษฎีเชื่อว่าพัฒนาการที่ดีของวัยรุ่นสามารถสะท้อนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้และต้นแบบในการสร้างพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน ส่วนกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมถือว่าเป็นแรงเสริมต่อการเรียนรู้ของเด็กวัยรุ่น ภายใต้เงื่อนไขที่มีความซับซ้อนและมีข้อจำกัดในการอธิบายพฤติกรรมของการเรียนรู้และพัฒนาการ ดังนั้น การวิเคราะห์ศักยภาพของเด็กวัยรุ่นอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้พัฒนาการ

ของบุคคลเปลี่ยนแปลงไป แต่ถ้าเด็กวัยรุ่นทุกคนมีศักยภาพในการจัดการตนเอง ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมไม่ได้ แต่อาจขาดปัจจัยบางประการ ในการเสริมแรงให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้ อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปได้ ดังนั้น การทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นในด้านต่าง ๆ ประกอบ จะช่วยทำให้การวิเคราะห์หาแนวทางที่ตรงกับความต้องการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

การอภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่ง “แบบ” เป็นกรอบความคิดทางด้านหลักการ วัตถุประสงค์ภายใต้ขอบเขตหลักการนั้น วิธีการดำเนินและเกณฑ์หรือวิธีการประเมินผลที่สามารถยึดถือเป็นแนวในการดำเนินการให้บรรลุ วัตถุประสงค์ การกำหนดองค์ประกอบของแบบ/หรือรูปแบบ จะประกอบด้วย สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผล จากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ 1) บริบทสถานศึกษา 2) สภาพครอบครัว 3) ผู้บริหารและครู 4) นักเรียน 5) จุดเน้นของโรงเรียนขยายโอกาส 6) กิจกรรมบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ 7) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ออกแบบสมรรถนะทางสังคม ตามแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ 2) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม 3) ทฤษฎีทางด้านสังคม เพื่อศึกษาบริบททางสังคม และปัญหาทางของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 4) ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมและพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 5) กรอบสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ ปัจจุบัน และอนาคต 6) ทิศทางการพัฒนาเด็กนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 7) ทิศทางพัฒนาผู้เรียนในประเทศและต่างประเทศ

สมรรถนะทางสังคมเป็นทักษะของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน Williamson (2002) ดังนั้น สมรรถนะทางสังคมจะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของเด็กที่จะแยกแยะความต้องการของสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม การสื่อสารที่เหมาะสมในสถานการณ์นั้น ๆ และการปรับตัวกับข้อมูลย้อนกลับ ที่เหมาะสมกับบรรทัดฐานทางสังคม การรับรู้ปฏิกริยาของผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Burley (1995) กล่าวว่า สมรรถนะทางสังคมที่ประกอบไปด้วยความรู้ คุณลักษณะ และพฤติกรรมที่เป็นความสามารถของเด็กในการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพในสังคม ในสถานการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับโครงสร้างของความฉลาดทางสังคมที่ ซึ่ง Daneil Goleman (n.d.) ที่ได้ขยายขอบเขตความรู้ของความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นการมอง เข้ามาที่ตัวบุคคลมาเป็นการมอง

ความฉลาดที่เกิดจากการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยอธิบายว่า การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับ บุคคลรอบข้าง ส่งผลต่อการทำงานของระบบประสาท และสมอง มีผลต่อฮอโมนและอวัยวะส่วนต่าง ๆ ในร่างกาย การมีความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคมจะ ส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาพของเราและเขาด้วย ทั้งนี้ การที่ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ย่อมต้องมี การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ไม่สามารถอยู่ตัวคนเดียวได้ความฉลาด ทางสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับตนเอง 2) ระดับระหว่างบุคคล 3) ระดับชุมชน/สังคม ซึ่งทั้ง 3 ระดับ การศึกษาการวิเคราะห์ พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2551) ดังนี้

1. สมรรถนะระดับตนเอง เป็นสมรรถนะในระดับบุคคล (Individual Level) ใช้ในการอธิบาย พฤติกรรมของบุคคล การหาสาเหตุในการแสดงพฤติกรรม และการแสดงพฤติกรรมของคนในสถานการณ์ ที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะระดับตนเอง ประกอบด้วย 1) ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ 2) การจัดการอารมณ์และความเครียด 3) การเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหา 5) การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม 6) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและ ใช้งานอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช (2562) ในด้านการมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนและสอดคล้องกับ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2554) ที่ให้แนวทางการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อใช้ชีวิตอยู่รอดสำหรับในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีความรู้ในวิชาหลัก (Core Subjects) และรู้ในลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ขณะเดียวกันต้องมีความรู้รอบตัวอื่น ๆ ด้วย เช่น Global Awareness เศรษฐกิจ การเงิน การประกอบธุรกิจ หน้าที่พลเมือง สุขภาพ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวมถึงเป็นผู้รู้จักการควบคุมอารมณ์ มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพด้วย (Life and Career Skills) ด้วย

2. สมรรถนะระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal) เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมระหว่าง บุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีต่อบุคคล การแสดงพฤติกรรมของคนในสภาพแวดล้อมที่อยู่ผู้อื่น การแสดงถึงค่านิยมและทัศนคติของคนในสังคมได้ส่งผลต่อนักเรียนให้รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น เข้าใจ ความแตกต่างของบุคคล สามารถรู้จักการสื่อสารต่อผู้อื่นได้ดี และมีพฤติกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดความ ขัดแย้งระหว่างกัน ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ระดับระหว่างบุคคลประกอบด้วยสมรรถนะ 1) การปฏิบัติตน ในฐานะสมาชิกของครอบครัว 2) การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน สอดคล้องกับการพัฒนา สมรรถนะของผู้เรียนในด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ในการเสริมสร้าง สมรรถนะการทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บุคคล การจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ วรพจน์ วงศ์กิจ

รุ่งเรือง (2554) ที่ให้แนวทางการพัฒนาทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ทางสังคม การมองโลกในแง่ดี ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น

3. สมรรถนะระดับชุมชน/สังคม (Social Level) เป็นการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งที่เกิดจากบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การมีความขัดแย้งภายในสังคม ผลของเทคโนโลยีที่มีต่อสังคมได้ส่งผลให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมต่อการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม เป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อสังคมและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาสังคมให้ดีขึ้น ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะระดับชุมชน/สังคม ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำและยอมรับผิดชอบ 2) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 3) การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ และ 4) การเป็นพลเมืองที่ดีสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสระดับชุมชน/สังคม สอดคล้องตามแนวทางของ Thai Civic education (2557) ในความเป็น Citizenship ที่ต้องการให้นักเรียนพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบ เสียสละเวลาต่อชุมชนและสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงการเป็นพลเมืองโลก ที่แสดงถึงความเข้าใจในความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสต้องเรียนรู้และมีทักษะการใช้ชีวิตกับผู้ที่มีความแตกต่างกับตนเอง โดยเฉพาะความต่างทางวัฒนธรรม ศาสนาและเชื้อชาติที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสต้องเกิดความเข้าใจ ปรับตัว เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมตามมา เพราะโลกในปัจจุบันสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ง่าย สังคมในอนาคตเป็นสังคมที่ทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างเป็นปัจจุบัน การเข้าสู่ความเป็นพลโลกหรือการปฏิบัติตนของนักเรียนที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตเมื่อไปอยู่ในสังคมที่กว้างขึ้น จากผลการศึกษาทักษะศตวรรษที่ 21 (Bellanca, J., & Ronald, B., 2010) หรือ Citizenship Education ในไทย (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) คือ สภาพสะท้อนต่อการสร้างนักเรียนให้มีความสามารถในความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติตน จากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังนั้นแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนขยายโอกาส คือ ทิศทางของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการใช้ชีวิตในสังคม

การอภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เป็นการประเมินโครงสร้างของแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ได้แก่ 1) ชื่อสมรรถนะ 2) นิยามสมรรถนะ 3) องค์ประกอบสมรรถนะ 4) กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ และ 5) การประเมินผล เพื่อยืนยันแบบที่สร้างขึ้น โดยประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ สอดคล้องกับประเมินจากการกำหนดองค์ประกอบแบบ/รูปแบบ (Husen, & Postlethwaite, 1994, p. 3865; ทิศนา แคมมณี, 2550, น. 220) ดังนี้ 1) แบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาสามารถทดสอบและสังเกตได้ 2) มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุสามารถอธิบายปรากฏการณ์เรื่องที่ศึกษา/ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่ก่อกำเนิดและอธิบายเรื่องที่ศึกษา/ช่วยสืบเสาะความรู้ 3) แบบ/รูปแบบ

ช่วยจินตนาการความคิดรวบยอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 4) แบบ/รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ขั้นตอนไปสู่เป้าหมายปลายทางที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ดังนั้น ผลการประเมินแบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สามารถเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสที่จะทำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ คุณลักษณะ ทักษะ ความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ให้สอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ที่ว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ 1) การเรียนเพื่อให้มีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อไป เช่น การรู้จักแสวงหาความรู้ การต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ การสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ (Learning to know) 2) คือ การเรียนเพื่อปฏิบัติลงมือทำ นำไปสู่การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้มาและการสร้างประโยชน์แก่สังคม (Learning to do) 3) คือ การเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข เช่น การเรียน ครอบครัว สังคมและการทำงาน (Learning to live together) 4) คือ การเรียนรู้เพื่อรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ รู้ถึงศักยภาพ ความถนัดและความสนใจของตนเอง และสามารถวางแผนชีวิตให้แก่ตนเองได้ (Learning to be) สอดรับทิศทางการพัฒนาทักษะและความสามารถแห่งศตวรรษที่ 21: Framework for 21st Century Learning (Partnership for 21st Century Skills, n 009, pp. 1-6) ได้ร่วมมือกันกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อนำไปพัฒนาเด็กและเยาวชนทั่วโลกให้มีความรู้ คุณลักษณะ และทักษะที่จะประสบผลสำเร็จในการทำงานและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1. ความรู้ในเนื้อหาวิชาหลัก (Core Subjects) ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง เป็นต้น โดยผู้เรียนจะต้องรู้ในลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary) และต้องมีความรู้รอบตัวอื่น ๆ เช่น Global Awareness เศรษฐกิจ การเงิน การประกอบธุรกิจ หน้าที่พลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

2. ทักษะด้านปัญญา ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่ (Learning and Innovation Skills) มั่นฝึกฝน พัฒนาตัวเอง เรียนให้เกิดทักษะ เรียนโดยการปฏิบัติ (Learning by Doing) การคิดวิเคราะห์ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills)

3. ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ (Life and Career Skills) เช่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ทางสังคมการมองโลกในแง่ดี การกำกับตนเอง การควบคุมอารมณ์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น มีภาวะผู้นำการให้ทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สามารถนำไปบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนโรงเรียนขยายโอกาสในสถานศึกษาที่ขาดแคลนครูผู้สอน

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในครั้งนี้ ในบางสมรรถนะอาจมีปัญหาทางการใช้อุปกรณ์ เช่น สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ เพราะนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสบางแห่งมีขาดโอกาสการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดความยากลำบากในการสร้างความเข้าใจ และขาดทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นจึงควรจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ควรมีการจัดกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะทำให้ผู้เรียนการเรียนรู้เกิดสมรรถนะทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลลักษณ์ อินทร์เอก. (2560). พฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียของนักเรียนโรงเรียนลาดทิพรสพิทยาคม อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกระทรวงยุติธรรม. (2561). รายงานสถิติคดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประจำปี 2561. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกระทรวงยุติธรรม. (2562). รายงานสถิติคดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประจำปี 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- กรรยา พรรณนา. (2559). จิตสาธารณะสร้างได้ง่ายนิดเดียว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). การเสริมสร้างทักษะชีวิตตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกรียงศักดิ์ กิจบำรุงรัตน์. (2562). หลักสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจษฎา ทองรุ่งเรือง. (2560). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2563). สื่อสารระหว่างบุคคล. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ชัยญพร จาจะลา. (2559). ฮาร์วาร์ดมหาลัยที่ดีที่สุดของโลกดเล่มสอนวิธีคิด “วิชาที่ไม่มีในตำรา”. กรุงเทพฯ: ปี มีเดีย.
- ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. (2553). การออกแบบพัฒนาโปรแกรมบทเรียนและบทเรียนบนเว็บ. มหาสารคาม: ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ทรงศิริ แหล่งทรัพย์เจริญ. (2554). การสังเคราะห์งานวิจัยกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในวัยรุ่น. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ทิพย์ภา เชษฐุ์เขาวลิต. (2541). จิตวิทยาพัฒนาการสำหรับพยาบาล. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้ เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิชัยรัมย์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวด้านจิตสังคมและการมองโลกทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าวในวัยรุ่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นภัช ลิ้มอรุณ. (2561). *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพและการออกกำลังกายในวัยรุ่นไทย และการศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างเพศ* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิสดารค์ เวชยานนท์. (2549). *Competency-based approach*. กรุงเทพฯ: กราฟิโกซิสเต็มส์.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2547). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- บุญยง ชื่นสุวิมล. (2561). *สังคมวิทยาพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี โพธิสุข. (2564). *แนวทางการใช้การสนทนากลุ่มอย่างเต็มศักยภาพสำหรับการวิจัยในสถานศึกษาและชุมชน*. สืบค้น 20 สิงหาคม 2564, จาก http://www.watpon.in.th/journal/focusgroup_research.pdf
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2559). คำสอนพ่อ. ใน *ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ไพโรชบุรุษย์ สีนลารัตน์. (2563). *4 คิดสำหรับเด็กไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนัสวี ศรีนนท์. (2561). *ทฤษฎีเจเนอเรชั่น*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มาลีวรรณ เลิศสาครศิริ. (2559). *ต้นทุนชีวิตกับการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของการตั้งครุภัณฑ์สตรีมีครรภ์วัยรุ่น*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ยุพา พูนขำ, ประกายดาว พรหมประพัฒน์, กอบกุล ไพศาล, อังพงษ์ รัตนภูมิ, และสามัคคี คารม. (2553). *การส่งเสริมสุขภาพป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสุขภาพเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- วรพจน์ กิจรุ่งเรือง. (2554). *21st Century skill rethinking how student learn*. กรุงเทพฯ: แมสโปรดักส์.
- วรินทร์ บุญยิ่ง. (2553). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยผ่านกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมและสาธารณะประโยชน์ของนักเรียน: กรณีศึกษาจากสาธารณรัฐเกาหลี*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- วรินทร์ บุญยิ่ง. (2557). *การวิเคราะห์จุดเน้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสาธารณรัฐเกาหลี*. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรินทร์ บุญยิ่ง. (2558). *ทุนมนุษย์ทางการศึกษา: แนวความคิดและการปฏิบัติในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- วารินทร์พร พันเพ็ญฟู. (2562). *การจัดการเรียนรู้ Active learning ให้สำเร็จ*. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์* (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9(1).
- วิจารณ์ พาณิช. (2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรีนติ้ง.

- วิจารณ์ พานิช. (2562). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: bookscape.
- วิรัช ประวันเตา. (2559). *การพัฒนาแบบสมรรถนะประจำสายงานสาธารณสุขนิเทศของผู้นิเทศงานสาธารณสุขระดับเขต (ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิริลักษณ์ ปัญญา, และเสาวลักษณ์ ทาแจ่ง. (2563). *การกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสังคมไทย ยุค 4.0*. เชียงใหม่: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริรักษ์ ศิวรมย์. (2551). *สังคมศาสตร์การศึกษา*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2559). *โครงการการจัดทำมาตรฐานจริยธรรมและการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยกระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *รายงานองค์ความรู้ ผลงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: เอเชีย แปซิฟิก มัลติมีเดีย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชนและเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครูผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนักวิชาการ. (2559). *บทบาทของพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านในสภา*. สืบค้น 20 สิงหาคม 2564, จาก <http://www.parliament.go.th/library>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทางการพัฒนา การวัดผลและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2559). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดย ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- สิริพร ปาณวงษ์. (2564). *Active learning เทคนิคการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21*.
 สืบค้น 20 สิงหาคม 2564, จาก http://edu.nsr.u.ac.th/2011/files/knowledge/17-14-19_22-07-2014_2-1.pdf
- สุดใจ เหล่าสุนทร. (2549). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญฐพร ภูเจริญ. (2559). *เปิดสมองวัยว้าวุ่น*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- Alistair, M. (1997). *Intelligent leadership*. South Australia: Printed by Griffin.
- Arnaud, S. (2012). *Sociology today social transformations in a globalizing world*.
 N.P.: MPG Book Group, Bodmin, Cornwall.
- Bowen, G.A. (2009). Document analysis as a qualitative research method.
Qualitative Research Journal, 9(2), 27-40.
- Daniel, G. (1996). *The number one bestseller emotional intelligence*. London:
 Boomsbury.
- Daniel, G. (1998). *Working with emotional intelligence*. London: Boomsbury.
- Daniel, G. (2002). *The new leaders*. U.S.A.: Harvard.
- Daniel, G. (2006). *Social intelligence*. New York: Random House.
- Eastwood, A. (1992). *Adolescence*. U.S.A.: n.p.
- Englewood, C.S.A. (2015). *Attention to social comparison information and compulsive buying behavior: An S-O-R analysis*. Islamabad, Pakistan:
 Faculty of Management Sciences, International Islamic University.
- Gary, N., & Martha, P. (2004). *Child and adolescent development: A behavioral systems approach*. U.S.A.: Sage.
- George, R., & Jeffrey, S. (2014). *Sociological theory*. N.P.: McGraw-Hill Education (Asia).
- Kelly, J.W. (2007). *Family life now a conversation about Marriages, families, and relationships*. U.S.A.: n.p.
- Kylie, P. (2017). *Teaching methods & learning styles (general), after school, tutoring & out-of-school programs*. N.P.: n.p.
- Lejandre, B. (2013). *Human development and capabilities*. N.P.: Great Britain by
 MPG Printgroup.
- Mary, E. (2013). *Gender and social theory*. London: n.p.

- Marcia, J.E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551-558.
- Phillips. (2014). *Encyclopedia of educational theory and philosophy*. N.P.: n.p.
- Plulip, F.R., & Kim, G.D. (2002). *Development relationships and culture*. Boston, M.A.: n.p.
- Ross, D.P., & Alison, C.S. (2011). *Social development*. U.S.A.: Allyn and Bacon.
- Tristan, C. (2004). *Desinging social capital sensitive paritcapation methodlogis*. Retrieved July 18, 2021, from <https://www.socialcapitalresearch.com/pcontent/uploads/2013/01/Social-Capital-and-Participation-Theories.pdf>
- Vincent, N. (2002). *Contemporary social problem*. U.S.A.: Allyn and Bacon.
- Williamson, G.G. (2002). *Promoting social competence*. San Antonio: Therapy Skill Builders.
- Antia, S.D., & Kreimeyer, K.H. (2015). *Social competence of deaf and hard of hearing children*. USA: Oxford.
- World Economic Forum. (2016). *The fourth industrial revolution: What it means and how to respond*. Retrieved July 18, 2021, from <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond>
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). *Framework definitions*. Retrieved July 18, 2021, from https://www.p21.org/documents/P21_Framework_Definitions.pdf

ภาคผนวก

(ร่าง) คู่มือ

แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ของ

งานวิจัยชื่อ: แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียน
ขยายโอกาส

ผู้วิจัย: นางปิยฉัตร คนชม

รหัสประจำตัว 58031822 สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คำนำ

เอกสารฉบับนี้ คือ (ร่าง) แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เป็นส่วนหนึ่งจากงานวิทยานิพนธ์หัวข้อ “แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส” ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำเป็นคู่มือการประพฤติตนที่มีความสอดคล้องกับบริบทของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในการใช้ชีวิตในสังคม

นางปิยฉัตร คนชม

รหัสประจำตัว 58031822

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาบริหารและพัฒนการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สารบัญ

หน้า

1. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับตนเอง
 - สมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ
 - สมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด
 - สมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง
 - สมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา
 - สมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม
 - สมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์
2. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับระหว่างบุคคล
 - สมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว
 - สมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน
3. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในระดับชุมชน/สังคม
 - สมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ
 - สมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์
 - สมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์
 - สมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี

แบบสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

ประเด็นสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส	นิยามสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส	กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส
ระดับตนเอง		
1. ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ	ตระหนักรู้ ในการดูแลสุขภาพตนเอง ความเข้าใจและยอมรับในความเปลี่ยนแปลงของร่างกายตนเองที่เกิดจากพัฒนาการตามช่วงวัย ตลอดจนส่งเสริม ป้องกัน รักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงทุกสภาวะการณ์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคม	กิจกรรมที่ 1.4.1 ตระหนักรู้ในสุขภาพตนเอง
		กิจกรรมที่ 1.4.2 สุขภาพกับเทคโนโลยี
		กิจกรรมที่ 1.4.3 รู้ทันโรคอุบัติใหม่
2. การจัดการอารมณ์และความเครียด	เข้าใจและตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการอารมณ์ไม่ให้เกิดอารมณ์ที่ขึ้นลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง รวมถึงสามารถยืดหยุ่นปรับสภาพอารมณ์ของตนเองอย่างชาญฉลาดโดยหาทางออกอย่างสร้างสรรค์	กิจกรรมที่ 2.4.1 การตระหนักรู้เท่าทันทางอารมณ์
		กิจกรรมที่ 2.4.2 การจัดการอารมณ์และความเครียด
		กิจกรรมที่ 2.4.3 ปรับอารมณ์กับความคิดที่ยืดหยุ่น
3. การเรียนรู้แบบนำตนเอง	ความสามารถริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความถนัด มีเป้าหมาย รู้จักแสวงหาทรัพยากรของการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้และการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองโดยผ่านการไตร่ตรองมาแล้วได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรม ตามครรลองของสถานการณ์โลกในปัจจุบัน	กิจกรรมที่ 3.4.1 พาตนเองสู่ความสำเร็จ
		กิจกรรมที่ 3.4.2 ทบทวนเพื่อเกิดการพัฒนา

ประเด็นสมรรถนะ ทางสังคมของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาส	นิยามสมรรถนะทางสังคม ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส	กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ทางสังคมของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาส
4. การคิดวิเคราะห์อย่างมี วิจารณญาณและแก้ไข ปัญหา	คิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูล หรือประเด็นปัญหาอย่างเป็นระบบ มีเหตุมีผลตลอดจนระบุข้อเท็จจริง ของปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ที่ถูกต้องรวดเร็วทันเวลาอย่าง สร้างสรรค์ และไม่ส่งผลกระทบต่อ ผู้อื่นและสังคม	กิจกรรมที่ 4.4.1 คิดก่อนทำ กิจกรรมที่ 4.4.2 การแก้ไข ปัญหากับสถานการณ์ ไม่คาดคิด
5. การเสริมทักษะอาชีพ การใช้จ่ายและการออม	ผู้แสวงหาความรู้ด้านอาชีพที่ สอดคล้องกับความสนใจกับตนเอง มีความรู้ด้านการใช้จ่ายและการออม เพื่อการดูแลตนเองและครอบครัว ในอนาคต ที่เหมาะกับบริบท ของครอบครัว ชุมชน	กิจกรรมที่ 5.4.1 อาชีพในฝัน กิจกรรมที่ 5.4.2 ปรากฏ ชาวบ้าน กิจกรรมที่ 5.4.3 การนำเสนอ สินค้า กิจกรรมที่ 5.4.4 รักการออม
6. การรู้เท่าทันสื่อสาร สนเทศและใช้งาน อย่างสร้างสรรค์	สามารถแยกแยะ ข้อมูลข่าวสาร อย่างมีวิจารณญาณ และเลือกใช้ เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ใน การศึกษาหาความรู้ต่อตนเอง มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคม	กิจกรรมที่ 6.4.1 การใช้สื่อ อย่างปลอดภัย กิจกรรมที่ 6.4.2 การมี วิจารณญาณในการเชื่อ ข้อมูลสารสนเทศ
ระดับระหว่างบุคคล		
7. การปฏิบัติตนในฐานะ สมาชิกของครอบครัว	ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็น สมาชิกครอบครัว ชุมชน และสังคม	กิจกรรมที่ 7.4.1 ครอบครัว ของฉัน กิจกรรมที่ 7.4.2 ลูกที่ดี
8. การสื่อสารและ ความสัมพันธ์กับเพื่อน ต่างเพศ	สามารถสื่อสาร และมีสัมพันธภาพ ที่ดีกับเพื่อนเพศและเพื่อนต่างเพศ ในการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้อง เหมาะสม	กิจกรรมที่ 8.4.1 ใส่ใจกับ บทบาททางเพศ กิจกรรมที่ 8.4.2 พรุ่งนี้.... ไม่สาย กิจกรรมที่ 8.4.3 การสื่อสาร ระหว่างชายหญิง

ประเด็นสมรรถนะ ทางสังคมของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาส	นิยามสมรรถนะทางสังคม ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส	กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ ทางสังคมของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาส
ระดับชุมชน/สังคม		
9. ภาวะผู้นำและ ความรับผิดชอบ	มีภาวะผู้นำ ต่อตนเอง และผู้อื่น อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท สังคมไทยและสังคมโลก	กิจกรรมที่ 9.4.1 ภาวะผู้นำ
		กิจกรรมที่ 9.4.2 รู้รับผิดชอบต่อ หน้าที่
10. การทำงานเป็นทีม อย่างสร้างสรรค์	รู้บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ ในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้งาน บรรลุเป้าหมาย	กิจกรรมที่ 10.4.1 การทำงาน เป็นทีม
		กิจกรรมที่ 10.4.2 การจัดการ ความขัดแย้ง
11. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมี ความยืดหยุ่นและ ความสามารถในการปรับตัว ตามสถานการณ์	สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์กับ ผู้อื่นอย่างเหมาะสม	กิจกรรมที่ 11.4.1 ใจเขา ใจเรา
		กิจกรรมที่ 11.4.2 ผ่อนสั้น ผ่อนยาว
		กิจกรรมที่ 11.4.3 ฉันทัดทำ อย่างไรให้อยู่กับผู้อื่นได้
12. การเป็นพลเมืองที่ดี	รู้บทบาทของการเป็นพลเมืองโลก ที่ เข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม มีจิต อาสาตลอดจนรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม	กิจกรรมที่ 12.4.1 โลกต่าง วัฒนธรรม
		กิจกรรมที่ 12.4.2 รักษ์ สิ่งแวดล้อม
		กิจกรรมที่ 12.4.3 จิตอาสา

1. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ระดับตนเอง

1.1 ชื่อสมรรถนะ	
ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ	
1.2 นิยามสมรรถนะ	
ตระหนักรู้ ในการดูแลสุขภาพตนเอง ความเข้าใจและยอมรับในความเปลี่ยนแปลงของร่างกายตนเองที่เกิดจากพัฒนาการตามช่วงวัย ตลอดจนส่งเสริม ป้องกัน รักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงทุกสภาวะการณ์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคม	
1.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายความเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางร่างกายและจิตสังคมตามช่วงวัยของตนเองและเพื่อนได้
	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริม ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองได้ทุกสภาวะการณ์
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ตระหนักในความเปลี่ยนแปลงของร่างกายตามพัฒนาการในช่วงวัยของตนเองและเพื่อนอย่างเข้าใจ
	ตระหนัก รับผิดชอบต่อข้อดีข้อด้อยของร่างกายและสุขภาพของตนเอง
	รับผิดชอบในดูแลสุขภาพของตนเองและไม่กระทบต่อสุขภาพของผู้อื่น
ด้านทักษะ (Skill)	ส่งเสริม ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเองให้แข็งแรงทุกสภาวะการณ์ เพื่อสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นสุขไม่เป็นภาระสังคม
	เลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริม ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองอย่างเหมาะสม

1.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ

กิจกรรมที่ 1.4.1 ตระหนักรู้ในสุขภาพตนเอง

สาระสำคัญของกิจกรรม

วัยรุ่นมีการเปลี่ยนร่างกายที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะทางเพศอันเนื่องจากฮอร์โมนเพศ การเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ตนเองและผู้อื่นโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม อันมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติดูแลสุขภาพตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตสังคม

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. อธิบายความเปลี่ยนแปลงของร่างกายตามพัฒนาการในช่วงวัยของตนเองและเพื่อน
2. ตระหนัก ยอมรับในเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสุขภาพของตนเองและเพื่อน
3. ปฏิบัติพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองได้ถูกต้องต่อเนื่อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<p>1. ครูให้นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 โดยเป็นนักเรียนกลุ่มเพศเดียวกัน และทำใบงานการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในร่างกายของฉันทันและเพื่อน</p> <p>2. ครูให้นักเรียนวิพากษ์ข้อเด่นและข้อที่ต้องพัฒนาของร่างกายและสุขภาพตนเองกับเพื่อนในกลุ่ม อย่างสร้างสรรค์</p> <p>3. ครูให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า เนื้อหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของวัยรุ่น และปัญหาสุขภาพวัยรุ่นที่พบบ่อยจากหนังสือเรียน หรือสื่อสารสนเทศ</p> <p>4. ครูสรุปหรือช่วยนักเรียนจัดทำผังความคิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของวัยรุ่น และปัญหาสุขภาพวัยรุ่นที่พบบ่อย</p> <p>5. ให้นักเรียนตัวแทนกลุ่มนำเสนอข้อสรุปหรือผังความคิด และอภิปรายวิธีการยอมรับข้อจำกัด และวิธีการพัฒนาสุขภาพตนเองและเพื่อนอย่างสร้างสรรค์</p> <p>6. ครูให้นักเรียนและกลุ่มเพื่อนร่วมกันออกแบบแผนการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเอง</p> <p>7. ครูร่วมกับนักเรียนและกลุ่มเพื่อนร่วมกันติดตาม กระตุ้น การปฏิบัติดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองของนักเรียน (เช่น สร้างแบบบันทึกสุขภาพของนักเรียนแต่ละคน)</p>	<p>1. ใบงาน “เรื่อง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในร่างกายของวัยรุ่น”</p> <p>2. บันทึกสุขภาพของนักเรียนแต่ละคน</p>	<p>นักเรียนมีความเข้าใจในการเปลี่ยนทางร่างกาย รับผิดชอบและตระหนัก ถึงผลกระทบที่ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายของตนเองและผู้อื่น</p>

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนอธิบายการเปลี่ยนแปลงของร่างกายตนเองและเพื่อน
2. นักเรียนพูดหรือปฏิบัติต่อสภาพและเพศภาพของผู้อื่นด้วยความเคารพ
3. ปฏิบัติพฤติกรรมสุขอนามัยส่วนตัว และส่วนรวมถูกต้อง

1.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ

กิจกรรมที่ 1.4.2 สุขภาพกับเทคโนโลยี

สาระสำคัญของกิจกรรม

เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเข้าใจ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของบุคคลในช่วงวัยรุ่นโดยใช้ทักษะสืบค้น เข้าถึงและตัดสินใจเลือกใช้ข้อมูลที่หลากหลายและเชื่อถือได้

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. ตระหนักถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการดูแลสุขภาพตนเอง
2. สามารถสืบค้น เข้าถึงและตัดสินใจเลือกใช้ข้อมูลที่หลากหลายและเชื่อถือได้เพื่อการดูแลสุขภาพตนเอง
3. เลือกใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างสร้างสรรค์

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนนำเสนอแอปพลิเคชันที่มีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพและอธิบายว่ามีความเกี่ยวข้องกับด้านใด เช่น การส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ 2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน จากนั้น ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันอภิปรายคัดเลือกหาแอปพลิเคชันที่ไม่ได้นำเสนอใน ข้อที่ 1 ถึงประโยชน์และวิธีการใช้งานด้านการส่งเสริม ป้องกัน ดูแล รักษาสุขภาพ 3. นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายภายในกลุ่ม นำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนกลุ่มอื่น 4. ให้เพื่อนในชั้นเรียนทดลองใช้แอปพลิเคชันที่แต่ละกลุ่มศึกษา ให้เกิดความเข้าใจในประโยชน์ของแอปพลิเคชันต่างๆ	1. คอมพิวเตอร์ 2. โทรศัพท์	นักเรียนสามารถ ใช้สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อเป็น แหล่งในการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลให้เกิด ประโยชน์ในการช่วย ส่งเสริม ป้องกัน ดูแล รักษาสุขภาพตนเอง

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูล
2. นักเรียนใช้แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ
3. พฤติกรรมการตัดสินใจเลือก/ใช้สื่อสุขภาพที่ถูกต้อง เชื่อถือได้
4. ทศนคติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ เช่น บอร์ดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้แอปพลิเคชันด้านสุขภาพ

1.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ

กิจกรรมที่ 1.4.3 รู้ทันโรคอุบัติใหม่

สาระสำคัญของกิจกรรม

โรคระบาดและโรคอุบัติใหม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ วิธีการป้องกันที่ดีที่สุด คือ การประเมินและรักษาสุขภาพตนเองให้แข็งแรงอยู่เสมอตามหลักสุขอนามัยพื้นฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และการสร้างภูมิคุ้มกันโรค

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์การเกิดโรคอุบัติใหม่ในปัจจุบัน
2. ตระหนักความสำคัญของการปฏิบัติตนตามหลักสุขอนามัยพื้นฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)
3. มีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันโรค (การรับวัคซีน)

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนเล่าสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่มีผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมอย่างไร 2. จับกลุ่ม 3-5 คน ร่วมกันศึกษาและอภิปรายสาเหตุของการระบาดของโรคจากสื่อสารสนเทศ 3. นักเรียนนำเสนอสาเหตุและวิธีป้องกัน ในชั้นเรียน 4. ครูและนักเรียนสรุปสถานการณ์ในการป้องกัน ดูแลรักษาตนเองกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 5. นักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมสังคม ผ่านสื่อออนไลน์ และการเผยแพร่ทางสื่อวิทยุชุมชนหรือโทรทัศน์ท้องถิ่น 6. เชิญบุคคลากรภายนอกมาให้ความรู้ เช่น อสม. บุคลากรทางการแพทย์ 	ใบงาน เรื่อง ไวรัสโคโรน่า	นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในสถานการณ์ปัญหาสุขภาพ เช่น โรค ยา เทคโนโลยีทางการแพทย์ในสังคม และสามารถป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง ได้ทุกสถานการณ์

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. ปฏิบัติตามวิถี New Normal สม่าเสมอ
2. ทศนคติบวก การมีส่วนร่วมกิจกรรมสังคม ป้องกันโรคติดต่อ ติดเชื้อ โรคอุบัติใหม่ การรณรงค์ฉีดวัคซีนป้องกันโรค
3. ใบงาน “ไวรัสโคโรน่า”
4. การมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น อสม.น้อย การฟังบรรยายจากบุคลากรทางการแพทย์
5. นักเรียนทำโปสเตอร์ให้ความรู้เรื่อง ไวรัสโคโรนา หรือคลิปวิดีโอเผยแพร่ทางออนไลน์

2.1 ชื่อสมรรถนะ	
การจัดการอารมณ์และความเครียด	
2.2 นิยามสมรรถนะ	
เข้าใจและตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการอารมณ์ไม่ให้เกิดอารมณ์ที่ขึ้นลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง รวมถึงสามารถยืดหยุ่นปรับสภาพอารมณ์ของตนเองอย่างชาญฉลาดโดยหาทางออกอย่างสร้างสรรค์	
2.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายผลกระทบของการจัดการอารมณ์ไม่ได้และที่จัดการได้
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่คุกคาม/ก่อความเครียด
ด้านทักษะ (Skill)	เลือกใช้วิธีการควบคุมจัดการอารมณ์ตนเองด้วยเหตุผลในสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดกระทบกับตนเองได้
	เลือกใช้วิธีการสร้างสรรค์เพื่อปรับสภาพอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้

2.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด

กิจกรรมที่ 2.4.1 การตระหนักรู้เท่าทันทางอารมณ์

สาระสำคัญของกิจกรรม

อารมณ์เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลพบประสบกับเหตุการณ์ที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ และอารมณ์มักส่งผลต่อการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้อื่นทั้งในทางบวกและทางลบ การสังเกตและควบคุมอารมณ์ตนเองจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนเพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์

การกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้อื่นทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา ดังนั้น จึงควรฝึกสังเกตและจับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นให้เป็นนิสัย

วัตถุประสงค์กิจกรรม

ตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่ตนเองไม่คาดคิดและควบคุมได้

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนดูคลิป/หรือใบงาน เหตุการณ์ที่นักเรียนวัยรุ่นไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้จนเกิดพฤติกรรมด้านลบกับตนเองและผู้อื่น เช่น โหมโถงแล้วเกิดการทะเลาะวิวาท ฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหา เป็นต้น	ใบงานผลเสียของการไม่สามารถควบคุมอารมณ์	นักเรียนตระหนักรู้และรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงควบคุมอารมณ์ของตนเอง
2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน วิเคราะห์ผลเสียของการไม่สามารถควบคุมอารมณ์ ในใบงาน “ผลเสียของการไม่สามารถควบคุมอารมณ์”	ควบคุมอารมณ์	อารมณ์ของตนเองที่มีการเปลี่ยนแปลง
3. ให้ตัวแทนนำเสนอการสรุปผลการวิเคราะห์ผลเสียการไม่ควบคุมอารมณ์เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โดยไม่คาดคิด		
4. ครูและนักเรียนร่วมกันสะท้อนคิดการควบคุมอารมณ์ได้อย่างสร้างสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนกลุ่มอื่น		

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนบอกวิธีการควบคุมอารมณ์ทั้งทางบวกและทางลบได้
2. นักเรียนร่วมกิจกรรมที่ฝึกการควบคุมอารมณ์ เช่น ฝึกสมาธิ
3. นักเรียนแสดงสีหน้า กิริยา พฤติกรรมที่พึงประสงค์เมื่อเจอสถานการณ์ที่ตนเองไม่คาดคิด

ได้เหมาะสม

2.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด

กิจกรรมที่ 2.4.2 การจัดการอารมณ์และความเครียด

สาระสำคัญของกิจกรรม

ความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอารมณ์ในทางลบ เช่น ความโกรธ ฉุนเฉียว ถือว่าผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมตามแต่สถานการณ์ ผู้ที่รู้จักระบายอารมณ์ออกในรูปแบบที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่จะต้องมีความตั้งใจและต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ บุคคลที่ไม่สามารถสังเกตและควบคุมอารมณ์ตนเองได้ มักก่อให้เกิด

ผลกระทบทางลบต่อผู้อื่นทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา การจัดการอารมณ์จึงต้องประกอบด้วย รู้จักอารมณ์ตนเอง ควบคุมอารมณ์ตนเอง และเลือกวิธีการจัดการอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้เหมาะสม ได้แก่ การควบคุมสติเมื่อมีอารมณ์โกรธ การควบคุมลมหายใจเมื่อมีอารมณ์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์กิจกรรม

สามารถจัดการอารมณ์ไม่ให้เกิดอารมณ์ที่ขึ้นลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง เมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์มากกระทบกับตนเองได้

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนดูคลิปหรือหนังสือ ได้แก่ หนังสือ หน้าตลก หนังสือสงคราม หนังสือตื้นตัน	ใบงาน การวางแผน	นักเรียนสามารถจัดการอารมณ์เมื่อเจอ
2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน ร่วมวิพากษ์วิจารณ์อารมณ์ที่นักเรียนดูคลิปหรือหนังสือ เพื่อเข้าสู่การรู้จักประเภทของอารมณ์ที่ทุกคนมี ซึ่งอารมณ์ที่ได้ดูเป็นเรื่องปกติแต่ต้องรู้ทันและควบคุมมันได้	การแก้ปัญหา อารมณ์ของ ตนเอง	สถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนร่วมกันสรุปความคิดเห็นในการแสดงออกเมื่อเผชิญอารมณ์แบบต่างๆ เพื่อทำการควบคุมและจัดการอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม		เช่น การฝึกเทคนิคการ
4. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอตัวอย่างการควบคุมและจัดการอารมณ์ทางบวกและทางลบ		ควบคุมการหายใจเข้าออก
5. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายชนิดของอารมณ์แบบต่างๆ ที่สามารถเกิดกับทุกคนได้ ซึ่งเป็นเรื่องปกติ และเมื่อมีอารมณ์แล้วควรควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม		การนับในใจ

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับอารมณ์ของตนเองในขณะนั้น
2. การแสดงสีหน้า กิริยา พฤติกรรมที่พึงประสงค์เมื่อเจอสถานการณ์ที่ตนเองไม่คาดคิดได้เหมาะสม
3. มีพฤติกรรมการสร้างสัมพันธ์ภาพทางสังคมกับเพื่อน คุณครู
4. นักเรียนบอกวิธีการควบคุมอารมณ์ทางบวกและทางลบได้
5. นักเรียนร่วมกิจกรรมที่ฝึกการควบคุมอารมณ์ เช่น ฝึกสมาธิ การทำดนตรีจิตอาสา

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมนี้ควรเป็นกิจกรรมที่ไม่อยู่ในเฉพาะห้องเรียน คือ เป็นกิจกรรมที่ต้องฝึกบ่อยครั้ง ให้เป็นนิสัย จึงต้องใช้เวลาทำกิจกรรมนอกห้องเรียนด้วย ดังนั้นการประเมินอาจใช้เป็นแบบบันทึกให้กับผู้ทำกิจกรรมประเมินตนเองเมื่อเจอสถานการณ์ที่เกิดอารมณ์ชนิดต่างๆ และบันทึกการแสดงพฤติกรรมเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพัฒนาในควบคุมอารมณ์

2.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด

กิจกรรมที่ 2.4.3 ปรับอารมณ์กับความคิดที่ยืดหยุ่น

สาระสำคัญของกิจกรรม

ผู้ที่ไม่สามารถยืดหยุ่นในอารมณ์เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์วิกฤตหรือสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด จะทำให้มีความยากลำบากในการใช้ชีวิต ผู้ที่ไม่สามารถยืดหยุ่นอารมณ์ตนเองได้ในกรณีประสบเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ มักก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต ดังนั้นควรหาวิธีการสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์ได้แก่ การรู้จักหาที่ปรึกษา การฝึกควบคุมอารมณ์ การฝึกสติพร้อมเจอสถานการณ์ต่างๆ และหากนักเรียนไม่สามารถจัดการได้ควรหาแหล่งช่วยเหลือด้านสุขภาพจิต เช่น ครูที่นักเรียนไว้วางใจ หรือสายด่วนสุขภาพจิต เป็นต้น

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. อธิบายผลกระทบของการจัดการอารมณ์ไม่ได้
2. สามารถยืดหยุ่นและปรับสภาพอารมณ์ของตนเอง เมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดอย่างสร้างสรรค์

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ครูกับนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามความตั้งใจของนักเรียน และนักเรียนมีวิธีการหาทางออกจากสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างไร 2. นักเรียนจับกลุ่ม 3-5 คน ยกสถานการณ์การควบคุมอารมณ์ของคนในสังคมที่มีผลกระทบต่อตนเอง และผู้อื่น โดยนักเรียนร่วมกันวิพากษ์หาทางออกในทางบวกหรือทางลบเชิงสร้างสรรค์ 3. นักเรียนอภิปรายในกลุ่มเพื่อน ต่อการการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 4. นักเรียนส่งตัวแทนนำเสนอกับเพื่อนในชั้นเรียน ในการหาทางออกเมื่อเจอสถานการณ์ที่ทำให้เกิดอารมณ์เชิงลบ จากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด	-	นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ มีทักษะยืดหยุ่นและปรับอารมณ์ของตนได้ เมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
5. ครูแนะนำนักเรียนสำหรับช่องทางการหาค่าปรึกษาเมื่อนักเรียนหาทางออกไม่ได้จากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น ครูหรือผู้ที่ไว้ใจ		

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับการยืดหยุ่นทางอารมณ์ ในการจัดการอารมณ์ (Self Reflection)
2. การแสดงสีหน้า กิริยา พฤติกรรมที่พึงประสงค์เมื่อเจอสถานการณ์ที่ตนเองไม่คาดคิดได้เหมาะสม
3. มีพฤติกรรมการสร้างสัมพันธ์ภาพสังคมกับเพื่อน และคุณครู

3.1 ชื่อสมรรถนะ	
การเรียนรู้แบบนำตนเอง	
3.2 นิยามสมรรถนะ	
ความสามารถเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความถนัด มีเป้าหมาย รู้จักแสวงหาทรัพยากรของการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้และการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง โดยผ่านการไตร่ตรองมาแล้วได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรม ตามครรลองของสถานการณ์โลกในปัจจุบัน	
3.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	ระบุแหล่งทรัพยากรที่ให้ตนเองเกิดการเรียนรู้
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ขยันหมั่นเพียรใฝ่เรียน ใฝ่รู้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้
	มีวินัย ควบคุมตนเองให้ไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ
	ละเอียดต่อการเรียนรู้สิ่งที่ผิด พอใจต่อการเรียนรู้สิ่งที่ถูก
ด้านทักษะ (Skill)	แสวงหากิจกรรมใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้ตามความถนัด และความสนใจของตนเอง
	แสวงหาทรัพยากรของการเรียนรู้ โดยผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตนเอง
	ประเมินตนเองหลังจากเกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาตนเองในครั้งต่อไป

3.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง

กิจกรรมที่ 3.4.1 พาตนเองสู่ความสำเร็จ

สาระสำคัญของกิจกรรม

การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self Directed Learning) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายในการเรียน แสวงหาผู้สนับสนุน แหล่งความรู้ สื่อการศึกษาที่ใช้ในการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. มีวินัย ควบคุมตนเองให้ไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ
2. มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้
3. รู้จักแสวงหาทรัพยากรของการเรียนรู้โดยผ่านการไตร่ตรองรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตนเอง

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรมที่ 1	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<p>ตอนที่ 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้นักเรียนเขียนคำถามที่ตนเองต้องการคำตอบมากที่สุด 2. ให้นักเรียนวิเคราะห์ความคิดตนเองว่าเพราะอะไรจึงอยากรู้ และจะเอาคำตอบไปใช้ประโยชน์อย่างไร 3. ให้นักเรียนกำหนดวิธีการได้มาซึ่งคำตอบด้วยตนเอง และด้วยการขอการสนับสนุนความช่วยเหลือ 4. ให้นักเรียนระบุคำตอบ และสะท้อนคิดกระบวนการและผลการกระทำของตนเองในการตอบคำถามที่ตนเองต้องการรู้ <p>ตอนที่ 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูให้ดูคลิปผู้ที่ประสบผลสำเร็จในด้านต่างๆ เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักกีฬา ผู้มีชื่อเสียงที่ทำคุณประโยชน์แก่มนุษยชาติ เป็นต้น เพื่อให้ นักเรียนในกลุ่มทำการวิเคราะห์ ปัจจัยที่เป็นสิ่งทำให้เกิดความสำเร็จ 2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-4 คน วิเคราะห์คุณลักษณะที่นำไปสู่ความสำเร็จจาก ใบงาน “เส้นทางการนำตนเองไปสู่ความสำเร็จ” 3. นักเรียนสรุปและนำเสนอแนวคิดที่ได้จากการนำเสนอ จากข้อ 2 กับนักเรียนในชั้นเรียน 4. นักเรียนประยุกต์ข้อสรุปที่ได้นำมาวางแผนพัฒนาตนเอง ให้ประสบผลสำเร็จในกิจกรรมที่ตนสนใจ 	<p>ตอนที่ 1</p> <p>-</p> <p>ตอนที่ 2</p> <p>ใบงาน เรื่อง “เส้นทางการนำตนเองไปสู่ความสำเร็จ”</p>	<p>นักเรียนมีแรงบันดาลใจริเริ่มให้ตนเองแสวงหาความรู้ โดยสามารถระบุแหล่งทรัพยากรที่ให้ตนเองเกิดการเรียนรู้ตามความถนัดด้วยตนเองได้อย่างรอบคอบ</p>

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. พฤติกรรมมุ่งมั่นผลสัมฤทธิ์ของงาน
2. พฤติกรรมแสวงหาข้อมูล ความรู้ในสิ่งที่สนใจ
3. นักเรียนแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเอง
4. นักเรียนรู้พฤติกรรมความมุ่งมั่นค้นหาคำตอบ
5. มีพฤติกรรมแสดงถึงกระบวนการค้นหาคำตอบระบบ (ตั้งแต่ริเริ่ม กำหนดเป้าหมาย

แสวงหาวิธีการ และประเมินผล)

6. การสะท้อนคิดกระบวนการค้นหาคำตอบของตนเอง

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

-

3.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง

กิจกรรมที่ 3.4.2 ทบทวนเพื่อเกิดการพัฒนา

สาระสำคัญของกิจกรรม

การประเมินตนเองเป็นกระบวนการประเมินหรือตัดสินใจของบุคคลตามเกณฑ์ และมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อนำผลการประเมินมาทบทวนปรับปรุงการกระทำ/การเรียนรู้ของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. สามารถทบทวน/ประเมินผลการกระทำตนเองเพื่อพัฒนาความถนัด ความสามารถและความสนใจของตนเอง ให้เกิดในประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตของตนเองในสังคม
2. ประเมินผลความก้าวหน้าหลังจากเกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาตนเองในครั้งต่อไป

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ของตนเองแต่เป็นกิจกรรมที่อยากพัฒนานักเรียนเล่า ประสบการณ์ประทับใจ การประสบความสำเร็จตนเองให้ดีขึ้น	1. ใบงานเรื่อง ทบทวนเพื่อให้เกิดการพัฒนา	นักเรียนสามารถ ประเมินตนเอง จากสิ่งที่ตนเอง
2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน และคัดเลือกผลงานของเพื่อน และร่วมกันวิพากษ์เพิ่มเติมในกิจกรรมที่เพื่อนต้องการ พัฒนาเพิ่ม ทำใบงานเรื่อง ทบทวนเพื่อให้เกิดการพัฒนา	2. แบบประเมิน ตนเอง “คุณลักษณะ เช่นไรทำให้	ปฏิบัติ และนำผล ปฏิบัติมาพัฒนา ให้ดีขึ้น
3. ให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ได้รับการพัฒนาหน้าชั้นเรียน	เป้าหมายที่ตั้งสำเร็จ”	
4. ให้นักเรียนแต่ละคนสะท้อนคิดสิ่งที่ตนเองร่วมพัฒนา ชิ้นงานจนเกิดเป็นผลสำเร็จของงานกลุ่ม		

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. มีพฤติกรรมแสดงถึงกระบวนการค้นหาคำตอบระบบ (ตั้งแต่ริเริ่ม กำหนดเป้าหมาย แสวงหาวิธีการ และประเมินผล)
2. นักเรียนประเมินตนเอง (Self-assessment) และเพื่อนประเมิน (Peer-assessment) ประเด็นผลสัมฤทธิ์ของงานกับการทบทวนตนเอง

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

-

4.1 ชื่อสมรรถนะ	
การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา	
4.2 นิยามสมรรถนะ	
คิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลหรือประเด็นปัญหาอย่างเป็นระบบ มีเหตุมีผลตลอดจนระบุข้อเท็จจริงของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขที่ถูกต้องรวดเร็วทันเวลาอย่างสร้างสรรค์ และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคม	
4.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	เปรียบเทียบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นระบบ
	วิเคราะห์ และอธิบาย ข้อเท็จจริงและประเมินผลเพื่อแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผล
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มีความรอบคอบในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้
ด้านทักษะ (Skill)	แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ได้ถูกต้องทันเวลาตามหลักเหตุผลและจริยศาสตร์

4.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา

กิจกรรมที่ 4.4.1 คิดก่อนทำ

สาระสำคัญของกิจกรรม

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นกระบวนการการใช้เหตุผลจากการศึกษาข้อเท็จจริงโดยพิจารณาได้ตรองอย่างรอบคอบอย่างเป็นระบบ เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหานั้นๆ

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. คิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นระบบ
2. วิเคราะห์ข้อเท็จจริงและสามารถประเมินผลเพื่อแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผล

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นในปัจจุบัน จากใบงาน “ปัญหาของวัยรุ่น” 2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน จากนั้นนำปัญหาที่นำเสนอมาทำการวิเคราะห์สาเหตุและวิธีการแก้ไข 3. นักเรียนร่วมกันนำเสนอในห้องเรียนปัญหาที่พบและร่วมกันเสนอวิธีการแก้ไขร่วมกันอีกครั้ง 4. นักเรียนสะท้อนคิดเปรียบเทียบ ประเมินผลการแก้สถานการณ์ปัญหาของการนำเสนอของเพื่อนในชั้นเรียน	ใบงาน ปัญหาของวัยรุ่น	นักเรียนวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาได้ รวมถึงประเมินสถานการณ์อย่างมีเหตุผล

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะ

1. นักเรียนสามารถแยกแยะ ข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์สำหรับแก้ปัญหา
2. นักเรียนร่วมสะท้อนคิดต่อการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ยกตัวอย่างของกิจกรรม

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

-

4.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา

กิจกรรมที่ 4.4.2 การแก้ไขปัญหาที่สถานการณ์ไม่คาดคิด

สาระสำคัญของกิจกรรม

สถานการณ์ไม่คาดคิด อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น การฝึกตนเองให้จัดการสถานการณ์ไม่พึงประสงค์ด้วยเหตุผล ไม่ใช้การจัดการทางอารมณ์ จึงเป็นสิ่งจำเป็น

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. ระบุวิธีการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ไม่คาดคิดอย่างเหมาะสม
2. ระบุผลกระทบทางลบของการจัดการสถานการณ์ไม่คาดคิดด้วยอารมณ์

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<p>1. ครูเปิดคลิปวิดีโอการเกี่ยวกับสถานการณ์การตัดสินใจอย่างเร่งด่วนที่เกิดขึ้นและพบบ่อยในปัจจุบัน เช่น สถานการณ์เจอรถฉุกเฉินในขณะที่เราเร่งรีบ การตัดหน้ารถแบบกะทันหัน การตัดสินใจของหมอในการช่วยเหลือคนไข้</p> <p>2. นักเรียนร่วมกลุ่มกัน 3-5 คน วิเคราะห์วิพากษ์สถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ (แต่ละกลุ่มไม่ซ้ำกัน) โดยสะท้อนคิดในการแก้ไขปัญหามีเหตุผล รวดเร็วและทันเวลาที่กำหนด</p> <p>3. นักเรียนนำเสนอการสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์และให้เพื่อนวิพากษ์ วิจารณ์และสะท้อนคิดเพิ่มเติม</p> <p>4. นักเรียนร่วมกันสะท้อนคิดในการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น</p>	<p>ใบกิจกรรม</p> <p>จำลอง</p> <p>สถานการณ์</p>	<p>นักเรียนแก้ไข</p> <p>ปัญหาที่เผชิญ</p> <p>อยู่ในชีวิตประจำวัน</p> <p>ได้อย่างเหมาะสม</p>

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนมีการสะท้อนคิดในการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา
2. ใบกิจกรรมจำลองสถานการณ์

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

-

5.1 ชื่อสมรรถนะ	
การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม	
5.2 นิยาม	
ผู้แสวงหาความรู้ด้านอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจกับตนเอง มีความรู้ด้านการใช้จ่ายและการออมเพื่อการดูแลตนเองและครอบครัวในอนาคต ที่เหมาะกับบริบทของครอบครัว ชุมชน	
5.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายลักษณะอาชีพและบทบาทบุคคลในอาชีพที่มีผลต่อพัฒนาสังคมประเทศชาติ
	อธิบายหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นได้
	อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ใฝ่เรียนรู้ สนใจพัฒนาทักษะความสามารถเฉพาะตัว
	การมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต
	ตระหนักและยอมรับการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยทางกายภาพและสังคมโลกที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ
ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติกิจกรรมค้นหาพัฒนาความสามารถตนเองอย่างต่อเนื่อง
	จัดการความสามารถเฉพาะตัวตนเองเพื่อเตรียมสำหรับการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง
	สามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงาน

5.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม

กิจกรรมที่ 5.4.1 อาชีพในฝัน

สาระสำคัญของกิจกรรม

อาชีพหรือการประกอบการ เป็นหน้าที่หนึ่งของพลเมือง การประกอบอาชีพสุจริตและเหมาะสมกับความสามารถเฉพาะตัวของบุคคล และสอดคล้องกับบริบทสังคม หลักเศรษฐศาสตร์จะนำไปสู่การพึ่งพิงตนเองได้

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. อธิบายด้านอาชีพต่างๆ ตามความสนใจของตนเอง ที่ส่งผลต่อตนเองในการประกอบอาชีพหรือการเป็นผู้ประกอบการในปัจจุบันและอนาคตได้

2. เกิดเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต
3. สนใจ ใฝ่เรียนรู้ พัฒนาความสามารถเฉพาะตัวเพื่อพัฒนาอาชีพที่ตนเองสนใจและความถนัด

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้นักเรียนวิเคราะห์ความสามารถเฉพาะตัว ความถนัดพิเศษของตนเอง และนำเสนอผลงานความสามารถของตน 2. ให้นักเรียนเล่าอาชีพที่ตนเองมีความสนใจ พร้อมอธิบายลักษณะงาน หรือวิธีการทำงาน 3. ผู้สอนอธิบายบทบาทหน้าที่ทางสังคมของอาชีพต่างๆ ที่มีต่อการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ และหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (Demand-supply-marketing) 4. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน ร่วมแลกเปลี่ยนอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบันภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม 5. นักเรียนนำเสนอกลุ่มใหญ่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของอาชีพที่นำเสนอ 6. ครูและนักเรียนสะท้อนคิดในเรื่องความหลากหลายของอาชีพที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และอนาคต 7. จัดโครงการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการเรียนรู้หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เช่น โครงการสหกรณ์โรงเรียน โครงการตลาดนัดนักเรียน 	<p>ใบงาน “อาชีพในฝัน”</p>	<p>มีความรู้เรื่องอาชีพที่มีอยู่ในปัจจุบันและอนาคต สนใจใฝ่เรียนรู้ มีเจตคติที่ดี ในการทำงานเพื่อพัฒนาอาชีพที่ตนเองสนใจตามความถนัด</p>

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนระบุทางเลือกการประกอบอาชีพตนเองที่สนใจได้
2. นักเรียนปฏิเสธรูปแบบงาน/อาชีพที่เสี่ยง/ผิดหลักจริยธรรม
3. มีพฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาความสามารถเฉพาะของตน
4. ความกระตือรือร้นมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการ

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมนี้ควรเพิ่มเนื้อหาที่หลากหลายและให้เป็นปัจจุบัน ที่ควรมีความเกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสารสนเทศและอินเทอร์เน็ต

5.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม

กิจกรรมที่ 5.4.2 ประชาชนชาวบ้าน

สาระสำคัญของกิจกรรม

ประชาชนชาวบ้านเป็นบุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองในบริบทสิ่งแวดล้อมของวิถีชุมชนที่อยู่อาศัย มีความเชี่ยวชาญที่เกิดความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับในงานนั้นซึ่งประชาชนชาวบ้านสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้เหมาะสม

วัตถุประสงค์กิจกรรม

เรียนรู้จากประชาชนชาวบ้านในชุมชน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกฝนอาชีพให้เกิดความชำนาญ

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ให้นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน วิเคราะห์อาชีพที่มีอยู่ในชุมชนตนเอง	-	นักเรียนได้รับทักษะอาชีพจากการถ่ายทอดของประชาชนชาวบ้าน
2. ให้แต่ละกลุ่มลงพื้นที่ขอความอนุเคราะห์จากประชาชนชาวบ้านในชุมชนของตนเองสาธิตวิธีการและขั้นตอนในการประกอบอาชีพ		
3. นักเรียนลงมือปฏิบัติอาชีพที่ได้เรียนรู้และสรุปองค์ความรู้ที่ได้ พร้อมให้ประชาชนให้ข้อเสนอแนะ		
4. นักเรียนนำเสนออภิปรายองค์ความรู้ของอาชีพที่ได้จากการลงพื้นที่		
5. นักเรียนทำสมุดเล่มเล็กจากองค์ความรู้ที่ได้จากอาชีพที่ลงพื้นที่ เพื่อสะท้อนคิดถึงสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้จากประชาชนชาวบ้าน		

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนสะท้อน/สาระการทำสมุดเล่มเล็กที่ระบุถึงวิธีการแสวงหาความรู้ การพัฒนาตนเองและงาน การถ่ายทอดองค์ความรู้
2. ความสนใจใฝ่รู้ชนิดประเภท วิธีการพัฒนาความสามารถเฉพาะของตน
3. มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการลงพื้นที่ปฏิบัติจริง

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

ก่อนลงพื้นที่ครูกำชับเรื่องพฤติกรรมของนักเรียนให้เหมาะสม

5.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม

กิจกรรมที่ 5.4.3 การนำเสนอสินค้า

สาระสำคัญของกิจกรรม

การฝึกทักษะการทำงานเบื้องต้นจะทำให้นักเรียนค้นหาความสนใจในงานที่ตนเองชอบ และมีความเข้าใจในการทำงาน ที่จะนำไปสู่เจตคติที่ดีในการทำงาน

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนและสังคมโลกที่ส่งผลต่อการเลือกอาชีพของตนเอง

2. การมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ครุณำนักเรียนนำเสนอสินค้าที่ตนเองสนใจ เนื่องจากในเศรษฐกิจสมัยนี้ได้เข้าสู่ระบบออนไลน์ 2. นักเรียนหัดพรีเซนตสินค้าบอกจุดเด่นของตัวสินค้า เพื่อเป็นการรวิวทหน้าชั้นเรียน 3. นักเรียนจับกลุ่ม 3-5 คน นำมาวิพากษ์ ให้ข้อเสนอแนะกัน ภายในกลุ่มก่อนอัดคลิป 3. ให้นักเรียนอัดคลิปวิดีโอการขายสินค้านำเสนอ เพิ่มช่องทางการขายหรือหารายได้จากสื่อออนไลน์ 4. ครูและนักเรียนร่วมกันสะท้อนคิดเกี่ยวกับจริยธรรมในการประกอบอาชีพ	1. โทรศัพท์ 2. สินค้าที่นักเรียนนำเสนอ	นักเรียนเรียนรู้จักการประกอบอาชีพงานขาย และการนำเสนอสินค้าที่นำไปสู่ความเข้าใจในการทำงาน และมีเจตคติที่ดีในงาน

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. การมีเทคนิคในการพรีเซนตสินค้า
2. สะท้อนคิดถึงปัญหาและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

1. เปิดคลิปการขายของออนไลน์หรือเชิญผู้มีประสบการณ์มาให้ความรู้
2. กิจกรรมนี้สามารถเปลี่ยนเป็นอาชีพอื่นได้ตามความสนใจของผู้เรียน

5.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม

กิจกรรมที่ 5.4.4 รักการออม

สาระสำคัญของกิจกรรม

การออมเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้กับตนเองและก่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การวางแผนการออมเป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้คนเราประสบความสำเร็จตามเป้าหมายในชีวิต

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการประหยัดและอดออม และความจำเป็นในการดำรงชีวิตได้
2. ปฏิบัติตนในการประหยัดและอดออมได้

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ครูเปิดคลิปวิดีโอเรื่อง “ทำไมเราไม่มีเงินเก็บ” ให้นักเรียนดู 2. นักเรียนจับกลุ่ม 3-5 คน ระดมความคิดจากวิดีโอที่ได้ศึกษาจากข้อที่ 1 ตามประเด็นที่กำหนด - ทำไมถึงไม่มีเงินเก็บ - ทำอย่างไรถึงจะมีเงินเก็บ 3. นักเรียนนำเสนอประเด็นที่ศึกษาหน้าชั้นเรียน 4. ครูและนักเรียนสะท้อนคิดและอภิปรายเพื่อสร้างความตระหนัก และเห็นคุณค่าของการออม 5. ครูส่งเสริมนิสัยรักการออมของนักเรียน โดยการให้นักเรียนออมเงินใส่กระปุกออมสินของแต่ละคน วันละ 1 บาท	ใบงาน “ทำอย่างไรถึงจะมีเงินเก็บ”	นักเรียนเข้าใจ ความสำคัญและความจำเป็นของการออม และระบบการเงิน

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. พฤติกรรมการแสดงถึงการรู้จักอดออม เช่น การฝากธนาคาร การหยอดกระปุกออมสิน
2. สะท้อนคิดการแผนการออมทรัพย์สิน

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

เปิดธนาคารภายในโรงเรียน

6.1 ชื่อสมรรถนะ	
การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์	
6.2 นิยาม	
สามารถแยกแยะ ข้อมูลข่าวสาร อย่างมีวิจารณญาณ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ต่อตนเอง มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคม	
6.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายวิธีการรู้เท่าทันความหมายของสื่อสารสนเทศ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง
	วิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสารสนเทศอย่างมีเหตุผล และมีวิจารณญาณเพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องตามหลักเหตุผล
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	รอบคอบ ระมัดระวังในการสื่อสารโดยใช้สื่อสารสนเทศ
	มีคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบในการใช้สื่อ
	ตระหนักรู้ถึงผลกระทบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม
ด้านทักษะ (Skill)	เลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และการใช้ชีวิตในสังคม
	สืบค้นข้อมูลสารสนเทศได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
	แลกเปลี่ยนข้อมูลสื่อสารสนเทศในเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านตนเองและสังคม

6.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 6.4.1 การใช้สื่ออย่างปลอดภัย

สาระสำคัญของกิจกรรม

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัย หมายถึง บุคคลสามารถใช้วิจารณญาณในการตรวจสอบแหล่งที่มา ข้อมูล และความเชื่อถือได้ของข้อมูลและแหล่งที่มาของสื่อ รวมถึงตัดสินใจส่งต่อสื่อเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่น และยุติการส่งต่อสื่อที่เสี่ยง/ก่อให้เกิดภัย ความเสียหายต่อร่างกาย จิตใจอารมณ์ของผู้อื่น และสังคม

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. ตรวจสอบแหล่งที่มา ข้อมูล และความเชื่อถือได้ของข้อมูลและแหล่งที่มาของสื่อ
2. ตัดสินใจส่งต่อสื่อเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมได้เหมาะสม

3. ตัดสินใจยุติการส่งต่อสื่อที่เสี่ยง/ก่อให้เกิดภัย ความเสียหายต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์
ของผู้อื่น และสังคม ได้เหมาะสม

4. อธิบายผลกระทบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ไม่ถูกต้องซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่น
และสังคม

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนแสดงร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์การบลูลี่ทางสื่อ และให้ข้อมูลที่เป็นเท็จในสื่อ เช่น เว็บไซต์ (website) เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (twitter) ยูทูป (YouTube) เป็นต้น ว่ามีผลเสียอย่างไรกับตนเอง 2. จับกลุ่ม 3-5 คน อภิปรายการผลเสียของการใช้สื่อในใบงานเรื่อง “ผลเสียของการใช้สื่อออนไลน์” 3. นักเรียนให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอการวิเคราะห์การ “ผลเสียของการใช้สื่อออนไลน์” และทำการวิพากษ์ในชั้นเรียน 4. นักเรียนสะท้อนคิดวิธีการใช้สื่ออย่างมีคุณธรรมจริยธรรม 5. ให้นักเรียนจัดบอร์ดเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภัยทางโลกออนไลน์และจริยธรรมในการใช้สื่อ	1. โทรศัพท์ 2. ใบงาน “ผลเสียของการใช้สื่อออนไลน์”	นักเรียนมี ความรับผิดชอบ ในการใช้สื่อ มีความตระหนัก ต่อการใช้สื่อว่ามี ผลกระทบอย่างไร ต่อตนเอง และ ผู้อื่น

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

- มีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในทางบวก
 - สะท้อนคิดในการใช้สื่ออย่างมีจริยธรรม เช่น ไม่ละเมิดผู้อื่นทางสื่อโซเชียล
 - การจัดบอร์ดเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภัยทางโลกออนไลน์และจริยธรรมในการใช้สื่อ
- ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ**

-

6.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 6.4.2 สื่อสร้างสรรค์ของฉันทัน

สาระสำคัญของกิจกรรม

สื่อสร้างสรรค์คือสื่อที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ ทางบวกต่อการกระทำที่สอดคล้องหลักจริยธรรม

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. ใช้ทักษะคอมพิวเตอร์และ software พัฒนาสื่อเพื่อประโยชน์ผู้อื่นและสังคม
2. สืบค้นและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลสารสนเทศได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
3. เผยแพร่สื่อสารสนเทศ แลกเปลี่ยนข้อมูลสื่อสารสนเทศในเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาดตนเองและสังคม

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนจับกลุ่ม 3-5 คนและกำหนดขอบเขต หัวข้อ เนื้อหา การจัดทำสื่อที่ตนสนใจ หรือผู้สอนกำหนดหัวข้อ ขอบเขตกว้างๆ 2. นักเรียนสืบค้น เลือกใช้ software เพื่อจัดทำสื่อออนไลน์ 3. ผู้สอนจัดเวที/โครงการ ให้นักเรียนนำเสนอสื่อ สร้างสรรค์ของตนต่อสาธารณะ และรับ feedback จากสาธารณะ 4. นักเรียนสะท้อนคิดกระบวนการจัดทำ เผยแพร่ และประเมินสื่อ	ใบงาน สื่อ สารสนเทศ	นักเรียนสามารถเลือกใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อ สารสนเทศอย่างมีเหตุผล และมีวิจารณญาณ ที่นำไปสู่ข้อเท็จจริง ในข้อมูลสื่อสารสนเทศ

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. ชิ้นงานสื่อสร้างสรรค์มีการบวนการพัฒนาสื่อถูกต้องตามหลักเหตุวิทยาศาสตร์และจริยธรรม
2. การสะท้อนคิดการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์ต่อสังคม

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมนี้มีข้อจำกัดเรื่องความพร้อมของอุปกรณ์ เช่น โทรศัพท์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต

2. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ระดับระหว่างบุคคล

7.1 ชื่อสมรรถนะ	
การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว	
7.2 นิยาม	
ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นสมาชิกครอบครัว ชุมชน และสังคม	
7.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและผลต่อความผาสุกของครอบครัว
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในครอบครัว
	เคารพต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยท่าทีที่สุภาพ อ่อนน้อม
	มีความเห็นอกเห็นใจ ห่วงใยสมาชิกในครอบครัว
ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในฐานะของการเป็นสมาชิกในครอบครัว

7.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว

กิจกรรมที่ 7.4.1 ครอบครัวของฉัน

สาระสำคัญของกิจกรรม

ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลหลายสถานภาพ หลายวัย การอยู่ร่วมกันจึงมีบทบาทที่แตกต่างกัน บุคคลจึงจำเป็นต้องรู้บทบาทของตนเอง ที่ส่งผลต่อหน้าที่ความรับผิดชอบตามสถานะของตนเองในฐานะสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ผู้ที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันควรมีการให้ความรัก ความเมตตา การเอาใจใส่ ห่วงใย อาหาร สร้างความเข้าใจ พยายามเข้าใจ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมต้องการ

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. นักเรียนรู้บทบาท หน้าที่ของตนเอง
2. นักเรียนรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในครอบครัว
3. นักเรียนเคารพต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยท่าทีที่สุภาพ อ่อนน้อม

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<p>1. ครูให้นักเรียน ออกมาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวว่ามีใครบ้าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้</p> <p>1.1 สมาชิกในบ้าน (ระบุอายุ อาชีพ ความสัมพันธ์)</p> <p>1.2 หน้าที่ของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย</p> <p>1.3 นักเรียนมีการแสดงความรัก ความห่วงใยต่อกันในครอบครัวอย่างไรบ้าง</p> <p>2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน อภิปรายประเด็น ดังนี้</p> <p>2.1 ใบบงานครอบครัวบทบาทของพ่อแม่ หน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว</p> <p>2.2 ใบบงานบทบาทของลูก หน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว</p> <p>2.3 ใบบงาน ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่สมาชิกในครอบครัว แสดงความเห็นอกเห็นใจกัน</p> <p>2.4 ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่นักเรียนควรแสดง ความเคารพต่อผู้อาวุโสในครอบครัว</p> <p>3. นักเรียนร่วมสรุป บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความเคารพต่อคนในครอบครัว</p> <p>4. ให้นักเรียนสะท้อนคิดถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวที่นักเรียนต้องการ</p>	<p>ใบบงานบทบาทของสมาชิกในครอบครัว</p>	<p>นักเรียนรู้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองในฐานะการเป็นสมาชิกที่มีความเห็นอกเห็นใจ และความเคารพต่อผู้ที่อยู่ในครอบครัว</p>

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนอธิบายบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวได้
2. มีพฤติกรรมแสดงความเคารพและให้เกียรติต่อสมาชิกในครอบครัว
3. นักเรียนสะท้อนคิดความต้องการที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองต่อสมาชิกในครอบครัว

ในทางบวก

ข้อสังเกต/เสนอแนะ

นักเรียนสามารถเขียนไดอารี่เกี่ยวกับครอบครัวของฉันทเพื่อใช้บันทึกพฤติกรรมเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

7.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว

กิจกรรมที่ 7.4.2 ลูกที่ดี

สาระสำคัญของกิจกรรม

การรับรู้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของการเป็นลูก และการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว

วัตถุประสงค์กิจกรรม

นักเรียนปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในฐานะลูกและการเป็นสมาชิกในครอบครัว

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนเล่าบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง ในบ้านหน้าชั้นเรียน 2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในกลุ่มเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ในฐานะของลูกจากประสบการณ์ชีวิตจริง และจากสื่อ 3. นักเรียนนำเสนอจากสิ่งที่ได้แลกเปลี่ยนความคิด กับเพื่อนภายในกลุ่ม 4. ครูและนักเรียนร่วมกันสะท้อนคิดบทบาทของลูกที่ดี กับสมาชิกในห้องเรียน 5. นักเรียนตรวจสอบตนเองด้วยการทำแบบประเมิน คุณลักษณะของลูกที่ดี	แบบประเมิน คุณลักษณะ ของลูกที่ดี	นักเรียนปฏิบัติตน ตามหน้าที่ของลูก ที่ดีได้

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนร่วมสะท้อนคิดเพื่อนำไปสู่การแก้พฤติกรรมที่ไม่ดีและพัฒนาพฤติกรรมที่ดี
 ของตนเอง

2. นักเรียนมีการปรับพฤติกรรมในทางบวกต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว

3. แบบประเมินคุณลักษณะของลูกที่ดี

ข้อสังเกต/เสนอแนะ

1. อาจให้นักเรียนเขียนสมุดบันทึกความดีแล้วให้ผู้ปกครองเซ็นรับรอง

2. กิจกรรมนี้อาจจะมีผลกระทบทางจิตใจต่อเด็กบางคนที่ครอบครัวขาดความอบอุ่น

8.1 ชื่อสมรรถนะ	
การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน	
8.2 นิยาม	
สามารถสื่อสาร และมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนเพศและเพื่อนต่างเพศ ในการอยู่ร่วมกัน อย่างถูกต้องเหมาะสม	
8.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายบทบาท หน้าที่ รวมถึงความแตกต่างด้านความเชื่อ ค่านิยมรวมถึงวัฒนธรรมของเพื่อนที่เรารู้จัก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	เคารพ ให้เกียรติกลุ่มเพื่อนที่มีความแตกต่างกับตนเอง
	มีความเข้าใจ ไว้วางใจ รักและห่วงใยต่อเพื่อน
ด้านทักษะ (Skill)	ตระหนัก รับผิดชอบต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนเพศเดียวกัน และต่างเพศ
	สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อนในการตีความหมาย เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจง่าย
	สื่อสารที่ชัดเจนระหว่างเพื่อนในวัยเดียวกันและต่างวัย
	สร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน ในการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์
	จัดการสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น

8.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน

กิจกรรมที่ 8.4.1 ใส่ใจกับบทบาททางเพศ

สาระสำคัญของกิจกรรม

วัยรุ่นเป็นวัยที่สนใจกลุ่มเพื่อนและเพศตรงข้าม ดังนั้น การปฏิบัติตนต่อเพื่อนจึงมีความสำคัญมาก การรู้บทบาทของตนเองต่อเพื่อนจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. อธิบายบทบาทและหน้าที่ ความแตกต่างด้านความเชื่อ ค่านิยมรวมถึงวัฒนธรรมของการเป็นเพื่อน
2. อยู่ร่วมกับเพศเดียวกันและต่างเพศได้
3. เคารพ ให้เกียรติผู้ที่มีความแตกต่างกับตนเอง

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน ระดมความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศควรเป็นอย่างไร 2. แต่ละกลุ่มศึกษาเรื่อง “บทบาททางเพศ” จากสื่อต่างๆ ตามประเด็นดังต่อไปนี้ 2.1 การวางตัวให้เหมาะสมต่อเพศตรงข้าม 2.2 การยอมรับและเข้าใจระหว่างเพศ 2.3 การเปิดโอกาสคบเพื่อนต่างเพศที่ถูกต้อง พร้อมทั้งให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลที่ศึกษา 3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นหัวข้อที่ 2 4. ครูและนักเรียนร่วมกันสะท้อนคิดมุมมองของความหลากหลายทางเพศสภาพที่มีในปัจจุบัน เช่น เกย์, ทอม เป็นต้น เพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับกลุ่มเพื่อนที่แตกต่างกับตนเอง	ใบงาน บทบาท ทางเพศ	นักเรียนรู้จัก บทบาทของ การเป็นเพื่อน ที่สามารถอยู่ กับเพื่อนที่มี ความแตกต่าง กับตนเอง

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. สามารถอธิบายบทบาทของเพื่อนที่ดีที่พึงปฏิบัติต่อกัน
2. นักเรียนสะท้อนคิดที่แสดงถึงความเข้าใจต่อเพื่อนที่มีความหลากหลายทางเพศ
3. มีพฤติกรรมที่แสดงถึงการเคารพผู้อื่น เช่น การไม่บูลลี่ด้วยคำพูดที่ทำให้ฝ่ายตรงข้ามอับอาย หรือไม่สบายใจ สามารถใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนในเพศเดียวกัน ต่างเพศ หรือมีความแตกต่างทางเพศ รวมถึงวัยที่ต่างกันด้วย

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

ประเด็นเรื่องความเข้าใจความหลากหลายทางเพศในปัจจุบันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่แต่ละคนมอง กิจกรรมนี้อาจเป็นกิจกรรมที่กระทบกระเทือนกับนักเรียนที่มีเพศสภาพไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดครูควรทำความเข้าใจให้มีการสะท้อนคิด วิพากษ์วิจารณ์ อย่างสร้างสรรค์

8.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน

กิจกรรมที่ 8.4.2 พรุ้งนี้...ไม่สาย...ถ้าห้ามใจทัน

สาระสำคัญของกิจกรรม

วัยรุ่นเป็นวัยที่สนใจเพศตรงข้าม ความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง จะทำให้การปฏิบัติต่อเพศตรงข้ามเป็นไปด้วยความเหมาะสม ไม่ทำให้ตนเองและเพื่อนเดือดร้อน จนนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เช่น การท้องในวัยเรียน การทำแท้ง เป็นต้น

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. นักเรียนตระหนัก รับผิดชอบต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ
2. นักเรียนมีความเข้าใจ ไว้วางใจ รักและห่วงใยเพื่อนได้เหมาะสม
3. สร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน ในการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ครูให้นักเรียนดูคลิปเพลง “พรุ้งนี้..ไม่สาย” แล้วสะท้อนคิด ในเนื้อเพลง เรื่องความสัมพันธ์ในการคบกันระหว่างชายหญิง ในวัยรุ่น 2. นักเรียนรวมกลุ่ม ในกลุ่มเพศเดียวกัน 3-4 คน โดยพูดคุย ในประเด็น การคบเพื่อนวัยเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ ที่เหมาะสมควรปฏิบัติตนเช่นไร 3. นักเรียนเลือกตัวแทนกลุ่มเพื่อนำเสนอการกระตมความคิด ประเด็น การคบเพื่อนวัยเดียวกันและต่างเพศ ควรปฏิบัติตน เช่นไร 4. ครูและนักเรียนสะท้อนคิดความสัมพันธ์ของเด็กนักเรียน ในปัจจุบัน ในปัญหาท้องในวัยเรียน ปัญหาการทำแท้ง	เพลงพรุ้งนี้ ไม่สาย	นักเรียนมีความ ตระหนักถึง การวางตัวต่อ เพื่อนต่างเพศ ได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนสะท้อนคิด การมีเพศสัมพันธ์ ปัญหาการท้องในวัยเรียน การทำแท้ง
2. นักเรียนมีความเกียรติซึ่งกันและกัน
3. สังเกตพฤติกรรมการอยู่ร่วมกับเพื่อนที่เป็นเชิงบวก

ข้อสังเกต/เสนอแนะ

สามารถเปลี่ยนเพลงได้ตามสมัณิยมที่นักเรียนรู้จัก

8.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน

กิจกรรมที่ 8.4.3 การสื่อสารระหว่างชายหญิง

สาระสำคัญของกิจกรรม

การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นทักษะชีวิตที่สำคัญและจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่กำลังสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง การสื่อสารที่ดีไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษากาย ล้วนมีความสำคัญที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพของตนเอง ดังนั้น การเรียนรู้ที่จะมีการสื่อสารที่ดีจึงมีความจำเป็นต่อทุกคน

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. นักเรียนสามารถสื่อสารระหว่างเพศตรงข้ามได้อย่างถูกต้อง
2. นักเรียนสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อนในการตีความหมายเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจง่าย

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ให้นักเรียนแบ่งสมาชิกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง เพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกของกลุ่ม โดยกำหนดหัวเรื่องคือ “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน” 2. นักเรียนทั้ง 2 ฝ่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่กำหนด โดยเก็บประเด็นที่มีคิดเหมือนกันและต่างกัน 3. นักเรียนสรุปประเด็นความเหมือนและความต่างนำเสนอในชั้นเรียน 4. นักเรียนสะท้อนคิดสาเหตุที่ต่างฝ่ายมีความเห็นต่างกัน 5. ครูและนักเรียนร่วมสรุป ความสำคัญของการสื่อสารที่ชัดเจนที่ทำให้ผู้รับสารเข้าใจ จากข้อสรุปในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	-	นักเรียนสามารถสื่อสาร ความคิด หมายระหว่างเพศ ให้กับผู้รับสารได้ เข้าใจชัดเจน

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนสะท้อนคิดความคิดเห็นของตนเองต่อเพศตรงข้าม
2. สังเกตการณ์แสดงการยอมรับข้อมูลของผู้ที่มีความเห็นต่างกับตนเอง

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

โรงเรียน หรือครู หรือนักเรียนก่อตั้งชมรมช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องการคำปรึกษา

3. สมรรถนะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ระดับชุมชน/สังคม

9.1 ชื่อสมรรถนะ	
ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	
9.2 นิยาม	
มีภาวะผู้นำ ต่ตนเอง และผู้อื่น อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยและสังคมโลก	
9.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายบทบาทผู้นำและผู้ตาม
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	รับผิดชอบตามหน้าที่ของตนเอง
	มีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี
ด้านทักษะ (Skill)	แสดงออกถึงความเป็นผู้นำและผู้ตาม ตามสถานการณ์ที่ตนเองได้รับบทบาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	ปฏิบัติงานที่ตนเองได้รับอยู่ในฐานะผู้นำและผู้ตาม เพื่อทำให้งานประสบความสำเร็จ

9.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

กิจกรรมที่ 9.4.1 ภาวะผู้นำ

สาระสำคัญของกิจกรรม

ผู้ที่รู้บทบาทการเป็นผู้นำและบทบาทการเป็นผู้ตามที่ดี จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ บทบาทของผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสามารถชักจูง โน้มน้าวใจให้ผู้ตามยอมรับและปฏิบัติตามหน้าที่อย่างดีที่สุด ในขณะที่ผู้ตามก็มีความสำคัญที่จะเป็นผู้ปฏิบัติให้งานซึ่งบทบาทของผู้นำและผู้ตามที่ดีจะทำให้ประสบความสำเร็จได้

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. อธิบายบทบาทผู้นำและบทบาทผู้ตาม
2. สามารถเป็นผู้นำและผู้ตาม ตามสถานการณ์ที่ตนเองได้รับบทบาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ปฏิบัติงานที่ตนเองอยู่ในฐานะผู้นำและผู้ตาม เพื่อทำให้งานประสบความสำเร็จ

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ครูและนักเรียนสะท้อนคิด ความคาดหวังของภาวะผู้นำ ในแบบต่างๆ เช่น ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางการเมื่อ ผู้นำทางการศึกษา ที่เป็นที่ยอมรับในสังคม 2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-4 คน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเป็น ผู้นำและผู้ตามที่ดีของตนเอง และคัดเลือกประสบการณ์ที่ดีที่สุดในกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยจะต้องบอก คุณลักษณะผู้นำที่ดี ใบงานเรื่องคุณลักษณะที่ดีของผู้นำ 3. นักเรียนสรุปและนำเสนอแนวคิดที่ได้จากการนำเสนอ จากข้อ 2 กับกลุ่มใหญ่ 4. นักเรียนลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำในชุมชน ที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ที่ผู้นำใช้เป็นหลักในการทำงานของตนเอง 5. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความเหมือนและความต่างจากการลงสัมภาษณ์ผู้นำในชุมชน แล้วทำการสะท้อนคิดของ ภาวะผู้นำที่มีในการงานของผู้นำประเภทต่างๆ	ใบงานเรื่อง คุณลักษณะ ที่ดีของผู้นำ	นักเรียนสามารถ อธิบายความ คาดหวังของ ภาวะผู้นำ และ การเป็นผู้ตาม ที่ดีได้

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. อธิบายบทบาทผู้นำและผู้ตามได้
2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการสะท้อนคิด ความเหมือนและความแตกต่างของการมีภาวะผู้นำแต่ละประเภทที่ไปสัมภาษณ์

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

ควรมีข้อตกลงเรื่องข้อปฏิบัติด้านพฤติกรรมที่เหมาะสม ก่อนนักเรียนลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่ชื่นชอบ

9.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

กิจกรรมที่ 9.4.2 รู้รับผิดชอบต่อหน้าที่

สาระสำคัญของกิจกรรม

ความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องมี เพราะการมีความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่แสดงถึงภาวะผูกพันในกิจกรรมที่ตนเองได้รับมอบหมายในภารกิจให้เกิดความประสบความสำเร็จ ดังนั้น ความรับผิดชอบจึงอยู่ทั้งในมิติตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคมด้วย

วัตถุประสงค์กิจกรรม

นักเรียนมีความรับผิดชอบตามหน้าที่ต่อผู้อื่นและสังคม

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนคุณภาพตัวอย่างการปฏิบัติตนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อ มีวินัยต่อตนเอง แล้วร่วมกันสะท้อนคิดความสำคัญของ ความรับผิดชอบต่อตนเองที่ส่งผลต่อผู้อื่นและสังคม	ภาพตัวอย่าง การปฏิบัติตน เป็นผู้มีความ รับผิดชอบต่อ มีวินัยต่อ ตนเอง	นักเรียน ความรับผิดชอบต่อ ตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม
2. รวมกลุ่ม 3-5 คน ร่วมกันศึกษาหาความรู้การปฏิบัติตน เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อ มีวินัยต่อตนเองจากหนังสือหรือ สื่อสารสนเทศ แล้วช่วยกันสรุปการปฏิบัติตนเป็นผู้มี ความรับผิดชอบต่อ มีวินัยต่อตนเอง และสังคม		
3. นักเรียนตัวแทนกลุ่มอภิปราย ความสำคัญของการเป็น ผู้รับผิดชอบต่อสังคม		
4. ครู และนักเรียนสะท้อนคิดสิ่งที่ควรร่วมกันรับผิดชอบต่อ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อผู้คนในสังคม เช่น การเผาไร่ ปัญหาขยะ ปัญหาโลกร้อน เป็นต้น		
5. ใบงานความรับผิดชอบต่อสังคม “บันทึกความรับผิดชอบต่อ ของฉันและผลการปฏิบัติงาน” เช่น หน้าที่จัดการขยะ ในห้องเรียน		
6. ครู และนักเรียนสะท้อนคิดพฤติกรรมและผลการกระทำ การปฏิบัติงานที่มอบหมาย (ในใบงาน)		

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การทิ้งขยะ

2. การร่วมสะท้อนคิดที่ต้องการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในใบงาน

ความรับผิดชอบต่อสังคม “บันทึกความรับผิดชอบต่อของฉันและผลการปฏิบัติงาน”

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

-

10.1 ชื่อสมรรถนะ	
การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์	
10.2 นิยาม	
รู้บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย	
10.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	คิดทบทวน ประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาในการทำงานครั้งต่อไป
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	เคารพ ให้เกียรติกับสมาชิกในทีมที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
	มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ
	มีความรักสามัคคีเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ
ด้านทักษะ (Skill)	ร่วมมือให้เกิดความสำเร็จในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
	จัดการสถานการณ์ที่ทำความขัดแย้ง อย่างสร้างสรรค์

10.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 10.4.1 การทำงานเป็นทีม

สาระสำคัญของกิจกรรม

การทำงานเป็นทีม คือ การที่ทุกคนต้องยอมรับการทำงานร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน สมาชิกทุกคนมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงาน โดยต้องอาศัยทักษะ และลักษณะส่วนบุคคลที่ดีของการทำงานร่วมกัน จึงจะเกิดความสำเร็จในงานที่มอบหมาย

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. นักเรียนสามารถร่วมมือให้เกิดความสำเร็จในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
2. นักเรียนมีความเคารพสมาชิกที่มีความเห็นต่าง
3. นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<p>1. ครูนำภาพให้นักเรียนดูแล้วตั้งประเด็นคำถามให้เด็กเรียนดังต่อไปนี้ (ภาพก๊วยย คนงานก่อสร้าง ทีมฟุตบอล ทีมแข่งรถ นักดับเพลิง)</p> <p>1.1 บุคคลในภาพเขาทำอะไรกัน</p> <p>1.2 นักเรียนสะท้อนคิดปัจจัยที่จะทำให้งานนั้นสำเร็จ</p> <p>2. ครูให้นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน จากนั้นแจกอุปกรณ์ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเท่าๆ กัน โดยกำหนดว่า มีไม้เสียบลูกชิ้น กลุ่มละ 30 ไม้ หลอดกลุ่มละ 10 อัน หนัวยาง กลุ่มละ 20 วง จากนั้นให้นักเรียนสร้างสะพานจากสิ่งที่กำหนดให้ โดยสะพานจะต้องรับน้ำหนักถูกรายขนาด 2 กิโลกรัม และให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอวิธีการทำงานของสมาชิกในกลุ่มตนเอง</p> <p>3. นักเรียนนำเสนอวิธีการทำงานของกลุ่มตนเองว่าทำงานอย่างไรในภารกิจที่มอบหมาย โดยสะท้อนสิ่งที่ประสบความสำเร็จและไม่สำเร็จ</p> <p>4. ครูและนักเรียนรวมสะท้อนคิดปัจจัยที่ทำให้การทำงานเป็นทีมมีความสำเร็จ</p>	-	นักเรียนตระหนักถึงการทำงานเป็นทีมเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. สังเกตการมีส่วนร่วมในกลุ่ม
2. มีส่วนร่วมในการสะท้อนคิดการทำงานเป็นทีม
3. การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้แก่ ความแข็งแรงของสะพาน

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

10.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 10.4.2 การจัดการความขัดแย้ง

สาระสำคัญของกิจกรรม

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ปกติที่เกิดขึ้นได้ในการทำงาน การรู้จักการบริหารจัดการกับความขัดแย้งในการทำงาน เป็นคุณสมบัติที่ผู้ทำงานเป็นทีมต้องมี ซึ่งผู้ที่จัดการความขัดแย้งได้ดี จะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการทำงานเกิดความสำเร็จ

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. นักเรียนสามารถจัดการความขัดแย้ง ตลอดจนแก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์
2. มีความสามัคคีทำงานให้ประสบความสำเร็จ

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<p>1. ครูเตรียมให้เด็กทำกิจกรรม “ลูกโป่งของฉัน”</p> <p>1.1 ลูกโป่งให้เด็กนักเรียนตามจำนวนและให้นักเรียนเขียนชื่อตัวเองลงไปบนลูกโป่ง</p> <p>1.2 ให้นักเรียนนำลูกโป่งของแต่ละคนมารวมกันที่หน้าห้อง จากนั้นครูทำการคละลูกโป่งเพื่อให้ลูกโป่งรวมกันทั้งหมด</p> <p>1.3 ครูให้นักเรียนออกมาหยิบลูกโป่งของตัวเองภายในเวลาที่กำหนด (ขั้นนี้จะพบว่าอาจมีความวุ่นวาย ซึ่งผู้ควบคุมต้องสังเกตสถานการณ์เพื่อไม่ให้เกิดการกระทบ กระทบกันจนเป็นสาเหตุทะเลาะวิวาท)</p> <p>2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการทำกิจกรรมดังกล่าว ลงในใบงาน เรื่อง การประนีประนอม หากเกิดการชุลมุนจะต้องปฏิบัติตัวเช่นไร ทำอย่างไรถึงจะลดความขัดแย้งได้ และปัจจัยที่ทำให้เข้าสู่สถานการณ์ความขัดแย้ง</p> <p>4. ครูและนักเรียนร่วมสะท้อนคิดปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง พร้อมทั้งหาวิธีแก้ไขปัญหอย่างสร้างสรรค์ อาทิ สาเหตุความวุ่นวายขัดแย้งในสถานการณ์ที่นักเรียนค้นหาลูกโป่งนี้ คือ ทุกคนมุ่งแต่ต้องการทำสิ่งที่ตนเองต้องการ</p> <p>5. นักเรียนร่วมแสดงบทบาทในการเจรจาต่อรองกับเพื่อนที่ขัดแย้งในการทำงาน ให้ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือให้เกิดการทำงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น</p>	ลูกโป่ง	<p>นักเรียนรู้จักสามัคคี รู้จักวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการทำงาน และสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งระดับชุมชน สังคมได้</p>

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. สังเกตพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมกับเพื่อน
2. นักเรียนสะท้อนคิดในสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการทำงานเป็นทีม และการเสนอแนวทางแก้ไข

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

ควรให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

11.1 ชื่อสมรรถนะ	
การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์	
11.2 นิยาม	
สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม	
11.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายวิธีการปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	เข้าอกเข้าใจ เคารพความแตกต่างของบุคคล
	อ่อนน้อมถ่อมตน เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
	ใจกว้างเปิดรับมุมมองใหม่ในความคิดเห็นที่แตกต่าง
	เห็นคุณค่าผู้อื่น ซึ่งสามารถปฏิบัติตามบทบาทในการอยู่ร่วมกับตนเอง
ด้านทักษะ (Skill)	สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อนในการตีความหมาย เมื่อเกิดการอยู่ร่วมกัน
	แสดงออกให้เห็นถึงการปรับตัวและยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่มากกระทบตนเอง โดยไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ
	ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ มีความประนีประนอม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

11.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์

กิจกรรมที่ 11.4.1 ใจเขาใจเรา

สาระสำคัญของกิจกรรม

คนเราเมื่ออยู่ในสังคมต้องรู้จักวิธีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจ การรู้จักฟังพวาอาศัยให้ความช่วยเหลือกัน การยืดหยุ่นปรับตัวเข้าหากัน การความสามัคคีและร่วมมือกัน เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สังคมน่าอยู่และเกิดความสงบสุข

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. นักเรียนแสดงความเข้าอก เข้าใจ และเคารพความแตกต่างของบุคคล
2. นักเรียนแสดงอ่อนน้อมถ่อมตน ใจกว้าง เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<p>1. ครูให้นักเรียนดูคลิปข่าว/สถานการณ์ “เด็กแว้น ช่างเพื่อนบ้านทะเลาะกัน ข่าวสามีภรรยาทะเลาะกันแต่มีผลกระทบกับคนรอบข้าง ข่าวการเลี้ยงสุนัขพันธุ์แล้วไปกัดคนรอบข้าง นักเรียนทะเลาะกับเพื่อน สถานการณ์การถูกเพื่อนเข้าใจผิด เป็นต้น</p> <p>2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากคลิปวิดีโอตามประเด็นดังนี้</p> <p>2.1 ถ้าเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นกับตนเองจะทำอย่างไร</p> <p>2.2 ผลกระทบจากความขัดแย้งต่อตนเอง คู่กรณีและชุมชน สังคม</p> <p>2.3 วิธีการแก้ปัญหา แนวทางที่จะทำให้คนที่อยู่ร่วมกัน มีสัมพันธภาพที่ดี</p> <p>3. นักเรียนร่วมกันสะท้อนคิดความสำคัญของการยืดหยุ่น และการปรับตัว รวมถึงการรู้จักการประนีประนอม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบุคคล สังคม</p>	<p>ใบงาน</p> <p>“ใจเขาใจเรา”</p>	<p>นักเรียนมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน และมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น</p>

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม
2. การสะท้อนคิด ในการร่วมกันหาแนวทางให้คนในสังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

-

11.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ตามสถานการณ์

กิจกรรมที่ 11.4.2 ผ่อนสั้นผ่อนยาว

สาระสำคัญของกิจกรรม

ความยืดหยุ่นและการปรับตัว เป็นทักษะสำคัญอย่างหนึ่งที่คนในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความ เพราะการยืดหยุ่นและการปรับตัว จะทำให้ผู้นั้นมีแนวทางในการดำเนินเป้าหมายอยู่เสมอหรือมีทางออก จากกรอบที่ตนเองวางไว้

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. สามารถปฏิบัติตนด้วยปรับตัวและยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่มากระทบตนเอง โดยไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ
2. สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ มีความประนีประนอมเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ครูเปิดประเด็นการปรับตัวและการยืดหยุ่นในสถานการณ์ต่างๆ ที่นักเรียนเคยประสบการณ เพื่อป้องกันความขัดแย้ง	ใบงาน เรื่อง การปรับตัว	นักเรียนสามารถปรับตัวและยืดหยุ่นกับสถานการณ์ต่างๆ ที่พบเจอในชีวิตประจำวันได้
2. นักเรียน 3-5 คนรวมกลุ่ม อภิปรายเปรียบเทียบข้อดีของการปรับตัวและการยืดหยุ่น	เข้าหาสังคม	เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม
3. ครูให้สถานการณ์ แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าจะปรับตัวเช่นใด เช่น นักเรียนทะเลาะกับเพื่อน สถานการณ์การถูกเพื่อนเข้าใจผิด สถานการณ์เมื่อเราเป็นคนกลางระหว่างการทะเลาะของเพื่อน		
4. นักเรียนสะท้อนคิดความสำคัญของการยืดหยุ่นและการปรับตัว รวมถึงการรู้จักการประนีประนอม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม		

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. สังเกตการสะท้อนคิดในกลุ่มเพื่อน
2. สังเกตพฤติกรรมการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น เป็นคนเก็บตัว เป็นผู้นำ เป็นผู้คอยขัดแย้งผู้อื่นเสมอ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมการอภิปรายในกลุ่ม

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

-

11.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์

กิจกรรมที่ 11.4.3 ฉันต้องทำอะไรให้อยู่กับคนอื่นได้

สาระสำคัญของกิจกรรม

การพยายามเข้าใจสถานการณ์ มุมมองและความรู้สึกของอีกฝ่ายหรือการรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่ทำให้เราสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. นักเรียนเข้าอกเข้าใจ เคารพความแตกต่างของบุคคล
2. นักเรียนเห็นคุณค่าผู้อื่น ซึ่งสามารถปฏิบัติตามบทบาทในการอยู่ร่วมกัน

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
<p>1. ครูเปิดคลิปวิดีโอเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันกับคนในสังคม เช่น การทำงานในหมู่คณะ การจัดทำค่ายอาสา การประชุมในองค์กร ระดับโลก</p> <p>2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน อภิปรายหัวข้อ 2.1 และ 2.2 ว่ามีผลอย่างไรต่อการใช้ชีวิตร่วมกัน</p> <p>2.1 เหตุใดปัจจัยที่กล่าวถึงทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข</p> <p>2.1.1 มีความรับผิดชอบ</p> <p>2.1.2 มีระเบียบวินัย</p> <p>2.1.3 มีความซื่อสัตย์</p> <p>2.1.4 มีความสามัคคี</p> <p>2.1.5 มีความเสียสละ</p> <p>2.2 ให้นักเรียนอภิปรายพฤติกรรมตามประเด็นที่ให้เมื่อใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น</p> <p>2.2.1 รู้จักการวางตน</p> <p>2.2.2 รู้จักการประมาณตน</p> <p>2.2.3 รู้จักการพูดจา</p> <p>3. นักเรียนยกตัวอย่างคุณลักษณะที่ทำให้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี</p> <p>4. นักเรียนวิเคราะห์คลิปตัวอย่าง ว่ามีข้อดี ข้อเสียอย่างไรต่อการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น</p> <p>5. ครูและนักเรียนร่วมกันสะท้อนคิดพฤติกรรมและนิสัยทางบวกที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี</p>	<p>ใบงานเรื่อง การอยู่ร่วมกับผู้อื่น</p>	<p>นักเรียนเข้าอกเข้าใจ เคารพความแตกต่างของบุคคล เห็นคุณค่าผู้อื่น ซึ่งสามารถปฏิบัติตามบทบาทในการอยู่ร่วมกัน</p>

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. สังเกตการสะท้อนคิดในกลุ่มเพื่อน
2. สังเกตพฤติกรรมการทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น เป็นคนเก็บตัว เป็นผู้นำ เป็นคนที่คอยขัดแย้งผู้อื่นเสมอ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมการอภิปรายในกลุ่ม

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมจะส่งผลดีหากนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมตามกิจกรรม ซึ่งครูผู้สอนหรือนักเรียนควรทำให้เป็นประจำเพื่อให้เกิดคุณลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

12.1 ชื่อสมรรถนะ	
การเป็นพลเมืองที่ดี	
12.2 นิยามสมรรถนะ	
รู้บทบาทของการเป็นพลเมืองโลก ที่เข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม มีจิตอาสาตลอดจนรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	
12.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	ระบุและอธิบายแนวคิดขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย บรรทัดฐาน ค่านิยมสร้างสรรค์ของสังคมไทยได้ถูกต้อง
	ระบุและอธิบายบทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองโลกได้ถูกต้อง
	อธิบายความสัมพันธ์ของสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลต่อสังคมของตนเอง
	รู้และเข้าใจการอนุรักษ์และปกป้องสภาพแวดล้อมในชุมชนของตนเอง
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มีความรัก ความภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง
	มีความรับผิดชอบต่อสังคมไทยและสังคมโลก
	การเคารพในความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างมีความสุข
	ใจกว้างยอมรับความแตกต่างของผู้คนอย่างไม่แปลกแยก
	มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติตน/ดำรงชีวิตตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย บรรทัดฐาน ค่านิยมสร้างสรรค์ของสังคมไทยได้อย่างภาคภูมิใจ
	สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยปราศจากความขัดแย้ง
	ร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์และปกป้องสภาพแวดล้อมของตนเอง
	สร้างความรู้ความเข้าใจและจับประเด็นที่ส่งผลต่อการสร้างความ เป็นสังคมโลก

12.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี

กิจกรรมที่ 12.4.1 โลกต่างวัฒนธรรม

สาระสำคัญของกิจกรรม

สังคมในโลกมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ ชุมชน และท้องถิ่น ในแต่ละระดับจะมีความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมเฉพาะเป็นของตนเอง ด้วยเหตุนี้ เราจึงต้องเรียนรู้เพื่อการใช้ชีวิตในสังคมโลกที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยปราศจากความขัดแย้ง
2. มีความรัก ความภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง
3. การเคารพในความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างมีความสุข

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน สืบหาประเพณีและวัฒนธรรม ใบประเทศต่างทั่วโลก ตามที่กลุ่มตนเองสนใจ โดยกำหนดประเด็นเพื่อสะท้อนคิด ดังนี้ 1.1 ด้านชาติพันธุ์ 1.2 ด้านความหลากหลายทางเพศ	-	นักเรียนสามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความแตกต่าง

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1.3 ด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย อาหาร ภาษา เป็นต้น 1.4 ด้านความเชื่อ 2. ครูและนักเรียนร่วมสะท้อนคิดความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่หลากหลายที่นำไปสู่การเรียนรู้ วัฒนธรรมในพื้นที่ส่งผลกับตนเอง ชุมชนและสังคมโลก 3. ให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลนำเสนอผลงานจัดบอร์ด นิทรรศการเผยแพร่หน้าเสาธง เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างที่เกิดขึ้นในสังคม		ทางด้านความคิด ความเชื่อและ วัฒนธรรมที่ หลากหลาย

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. การสะท้อนคิดความเห็นของความหลากหลายทางความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความแตกต่างของผู้คนในสังคมนั้นๆ

2. ประเมินการจัดบอร์ด

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับประเทศที่ตนเองสนใจ

12.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี

กิจกรรมที่ 12.4.2 รักษ์สิ่งแวดล้อม

สาระสำคัญของกิจกรรม

การอนุรักษ์ห่วงแหวนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหน้าที่หนึ่งของความเป็นพลเมือง เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีความจำกัด ทรัพยากรธรรมชาติจึงควรได้นำมาใช้เท่าที่จำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการหาวิธีการสร้าง/ทดแทนทรัพยากรที่ถูกทำลายหรือใช้ไป

วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. อธิบายผลกระทบจากการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติต่อตนเอง และสังคมประเทศ สังคมโลก

2. อธิบายผลกระทบจากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อตนเอง และสังคมประเทศ สังคมโลก

3. ระบุวิธีการอนุรักษ์และปกป้องสภาพแวดล้อมในชุมชนของตนเอง

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. นักเรียนร่วมกลุ่ม 3-5 คน นำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนของนักเรียนและระดับโลก 2. นักเรียนร่วมอภิปรายผลกระทบทางตรงและทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม 3. นักเรียนรวมเสนอแนวทางป้องกัน แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชุมชน จนถึงระดับโลก 4. นักเรียนร่วมสะท้อนคิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอในกลุ่ม (ข้อ 1) เสนอแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหา 5. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับองค์กรอื่นๆ ในชุมชน	ใบงาน เรื่อง รักษ์ สิ่งแวดล้อม	นักเรียนเข้าใจ และ มีความรับผิดชอบ ต่อการอนุรักษ์ และปกป้อง สภาพแวดล้อม

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการรักษาสีสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่ทิ้งขยะ การรักษาความสะอาดของห้องเรียน บ้าน ชุมชน

2. นักเรียนสะท้อนคิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาระดับโลก

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

-

12.4 กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี

กิจกรรมที่ 12.4.3 จิตอาสา

สาระสำคัญของกิจกรรม

จิตอาสา หรือ จิตสาธารณะ (Public Consciousness หรือ Public mind) คือ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ที่เป็นความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแล และบำรุงรักษา ร่วมกันที่ทุกคนต้องมีความตระหนักรู้เมื่ออยู่ในสังคม

วัตถุประสงค์กิจกรรม

เพื่อให้ นักเรียนสร้างเครือข่ายที่มีจิตสาธารณะในการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยสมัครใจ

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม	อุปกรณ์	สรุปผลที่ได้
1. ครูปลุกจิตสำนึกให้นักเรียนถึงเรื่องจิตอาสาโดยการเปิดคลิปวิดีโอการปฏิบัติงานของกุ๊กกี้ยให้นักเรียนดู 2. นักเรียนรวมกลุ่ม 3-5 คน ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับคลิปวิดีโอที่ดู 3. นักเรียนในกลุ่มให้ตัวแทนนำเสนอผู้มีจิตอาสา ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก 4. ครูให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตอาสาแบบต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านกฎหมาย 5. ครูมอบหมายงานให้นักเรียนทำ โดยให้นักเรียนปฏิบัติเป็นจิตอาสาภายในชุมชนของตนเอง แล้วถ่ายรูปทำเป็นรายงาน 6. ร่วมกันสะท้อนคิดของประโยชน์ การมีจิตสำนึกของจิตอาสาในสังคม	-	สรุปผลที่ได้ นักเรียนมีจิต สาธารณะเพิ่ม มากขึ้น และ สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะและด้านทักษะ

- พฤติกรรมความตระหนักถึงการมีจิตอาสา
- การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาในสังคม

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะ

มีการจัดกิจกรรมหรือชุมนุมการเป็นจิตอาสาด้านต่างๆ ที่คนในชุมชนต้องการ

ภาคผนวก

สมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ
กิจกรรมที่ 1.1 ตระหนักรู้ในสุขภาพตนเอง

ใบงาน

เรื่อง..การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่น

กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิก 1..... 2.....
3..... 4.....
5..... 6.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม

1. ให้นักเรียนบอกลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายช่วงเข้าสู่วัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิง

วัยรุ่นชาย	วัยรุ่นหญิง
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....
4.....	4.....
5.....	5.....
6.....	6.....
7.....	7.....
8.....	8.....
9.....	9.....
10.....	10.....

2. สิ่งใดสามารถบ่งบอกถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงได้ชัดเจนที่สุด

.....
.....
.....

สมรรถนะที่ 1 ความรู้เท่าทันด้านสุขภาพ
 กิจกรรมที่ 1.3 รู้ทันโรคอุบัติใหม่

ใบงาน

เรื่อง..ไวรัสโคโรนา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

สาเหตุที่ทำให้เกิดโรคโควิด-19

อ้างอิง <https://images.app.goo.gl/beNMXXXCon6T7SWG7>

วิธีการป้องกันไวรัสโคโรนา

อ้างอิง <https://images.app.goo.gl/jteXdTrdtCPqNywR6>

ผลกระทบจากไวรัสโคโรนา

อ้างอิง <https://images.app.goo.gl/dnh3aRLLrjKbyygi7>

กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

สมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด
 กิจกรรมที่ 2.1 การตระหนักรู้เท่าทันทางอารมณ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิด

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด
 กิจกรรมที่ 2.2 การจัดการอารมณ์และความเครียด

ใบงาน

เรื่อง..การวางแผนการแก้ปัญหาอารมณ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

ปัญหาที่เพื่อนพบ

การจัดการปัญหา

สมาชิก 1.....2.....
 3.....4.....
 5.....6.....

สมรรถนะที่ 2 การจัดการอารมณ์และความเครียด
กิจกรรมที่ 2.3 ปรับอารมณ์กับความคิดที่ยืดหยุ่น

ใบงาน

เรื่อง..ลักษณะเบื้องต้นของผู้มีปัญหา

กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิก 1..... 2.....

3..... 4.....

5..... 6.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

สาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

.....

ลักษณะของผู้มีปัญหา

.....

.....

.....

.....

สมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง
กิจกรรมที่ 3.1 พาดตนเองสู่ความสำเร็จ

ใบงาน

เรื่อง..เส้นทางการนำตนเองสู่ความสำเร็จ

กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

5.....6.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับภาพและข้อความนี้

อ้างอิง <https://images.app.goo.gl/rZLapbunFtJo22mr6>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

อ้างอิง <https://images.app.goo.gl/faNDsaXQE9TDkjA8>

นักวิทยาศาสตร์ โทมัส เอดิสัน (ผลิตหลอดไฟ)
ผู้ล้มเหลวเกือบหมื่นครั้ง แต่ไม่เคยยอมแพ้
“ความสำเร็จที่เขาได้รับนั้น เกิดจากแรงบันดาลใจ
1% อีก 99% มาจากหยาดเหงื่อที่เขาทุ่มเท”

สมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง
กิจกรรมที่ 3.2 ทบทวนเพื่อเกิดการพัฒนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปเป็นแผนผังความคิด

อ้างอิง <https://images.app.goo.gl/fg14CfccF9r9WKdb7>

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 3 การเรียนรู้แบบนำตนเอง
กิจกรรมที่ 3.2 ทบทวนเพื่อเกิดการพัฒนา

แบบประเมินการนำตนเอง

กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

5.....6.....

คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่กำหนดให้

รายการประเมิน	พฤติกรรมบ่งชี้					รวม
	5	4	3	2	1	
1. กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองตลอดเวลา						
2. มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน						
3. เผชิญหน้ากับความล้มเหลวแล้วเริ่มใหม่						
4. มุ่งมั่นในความคิดของตัวเองและทำงานกว่าจะสำเร็จ						
5. อยู่กับช่วงที่ตัวเองรู้สึกแย่น้อยกว่าช่วงที่ตัวเองรู้สึกดี						
6. รับฟังคำวิจารณ์จากผู้อื่นได้ดี						
7. มีทัศนคติเชิงบวกในเรื่องต่างๆมากกว่า						
8. มีภาวะความเป็นผู้นำสูง						
9. ให้ความสำคัญกับผู้อื่น						
10. ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท						

เกณฑ์การประเมิน

5	4	3	2	1
ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ต้องปรับปรุง

สมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา
กิจกรรมที่ 4.1 คิดก่อนทำ

ใบงาน

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปเป็นแผนผังความคิด

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา
กิจกรรมที่ 4.2 การแก้ไขปัญหากับสถานการณ์ไม่คาดคิด

ใบกิจกรรม 1
จำลองสถานการณ์

คำชี้แจง วิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล

หากนักเรียนพบกับคนกำลังจะจมน้ำ แต่นักเรียนว่ายน้ำไม่เป็น
 นักเรียนควรช่วยเหลืออย่างไรให้ตนเองและบุคคลนั้นปลอดภัย ?

วิธีการแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อสมาชิก

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

สมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา
กิจกรรมที่ 4.2 การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ไม่คาดคิด

ใบกิจกรรม 2
จำลองสถานการณ์

คำชี้แจง วิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล

หากนักเรียนประสบกับเหตุการณ์เห็นคนถูกรถชนแล้วหนีควรปฏิบัติอย่างไร

วิธีการแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อสมาชิก

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

สมรรถนะที่ 4 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา
กิจกรรมที่ 4.2 การแก้ไขปัญหาที่สถานการณ์ไม่คาดคิด

ใบกิจกรรม 3 จำลองสถานการณ์

คำชี้แจง วิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล

นักเรียนถูกคุกคามทางเพศจากบุคคลใกล้ตัวหรือคนแปลกหน้า

ถ้านักเรียนอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวจะมีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อสมาชิก

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

สมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม
กิจกรรมที่ 5.1 อาชีพในฝัน

ใบงาน
อาชีพในฝัน

อาชีพที่ฉันอยากเป็น.....

สถานที่ทำงาน.....

บทบาทของอาชีพ

.....

.....

.....

.....

ฉันจะพัฒนาอาชีพนี้ให้ดีขึ้นได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 5 การเสริมทักษะด้านอาชีพ การใช้จ่ายและการออม
กิจกรรมที่ 5.4 รักการออม

ใบงาน
ทำอย่างไรจึงจะมีเงินเก็บ

1. นักเรียนมีหลักการวางแผนทางการเงินอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีการจัดการทางการเงินอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีการจัดการเงินสดและสินทรัพย์สภาพคล่องอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์
 กิจกรรมที่ 6.1 การใช้สื่ออย่างปลอดภัย

ใบงาน

ผลเสียของการใช้สื่อออนไลน์

คำชี้แจง ให้นักเรียนบอกผลเสียจากการใช้สื่อออนไลน์ในรูปแบบ mind mapping

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 6 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์
 กิจกรรมที่ 6.2 สื่อสร้างสรรค์ของฉัน

ใบงาน

การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์

คำชี้แจง ให้นักเรียนบอกช่องทางการใช้สื่อสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ในรูปแบบ mind mapping

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว
กิจกรรมที่ 7.1 ครอบครัวของฉัน

ใบงาน
บทบาทหน้าที่ในสมาชิกครอบครัว

1. ให้นักเรียนบทบาทของพ่อแม่ ลูกหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว

.....

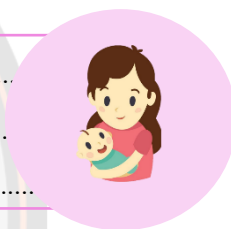
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่สมาชิกในครอบครัวแสดงความเห็นอกเห็นใจกัน

.....

.....

.....

3. ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่นักเรียนควรแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสในครอบครัว

.....

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

**สมรรถนะที่ 7 การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว
กิจกรรมที่ 7.2 ลูกที่ดี**

แบบประเมินคุณลักษณะของลูกที่ดี

ผู้เรียนชื่อ.....ชั้น.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

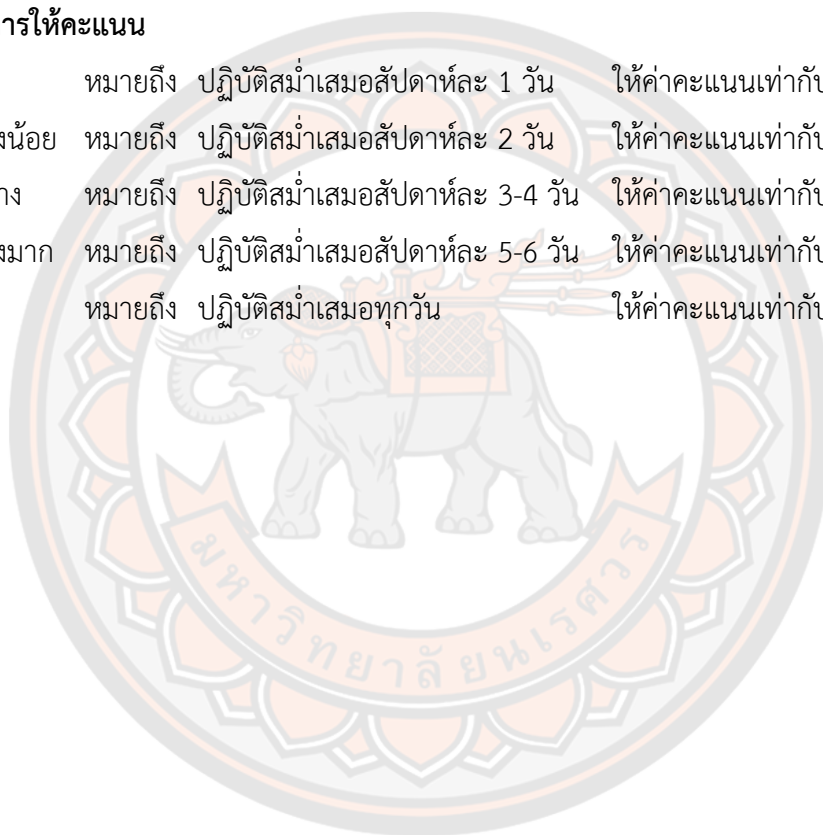
การสังเกตพฤติกรรมตนเองที่ได้ปฏิบัติแล้วบันทึกระดับคุณภาพของคุณลักษณะ โดยให้ค่าคะแนน ดังนี้

ข้อ	องค์ประกอบที่ 1 เป็นลูกที่ดีของผู้ปกครอง (100 คะแนน)	ระดับคะแนน					ร่องรอย/ ข้อค้นพบ
		5	4	3	2	1	
1	การตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ผู้ปกครอง						
	1.1) การแสดงความกตัญญูตเวทีต่อพ่อแม่						
	1.2) สร้างความสุข ความสบายใจ ให้พ่อแม่ตามอัธยาศัยหรือตามสมควร						
	1.3) หุงข้าว หรือล้างจาน						
	1.4) ทำอาหารให้พ่อแม่รับประทาน						
	1.5) เตรียมอาหารให้พ่อแม่รับประทาน(เสิร์ฟอาหาร)						
	1.6) สร้างความสุขให้ท่านเมื่อมีโอกาส(มีการ์ด มีดอกไม้ ตามเทศกาลวันพ่อ วันแม่ เป็นต้น)						
	รวมคะแนน (30)						
2	ช่วยทำกิจกรรมการงานของพ่อแม่						
	2.1) ช่วยทำความสะอาดบ้านหรืองานบ้าน						
	2.2) ช่วยซื้อของ/ช่วยงานนอกบ้าน						
	2.3) ช่วยงานที่พ่อแม่ให้ไว้ด้วยความเต็มใจ						
	รวมคะแนน (15)						
3	รักษาชื่อเสียงของวงศ์สกุล						
	3.1) ไม่เสพสิ่งเสพติด						
	3.2) ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา						
	3.3) ไม่เล่นการพนัน/ไม่ติดเกม						
	3.4) ไม่สร้างความเดือดร้อนให้พ่อแม่						
	3.5) สร้างชื่อเสียงให้แก่ครอบครัว						
	3.6) การเป็นตัวแทนของชุมชน						
	3.7) ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บุพการี/บรรพบุรุษ						
	รวมคะแนน (35)						
ข้อ	องค์ประกอบที่ 1 เป็นลูกที่ดีของผู้ปกครอง	ระดับคะแนน					ร่องรอย/

(100 คะแนน)		5	4	3	2	1	ข้อค้นพบ
4	ประพุดิตนได้เหมาะสมกับความเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ผู้ปกครอง						
	4.1) เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่						
	4.2) มีกิริยามารยาทสุภาพอ่อนน้อมและพูดจาไพเราะอ่อนหวาน						
	4.3) ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน						
	4.4) ไหว้พ่อแม่ก่อนไปและกลับจากโรงเรียน						
	รวมคะแนน (20)						

เกณฑ์การให้คะแนน

น้อย	หมายถึง	ปฏิบัติสม่ำเสมอสัปดาห์ละ 1 วัน	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 1
ค่อนข้างน้อย	หมายถึง	ปฏิบัติสม่ำเสมอสัปดาห์ละ 2 วัน	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 2
ปานกลาง	หมายถึง	ปฏิบัติสม่ำเสมอสัปดาห์ละ 3-4 วัน	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 3
ค่อนข้างมาก	หมายถึง	ปฏิบัติสม่ำเสมอสัปดาห์ละ 5-6 วัน	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 4
มาก	หมายถึง	ปฏิบัติสม่ำเสมอทุกวัน	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 5

สมรรถนะที่ 8 การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อน
กิจกรรมที่ 8.2 ใส่ใจกับบทบาททางเพศ

ใบงาน
บทบาททางเพศ

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามตามประเด็นต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนระบุบทบาททางเพศโดยสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

บทบาทเพศชาย	บทบาทเพศหญิง
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. วิธีการวางตัวให้เหมาะสมต่อเพศตรงข้าม

.....

.....

3. วิธีการยอมรับและเข้าใจระหว่างเพศ

.....

.....

4. การเปิดโอกาสคบเพื่อนต่างเพศที่ถูกต้องควรทำอย่างไร

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ
กิจกรรมที่ 9.1 ภาวะผู้นำ

ใบงานเรื่อง
คุณลักษณะที่ดีของผู้นำ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนคุณลักษณะที่ดีของผู้นำในรูปแบบ mind mapping

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 9 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ
กิจกรรมที่ 9.2 รู้รับผิดชอบต่อหน้าที่

ตัวอย่างการปฏิบัติตนเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีวินัยต่อตนเอง

อ้างอิง <https://images.app.goo.gl/agFEAFqVqa9Gu6b89>

อ้างอิง <https://images.app.goo.gl/bbDxDrtPJ1GQSVrr9>

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 10 การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์
กิจกรรมที่ 10.1 การจัดการความขัดแย้ง

ใบงาน
การประณีประนอม

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. หากเกิดการสถานการณ์ชุลมุนนักเรียนจะปฏิบัติตัวเช่นไร

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีวิธีอย่างไรถึงจะลดความขัดแย้งได้

.....

.....

.....

.....

3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง

.....

.....

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์
กิจกรรมที่ 11.1 ใจเขาใจเรา

ใบงาน
ใจเขาใจเรา

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ผลกระทบจากการรวมกลุ่มของเด็กแฉวน

.....

.....

.....

2. วิธีการแก้ปัญหา

.....

.....

.....

3. การปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่น

.....

.....

.....

4. หากเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นกับตนเองจะอย่างไร

.....

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์
กิจกรรมที่ 11.2 ผ่อนสั้นผ่อนยาว

ใบงาน
การปรับตัวเข้าหาสังคม

1. วิธีการปรับตัวและการยืดหยุ่นในการเข้าหาสังคม

.....

.....

.....

2. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการปรับตัวที่จะส่งผลต่อการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างไร

.....

.....

.....

3. อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าจะปรับตัวเช่นใด

เด็กชายต้นกล้าไม่มีเพื่อน ไม่ใช่เพราะเขาไม่ยิ้มนะ แต่เป็นเพราะเขาเพิ่งย้ายมาจากโรงเรียนอื่น และด้วยรูปร่างที่เล็กจิ๋วของเขา ทำให้เขาถูกเพื่อนล้อ การเริ่มต้นเข้าสังคมใหม่ที่ไม่ค่อยดีเช่นนี้ ทำให้เด็กชายต้นกล้าเลือกที่จะนั่งเงียบ

.....

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 11 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์
กิจกรรมที่ 11.3 ฉันต้องทำอะไรให้อยู่กับคนอื่นได้

ใบงาน
การอยู่ร่วมกับผู้อื่น

1. พฤติกรรมที่กล่าวด้านล่างนี้ เหตุใดจึงทำให้ต้องทำเมื่ออยู่ร่วมกัน

1.1 รู้จักการวางตน

.....

.....

.....

1.2 รู้จักการประมาณตน

.....

.....

.....

1.3 รู้จักการพูดจา

.....

.....

.....

2. ให้นักเรียนยกตัวอย่างคุณลักษณะที่ทำให้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี

.....

.....

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

สมรรถนะที่ 12 การเป็นพลเมืองที่ดี
กิจกรรมที่ 12.2 รักษาสีงแวดล้อม

ใบงาน
รักษาสีงแวดล้อม

1. ปัญหาสีงแวดล้อมทีในปัจจุบัน

.....
.....
.....
.....

2. แนวทางป้องกันแก้ไขปัญหา

.....
.....
.....
.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....